

ΒΑΣ. ΦΑΒΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΗ

ελληνιστική
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ
Ε! ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

ΕΞΩΦΥΛΛΟΝ
Μ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΤΑΙ - Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μετὰ Πασαθροφίλῳ

Ἑλλην Παιδαγωγικόν

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΑ 1935

Ἔκδοσις 1935

Ἐκδόσις 1935

Ἐκδόσις 1935

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΕΣ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

ΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

46^α—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—46^α

1935

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΠΕΜΠΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ 1935

*Αντίτυπα 8.000

**Δοιθ. εγκριτ. αποφάσεως 51231/51232—20/8/34*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

46^Α—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—46^Β

1 9 3 5

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφὴν τοῦ συγ-
γραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας»

Βιβ. Χαλβης

“ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ, —ΑΘΗΝΑ— (ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44)

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἀδαμάντιος Κοραῆς.

1. Ὁ ἐκ μητρὸς πάππος τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ ὠνομάζετο Ἀδαμάντιος Ρύσιος, ἦτο δὲ ἐνάρετος καὶ σοφὸς ἄνθρωπος.

Ἄρρενα τέκνα ὁ Ρύσιος δὲν εἶχε, καὶ πολὺ ἐλυπεῖτο διὰ τοῦτο, εἶχε μόνον θυγατέρας καὶ ἐφρόντισε νὰ ἐκπαιδεύσῃ αὐτὰς καλῶς. Ἀφοῦ τὰς ὑπάνδρευσεν, ἐπερίμενεν ἀνυπομόνως νὰ ἀποκτήσῃ ἄρρενας ἐγγόνους διὰ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσῃ ὁ ἴδιος.

2. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο γέρων, εἶχον δὲ τυφλωθῇ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του, ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἐπρόφθανε νὰ ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπόθει· διὰ τοῦτο ἔγραψε διαθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλεγε:

«Τὴν μὲν ἄλλην περιουσίαν μου νὰ τὴν μοιρασθοῦν τὰ τέκνα μου ἐξ ἴσου, ἀλλὰ τὰ βιβλία μου ἐπιθυμῶ νὰ τὰ κληρονομήσῃ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἄρρενας ἀπογόνους μου, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μέλλει νὰ ἀπολυθῇ ἀπὸ τὸ σχολεῖον μὲ ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα καὶ διαγωγὴν».

3. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἡ διαθήκη τοῦ Ρυσίου ἐπερίμενε τὸν κληρονόμον της, διότι, ὅτε οὗτος ἀπέθανεν, οὔτε ἄλλος ἐγγονὸς του οὔτε ὁ Κοραῆς εἶχε γεννηθῇ ἀκόμη. Ὁ Κοραῆς ἐγεννήθη τὸ 1748, ἐν ἔτει μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάππου του.

4. Εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμαθήτευεν ὁ Κοραῆς, ἐμαθήτευον καὶ οἱ ἐξάδελφοί του. Ὅλοι ἠγωνίζοντο νὰ γίνουν κληρονόμοι τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πάππου των, ὅχι ἀπὸ πλεονεξίαν, ἀλλὰ ἀπὸ φιλοτιμίαν, διότι ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐδίδετο ὡς βραβεῖον ἀρετῆς καὶ ὅλοι ἦσαν ἐπιμελεῖς καὶ μὲ καρτερίαν ὑπέμενον τὰς ταλαιπωρίας τοῦ σχολείου, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν μικραῖ.

5. Διότι, καθὼς μᾶς διηγεῖται ὁ Κοραῆς, ἡ πτωχὴ διδασκαλία, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον τότε εἰς τὸ σχολεῖον, συνωδεύετο μὲ ραβδισμόν πλουσιοπάροχον. «Τόσον ἄφθονα ἐξυλοκοπούμεθα», λέγει ὁ ἴδιος, «ὥστε ὁ ἀδελφός μου, μὴ ὑποφέρων πλέον, ἐγκατέλειψε τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον».

Ὁ Κοραῆς ὁμῶς ὑπέμεινε καὶ ἔδειξε μεγαλυτέραν προκοπὴν ἀπὸ τοὺς ἐξαδέλφους του· ἔνεκα τούτου αὐτὸς ἔγινε κληρονόμος τῆς περιμαχήτου βιβλιοθήκης.

2. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Ἰώσος Βουκεφάλας.

1. Εἰς Θεσσαλὸς ὀνομαζόμενος Φιλόνικος ἔφερεν εἰς τὸν Φίλιππον, τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας, ἵππον τινὰ διὰ νὰ τὸν ἀγοράσῃ.

Ἐπειδὴ ὁ ἵππος οὗτος ἐφαίνετο ὑπερήφανος καὶ γενναῖος, ἐδέχθη ὁ Φίλιππος νὰ καταβοῦν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ἐκεῖ νὰ δοκιμάσουν αὐτόν. Ἀλλ' ὁ ἵππος ἦτο ἐντελὼς ἀτιθάσευτος καὶ ἄγριος, οὐδένα ἀναβάτην ἐδέχετο. Ματαίως προσεπάθουν νὰ ἱππεύσουν αὐτὸν ἄρι-

στοι ἵππεῖς ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Φιλίππου. Οὐδὲ τὴν φωνήν των ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ ὁ ἵππος.

2. Διὰ τοῦτο ὁ Φίλιππος ἐδυσκολεύετο νὰ τὸν ἀγοράσῃ καὶ διέταξε τὸν Φιλόνικον νὰ τὸν πάρῃ καὶ νὰ φύγῃ.

Ὁ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ἀλέξανδρος, ὁ ὁποῖος τότε δὲν ἦτο ἀκόμῃ ἔφηβος, εἶπε:

«Τί κρῖμα, νὰ ἀφήσουν τέτοιο ἄλογο, ἐπειδὴ δὲν ἢμποροῦν νὰ τὸ μεταχειρισθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνικανότητά των καὶ τὴν δειλίαν των!»

3. Ὁ πατὴρ ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀλλ' οὐδὲν εἶπεν. Ὅτε ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος δυσανασχετῶν ἐπανελάβε τοὺς λόγους τούτους, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Φίλιππος:

«Ὅργιζεσαι ἐναντίον τῶν πρεσβυτέρων σου, ὥσάν νὰ γνωρίζῃς σὺ καλύτερα νὰ μεταχειρίζεσαι τοὺς ἵππους».

«Δὲν ἤξεύρω διὰ τοὺς ἄλλους ἵππους», ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος, «ἀλλὰ τοῦλάχιστον τοῦτον ἐδῶ θὰ ἢμποροῦσα νὰ τὸν μεταχειρισθῶ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον».

4. Συγχρόνως δὲ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πατρὸς του νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτὸς τὸν ἵππον.

Ὁ πατὴρ ἐπέτρεψεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος λαμβάνει τὸν ἵππον ἀπὸ τὰς ἡνίας καὶ τὸν στρέφει οὕτως ὥστε τὸ πρόσωπόν του νὰ βλέπῃ πρὸς τὸν ἥλιον.

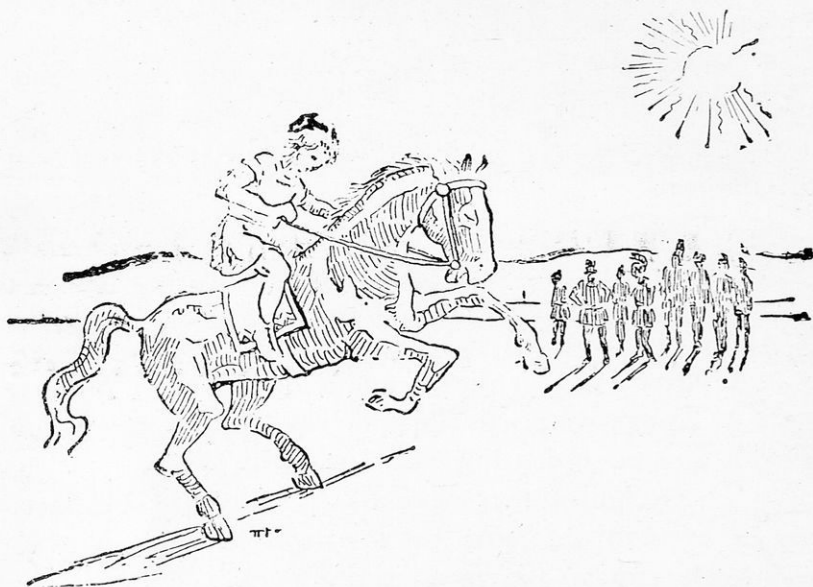
Ἐνόησε δηλαδὴ ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ὁ ἵππος, ὅταν ἔβλεπε τὴν σκιάν του σαλευομένην, ἐταράσσετο.

Κατόπιν ἄφησε τὸν ἵππον νὰ βαδίζῃ καλπασμόν, ἔτρεχε δὲ καὶ αὐτὸς παρὰ τὸ πλευρόν του, χωρὶς νὰ ἀφήνῃ τὰς ἡνίας. Ἐνῶ λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως ἐπροχώρουν, πετᾷ ἡσύχως τὴν χλαμύδα του καὶ ἀστραπιαίως πηδᾷ ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον.

5. Ὁ ἵππος, μόλις ἠσθάνθη ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του τὸν Ἀλέξανδρον, ἐσκίρτησε καὶ ἔδειξεν ἀκράτητον ὀρμὴν νὰ

τρέξη. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν συγκρατήσῃ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἄφησε τοὺς χαλινοὺς ἐλευθέρους καὶ μὲ φωνὴν τολμηράν, ἀκόμη δὲ καὶ μὲ κτυπήματα τῶν ποδῶν, ἠνάγκαζε τὸν ἵππον νὰ τρέχῃ ὅσον ἡμποροῦσε περισσότερον.

6. Οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ μεγιστᾶνες, οἱ ὁποῖοι εὗρισκοντο μαζί μὲ τὸν Φίλιππον, μὲ ἀγωνίαν ἔβλεπον τὸν

ἵππον νὰ τρέχῃ εἰς τὴν πεδιάδα ἀκράτητος, μετ' ὀλίγον δὲ ἔχασαν ἐντελῶς καὶ τὴν θέαν αὐτοῦ. Σιωπηλοὶ πάντες καὶ θορυβημένοι, δὲν ἤξευραν τί νὰ κάμουν.

7. Δὲν παρῆλθε πολὺς χρόνος, ὅτε βλέπουν μακρόθεν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ ἐπιστρέφῃ σοβαρὸς καὶ ὑπερήφανος. Ὁ ἵππος εἶχε δαμασθῇ διὰ τῆς τόλμης του καὶ τώρα πλέον ἔχασε τὴν ἀγριότητά του. Μόλις τὸν εἶδον, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἠλάλαξαν ἀπὸ χαράν, ὁ δὲ πατήρ του ἐδάκρυσεν.

Όταν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος κατέβη ἀπὸ τὸν ἵππον, ὁ Φίλιππος τὸν ἐπλησίασεν, ἐφίλησε τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ του καὶ τοῦ λέγει: «Ζήτησε, παιδί μου, βασιλείαν ἴσην μὲ τὴν τόλμην σου, διότι ἡ Μακεδονία δὲν σὲ χωρεῖ».

Ὁ ἵππος οὗτος ὠνομάζετο Βουκεφάλας, διότι, καθὼς λέγουν, ἐνῶ ἦτο ὄλος μέλας, εἶχεν εἰς τὴν κεφαλὴν λευκὸν σημεῖον, ὅμοιον κατὰ τὸ σχῆμα μὲ κεφαλὴν βοός.

3. Ἡ Κωσαῖς.

1. Εἰς μίαν ἐποχὴν πολὺ παλαιὰν ἡ λίμνη Κωπαῖς ἦτο ωραία καὶ εὐφορος κοιλάς. Ὅλην αὐτὴν τὴν κοιλάδα καὶ τὰ ἀμέτρητα ποίμνια, τὰ ὅποια ἔβοσκον εἰς τὰ καταπράσινα λιβάδια της, κατεῖχεν ὡς ἰδικὰ του κτήματα εἰς γέρων χωρικός. ○

2. Όταν ὁ γέρων ἐνόησεν, ὅτι ἦτο ἐγγὺς τὸ τέλος τοῦ βίου του, ἐκάλεσε τοὺς δύο υἱοὺς του καὶ τοὺς λέγει: ○

— Παιδιά μου, ἐγήρασα πολὺ καὶ προβλέπω ὅτι πλησιάζει ἡ ἡμέρα, πὺν θὰ ἀποχωρισθοῦμε γιὰ πάντα. Σᾶς μοιράζω τὴν περιουσίαν μου, ὅπως καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι ἐπιθυμεῖτε. Σὺ, ὁ μεγαλύτερος, πὺν θέλεις νὰ εἶσαι γεωργός, νὰ πάρῃς ὅλον τὸν κάμπο, καὶ σύ, ὁ μικρότερος, πὺν προτιμᾷς νὰ γυρίζῃς μὲ τὰ κοπάδια στὶς βοσκές, νὰ πάρῃς ὅλα τὰ γιδοπρόβατά μου.

3. Μετ' ὀλίγα ἔτη συνέβη εἰς φοβερὸς χειμῶν. Ἐπὶ ἐβδομάδας αἱ χιόνες ἐσκέπαζαν τὰς βοσκάς, αἱ τροφαὶ τὰς ὁποίας ὁ βοσκὸς εἶχεν εἰς τὰς ἀποθήκας του ἐξηντλήθησαν ὅλαι, τὰ δὲ ποίμνιά του δὲν εἶχον τί νὰ φά-

γουν. Μετ' ὀλίγον ἀπέθανον ὅλα καὶ ὁ ἀτυχὲς βοσκὸς ἔμεινεν ἄνευ οὐδεμιᾶς περιουσίας. Μετέβη τότε εἰς τὸν ἀδελφόν του καὶ τοῦ ἐζήτησε μικρὸν μέρος ἀπὸ τοὺς ἀπεράντους ἀγρούς του, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον πάθει τίποτε. Ἄλλ' ὁ σκληρὸς ἀδελφὸς ἠρνήθη νὰ τὸν βοηθήσῃ.

4. Τὴν ἐπομένην ἄνοιξιν συνέβησαν πολλαὶ βροχαί. Ἐπὶ ἐβδομάδας μαῦρα σύννεφα ἐκάλυπτον τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ βροχὴ ἔπιπτε κρουνηδόν· ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἤνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ. Οἱ χεῖμαρροι μετεβλήθησαν εἰς ποταμοὺς ἀδιαβάτους, οἱ ὅποιοι ἔρρεον μὲ τρομακτικὴν βοήν.

5. Ἀλλὰ τὸ φοβερώτερον ἦτο τὸ ἐξῆς: Οἱ χεῖμαρροι, οἱ ὅποιοι ἐχύνοντο εἰς τὴν κοιλάδα, παρέσυρον λίθους, κορμούς δένδρων, χώματα καὶ ὅ,τι ἄλλο εὗρισκετο ἐμπρὸς των· μὲ αὐτὰ ἐφράχθησαν αἱ καταβόθραι εἰς τὰς ὁποίας ἐχώνευον ἄλλοτε τὰ ὕδατα, καὶ ἔνεκα τούτου ἡ ὥραία καὶ εὐφορὸς κοιλὰς μετεβλήθη εἰς λίμνην.

Ποῦ εἶναι τώρα τὰ κτήματα τοῦ σκληροῦ ἀδελφοῦ;

4. Ὁ μικρὸς πατριώλης.

α) Οἱ σχινοβάται.

1. Πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐν γαλλικὸν ἀτμόπλοιον ἐταξίδευσεν ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐπιβάται ἦσαν Ἕλληνες, Τοῦρκοι, Ἑβραῖοι, Ἴταλοι καὶ ἄλλοι. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἐν παιδίον ἐνδεκα ἕως δώδεκα ἐτῶν, ἰσχνὸν καὶ καχεκτικόν. Ἐκάθητο εἰς μίαν γωνίαν μαζεμένο καὶ ἔρριπτε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ

βλέμματα ἀνήσυχα, ὥσάν νά εὗρίσκετο μεταξὺ ἀνθρώπων κακοποιῶν καὶ ἤθελε νά ξεφύγῃ.

2. Καὶ εἶχε δίκαιον τὸ δυστυχὲς παιδίον. Ἦτο προσφυγόπαιδο ἀπὸ τὰ Βουρλά τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εὗρίσκετο δὲ μὲ τὴν μητέρα του καὶ μὲ μίαν μικροτέραν ἀδελφήν του εἰς ἓν χωρίον τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπου τοὺς ἀπεβίβασε μὲ ἄλλους πρόσφυγας ἐν ἀτμόπλοιον κατὰ τὴν συμφορὰν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ πατήρ του ἦτο στρατιώτης καί, καθὼς ἔμαθον βραδύτερον, εἶχε φονευθῇ εἰς μίαν μάχην.

3. Τὰ ὀλίγα χρήματα, τὰ ὅποια εἶχε μαζύ της ἡ μήτηρ του, καὶ μερικά κοσμήματα μικρᾶς ἀξίας τὰ ἔδαν πάνησαν τοὺς πρώτους μῆνας. Κατόπιν ἦσαν ἡναγκασμένοι νά προμηθεύωνται τὸν καθημερινὸν ἄρτον διὰ τῆς ἐργασίας των, διότι τὰ βοηθήματα, τὰ ὅποια ἔστελλε τὸ κράτος, δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ. Καὶ ἡ μὲν μήτηρ ἐπὶ γαίνειν εἰς ἡμερομίσθια, τὰ ὅποια ὅμως δὲν εὗρισκε πάντοτε, ὁ δὲ μικρὸς ὑπηρετοῦσεν εἰς ἓν καφενεῖον τοῦ χωρίου καὶ μὲ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν ἐκέρδιζε μόλις τὸν ἄρτον του.

4. Πολλάκις ἐπισκέπτονται τὰ χωρία πλανόδιοι σχοινοβάται, οἱ ὅποιοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνθρώποι ὀκνηροί. Ζοῦν ἓνα ἄθλιον βίον, περιφερόμενοι διάφορα χωρία καὶ κωμοπόλεις.

Τρεῖς τοιοῦτοι σχοινοβάται εἶχον ἔλθει εἰς τὸ χωρίον, οἱ ὅποιοι ἀφοῦ ἔκαμαν ὀλίγας παραστάσεις, ἔφυγον πάλιν διευθυνόμενοι εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς ἔλεγον, ἀλλὰ πράγματι καὶ αὐτοὶ δὲν ἤξευραν ποῦ θὰ ἐπὶ γαίναν. Ὅπως δὲ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, παρέλαβον δὲ μαζὶ των καὶ τὸν μικρὸν πρόσφυγα, τὸν ὅποιον εἶχον γνωρίσει εἰς τὸ καφενεῖον, καὶ ὑπεσχέθησαν εἰς τὴν μητέρα του, ὅτι θὰ τὸν παραδώσουν εἰς

τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁρφανοτροφείου διὰ νὰ εἰσαχθῇ ἐκεῖ.

5. Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἐνόμισεν ὥς μίαν εὐκαιρίαν νὰ ἀποστείλῃ τὸν μικρὸν μὲ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ τὸν δεχθοῦν.

Εἰς τὸ χωρίον τοῦτο μόλις κατὰ δεκαπενθήμερον προσήγγιζεν ἀτμόπλοιον διὰ νὰ παραλαμβάνῃ διάφορα προϊόντα τοῦ τόπου· ἐπιβάτας σπανιώτατα παρελάμβανε, διότι οἱ κάτοικοι τὰς ὑποθέσεις των τὰς διεξήγον μὲ τὴν Θεσσαλονίκην· ἦτο λοιπὸν πράγματι εὐκαιρία νὰ στείλῃ τὸν υἱὸν τῆς μὲ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς.

6. Κατὰ τὸ ταξίδιον οἱ σχοινοβάται ἐδείχθησαν εἰς τὸ παιδίον μὲ μεγάλην φιλανθρωπίαν καὶ εὐγένειαν· τοῦ ἔδιδον καὶ ἔτρωγε καλῶς καὶ τοῦ διηγοῦντο πολλὰς ἱστορίας διὰ τὴν ὡραίαν δῆθεν τέχνην των, τὴν ὁποίαν ἦσαν πρόθυμοι νὰ τοῦ διδάξουν. Καὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ πείσουν τὸν μικρὸν συνταξιδιώτην νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ εἰς μακρινώτερα ταξίδια.

β') Ὁ μικρὸς ταξιδιώτης.

7. Δύο ἔτη περιεπλανῶντο εἰς διαφόρους κωμοπόλεις καὶ χωρία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τελευταῖον δὲ μετέβησαν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τὸ μικρὸν προσφυγόπαιδο ἐδιδάσκετο τὴν σχοινοβασίαν καὶ τὰ παιγνίδια μὲ μαστιγώσεις καὶ μὲ νηστείας.

8. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κατέφυγεν ὁ μικρὸς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Προξενεῖον, διηγῆθῃ εἰς τὸν Πρόξενον τὰς περιπετείας του καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸν προστατεύσῃ. Ὁ Πρόξενος ἐφρόντισε καὶ τὸν ἔβαλεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, τοῦ ἔδωσε δὲ ἓν γράμμα

πρὸς τὸν ἀστυνόμον Πειραιῶς διὰ νὰ φροντίσῃ καὶ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸ Ἑθνικὸν Ὁρφανοτροφεῖον.

9. Τοῦ εἶχον δώσει κλίνην εἰς τὴν δευτέραν θέσιν καί, ὅπως ἦτο μὲ ἐσχισμένα ἐνδύματα καὶ ἀνυπόδητον, ἐκίνει τὴν περιέργειαν τῶν ἐπιβατῶν. Ὅλοι τὸ ἐκοίταζαν μὲ οἶκτον, καὶ μερικοὶ τὸ ἐρωτοῦσαν, ποῖος ἦτο, πόθεν ἤρχετο, ποῦ πηγαίνει καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἀπαντοῦσεν εἰς κανένα καὶ ἐφαίνετο ὥσάν νὰ ἐμισοῦσε καὶ ἐπεριφρονοῦσε τοὺς πάντας. Τόσον τὸν εἶχον ἐξαγριώσει αἱ στερήσεις καὶ αἱ κακουχίαι.

10. Τρεῖς ὁμως ἀπὸ τοὺς ταξιδιώτας κατώρθωσαν μὲ ἐπιμόνους ἐρωτήσεις νὰ τὸν κάμουν νὰ ὁμιλήσῃ καὶ νὰ τοὺς διηγηθῇ μὲ ὀλίγα λόγια τὴν ἱστορίαν του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τρεῖς αὐτοὶ δὲν ἦσαν Ἕλληνες, ἀνακάτευαν εἰς τὴν ὁμιλίαν καὶ λέξεις τουρκικάς, ἰταλικάς, ἀγγλικάς, ἀπὸ ὧσας ὁμιλοῦνται εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐπὶ τέλους τοῦ ἔδωσαν ὀλίγα κέρματα χάλκινα καὶ ἀργυρᾶ εἴτε ἀπὸ οἶκτον εἴτε ὡς ἀμοιβήν, διότι μὲ τὰς διηγήσεις του τοὺς διεσχέδαζεν ἐκεῖ πὺ ἐτρωγαν καὶ ἔπιναν.

11. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁσάκις εἰσήρχοντο εἰς τὴν θέσιν ἄλλοι ἐπιβάται, διὰ νὰ ἐπιδεικνύωνται οἱ τρεῖς αὐτοὶ κύριοι τοῦ ἔρριπτον ἐπάνω εἰς τὸ τραπέξι ἐπιδεικτικῶς μερικὰ νομίσματα. Ὁ μικρὸς ἅπλωνε τὰς ἰσχνὰς χεῖράς του καὶ τὰ ἐμάζευε μὲ κάποιαν ἀπληστίαν καὶ μὲ χαμηλὴν φωνὴν ἔλεγεν «εὐχαριστῶ». Εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν τὸ βλέμμα του ἦτο διαφορετικόν· ἦτο ἡρεμον καὶ ἱκανοποιημένον.

12. Ἐπειτα χαρούμενος ἀνέβη εἰς τὴν κλίνην του, ἥ ὁποία ἦτο ἀπέναντι τῆς τραπέξης, ὅπου ἐξηκολούθουν νὰ πίνουν οἱ τρεῖς ἄγνωστοι. Ἐκεῖ ἐξαπλωμένος ἐσκέπτετο ὅτι μὲ τὰ χρήματα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐμετροῦσε καὶ ἐξαναμετροῦσε, θὰ ἤμποροῦσε νὰ φάγῃ ἓν καλὸν φαγη-

τὸν καί, ὅταν φθάσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, νὰ ἀγοράσῃ μίαν κούκλαν, τὴν ὁποίαν νὰ στείλῃ εἰς τὴν μικράν του ἀδελφήν. Μὲ τὰς ὥραίαις αὐτὰς σκέψεις ἐξαπλωμένος εἰς τὴν κλίνην του εἶχε λησμονήσῃ σχεδὸν τὰς κακουχίας του.

13. Οἱ τρεῖς ἄγνωστοι ἐξηκολούθουν νὰ συνομιλοῦν καὶ νὰ πίνουν. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν εἶχε κάτι νὰ εἴπῃ διὰ τὰ ταξίδια, τὰ ὁποῖα ἔκαμε καὶ διὰ τὰς χώρας καὶ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐγνώρισεν. Ὡμίλησαν καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα· ὁ ἕνας κατηγοροῦσε τὰ ξενοδοχεῖά της, ὁ ἄλλος τοὺς σιδηροδρόμους της καὶ ὅλοι μαζὶ κατηγοροῦσαν πᾶν Ἑλληνικὸν πρᾶγμα. Ἐνας ἔλεγεν, ὅτι προτιμοῦσε νὰ ταξιδεύῃ εἰς τὴν Τουρκίαν, ἄλλος ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι ὀκνηροὶ καὶ ἀνίκανοι ἄνθρωποι καὶ ὁ τρίτος ὅτι τάχα ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα πολὺ καθυστερημένη εἰς τὸν πολιτισμόν, ἐνῶ τοῦναντίον ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Σερβία εἶναι πολὺ προοδευτικάι.

14. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὴν τελευταίαν λέξιν καὶ ἕνας σωρὸς ἀπὸ χάλκινα καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα ἐρρίφθῃ ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλὰς των μὲ πάταγον.

Ἐσηκώθησαν ἑξαφνα καὶ οἱ τρεῖς καὶ στρέφουν νὰ ἴδουν, ὁπότε ἐδέχθησαν κατὰ πρόσωπον ἄλλον σωρὸν νομισμάτων.

«Πάρετέ τα πίσω τὰ χρήματά σας, ἐφώναξεν ὁ μικρὸς ἀνασηκωμένος ἀπὸ τὴν κλίνην του. «Δὲν δέχομαι ἐλεημοσύνην ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ὑβρίζουν τὴν πατρίδα μου».

5. Μάννα.

1. Μάννα κράζει τὸ παιδάκι,
μάννα ὁ νιὸς καὶ μάννα ὁ γέρος,
μάννα ἀκούς εἰς κάθε μέρος...
ἄ, τί ὄνομα γλυκό!
2. Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.
3. Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῇς νὰ σὲ μαντεύῃ
σὰν τὴ μάννα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάννα ποὺ πονεῖ.
4. Τὴν ὑγεία της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάννα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ φιλεῖ.
5. Ὃπου τρέχεις, πάντα ἡ μάννα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει σὲ γυρεύει,
ὡ' ἀνυπόμονη καρδιά.
6. Κι' ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζῃς τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάννα σ' ἀπαντᾷ
μὲ τὰ ὀλόθερμα φιλιά.

7. Δυστυχῆς ὅποιος τὴν χάνει!
ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος.
Σὰν τὴ μάννα δὲν εἶναι ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θηραυρός.

8. Κι' ὅποιος μάννα πλιὰ δὲν ἔχει
μάννα κρᾶζει στ' ὄνειρό του,
πάντα μάννα στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός.

6. Ὁ μικρὸς πωρολόγος.

α') Ἀπὸ στοιχειοθέτου ἐργοστασιάρχης.

1. Ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸ τέλος τοῦ τελευταίου μεγάλου πολέμου τὰ τυπογραφεῖα ἀνέλαβον τόσον πολλὰς ἐργασίας, ὥστε οἱ ἐργάται καὶ τὰ ἄλλα μηχανικὰ μέσα δὲν κατώρθωναν νὰ τὰς φέρουν εἰς πέρας ἐγκαίρως.

Ἔνεκα τῆς ὑπερβολικῆς τιμῆς τοῦ χάρτου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου δὲν ἐτολμοῦσαν οὔτε οἱ συγγραφεῖς οὔτε οἱ ἐκδόται νὰ τυπώσουν βιβλία· θὰ ἐκόστιζαν τόσον πολύ, ὥστε δὲν θὰ εὐρίσκοντο ἄνθρωποι διὰ νὰ τὰ ἀγοράσουν. Ἀλλὰ μὲ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἡ τιμὴ τοῦ χάρτου ἐξέπεσε, τὰ ἔξοδα τῆς μεταφορᾶς ἡλαττώθησαν εἰς τὸ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον, καὶ τοιοῦτοτρόπως, ὅσα χειρόγραφα ἦσαν κλεισμένα εἰς τὰ συρτάρια τῶν συγγραφέων, ἐστάλησαν ὅλα εἰς τὰ τυπογραφεῖα.

2. Αἱ τόσον πολλαὶ ἐργασίαι ἦτο μία εὐκαιρία ὥστε καὶ τὰ παλαιὰ τυπογραφεῖα νὰ πλουτισθοῦν μὲ νέα καὶ

τελειότερα μηχανήματα καὶ νέα τυπογραφεῖα νὰ ἰδρυθοῦν ἀπὸ ἐπιχειρηματίας ἢ καὶ ἀπὸ ἀπλοῦς τυπογράφους. Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὰ ὀκτῶ ἕως δέκα τυπογραφεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἔγιναν εἰκοσιπέντε καὶ πλέον.

3. Ὁ Νικήτας Σταγός, ἱκανὸς καὶ εὐσυνείδητος στοιχειοθέτης, εἴκοσι χρόνια ἐργάτης εἰς ἓν ἀπὸ τὰ καλύτερα τυπογραφεῖα τῆς πόλεως, ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἠδύνατο καὶ αὐτὸς νὰ ἔκαμνε δική του δουλειά, νὰ ἀνοίγε δηλαδὴ ἓν μικρὸν τυπογραφεῖον, διὰ νὰ χρησιμοποίησιν ἐπικερδέστερον καὶ τὴν μικρὰν προῖκα τῆς γυναικὸς του, τὴν ὁποίαν εἶχε καταθέσει εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν με μικρὸν τόκον.

4. Μετὰ ἑξ μῆνας ἦτο ἐγκατεστημένος εἰς τὸ ἰδὶκὸν του τυπογραφεῖον με ἓν καλὸν πιεστήριον καὶ δέκα περίπου στοιχειοθέτας. Ἡ φήμη τῆς εὐσυνειδησίας του καὶ τῆς ἱκανότητός του, τοῦ παρουσίαζε καθ' ἑκάστην νέους πελάτας· τὸ μικρὸν χρῆος, τὸ ὁποῖον εἶχε δανεισθῇ ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν, γρήγορα τὸ ἐξώφλησε, καὶ τώρα πλέον ἐσκέπτετο νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ἐργαστήριόν του διὰ νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πελατείας του.

5. Καὶ δὲν εἶχε μὲν πολλὰ χρήματα διαθέσιμα ὁ Σταγός, ἀλλὰ ποῖος ἐπιχειρηματίας κάμνει τὰς ἐργασίας του με τὰ χρήματα ὅλα ἰδικά του; Ἴδου αἱ τράπεζαι, αἱ ὁποῖαι προθύμως διευκολύνουν προοδευτικούς ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα ἀνθρώπους, ὅπως ὁ Νικήτας Σταγός.

Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγους μῆνας τὸ τυπογραφεῖον τοῦ Σταγοῦ εἶχε τρία πιεστήρια καὶ παντὸς εἶδους στοιχεῖα με ἐργάτας τριάκοντα ἕως τεσσαράκοντα.

6. Ὁ Νικήτας Σταγός ἐκτὸς τῆς ἱκανότητός του καὶ τῆς εὐσυνειδησίας του, ἦτο εἰς τὴν ἀπόκεντρον συνοικίαν, ὅπου κατοικοῦσε, τὸ παράδειγμα τοῦ καλοῦ

οἰκογενειάρχου· ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι ἡ καλοκαγαθία καὶ ἡ ἐπιείκεια εἶχον ἐνθρονισθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Σταγοῦ· κανεῖς δὲν τὸν ἤκουσέ ποτε νὰ ὑβρίσῃ ἢ καὶ νὰ ἐπιπλήξῃ, κανεῖς δὲν τὸν εἶδε θυμωμένον.

Ὅμοίως ἐφέρετο καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον του, τοὺς ἐργάτας τοὺς ἠθέλε φίλους, τοὺς ἠθέλεν ἀδελφούς, ποτὲ δούλους του, δι' αὐτὸ δὲ καὶ τοὺς ἐπλήρωνε περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐργοστασιάρχας· ἐνόμιζεν ὅτι ὅλοι ἦσαν ὅπως ἦτο καὶ αὐτός.

7. Τὸ τυπογραφεῖον δὲν ἐτύπωνεν ὅσα ἀναλογοῦσαν εἰς τοὺς ἐργάτας του καὶ τὰ πιεστήριά του· «παιδιά, αὐτὸν τὸν μῆνα δὲν ἐπήγαμε καλὰ», ἔλεγεν εἰς τοὺς ἐργάτας του· «ἐλπίζω ὅτι εἰς αὐτὸν ποὺ τρέχει, θὰ πάμε καλύτερα».

Ἀλλὰ ματαίως προσπαθοῦσε ὁ Σταγός μὲ αὐτοῦ τοῦ εἵδους τὰς προτροπὰς νὰ φιλοτιμήσῃ τοὺς ἐργάτας του. Ἀπησχολημένος μὲ ἐκδότας καὶ μὲ συγγραφεῖς, δὲν εἶχε πάντοτε τὸν καιρὸν νὰ ἐπιβλέπῃ τοὺς τεσσαράκοντα ἐργάτας, ὅπως ἐπέβλεπεν, ὅταν εἶχεν δέκα μόνον.

β') Ἀπὸ ἐργοστασιάρχου στοιχειοθέτης.

8. Μετ' ὀλίγον χρόνον ἐπῆλθε μία κρίσις τῶν τυπογραφικῶν ἐργασιῶν. Τὰ ἡμερομίσθια ἠϋξήθησαν, ἡ τιμὴ τοῦ χάρτου ἐπίσης ἠϋξήθη ἀποτόμως καὶ ἔνεκα τούτου συγγραφεῖς καὶ ἐκδότης ἐδίσταζον νὰ τυπώσουν βιβλία. Τοιοῦτοτρόπως πολλὰ τυπογραφεῖα ἐπὶ ἄρκετὸν διάστημα εἶχον περισσοτέρας δαπάνας ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν.

9. Ὁ Σταγός, πλὴν τῶν ζημιῶν τούτων, ἔπρεπε νὰ πληρώνῃ καὶ τόκους διὰ τὰ δάνεια, τὰ ὅποια δὲν

ἐπρόφθασε νὰ ἐξοφλήσῃ. Ἐνεκα τούτου ἡ θέσις του ἦτο πολὺ στενόχωρος.

Ἐσκέπτετο ἡμέραν καὶ νύκτα πῶς θὰ κατώρθωνε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του καὶ ἐνοστάλγει τὸ μικρὸν ἐκεῖνο τυπογραφεῖον μὲ τὸ μοναδικόν του πιεστήριον. Θὰ ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος, ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην· ἀλλὰ οἱ λογαριασμοὶ του τοῦ ἐπέβαλλον νὰ σκεφθῇ ἀκόμη μετριοφρονέστερον.

10. Ὁ Σταγὸς μὲ τὰς οἰκονομίας, τὰς ὁποίας εἶχε προτοῦ νυμφευθῇ, ἠγόρασε μίαν μικρὰν οἰκίαν. Εἰς τὸ βᾶθος τοῦ μικροῦ κηπαρίου του ἦτο ἐκτισμένον τὸ πλυσταριὸν τῆς οἰκίας, εὐρύχωρον καὶ μὲ ὅλας τὰς εὐκολίας τῆς νοικοκυρᾶς «Ἄ! στὴν περίστασι αὐτήν», σκέπτεται ὁ Σταγός, «εἶναι μεγάλη πολυτέλεια τέτοιο πλυσταριό· ἠμπορεῖ νὰ ἀντακατασταθῇ καὶ μὲ ἓνα πρόχειρο παράπηγμα ἀπὸ πλίνθους».

11. Εἰς τὸ πλυσταριὸν αὐτό, εὐτρεπισμένον τώρα καὶ εὐπρόσωπον, ἔστησεν ὁ Σταγός τὸ ἐν ἀπὸ τὰ τρία πιεστήριά του, τὸ μικρότερον· διότι αὐτὸ μόνον τοῦ ἔμεινεν, ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖόν του· τὰ ἄλλα τὰ ἐπώλησεν εἰς ἓνα ἐπιχειρηματίαν καὶ ἐπλήρωσε τοὺς δανειστάς του, ὁ ἴδιος δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἡμεροκάματον.

γ') *Νυκτερινὴ ἐργασία*

12. Μὲ ἐν ἡμερομίσθιον ὀγδοήκοντα δραχμῶν, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ὁ Σταγός, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συντηρηθῇ μία οἰκογένεια ἀπὸ ἑξ ἄτομα, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ τρία του παιδιὰ, τὴν γραῖαν μητέρα του, τὴν γυναῖκα του καὶ τὸν ἑαυτὸν του. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκράτησεν ἐν πιεστήριον.

13. Πολλάκις τὰ τυπογραφεῖα ἔχουν περισσοτέρας τυπωτικὰς ἐργασίας ἀπὸ ὅσας ἡμποροῦν νὰ ἀποδώσουν τὰ πιεστήριά των, καὶ μάλιστα ὅταν τυπώνουν διδακτικὰ βιβλία ἢ λαϊκὰ περιοδικά, τὰ ὁποῖα τυπώνονται εἰς πολ-
λὰς χιλιάδας ἀντιτύπων· τότε στέλλουν τὰς σελίδας ἐτοι-
μους, στοιχειοθετημένας, καὶ τὰς τυπώνουν εἰς ἄλλα τυ-
πογραφεῖα, τὰ ὁποῖα ἔχουν διαθέσιμα πιεστήρια.

14. Λοιπὸν καὶ ὁ Σταγὸς ἔπαιρνε ἐτοιμὰς φόρμες, (ἔτσι ὀνομάζουν τὰς στοιχειοθετημένας σελίδας, ὅταν πρόκειται νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὸ πιεστήριον) καὶ ἐτύ-
πωνεν ἰδιαιτέρως πρὸς τεσσαράκοντα δραχμὰς τὰ χίλια τυπογραφικὰ φύλλα. Ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐργάζεται τὴν νύκτα μετὰ τὸ γεῦμα ἀπὸ τὰς δέκα ἕως τὸ μεσονύ-
κτιον, καὶ τοιοῦτοτρόπως κατῴρθωνε νὰ κερδίῃ ὀγδοή-
κοντα περίπου δραχμὰς τὴν ἡμέραν.

Αὕτῃ ὅμως ἡ ἐργασία τὸν ἐκούράζε πολὺ. Συχνά, ὅταν μετὰ τὸ γεῦμα ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὸ πιεστή-
ριον, τὸν ἤκουον νὰ παραπονῇται: «ἄχ! αὕτῃ ἡ δουλειὰ
τῆς νύχτας μοῦ κόβει τὰ γόνατα», ἔλεγεν.

15. Ὁ μεγαλύτερός του υἱός, ὁ Ἀριστόβουλος, παι-
δὸν δεκατριῶν ἐτῶν, πληρὲς εὐρωστίας καὶ ἀγαθότητος,
τοῦ λέγει κάποτε: «Πατέρα, ἄφησέ με νὰ δουλεύω ἐγὼ
τὸ πιεστήριον, εἶναι τόσο εὐκόλο πρᾶγμα! ὅταν βάλῃς
ἐσὺ τὴ φόρμα καὶ τὴν κανονίσῃς, ἄφησε πὰ ἐμένα γιὰ
χαρτοθέτη».

16. Καὶ πράγματι τοῦ χαρτοθέτου ἡ ἐργασία εἶναι
ἀρκετὰ εὐκόλος καὶ εἰς ὅλα τὰ τυπογραφεῖα ὑπάρχει κά-
ποιος μικρὸς δι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐργασίαν· ἀναβαίνει
εἰς ἓνα σκαλοπάτι τοῦ πιεστηρίου (εἶναι ἡ θέσις τοῦ χαρ-
τοθέτου) καὶ εἰς κάθε στροφὴν τοῦ κυλίνδρου θέτει ἓν
φύλλον χάρτου ἐπάνω· τὸ φύλλον αὐτὸ συλλαμβάνεται
εἰς τὸ ἄκρον ἀπὸ ἓν ἐργαλεῖον τοῦ πιεστηρίου καὶ μετὰ τὴν

στροφήν τοῦ κυλίνδρου τυπώνεται, καὶ αὐτομάτως ἔπειτα τοποθετεῖται εἰς μίαν θέσιν ὅπισθεν ἀκριβῶς τοῦ πιεστηρίου. Ἐπομένως, ἂν πρόκειται ἓνας μικρὸς νὰ κάμῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ χαρτοθέτου δι' ὀλίγην ὥραν, εἶναι μία διασκέδασις, ἀλλὰ νὰ στέκῃ ἐπὶ ὥρας εἰς τὸ σκαλοπάτι καὶ νὰ ἐξακολουθῇ τὴν χαρτοθεσίαν, εἶναι κουραστικόν.

17. Δι' αὐτὸ κάποτε κάποτε παρεκάλει τὸν πατέρα του ὁ Ἀριστόβουλος καὶ τὸν ἄφηνε νὰ κάμῃ τὸν χαρτοθέτην, ἀλλὰ γρήγορα τοῦ ἔλεγεν: «Ἔ! Βουλῇ, φθάνει, τώρα στὸ βιβλίό σου». Καὶ μὲ δύο πηδήματα ὁ Ἀριστόβουλος εὗρίσκετο ἔξω.

18. Καὶ τώρα λοιπὸν τὰ ἴδια τοῦ ἀπήντησεν, ἐστὶν στὴ δουλειά σου κι' ἐγὼ στὴ δουλειά μου· νὰ κοιτάξῃς τὰ μαθήματά σου, τὰ ὁποῖα ἔχουν γιὰ μένα περισσότερον ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν κούρασί μου.

Ἐγνώριζεν ὁ Ἀριστόβουλος ὅτι ὁ πατήρ του εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν θὰ ἐδέχετο συζήτησιν καὶ ἐπομένως ἔκρινε περιττὸν νὰ ἐπιμείνῃ. Ἴδου ὅμως τὶ ἔκαμεν.

δ') Ὁ Ἀριστόβουλος χαρτοθέτης.

19. Μίαν νύκτα ἔτυχε νὰ ἐξυπνήσῃ τὸ μεσονύκτιον, ὅταν ἀκριβῶς εἶχεν ἐπιστρέψῃ ὁ Σταγὸς ἀπὸ τὸ πιεστήριον καὶ εἶχε κατακλιθῇ. Τοῦ ἐπῆλθεν ἀμέσως μία σκέψις, τὴν ὁποίαν πολλὰς φορὰς εἶχε κάμει, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν ἐκτελέσῃ.

Σηκώνεται ἀμέσως, ἐνδύεται προχείρως καὶ σιγᾶ-σιγᾶ ἐξέρχεται καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρός του. Τὸ σπίτι ἦτο ἰσόγειον, καὶ ἐπομένως δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ μαγειρείου, ἡ ὁποία ἦτο πρὸς τὸ μέρος τοῦ κηπαρίου.

20. Ἀνάπτει λοιπὸν τὸ ἠλεκτρικὸν καὶ ἔπει-
θέτει εἰς κίνησιν τὸ πιεστήριον. Ἀρχίζει νὰ τυπώνῃ μὲ
κάποιαν συγκίνησιν ἀπὸ φόβον μήπως τὸν ἐννοήσουν.
Συχνὰ ἐσταματοῦσε τὸ πιεστήριον καὶ ἐπρόσεχε νὰ
ἀκούσῃ, μήπως ὁ θόρυβος ἔκαμε νὰ ξυπνήσῃ κανεὶς, καὶ
ἤρχιζε πάλιν μὲ περισσότερον θάρρος καὶ μὲ μεγαλυτέ-
ραν ὀρεξιν.

21. Ἐπὶ τέλους σταματᾷ κοιτάζει τὸ ἀριθμητή-
ριον καὶ βλέπει ὅτι ἐτύπωσε χίλια περίπου φύλλα
«σαράντα δραχμές», λέγει. Σβήνει κατόπιν τὸ ἠλεκτρι-
κόν, κλειδώνει τὸ ἐργαστήριον καὶ σιγὰ-σιγὰ εἰσέρχε-
ται εἰς τὸ μαγειρεῖον, κρεμᾷ τὸ κλειδὶ εἰς ἓν καρφίον
ὀπισθεν τῆς θύρας, ὅπου τὸ ἐκρεμοῦσεν ὁ πατήρ του,
καὶ ἔπειτα κατακλίνεται.

22. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ βράδυ, ὁ Ἀριστόβου-
λος ἦτο ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ, ἂν θὰ ἐννοήσῃ ὁ πατήρ του
τὸ πρᾶγμα. Ὅταν μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Σταγὸς εἶχε μεταβῇ
εἰς τὸ πιεστήριον, ὁ Ἀριστόβουλος εὗρίσκετο εἰς τὸν
κῆπον καὶ ἀπὸ τὴν μισοανοιγμένην θύραν τοῦ ἐργαστη-
ρίου παρηκολούθει ἔξωθεν τὸν πατέρα του. Ἄλλ' ὁ
Σταγὸς τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸν δὲν ἀντελήφθη· ὅπως πάν-
τοτε, ἀφοῦ ἄναψε τὸ ἠλεκτρικόν, ἐκοίταξε τὸ ἀριθμη-
τήριον διὰ νὰ μὴ ὑπερβῇ τὸν ἀριθμὸν τῶν φύλλων,
τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ τυπωθοῦν εἰς κάθε φόρμαν, καὶ
κατόπιν ἤρχισε νὰ τυπώνῃ.

«Τίποτε δὲν ἐκατάλαβε», εἶπε μέσα του ὁ Ἀριστό-
βουλος καὶ πλήρης χαρᾶς εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν. Τὸ
μεσονύκτιον μόλις ἐσταμάτησε τὸ πιεστήριον, ὁ Ἀρι-
στόβουλος ἐξύπνησε, καὶ ὅταν ὁ πατήρ του εἶχε κατα-
κλιθῇ, ἐξῆλθεν, ὅπως καὶ τὴν προηγουμένην νύκτα, καὶ
ἐτύπωσεν ἄλλα χίλια φύλλα.

23. Αὐτὸ ἐγένετο ἐπὶ ἓνα περίπου μῆνα. Ὁ Ἀρι-

στόβουλος ἐξυπνοῦσε πάντοτε μόλις ἐσταματοῦσε τὸ πιεστήριον, διότι τὸ δωμάτιόν του ἦτο πρὸς τὸν κήπον, καὶ ὅταν κατεκλίνετο, τὸν ἔπαιρνε ὁ ὕπνος μὲ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ρυθμικοῦ ἐκείνου θορύβου, τὸν ὁποῖον κάμνει τὸ πιεστήριον. Ἀλλὰ μόλις ἔπαυεν ὁ θόρυβος, ἦτο ὡσὰν νὰ διεκόπτετο ὁ ὕπνος του καὶ ἐξυπνοῦσεν ἀμέσως.

24. Εἰς ὅλον αὐτὸν τὸν μῆνα ἔβλεπεν ὁ Σταγὸς ὅτι ἐτυπώνοντο περισσότερα φύλλα, ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶχεν ὑποπτευθῆ· τὸ ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἱκανότητά του καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀντοχήν του. Διὰ τοῦτο κάποτε εἰς τὸ τραπέζι ἔλεγεν: «Ἔ! δὲν ἐγήρασα ἀκόμη, παιδιά, τὸ πιεστήριον βγαίνει δουλειά σὰν νὰ τὸ διευθύνουν χέρια ξεκούραστα»

Καὶ ὁ Βουλῆς ἤκουε τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς του εὐχαριστημένος καὶ ἔλεγε μέσα του: «τὸν καημένον τὸν πατέρα! ἐκτὸς τοῦ κέρδους ποὺ τοῦ δίδω, τοῦ κάμνω καὶ τὴν εὐχαρίστησι νὰ νομίζῃ ὅτι βασιτέται ἀκόμη σὰν νέος».

25. Μίαν ἡμέραν ὁμως, ὅταν ἦλθεν ὁ εἰσπράκτωρ τῆς Ἡλεκτρικῆς ἐταιρείας καὶ εἰσέπραξε τὴν κατανάλωσιν τοῦ ρεύματος, ἐκοίταξεν ὁ Σταγὸς προσεκτικὰ τὴν ἀπόδειξιν καὶ εἶπε: «Περίεργον, αὐτὸν τὸν μῆνα, εἶχαμε μεγάλην κατανάλωσιν ρεύματος!» Ὁ Ἀριστόβουλος ἐταράχθη, ἀλλὰ ὁ πατήρ του ἐδίπλωσε τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὴν ἔβαλεν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν του, χωρὶς νὰ εἴπῃ ἄλλο τίποτε.

ε') Τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀγρυπνίας.

26. Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι ἡ νυκτερινὴ αὐτὴ ἐργασία τοῦ Ἀριστοβούλου εἶχε καὶ μερικὰ δυσάρεστα ἀποτε-

λέσματα. Ἐπειδὴ διέκοπτε τὸν ὕπνον του, δὲν ἀνεπαύετο ἀρκετά, ὅταν δὲ τὸ πρωὶ ἐσηκώνετο, ἦτο πάντοτε κουρασμένος, καὶ τὸ βράδυ, ὅταν πρὸ τοῦ φαγητοῦ ἤθελε νὰ μελετήσῃ, μόλις καὶ μετὰ βίας ἐκρατοῦσε τοὺς ὀφθαλμούς του ἀνοικτούς.

27. Κάποτε, ἐνῶ ἔγραφεν, ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκοιμήθη ἐπάνω εἰς τὸ τετράδιον. Ὁ πατὴρ του ἐκτύ-

πησε τὰς χεῖρας καὶ μὲ τόνον αὐστηρὸν τοῦ φωνάζει: «ἐμπρός, δουλειά! δὲν σὲ φθάνει ὁ ὕπνος ὅλην τὴν νύκτα;» Ὁ Ἀριστόβουλος ἐσήκωσε τὴν κεφαλὴν του, ἐπανέλαβε σιγά, χωρὶς ν' ἀκουσθῇ, τὰς τελευταίας λέξεις ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ γράφῃ.

28. Ἀλλὰ τοιαῦται ἀταξίαι παρατηροῦντο καθ' ἐκάστην· τὸ πρωὶ δύσκολα ἐξυπνοῦσε καὶ ἐσηκώνετο ἀργά, ἢ μελέτη του δὲν ἦτο τακτική, ὅπως ἄλλοτε. Ὁ πατὴρ του ἤρχισε νὰ τοῦ κάμνῃ παρατηρήσεις· κάποτε τοῦ λέγει μὲ μεγάλην δυσανασχέτησιν: «ἐσύ, παιδί μου, δὲν κάμνεις τὸ καθήκον σου, δὲν εἶσαι πλέον ὅπως ἦσο πρίν. Πρόσεχε, εἶσαι τὸ μεγαλύτερο παιδί καὶ μετὰ τὸν πατέρα αἱ ὑποχρεώσεις τῆς οἰκογενείας ἔρχονται ἐπάνω σου».

29. Εἰς τὴν ἐπίπληξιν αὐτὴν ὁ Ἀριστόβουλος δὲν ἔδωσε καμμίαν ἀπάντησιν, ἀλλὰ μέσα του ἔλεγε: «βέβαια, δὲν ἔμπορεῖ νὰ πηγαίνῃ ἔτσι τὸ πρᾶγμα, πρέπει νὰ σταματήσῃ αὐτὴ ἢ ἀπάτη».

Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς τὸ τραπέζι ἔλεγεν ὁ πατὴρ του χαρούμενος· «λοιπὸν αὐτὸν τὸν μῆνα ἐκέρδισα χιλίας περίπου δραχμὰς περισσοτέρας»· καὶ ἐνῶ

ἔλεγεν αὐτά, ἐπαρουσίασεν ἓνα χαρτὶ γλυκά, τὰ ὅποια ἠγόρασε διὰ νὰ ἐορτάσῃ μὲ τὴν οἰκογένειάν του τὸ ἔκτακτον κέρδος.

30. Τότε ὁ Ἀριστόβουλος ἐπῆρε θάρρος καί, ἐνῶ ἐσκέπτετο νὰ φανερώσῃ τὴν ἀπάτην, μετενόησε καὶ εἶπε μέσα του: «ὄχι, φτωχέ μου πατέρα, δὲν θὰ παύσω νὰ σὲ ἀπατῶ· θὰ καταβάλω πᾶσαν προσπάθειαν νὰ μελετῶ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν νύκτα θὰ ἐξακολουθήσω νὰ ἐργάζωμαι». Καὶ ὁ πατήρ του ἐπανέλαβε: «χίλιες δραχμοῦλες! εἶμαι εὐχαριστημένος... ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖ» — καὶ ἔδειξε τὸν Ἀριστόβουλον — «μὲ κάμνει νὰ στενοχωροῦμαι».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐδέχθη τὴν ἐπίπληξιν μὲ συγκίνησιν.

31. Ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζεται χωρὶς διόλου νὰ δυσανασχετῇ οὔτε διὰ τὸν κόπον οὔτε διὰ τὰς ἐπιπλήξεις τοῦ πατρὸς του. Ἀλλὰ τὸ τρυφερόν του σῶμα ἕως πότε θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀντέχῃ εἰς αὐτὴν τὴν ταλαιπωρίαν; Εἶχον περάσει δύο μῆνες καὶ ὁ Ἀριστόβουλος δὲν ἐσκέπτετο νὰ σταματήσῃ. Ὁ πατήρ του ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ὄχι μὲ τὴν γνωστὴν εἰς ὅλην τὴν συνοικίαν καλοκαγαθίαν του καὶ γλυκύτητα, ἀλλὰ μὲ τραχύτητα.

32. Μίαν ἡμέραν ἐπῆγεν εἰς τὸ σχολεῖον νὰ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν καθηγητὴν του, καὶ αὐτὸς τοῦ εἶπε: «Ναί, κάτι κάμνει, διότι εἶναι ἔξυπνος· ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν ὀρεξιν ποὺ εἶχε πρὶν νυστάζει, χασμουριέται, εἶναι διαρκῶς ἀφηρημένος. Αἱ ἐκθέσεις ποὺ κάμνει στὸ σπίτι, εἶναι κακογραμμένες καὶ φαίνονται βιαστικές. Θὰ ἠμποροῦσε βέβαια νὰ εἶναι πολὺ καλύτερος».

33. Τὴν ἐσπέραν, ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐπῆρεν ἰδιαίτερος τὸν υἱόν του καὶ τοῦ εἶπε λόγους σκληροῦς, ποὺ ποτὲ δὲν εἶχεν ἀκούσει: «Ἀριστόβουλε, βλέπεις ὅτι ἐγὼ σκοτῶνομαι στὴ δουλειὰ διὰ νὰ ἐξοικονομῶ ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὸ σπίτι. Ἐσὺ ὅμως δὲν παίρ-

νεις παράδειγμα ἀπὸ ἐμένα. Εἶσαι ἕνας ἀφιλότιμος, ποὺ δὲν λογαριάζεις οὔτε τὴν μητέρα σου οὔτε τ' ἀδέρφια σου οὔτε ἐμένα».

«Ἄ, ὄχι! μὴ τὸ λὲς αὐτό, πατέρα», εἶπεν ὁ μικρὸς μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ἄνοιξε τὰ χεῖλη του διὰ νὰ ὁμολογήσῃ ὅλα, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε, διότι ὁ πατὴρ του ἐξηκολούθησεν: «Εἰς τὴν ἡλικίαν ποὺ εἶσαι γνωρίζεις τὰς ἀνάγκας τοῦ σπιτιοῦ. Βλέπεις ὅτι ἐγὼ ἀναγκάζομαι νὰ ἐργάζομαι καὶ τὴν νύκτα. Αὐτὸν τὸν μῆνα ἐλογάριαζα ὅτι θὰ ἔπαιρνα αὔξησιν πεντακοσίας δραχμᾶς, ἀλλὰ σήμερον τὸ πρῶτ' ἡμᾶς εἶπεν ὁ ἀρχιεργάτης, ὅτι δὲν θὰ πάρωμε δεκάρα».

34. Ὅταν ἤκουσε τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ πατρὸς του ὁ Ἀριστόβουλος συνεκρατήθη καὶ δὲν ἐξετέλεσε τὴν ἀπόφασιν ποὺ εἶχε, νὰ ὁμολογήσῃ ὅλα, ἀλλὰ εἶπε μέσα του: «Ὁχι, πατέρα, τίποτε δὲν θὰ σοῦ ὁμολογήσω, θὰ φυλάξω τὸ μυστικόν μου διὰ νὰ ἡμπορέσω νὰ ἐργάζομαι. Ὅσον διὰ τὸ σχολεῖον, θὰ μελετῶ τόσον μόνον ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ προβιβασθῶ, διότι ἐκεῖνο ποὺ μὲ ἐνδιαφέρει τώρα, εἶναι νὰ σὲ βοηθήσω οἰκονομικῶς καὶ νὰ σὲ ἀνακουφίσω ὅσον ἡμπορῶ».

ζ') Ἡ ἀποκάλυψις.

35. Τὰ τυπογραφικὰ φύλλα, τὰ ὁποῖα ἐτύπωνεν ὁ Σταγὸς εἰς τὸ ἰδιαίτερόν του πιεστήριον, τὰ παρῆδιδεν εἰς ἐκείνον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκον, μετὰ τὴν ἑκτην ἐσπερινὴν ὥραν, ὅποτε εἶχε εὐκαιρίαν· διότι τότε ἐσχόλαζεν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν. Λοιπὸν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦλθεν ἀμέσως ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖον διὰ νὰ παραδώσῃ ὅσα φύλλα εἶχον τυπωθῇ. Παρατήρησε δὲ ὅτι τοῦ τελευταίου

φύλλου, τοῦ ὁποίου ἡ φόρμα ἦτο ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὸ πιεστήριον, εἶχον τυπωθῇ πεντακόσια περισσότερα.

Ὅταν τὸ παρετήρησεν, ἔμεινεν ἐμβρόντητος, διότι ἐνθυμεῖτο καλῶς, ὅτι εἶχε συμπληρώσει ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν τὴν προηγουμένην νύκτα.

36. Ἐκάθισεν ἀσυναισθήτως εἰς ἓν σκαμνίον, τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο πλησίον, καὶ κρατῶν τὴν κεφαλὴν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, εἶχε βυθισθῇ εἰς διαλογισμούς. Ἐνθυμήθη ὅτι καὶ κάποτε ἄλλοτε συνέβη τὸ λάθος αὐτό· ἀλλὰ τότε εἶχον τυπωθῇ μόνον πεντήκοντα φύλλα περισσότερα. Καὶ τότε βέβαια ἐπαραξενεύθη ὁ Σταγός, πῶς ἔγινε τὸ λάθος, διότι ἦτο πολὺ προσεκτικός, ἀλλὰ ἐπὶ τέλους δὲν τὸ ἔκαμε ζήτημα. Ἐνθυμήθη ἀκόμη ὅτι κάποτε, ὅταν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸν εἶχε καταλάβει ὁ ὕπνος ἐλαφρά, τοῦ ἐφάνη ὥσάν νὰ ἤκουε τὸ πιεστήριον τοῦ νὰ λειτουργῇ· ἀλλ' ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ἐντύπωσις θορύβου ἢ ἤχου παραμένει καὶ μετὰ τὴν παῦσιν αὐτοῦ ἐπὶ τινα χρόνον, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε τότε ἠνωχλήθη περισσότερον. Ἀλλὰ τώρα πῶς εὗρέθησαν τυπωμένα πεντακόσια φύλλα περισσότερα;

37. Τὴν ἐσπέραν, εἰς τὸ τροπέξι, ἔφαγε πολὺ ὀλίγον, ἐφαίνετο πολὺ στενοχωρημένος καὶ κάποτε-κάποτε ἔρριπτε πλάγια βλέμματα εἰς τὸ παιδί του, ὅχι πλέον ἄγρια, ἀλλὰ δειλὰ καὶ στοργικά.

«Νικήτα, δὲν ἔφαγες ἀπόψε· φαίνεσαι στενοχωρημένος, τί συμβαίνει;» τοῦ λέγει ἡ σύζυγός του. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἔμεινεν ἄφωνος, ὥσάν νὰ μὴ ἤκουσε τίποτε.

38. Μετ' ὀλίγον μετέβη εἰς τὸ πιεστήριον, ἡλλάξε φόρμαν καὶ ἐτύπωσεν, ὅπως πάντοτε. Τὸ μεσονύκτιον μὲ τὴν παῦσιν τοῦ πιεστηρίου ἐξύπνησεν ὁ Ἀριστόβουλος καί, ὅπως τὰς ἄλλας νύκτας, σηκώνεται καὶ ἀμέσως εὗρεται εἰς τὸ πιεστήριον.

Ἐδούλευε τὸ φιλότιμον παιδίον, ἀλλ' ὅχι ὅπως ἄλλοτε· ἡ ὑπερβολικὴ κόπωση καὶ αἱ καθημεριναὶ συγκινήσεις τοῦ ἐμάραναν τὸ τρυφερόν του σῶμα καὶ τοῦ ἐξησθένησαν τὰς δυνάμεις.

39. Ἐξαφνα στρέφει πρὸς τὴν θύραν, τῆς ὁποίας τὸ ἀνοιγμα δὲν ἀντελήφθη, καὶ βλέπει τὸν πατέρα του νὰ στέκῃ ἀκίνητος σὰν ἄγαλμα μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας καὶ τὴν κεφαλὴν κλίνουσιν ἐπὶ τοῦ στήθους του· ἔτρεμαν τὰ χεῖλη του ἀπὸ συγκίνησιν, ἐνῶ ἄφθονα δάκρυα ἔβρεχον τὰς παρειάς του. Ὅταν τὰ βλέμματά των συνηντήθησαν, τοῦ λέγει: «καλὸ μου παιδί! φθάνει πιά!» Καὶ ὁρμᾷ πρὸς τὸ παιδί του, τὸ ὁποῖον ἐναγκαλιζεται σφιχτά.

40. «Τὸ ἐμάντευσα, παιδί μου, ἀπὸ χθές, ὅταν εἶδα τυπωμένα πεντακόσια φύλλα παραπάνω», τοῦ εἶπε, καὶ κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τὴν δεξιὰν χεῖρα τὸν ἔφερε εἰς τὴν κλίνην τῆς μητρός του, ἡ ὁποία ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐξυπνήσει· τὸν ἔρριπεν εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ τῆς εἶπε: «φίλησε αὐτὸν τὸν ἄγγελον, ποὺ τρεῖς μῆνες τώρα δὲν κοιμᾶται, ἀλλὰ δουλεύει γιὰ μᾶς, κι' ἐγὼ τὸν ἔκαμα τόσο νὰ στεναχωρηθῇ, αὐτὸν ποὺ κερδίζει τὸ ψωμί μας».

41. Ἡ μητέρα τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας της μὲ λαχτάρα καὶ κατόπιν τοῦ λέγει: «στὸ κρεβάτι! ἀμέσως, παιδί μου, νὰ κοιμηθῇς!»

Ὁ πατέρας τὸν ἐσήκωσεν εἰς τὰς χεῖράς του, τὸν ἔφερεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, τὸν ἔγδυσε καὶ τὸν ἔβαλε νὰ κοιμηθῇ, ἐνῶ διαρκῶς τὸν ἐφιλοῦσε καὶ τὸν ἐθώπευεν. «Εὐχαριστῶ, πατέρα, εὐχαριστῶ», ἔλεγεν ὁ μικρός, «πήγαινε τώρα νὰ κοιμηθῇς καὶ σύ».

42. Ἀλλὰ ὁ πατέρας ἤθελε νὰ τὸν ἴδῃ ἀποκοιμισμένον· ἐκάθισε πλησίον τῆς κλίνης του καὶ τοῦ εἶπε: «κοιμήσου, παιδί μου, κοιμήσου!» Καὶ ὁ Βουλῆς, ὅπως

ἦτο κουρασμένος ἀκούμπησε τὸ ἀπαλὸ τοῦ μάγουλο εἰς τὴν παλάμην του, ἔκλεισε τὰ νυσταγμένα βλέφαρά του καὶ ἐπῆρε εἰς τὰ χεῖλη του ἓνα χαμόγελο ἡσυχίας καὶ γαλήνης. Καὶ ὅταν τὴν πρωτὴν ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐκατάλαβεν εἰς τὸ στήθος του καὶ ἔπειτα εἶδεν ἀκουμπισμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρὸς του, ὁ ὁποῖος εἶχε περᾶσει ὅλην τὴν νύκτα ἐκεῖ, καὶ ἀκόμη ἐκοιμᾶτο μὲ τὸ μέτωπον ἀκουμπισμένον ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τέκνου του.

7. Τὸ καλὸ παιδί.

1. Ἕνα καλὸ παιδάκι ὠδηγοῦσε
τὸν μέθυσο πατέρα του ἀπ' τὸ χέρι,
ποῦ ὁ κόσμος ὅλος τὸν περιγελοῦσε.
Οὔτε τί λέει οὔτε, τί κάμνει ξέρει.
2. Μὲ πόνο τὸ παιδάκι τοῦ μιλεῖ.
μὲ γλύκα ὅση μποροῦσε πρὸ πολλῇ
τοῦ λέει. "Αἰ! πατέρα, αἰ πατέρα!
μὴν εἶχε ξημερώσει τέτοια μέρα!
3. Παράλυτος σὲ λίγα χρόνια ἐγίνη
καὶ κείται ἀσάλευτος στὴ κλίνη.
Μὰ τὸ καλὸ παιδί τὸ προκομμένο,
ποῦ ἦταν μετὰ πιά, γραμματισμένο,
πάντα μὲ γλύκα στὸν πατέρα του μιλεῖ,
καὶ ἐργάζεται δι' ὅλους μὲ χαρὰ πολλή,
καὶ λέει στὸν κόσμο, πῶς δὲ φταίει ὁ καημένος
εἰς τὸ σχολεῖδ' ὅταν πηγαιμένος...
ἀπὸ παιδάκι εἶχε ὀρφανέψει
τὸν ξένο ποῖος σκοτίσθη ν' ἀναθρέψῃ;

8. Τὸ σῶίλι μου.

1. Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι
στὴ μοναξιά καὶ στὴ σιωπή·
ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.
2. Ξέρω στὴ χώρα τῇ μεγάλῃ
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατὺ,
μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.
3. Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶν' ἡ ἄμμονδιά του,
δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.
4. Ἀτέλειωτη τραβάει μίᾳ στράτα,
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τὸ ἀγριοκαίρι
κι' ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾷ.
5. Μιὰ στράτα χλιοπατημένη
τὸν καβαλάρη νησιτικό,
τὸν πεζοπόρο διψασμένο,
θάφτει στὸν κορνιαχτό.
6. Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζῃ
κι' ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

9. Ὁ τόπος τῶν εὐσεβῶν.

1. Εἰς τὴν νῆσον Σικελίαν εὐρίσκεται ἐν ὄρος ὀνομαζόμενον Αἴτην. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κορυφὰς αὐτοῦ ὑπάρχει ἡφαίστειον, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον εἶναι ἐν ἐνεργείᾳ.

Πολλάκις τὸ ἡφαίστειον τοῦτο ἐξερράγη καὶ ἡ φλεγομένη λάβα του ἔσπειρε τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀπόγνωσιν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους.

2. Ἀλλ' ἡ φοβερωτέρα ἔκρηξις ἐγένεν εἰς παλαιὰν ἐποχὴν, τὸ 500 π. Χ., ὅτε καὶ κατεστράφη μία μεγάλη ἐλληνικὴ πόλις, ὀνομαζομένη Κατάνη. Ἴδου τί διηγοῦνται περὶ τῆς ἐκρήξεως ἐκείνης.

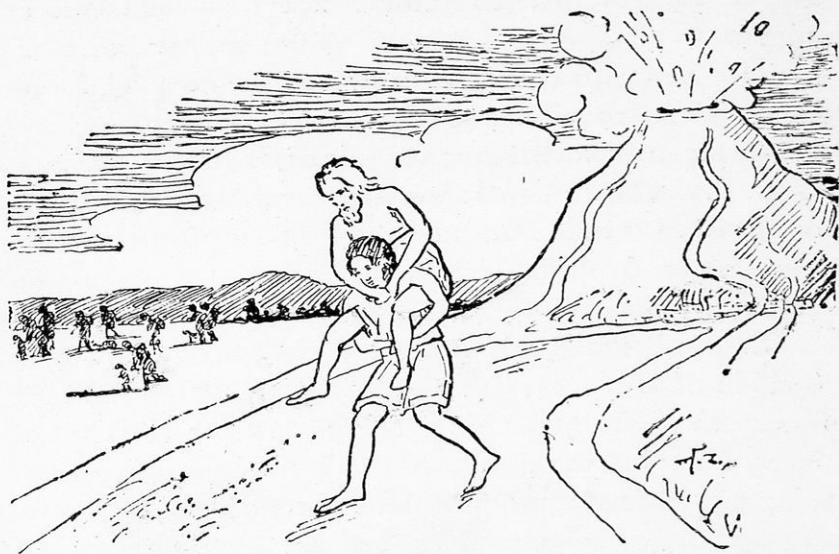
Σεισμοὶ κατ' ἀρχὰς ἐτάραξαν τὸ ἔδαφος τόσον ἰσχυροί, ὥστε οἱ κάτοικοι ἔντρομοι ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς οἰκίας των εἰς τὸ ὑπαιθρον. Μετ' ὀλίγον καπνὸς πυκνὸς καὶ μαῦρος, ἐξερχόμενος ἀπὸ τοῦ κρατῆρος, ἐκάλυψε τὴν κορυφὴν τῆς Αἴτης, μυκηθμοὶ δὲ ὑποχθόνιοι ἠκούοντο, ὥσαν νὰ ὑπῆρχον ὑπογείως μηχαναὶ συντρίβουσαι τὰ πετρώματα.

3. Δὲν παρῆλθον πολλαὶ στιγμαί, ὅτε ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ κρατῆρος ἐξεσφενδονίζετο βροχὴ λίθων, ὃ δὲ χεῖμαρρος τῆς λάβας ἐχύνετο καὶ ἐκάλυπτε τὰ κλιτύς καὶ τὰς κοιλάδας τοῦ βουνοῦ· αἱ φυτεῖαι τῶν ἐλαιῶν καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, καθὼς καὶ οἱ ὠραῖοι ἀμπελῶνες, οἱ ὁποῖοι ἐστόλιζον τὸν τόπον, κατεκαίοντο εἰς μίαν στιγμὴν ἀπὸ τὸν πύρινον ποταμόν.

4. Οἱ κάτοικοι τρομαγμένοι δι' ὅσα ἔβλεπον, δὲν ἤθελον νὰ τὰ πιστεύσουν· ἔμενον εἰς τὰς θέσεις των ὥσαν ἀπολιθωμένοι, ἐνόμιζον ὅτι ὄνειρον ἦτο καὶ θὰ περάσῃ. Ἀλλ' ὅταν τὰ κύματα τῆς λάβας πελώρια καὶ ἀκάθεκτο

ἤρχισαν νὰ σκεπάζουν τὰς ἀκρινὰς οἰκίας, τότε πλέον ἐκοίταζαν ὅλοι, πῶς νὰ φύγουν διὰ νὰ σωθοῦν.

Αἱ μητέρες ἐλάμβανον τὰ μικρά των τέκνα εἰς τὰς ἀγκάλας των ἢ εἰς τοὺς ὤμους των καὶ ἔφευγον, οἱ νέοι ὠδήγουν τοὺς γέροντας γονεῖς των, ὅπως ἡμποροῦσαν,

ἄλλους ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ ἄλλους ἐπὶ τῶν ὤμων των, οἱ μικροὶ ἠκολούθουν τοὺς μεγάλους, πάντες δὲ κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι ὕψωνον τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

5. Μέσα εἰς τὴν ταραχὴν αὐτὴν καὶ τὸν ἱλιγγον, εἰς νέος ἀνεξίτηι τὸν πατέρα του ἔτρεχε πρὸς τὰς διαφόρους ὁμάδας, αἱ ὁποῖαι ἔφευγον, ἀλλ' οὐδαμοῦ τὸν εὑρίσκεν. «Ἄ!» ἀνέκραξε, «δὲν θὰ ἡμπόρσε νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὸ σπίτι», καὶ τρέχει ἀμέσως ὁ στοργικὸς νεανίας πρὸς τὴν οἰκίαν του, ἀψηφῶν τὸν κατακλυσμὸν τοῦ πυρός, ὁ ὁποῖος τὸν ἡπείλει.

Φθάνει εἰς τὴν οἰκίαν ἀσθμαίνων καὶ εὗρίσκει τὸν πατέρα του προσευχόμενον, ἄρπάζει αὐτὸν ἀμέσως εἰς τοὺς ὤμους του καὶ τοιουτοτρόπως φορτωμένος τὸν προσφιλῇ του γεννήτορα, τρέχει καὶ αὐτὸς νὰ σωθῇ, ἀλλ' ὁ χεῖμαρρος τῆς λάβας τὸν προφθάνει.

6. Καὶ ἐνῶ ὅλοι, ὅσοι ἀπὸ μακρὰν τὸν παρετήρουν, ἐνόμιζον ὅτι θὰ τὸν παρέσυρε καὶ θὰ τὸν κατέκαιε, μὲ ἔκπληξιν των εἶδον ὅτι ὁ χεῖμαρρος ἐσχίσθη δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ ἄφησε δρόμον εἰς αὐτοὺς νὰ σωθοῦν.

Ὁ τόπος οὗτος, ὅπου καὶ αὕτῃ ἡ ἄψυχος λάβα ἐσεβάσθη τὸν εὐσεβῆ καὶ στοργικὸν νεανίαν, ὠνομάσθη τόπος τῶν εὐσεβῶν.

10. Οἱ Ἀλκμεωνίδαι.

α') Ἀλκμέων καὶ Κροῖσος.

1. Οἱ Ἀλκμεωνίδαι ἦσαν μία ἀπὸ τὰς ἐπιφανεστέρας οἰκογενείας τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων γενάρχης αὐτῆς ἦτο ὁ εὐπατρίδης Ἀλκμέων, περὶ τοῦ ὁποίου διηγοῦνται τὰ ἑξῆς:

Μίαν φορὰν ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ συμβουλευθοῦν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν Λυδοὶ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τὸν βασιλέα Κροῖσον. Ὁ Ἀλκμέων τοὺς ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ κατόπιν τοὺς ὠδήγησεν εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ τοὺς ἐφάνη πρόθυμος εἰς ὅ,τι ἐχορεύοντο.

2. Ὅτε δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι ἐπανῆλθον εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ὁ βασιλεὺς ἔμαθε παρ' αὐτῶν πόσον τοὺς

ἐφάνη χρήσιμος ὁ Ἀλκμέων, ἀμέσως προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὰς Σάρδεις διὰ νὰ τὸν ἀνταμεΐψῃ.

Ὁ Ἀλκμέων ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν μετὰ μεγάλης προθυμίας, διότι ὁ Κροΐσος ἦτο περίφημος διὰ τὰ ἄπειρα πλούτη του καὶ τὴν θερμὴν φιλοξενίαν, ἀλλὰ καὶ αἱ Σάρδεις ἦσαν ἐπίσης ὀνομασταὶ ὡς πόλις τοῦ πλούτου καὶ τῆς χλιδῆς.

3. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ Ἀλκμέων ἔσπευσε νὰ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ νὰ προσέλθῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κροΐσου. Ὁ Κροΐσος μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη αὐτὸν καὶ τοῦ λέγει:

— «Θέλω νὰ ἀνταποδώσω εἰς σέ, εὐγενέστατε Ἀθηναῖε, τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσέφερες εἰς τοὺς ἀνθρώπους μου. Θὰ διατάξω λοιπὸν νὰ σὲ ὀδηγήσουν εἰς τοὺς θησαυροὺς μου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σοῦ ἐπιτρέπω νὰ λάβῃς τόσον χρυσόν, ὅσον ἡμπορεῖς νὰ σηκώσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς μόνος σου μίαν φορὰν».

4. Ὁ Ἀλκμέων, ἀφοῦ τοιοῦτον δῶρον ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ, ἐμηχανεύθη τὰ ἐξῆς: Ἐφόρεσεν ὑποκάμισον πλατὺ ὥστε νὰ κάμνῃ μεγάλον κόλπον, ἔπειτα ἐφόρεσε κοθόρνους ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρους καὶ τοιουτοτρόπως ἐτοιμασμένος ἐπορεύθη εἰς τὸν θησαυρόν, ὅπου τὸν ὠδήγησαν.

Ἐκεῖ βλέπει διάφορα σκεύη, χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κύπελλα, φιάλας, ἀμφορεῖς, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· βλέπει ὅπλα χρυσᾶ καὶ στολὰς πολυτίμους· βλέπει πρὸς τοῦτοις Νίκας χρυσᾶς καὶ ἄλλα ἀγαλμάτια, ἀκόμη δὲ χρυσὸν καὶ ἀργυρον ἀκατέργαστον εἰς ράβδους ἢ ἐλάσματα καὶ ἓνα τεράστιον σωρὸν ψήγματος χρυσοῦ.

5. Ἐθάμβωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἀλκμέωνος, ὅταν παρατήρῃ τὸ ἀφάνταστον πλῆθος τῶν θησαυρῶν τοῦ

Κροίσου, καὶ ἐσκέπτετο, τί θὰ ἦτο ὠφελιμώτερον εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκομίσῃ ἐξ αὐτοῦ. Ἀφοῦ περιέφερε τὰ βλέμματά του δεξιὰ καὶ ἀριστερά, προσήλωσεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ σωροῦ τοῦ ψήγματος καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐπλησίασεν εἰς τὸν σωρόν. Καὶ πρῶτον ἔρριψεν εἰς τοὺς κοιθόρνους ὅσον ἐχωροῦσαν, ἔπειτα ἐγέμισεν ὅλον τὸν μεγάλον κόλπον του, ἔρριψε δὲ καὶ εἰς τὴν κόμην του διὰ νὰ συγκρατηθῇ μεταξὺ τῶν τριχῶν ἔστω καὶ μικρὸν ποσόν, ἀκόμη δὲ καὶ τὸ στόμα του ἐγέμισεν ἀπὸ τὸ ψήγμα.

Καὶ τοιουτοτρόπως μὲ τὸ στόμα φουσκωμένον, καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἐξωγκωμένα, μὲ κάθε ἄλλο πρᾶγμα ὁμοίαζεν ὁ Ἀλκμέων παρὰ μὲ ἄνθρωπον. Ἐξήρχετο δὲ ἀπὸ τὸν θησαυρὸν μετὰ δυσκολίας σύρων τοὺς πόδας του.

6. Ὄταν ὁ Κροῖσος τὸν εἶδεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἤρχισε νὰ γελά, καὶ ὅχι μόνον δὲν ἐδυσανασχέτησε διὰ τὴν ἀπληστίαν τοῦ Ἀλκμέωνος, ἀλλὰ τοῦναντίον ὅλα ἐκεῖνα τοῦ ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ καὶ ἄλλα ἀκόμη τοῦ ἔδωσεν ὅχι ὀλιγώτερα ἀπὸ ἐκεῖνα.

Τοιουτοτρόπως ἡ οἰκογένεια τῶν Ἀλκμεωνιδῶν ἐπλούτησεν ὑπερβολικά, καὶ ὁ Ἀλκμέων οὗτος ἡδυνήθη νὰ τρέφῃ καὶ νὰ γυμνάξῃ ἵππους χάριν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ὅπου καὶ ἐνίκησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ τεθρίππου.

β') Οἱ μνηστῆρες τῆς Ἀγαρίστης.

7. Μετὰ μίαν γενεὰν ὁ Κλεισθένης ὁ τύραννος τῆς Σικυῶνος, ἐξύψωσε τὴν οἰκογένειαν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν τόσον πολὺ, ὥστε ἐγένινεν ἡ ἐπιφανεστέρα οἰκογένεια εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Κλεισθένης δηλαδή οὗτος εἶχε μίαν θυγατέρα ὀνομαζομένην Ἀγαρίστην. Ἦτο δὲ ἡ Ἀγαρίστη περιφημος εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅλοι ὠμιλοῦσαν διὰ τὸ ἔκτακτον κάλλος καὶ τὰ ἄλλα χαρίσματά της. Πᾶς νέος θὰ ἐπεθύμει νὰ γίνῃ σύζυγος τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς κόρης. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κλεισθένης ἐσκέπτετο, πῶς θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ τὸν καλύτερον νέον τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν μονάκριβη θυγατέρα του.

8. Ἦλθεν ἡ ἐορτὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, ὃ δὲ Κλεισθένης ἐνίκησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ τεθρίππου. Ὁ ἀγὼν τοῦ τεθρίππου ἦτο ὁ μεγαλοπρεπέστερος ἐξ ὅλων τῶν ἀγώνων καὶ ὁ νικητὴς ἐθαυμάζετο καὶ ἐτιμᾶτο περισσότερο τῶν ἄλλων.

Τοιοιουτρόπως ὁ Κλεισθένης μὲ τὴν αἵγλην τοῦ νικητοῦ, ἔκαμε γνωστὸν διὰ κήρυκος τὸ ἐξῆς:

«Ὅποιος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας νομίζει τὸν ἑαυτὸν του ἄξιον νὰ γίνῃ γαμβρὸς τοῦ Κλεισθένου, ἅς μεταβῇ εἰς τὴν Σικυῶνα ἐντὸς ἐξήκοντα ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον, ὃ δὲ Κλεισθένης ἐντὸς ἐνὸς ἔτους θὰ ἀποφασίσῃ τὸν γάμον».

9. Ὅσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατήγοντο ἀπὸ ἐπιφανεῖς οἰκογενείας καὶ ὀνομαστὰς πόλεις ἔσπευσαν εἰς τὴν Σικυῶνα ὡς μνηστῆρες τῆς Ἀγαρίστης.

Ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἦλθεν ὁ Σμινδυρίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἱπποκράτους, ἀπὸ τὴν πόλιν Σύβαριν, ὁ ὁποῖος ἔκαμνε τὴν πολυτελεστέραν ἐμφάνισιν ἀπὸ ὅλους. Ἦλθε καὶ ὁ Δάμασος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμύριος, ἀπὸ τὴν πόλιν Σίριν. Αὐτοὶ οἱ δύο ἦλθον ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν.

Ἀπὸ τὸν Ἰόνιον κόλπον ἦλθεν ὁ Ἀμφίμνηστος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐπιστροφου, ἀπὸ τὴν πόλιν Ἐπίδαμνον. Μόνος αὐτὸς ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἰόνιον κόλπον.

10. Ἀπὸ τὴν Αἰτωλίαν ἦλθεν ὁ Μάλης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ περιβοήτου ἐκείνου Τιτόρμου, ὁ ὁποῖος ὑπερέβαλλεν ὅλους τοὺς Ἑλληνας κατὰ τὴν ρώμην.

Ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ἦλθεν ὁ Λεωκήδης, ὁ υἱὸς τοῦ Φεῖδωνος τοῦ βασιλέως τῶν Ἀργείων, τοῦ περιφήμου ἐκείνου Φεῖδωνος, ὁ ὁποῖος πρῶτος εἰς τὴν Πελοπόννησον ὥρισε μέτρα καὶ σταθμὰ καὶ ἐφημίσθη διὰ τοῦτο περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἑλληνας. Ἦλθε καὶ ὁ Ἀρκὰς Λαφάνης, ὁ υἱὸς Εὐφορίωνος, ἀπὸ τὴν πόλιν Παῖον, ἀκόμη δὲ ὁ Ὀνομαστός, ὁ υἱὸς τοῦ Αἰγαίου ἀπὸ τὴν Ἥλιν. Αὐτοὶ ἦλθον ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον.

11. Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἦλθον δύο, ὁ Μεγακλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκμέωνος τούτου, ὁ ὁποῖος προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Κροίσου, καὶ ὁ Ἱπποκλείδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀνώτερος τῶν ἄλλων Ἀθηναίων καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ κατὰ τὴν ὥραιότητα.

Ἀπὸ τὴν Ἐρέτριαν, ἡ ὁποία ἤκμαζε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦλθεν ὁ Λυσανίας. Μόνος αὐτὸς ἦλθεν ἀπὸ ὅλην τὴν Εὐβοίαν.

Ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἦλθεν ὁ Διακτορίδης τῆς

οικογενείας τῶν Σκοπαδῶν, ἀπὸ τὴν πόλιν Κρανῶνα.
 Ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Μολοσσῶν ἦλθεν ὁ Ἄλκων.
 Τόσοι ἦσαν οἱ μνηστῆρες τῆς Ἀγαρίστης.

γ) Ὁ γάμος τῆς Ἀγαρίστης.

12. Ἀφοῦ δὲ οὗτοι ἦλθον ἐντὸς τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας, ὁ Κλεισθένης πρῶτον μὲν ἠρώτησεν ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, πόθεν ἦτο καὶ ἀπὸ ποίαν οἰκογένειαν κατήγετο· ἔπειτα δὲ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, συναναστρεφόμενος αὐτοὺς, καὶ ὅλους μαζί, καὶ ἕνα ἕκαστον χωριστά, προσεπάθει νὰ ἀντιληφθῇ καὶ τὴν νεανικὴν ὀρμητικότητα καὶ τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἐν γένει τὰς ἀρετὰς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν.

13. Τὴν προσπάθειαν δὲ ταύτην κατέβαλλε κατὰ τὰ γυμνάσματα, διότι εἶχε κατασκευάσει χάριν αὐτῶν καὶ στάδιον καὶ παλαίστραν, καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὰ συμπόσια· διότι ὅσον καιρὸν ἐκράτει τοὺς μνηστῆρας ἐκεῖ, μετεχειρίσθη πάντα τρόπον, ὥστε νὰ τοὺς φιλοξενῇ μεγαλοπρεπῶς.

Καὶ λοιπὸν περισσότερον ἀπὸ ὅλους τῆς μνηστῆρας ἤρεσκον εἰς τὸν Κλεισθένην οἱ ἐλθόντες ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς περισσότερον ὁ Ἴπποκλείδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου καὶ διὰ τὰς προσωπικὰς του ἀρετὰς καὶ διότι ἐσυγγένευε μὲ τοὺς Κυψελίδας τῆς Κορίνθου.

14. Ὄταν δὲ ἦλθεν ἡ ὀρισμένη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κλεισθένης ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τὴν ἀπόφασίν του, ποῖον ἀπὸ ὅλους προτιμᾷ, ἔσφαξεν ἑκατὸν βοῦς καὶ ἔκαμε τραπέζι ὄχι μόνον εἰς τοὺς μνηστῆρας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς Σικωνίους. Ἀφοῦ δὲ ἐγευματίσαν, ἀπε-

σύρθησαν ἀπὸ τὴν αἴθουσαν τῶν τραπεζῶν καὶ ἦλθον εἰς ἄλλην αἴθουσαν, ὅπου οἱ μνηστῆρες ἔκαμναν ἐπίδειξιν τῆς ἱκανότητός των εἰς τὴν μουσικὴν καὶ εἰς τὴν συζήτησιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμως ὁ Ἴπποκλείδης διατάσσει τὸν αὐλητὴν νὰ παίξῃ χορόν. Ὁ αὐλητὴς ὑπήκουσε, καὶ ὁ Ἴπποκλείδης ἐχόρευσεν.

15. Ὁ Κλεισθένης, ὅταν εἶδεν ὅτι ὁ Ἴπποκλείδης μόνος αὐτὸς ἄφησε τὴν μουσικὴν καὶ τὴν συζήτησιν, ἐπροτίμησε δὲ νὰ χορεύσῃ, ἤρχισε νὰ μεταβάλλῃ γνώμην.

Μετ' ὀλίγον διατάσσει ὁ Ἴπποκλείδης νὰ τοῦ φέρουν μίαν τράπεζαν. Ἡ τράπεζα ἐκομίσθη καὶ οὗτος ἐχόρευσεν ἐπάνω εἰς αὐτὴν πρῶτον Λακωνικοὺς τινὰς ἀκόμψους χοροὺς καὶ κατόπιν Ἀττικοὺς· τελευταῖον δὲ ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν του ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν, ἔστρεψε τὸν κορμὸν καὶ τοὺς πόδας πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔκαμνε μὲ τοὺς πόδας διαφόρους κινήσεις.

16. Ὁ Κλεισθένης, ὅταν εἶδεν αὐτὸν νὰ χορεύῃ καὶ μάλιστα τοὺς ἀκόμψους ἐκείνους Λακωνικοὺς καὶ Ἀττικοὺς χορούς, δὲν θὰ ἐδέχετο διόλου πλέον νὰ τὸν κάμῃ γαμβρόν του, διὰ τὴν εὐτέλειαν καὶ τὴν ἀναίδειαν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀποδοκιμάσῃ φανερά. Ὅταν ὁμως τὸν εἶδε νὰ χειρονομῇ μὲ τὰ σκέλη, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἐ! υἱὲ τοῦ Τισάνδρου, μὲ τὸν χορόν σου ἔχασες τὸν γάμον.

Καὶ ὁ Ἴπποκλείδης ἀπήντησεν:

— Οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ.

17. Κατόπιν ὁ Κλεισθένης ἀφοῦ τοὺς παρεκάλεσε νὰ σιγήσουν, εἶπε τὰ ἑξῆς:

— «Ἄνδρες μνηστῆρες τῆς κόρης μου, ὅλους ἐγὼ σᾶς ἐπαινῶ καὶ εἰς ὅλους θὰ ἐπεθύμουν νὰ φανῶ εὐά-

ρεστος, χωρὶς νὰ προτιμήσω μὲν ἕνα, νὰ ἀποδοκιμάσω δὲ τοὺς λοιπούς. Ἀλλὰ βέβαια, ἀφοῦ πρόκειται περὶ μιᾶς μόνον κόρης, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμω εἰς ὅλους, ὅπως ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ μου. Λοιπὸν, εἰς ἐκείνους μὲν, οἱ ὅποιοι δὲν θὰ κερδίσετε τὸν γάμον αὐτόν, δίδω ὥς δῶρον ἀνὰ ἓν τάλαντον διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐκάματε, θελήσαντες νὰ λάβετε σύζυγον τὴν κόρην μου, καὶ διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἀποδημίας σας, εἰς δὲ τὸν Μεγακλέα, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλκμέωνος, παρέχω ὥς μνηστὴν τὴν κόρην μου Ἀγαρίστην, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων».

18. Ἀφοῦ δὲ ὁ Μεγακλῆς ἐδήλωσεν ὅτι δέχεται αὐτὴν ὥς μνηστὴν, ἐκυρώθη ὁ γάμος ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους.

Ὁ γάμος λοιπὸν οὕτως συνετέλεσεν ὥστε οἱ Ἀλκμεωνίδαι νὰ γίνουν ὀνομαστοὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

11. Τραγούδια τοῦ γάμου.

Ὅταν ξεκινᾷ ἡ νύφη ἀπὸ τὸ πατρικὸ τῆς σπίτι.

Α'.

Σεισθῆτε ὄρη καὶ βουνά, λαγκάδια μὲ τὰ δάση,
κι ἡ μάννα τὸ παιδάκι τῆς κλαίει πὼς θὰ τὸ χάσῃ.
Μ' ἀπὸ χαρὰν ἐγκρίνιασε, κι ἀπὸ χαρὰ τῆς κλαίει,
κάθε γονιοῦ ν' ἀξιῶνῃ ὁ θιὸς παιδιά του νὰ παντρεύῃ.
Κλαίνει ἀπαρηγόρητα καὶ τὰ πουλιὰ στὰ δάση,
κλαίει σε κι ἡ φτωχολογιά, γιὰτὶ θὲ νὰ σὲ χάσῃ.

B'.

*Ἐπήραμε τὴν πέρικα, τὴν πενταπλουμισμένη,
κι ἀφήσαμε τὴ γειτονιά σὰ χώρα κρουσεμένη,
σὰ ἐκκλησιὰ ἀλειτούργητη, σὰ νερατζιά κομμένη.*

Ὅταν φθάνουν εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

*Νύφη μου, ξάστερο νερὸ καὶ ξέλαμπρο φεγγάρι,
τὸ ταίρι σου ἔναι ζηλευτὸ κι ὁμορφο παλληκάρι.
Στὸ σπίτι τὸ πεθερικό, στὴ γειτονιά ὁποῦ ῥυθες,
σὰν κυπαρίσσι νὰ σταθῇς, σὰν πρῖνος νὰ ριζώσης,
καὶ σὰ μηλιά γλυκομηλιά ν' ἀνθήσης νὰ καρπίσης,
ὑγιoὺς ἐννιά ν' ἀξιωθῇς καὶ μιὰ γλυκομηλίτσα.*

12. Τὰρῆ τοῦ Ἑκτορος.

α') Ὁ Πριάμος καὶ ἡ Ἑκάβη.

1. Βοὴ καὶ θρῆνος ἠκούετο εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Πριάμου, οἱ μὲν υἱοὶ του εἰς τὴν αὐλὴν πέριξ τοῦ πατρὸς των καθήμενοι μὲ δάκρυα ἔβρεχον τὰ ἱμάτιά των, αἱ δὲ θυγατέρες καὶ αἱ νύμφαι του ἐντός, εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐθρῆνον ἐνθυμούμεναι τοὺς συζύγους των, οἱ ὅποιοι ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἑκτωρ εἶχεν ἤδη φονευθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ζητήσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ τὸν ἴδουν καὶ νὰ τὸν κλαύ-

σουν ἡ σύζυγός του, τὸ τέκνον του, ἡ μήτηρ του, ὁ πατήρ του καὶ ὁ λαός, ἔπειτα δὲ νὰ τὸν καύσουν καὶ νὰ τὸν ἐνταφιάσουν.

2. Ἐμφανίζεται πρὸ τοῦ Πριάμου ἡ θεὰ Ἴρις, ἡ ἀγγελιαφόρος τοῦ Διὸς.

Τρέμει ὁ Πρίαμος ἀπὸ τὸν φόβον του, νομίζων ὅτι κάτι κακὸν πρόκειται νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ.

Ἄλλ' ἡ θεὰ τοῦ λέγει:

— «Μὴ φοβῆσαι Πρίαμε, δὲν ἔρχομαι διὰ κακόν, ἀλλὰ διὰ κάτι καλόν. Μὲ ἔστειλεν ὁ Ζεὺς, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ σὲ καὶ σὲ εὐσπλαγχνίζεται. Σοῦ παραγγέλλει νὰ μεταβῇς εἰς τὸν Ἀχιλλέα καὶ νὰ τοῦ ζητήσῃς τὸν Ἑκτορα· νὰ φέρῃς δὲ ἀξιόλογα δῶρα διὰ νὰ τοῦ μαλάξῃς τὴν καρδίαν. Μὴ λάβῃς μαζί σου ὥς συνοδοὺς ἄλλους Τρῶας, ἀλλὰ μόνον ἓνα γέροντα ὑπηρέτην, ὁ ὁποῖος νὰ διευθύνῃ τὴν ἄμαξαν. Μὴ φοβηθῇς μήπως πάθῃς κακόν τι, διότι ὁ Ἀχιλλεὺς εἶναι γενναῖόψυχος καὶ θὰ σεβασθῇ ἄνθρωπον ἰκέτην».

3. Ὁ Πρίαμος ἀμέσως διέταξε τοὺς υἱοὺς του νὰ τοῦ ἐτοιμάσουν μίαν ἄμαξαν, νὰ θέσουν δὲ ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἓν κιβώτιον. Ἐπειτα ἐκάλεσε τὴν Ἑκάβην καὶ τῇς λέγει:

— «Καλὴ μου γυναῖκα, ἄγγελος τοῦ Διὸς ἦλθε καὶ μοῦ παραγγέλλει νὰ ἐξαγοράσω μὲ λύτρα τὸν υἱόν μας Ἑκτορα. Διόλου δὲν διστάζω νὰ μεταβῶ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Ἐλα λοιπόν, εἰπέ μου, τί νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ κομίσω εἰς τὸν Ἀχιλλέα, ὥστε νὰ τοῦ μαλάξω τὴν ψυχὴν;»

4.—«Ἀλίμονον», τοῦ ἀπαντᾷ ἐκείνη, «ἔχασες λοιπὸν τὸν νοῦν σου καὶ θέλεις νὰ μεταβῇς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν καὶ ν' ἀντικρίσῃς τὸν ἄγριον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος διόλου δὲν θὰ σὲ εὐσπλαγχνί-

σθῆ οὔτε θὰ σὲ σεβασθῇ; Ἄς κλαύσωμεν τὸ τέκνον
μας ἀπὸ μακρὰν, καθήμενοι εἰς τὸ σπίτι μας, διότι
αὐτὰ τοῦ ἔγραφεν ἡ μοῖρά του νὰ πάθῃ, ὅταν ἐγεν-
νήθῃ, νὰ ἀποθάνῃ δηλαδὴ μακρὰν τῶν γονέων του,
καὶ οἱ κύνες νὰ κορεσθοῦν ἀπὸ τὰς σάρκας του· ὁ ἰσχυ-
ρὸς ἀντίπαλός του, ὁ Ἀχιλλεύς, ἔτσι τὸ θέλει».

5. Πρὸς αὐτὴν ἀπήντησεν ὁ Πρίαμος: «Μὴ μ' ἐμ-
ποδίζῃς νὰ μεταβῶ, ἀφοῦ τὸ ἀπεφάσισα, μηδὲ νὰ προ-
μαντεύῃς κακά, διότι δὲν θὰ μὲ πείσῃς. Ἐὰν βέβαια
κάνεις ἀπὸ τοὺς μάντεις ἢ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς μὲ προέτρεπε
νὰ μεταβῶ, δὲν θὰ ὑπῆκουον εἰς αὐτόν. Ὁ Ἄλλὰ τώρα
ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤκουσα τὴν θεὰν καὶ τὴν εἶδα μὲ τὰ μά-
τια μου. Θὰ πορευθῶ λοιπὸν καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ
γίνῃ διαφορετικά. Ἐὰν δὲ τὸ ἔχῃ ἡ μοῖρά μου νὰ ἀπο-
θάνω εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, τὸ θέλω καὶ
αὐτό. Ἄς μὲ φονεύσῃ ὁ Ἀχιλλεύς, ἀρκεῖ μόνον νὰ λάβω
εἰς τὰς ἀγκάλας μου τὸν υἱόν μου καὶ νὰ τὸν κλαύσω
ὅσον ἐπιθυμῶ».

6. Αὐτὰ εἶπε καὶ ἔπειτα ἥνοιξεν ὥραϊα κιβώτια καὶ
ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὰ δώδεκα περικαλλεῖς χιτῶνας, δώδεκα
ἱμάτια καὶ ἄλλους τόσους τάπητας. Ἐλαβεν ἀκόμη δύο
τρίποδας πυρὸς καὶ τέσσαρας λέβητας. Πλὴν αὐτῶν
ἔλαβεν ἓν ὥραϊον ποτήριον, τὸ ὁποῖον εὗρισκετο εἰς τὰ
ἀνάκτορα ὡς πολῦτιμον κειμήλιον, διότι τὸ εἶχον δώσει
εἰς αὐτὸν οἱ Θρᾶκες, ὅταν κάποτε μετέβῃ εἰς αὐτοὺς ὡς
πρέσβυς· καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἐπῆρεν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ὁ
ἀτυχὴς γέρον διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν ἀγαπητόν του υἱόν.

7. Ὅτε ταῦτα ἠτοίμαζεν ὁ Πρίαμος, εὗρισκοντο εἰς
τὴν αἴθουσαν πολλοὶ Τρῶες· αἴφνης στρέφεται πρὸς αὐ-
τοὺς καὶ τοὺς λέγει:

«Πηγαίνετε ἀπ' ἐδῶ ἀνάξιοι, ἐντροπιασμένοι, τώρα
θὰ καταλάβετε καὶ σεῖς, πόσον εὐκολώτερον θὰ εἶναι εἰς

τοὺς Ἕλληνας νὰ σᾶς νικήσουν, ἀφοῦ ἀπέθανεν ὁ υἱός μου. Ἀλλὰ ἐγὼ εἶθε νὰ μεταβῶ εἰς τὸν Ἀθην προτοῦ ἴδω τὴν πόλιν διαρπαζομένην καὶ καταστρεφομένην». Ταῦτα εἶπε καὶ ἐκεῖνοι ἔφυγαν ἔξω. Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς υἱούς του καὶ τοὺς λέγει: «Πηγαίνετε γρήγορα νὰ μοῦ ἐτοιμάσετε τὴν ἄμαξαν καὶ νὰ φορτώσετε ἐπάνω αὐτά, διὰ νὰ ὑπάγω στὴ δουλειά μου».

β') Ὁ Πρίαμος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως.

8. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκάθητο εἰς τὴν σκηνὴν του μόνος εἷς τι μέρος, μακρύτερα δὲ ἀπὸ αὐτὸν δύο θεράποντες, ὁ Αὐτομέδων καὶ ὁ Ἀλκιμος. Μόλις εἶχε γευματίσει καὶ εἶχε ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὴν τράπεζαν, ἡ ὁποία δὲν εἶχε σηκωθῇ ἀκόμη.

Εἰσέρχεται ὁ Πρίαμος καὶ σταθεὶς πρὸ τοῦ Ἀχιλλέως τοῦ ἔπιασε τὰ γόνατα καὶ τοῦ ἐφίλησε τὰς χεῖρας· τὰς χεῖρας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι καὶ ἄλλους υἱούς του εἶχον φονεύσει.

9. Ἐξεπλάγη ὁ Ἀχιλλεὺς μόλις εἶδε τὸν Πρίαμον, ἐξεπλάγησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκοιτάχθησαν ἀναμεταξύ των.

Ἀμέσως ὁ Πρίαμος μὲ ὕφος ἱκευτικὸν λέγει πρὸς τὸν Ἀχιλλέα:

«Θεόμορφε Ἀχιλλέα, ἐνθυμήσου τὸν πατέρα σου, ὁ ὁποῖος βέβαια εἶναι γέρον, καθὼς καὶ ἐγώ. Ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ του μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι γρήγορα θὰ ἴδῃ τὸν υἱόν του ἐπανερχόμενον ἀπὸ τὴν Τροίαν. Ἀλλ' ἐγὼ ὁ δυστυχὴς ἀπὸ ὅσους υἱούς ἐγέννησα, ἔχασα τὸν καλύτερον· διότι μόνος αὐτὸς ὑπερήσπιζε τὴν πόλιν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ τοῦτον σὺ πρὸ ὀλίγων

ἡμερῶν ἐφόνευσες, μαχόμενον ὑπὲρ πατρίδος, τὸν Ἑκτορά μου».

10. «Χάριν αὐτοῦ ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν, διὰ νὰ τὸν ἐξαγοράσω ἀπὸ σέ· κομίζω δὲ πολύτιμα δῶρα. Ἀλλὰ δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ,

Ἀχιλλέα, ἐνθυμήσου τὸν πατέρα σου καὶ εὐσπλαγχνίσου με. Ἐκαμα πρᾶγμα, πὺν κανεῖς ἄλλος ἕως τώρα δὲν τὸ ἔκαμεν, ἥγγισα μὲ τὰ χεῖλη μου τὰς χειρὰς ἐκείνου πὺν ἐφόνευσε τὸ παιδί μου».

Ταῦτα εἶπε, καὶ καμφθεὶς πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἀχιλλέως ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα.

11. Ἀμέσως ὁ Ἀχιλλεὺς ἐσηκώθη ἀπὸ τὸν θρόνον του, ἔπιασεν ἀπὸ τὸ χέρι τὸν ταλαίπωρον γέροντα καὶ τὸν ἐσήκωσεν.

«Ἄ! δυστυχισμένε», τοῦ λέγει, «πράγματι πολλὰ ὑπέφερες ἡ ψυχὴ σου· σιδερένια ἀληθῶς εἶναι ἡ καρ-

διά σου, ἀφοῦ δὲν ἐδίστασες νὰ ἀντικρίσης ἐμέ, ὁ ὁποῖος γενναίους υἱοὺς σου ἐφόνευσα».

«Ἐλα τώρα, κάθισε εἰς τὸν θρόνον αὐτὸν καὶ ἄς κρατήσωμεν μέσα μας τὰ δυστυχήματά μας, διότι μὲ τοὺς σπαρακτικούς θρήνους τίποτε δὲν κερδίζομεν. Αὐτὴν τὴν μοῖραν ἔδωσαν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ περνοῦν τὴν ζωὴν των πάντοτε λυπημένον· μόνοι αὐτοὶ εἶναι εὐδαίμονες».

12. Ἐπειτα ἀπήντησεν ὁ Πρίαμος: «Μὴ μοῦ λέγεις νὰ καθίσω, εὐγενέστατε Ἀχιλλέα, ἐφ' ὅσον ὁ Ἐκτωρ εἶναι ἐξαπλωμένος ἐδῶ εἰς τὸ στρατόπεδον, χωρὶς νὰ φροντίζῃ κανεὶς δι' αὐτόν, ἀλλὰ ἀμέσως τώρα ἄφησέ τον νὰ τὸν ἴδουν οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ δέξου τὰ πολλὰ δῶρα ποὺ σοῦ ἔφερα. Εἴθε καλὸν νὰ ἀπολαύσῃς διὰ τὴν χάριν αὐτὴν καὶ νὰ ἀξιωθῇς νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου».

13. «Μὴν ἀνησυχῇς, γέροντα», ἀπαντᾷ ὁ Ἀχιλλεύς, «καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω ὑπ' ὄψιν μου νὰ σοῦ δώσω τὸν Ἐκτορα. Ἦλθεν εἰς ἐμὲ ἀγγελιαφόρος ἀπὸ τὸν Δία, ἡ μάννα μου, ἡ Θέτις, ἡ νεράϊδα τῆς θαλάσσης, ἡ κόρη τοῦ Ὠκεανοῦ».

«Ἀλλὰ καὶ σέ, Πρίαμε, ἐννοῶ πολὺ καλὰ ὅτι κάποιος θεὸς σέ ὠδήγησεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν· διότι μόνος του οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα νὰ πορευθῇ ἐδῶ, οὐδέποτε θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν φρουρῶν καὶ νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς σκηνῆς μου».

14. Ταῦτα εἶπε καὶ ἀμέσως ὡς λέων ἐπήδησεν ἔξω ἀπὸ τὴν σκηνὴν του· τὸν ἠκολούθησαν δὲ καὶ οἱ δύο θεράποντες, ὁ Αὐτομέδων καὶ ὁ Ἀλκιμος.

Ἐλυσαν οὗτοι τοὺς ἵππους ἀπὸ τὴν ἄμαξαν, ἔλαβον τὰ κομισθέντα δῶρα ὡς λύτρα τοῦ Ἐκτορος,

ἐκ τῶν ὁποίων ἄφησαν ἐν ἱμάτιον καὶ ἓνα χιτῶνα διὰ νὰ ἐνδύσουν τὸν νεκρὸν.

Ἐπειτα δὲ ἀφοῦ δοῦλαι ἔλουσιν τὸν Ἑκτορα καὶ τὸν ἤλειψαν μὲ ἔλαιον, τοῦ ἐφόρεσαν δὲ χιτῶνα καὶ ὠραῖον ἱμάτιον, ὁ ἴδιος ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν ἐσήκωσε καὶ τὸν ἔβαλεν εἰς τὸ φέρετρον καὶ ἀμέσως μαζὶ μὲ τοὺς θεράποντάς του τὸν ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τῆς ἀμάξης.

15. Μετὰ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν, ἐκάθισεν εἰς ἓν κάθισμα καὶ εἶπε πρὸς τὸν Πρίαμον:

«Ὁ υἱός σου τώρα πλέον εἶναι ἐλεύθερος, καθὼς ἐπιθυμεῖς, καὶ εἶναι ἐξαπλωμένος ἐντὸς τοῦ φερέτρου· μόλις φανῇ ἡ αὐγή, θὰ τὸν ἴδῃς καὶ θὰ τὸν πάρῃς. Τώρα ἄς γευματίσωμεν, διότι καὶ ἡ Νιόβη αὐτή, ἡ ὁποία ἔχασε τὰ δώδεκα τέκνα της, ἐξ υἱοῦς καὶ ἐξ θυγατέρας, ἀφοῦ ἐκουράσθη νὰ χύνη δάκρυα, ἐζήτησεν ἔπειτα νὰ φάγῃ».

«Ἐλα λοιπόν, εὐγενέστατε γέροντα, ἄς φάγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἔπειτα δέ, ὅταν κομίσης τὸν ἀγαπητόν σου υἱὸν εἰς τὴν Τροίαν, ἡμπορεῖς νὰ τὸν κλάυσης, διότι βέβαια πολλὰ δάκρυα τοῦ ἀξίζουσιν».

γ') Οἱ Τρῶες ὑποδέχονται τὸν Ἑκτορα.

16. Τὴν ἐπομένην αὐγὴν, ὅτε ἀκόμη ὅλοι ἐκοιμῶντο, ὁ Πρίαμος καὶ ὁ ὑπηρέτης του στενάζοντες ὠδήγουν εἰς τὴν πόλιν τὴν ἁμαξαν, ἡ ὁποία ἐβάσταζε τὸν νεκρὸν τοῦ Ἑκτορος. Κανεῖς δὲν ἐγνώριζε τίποτε, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἄνδρας οὔτε ἀπὸ τὰς γυναῖκας· μόνη ἡ Κασσάνδρα ἀνέβη εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ εἶδε τὸν ἀγαπητόν της πατέρα καὶ τὸν ὑπηρέτην νὰ ἔρχονται

μακρόθεν, καθήμενοι εἰς τὴν ἄμαξαν μὲ τὸ φέρετρον τοῦ ἀδελφοῦ της.

17. Ἐκλαυσε σπαρακτικὰ καὶ ἐφώναξεν εἰς ὅλην τὴν πόλιν: «Τρῶες καὶ Τρῳάδες! ἔλθετε νὰ ἴδετε τὸν Ἔκτορα, ἀποθαμένον τώρα, ὅπως τόσας ἄλλας φορὰς ἄλλοτε μὲ χαρὰν τὸν ἐβλέπατε νὰ ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὴν μάχην ζωντανός, διότι αὐτὸς ἦτο τὸ μεγάλο καμάρι ὅλου τοῦ λαοῦ».

Αὐτὰ εἶπε, καὶ κανεῖς δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν πόλιν· ὅλους, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κατέλαβεν ἀπαρηγόρητον πένθος· συνήντησαν δὲ τὸν νεκρὸν πλησίον τῶν πυλῶν. Πρῶται ἡ ἀγαπητὴ σύζυγός του καὶ ἡ σεβαστὴ του μητέρα ἐπήδησαν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ τὸν ἐθρήνον μαδῶσαι τὴν κόμην των· ἔκλαιε δὲ ὁ κόσμος γύρω ἀπὸ τὴν ἄμαξαν.

18. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν θὰ ἔκλαιον τὸν Ἔκτορα ἐκεῖ πρὸ τῶν πυλῶν, ἂν δὲν ἔλεγεν ὁ Πρίαμος: «τραβηχτῆτε νὰ περάσῃ ἡ ἄμαξα, καὶ ἔπειτα, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἡμπορεῖτε νὰ τὸν κλαύσετε».

Ἀμέσως ἐπαραμέρισαν καὶ ἔκαμαν τόπον εἰς τὴν ἄμαξαν. Ὅταν δὲ ἔφθασαν εἰς τὰ δοξασμένα ἀνάκτορα, τὸν ἔθεσαν εἰς πολυτελὲς φέρετρον, ἐκάθισαν δὲ πλησίον ἄνδρες θρηνηδοί, καὶ οὗτοι μὲν ἔψαλλον θρηνώδη ᾄσματα, αἱ δὲ γυναῖκες ἔκλαιον.

Μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἡ ὡραία Ἀνδρομάχη, κρατοῦσα μὲ τὰς χεῖράς της τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἔκτορος, ἔλεγε:

— «Νέος ἐχάθης, σύζυγέ μου, καὶ μὲ ἀφήνεις χήραν εἰς τὰ ἀνάκτορα· ὁ δὲ υἱός μας εἶναι τόσον μικρός, ποῦ δὲν πιστεύω νὰ φθάσῃ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν διὰ νὰ πολεμήσῃ, διότι πρωτύτερα θὰ πυρποληθῇ ἡ πόλις αὐτή. Ἐχάθης βέβαια σύ, ὁ ὁποῖος τὴν ὑπερήσπιζες καὶ ἔσωζες τὰς χρηστὰς συζύγους καὶ τὰ μικρὰ των τέκνα· αἱ

δυστυχεῖς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν θὰ καταντήσουν, καὶ ἐγὼ μαζὶ με αὐτάς».

«Καὶ σύ, τέκνον μου, ἐμὲ θὰ ἀκολουθήσης, ὅπου θὰ ἀσχολῆσαι εἰς ἔργα ἀπρεπῇ διὰ σέ, ὑπηρετῶν, ποῖος ἡξεύρει, ποῖον σκληρὸν βασιλέα. Ἴσως ὅμως κανεῖς ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς σὲ πιάσῃ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ σὲ κρημνίσῃ ἀπὸ κανένα πύργον ἐκδικούμενος τὸν Ἑκτορα, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ ἐφόνευσεν ἢ ἀδελφὸν ἢ πατέρα ἢ υἱόν· διότι ὁ πατήρ σου εἰς τὴν ὀλεθρίαν μάχην ἦτο ἀμείλικτος. Διὰ τοῦτο, Ἑκτωρ, σὲ κλαίει ὁ λαὸς εἰς τὴν πόλιν, σὲ κλαίουσιν καὶ οἱ γονεῖς σου ἀπαρηγόρητοι. Ἄλλ' εἰς ἐμὲ ἀπομένει ἡ σκληροτέρα τύχη, διότι, ὅταν ἀπέθνησκες, δὲν μοῦ ἄπλωσες τὰ χέρια σου ἀπὸ τὴν κλίνην οὔτε μοῦ ἄφησες συνετήν τινα παραγγελίαν, τὴν ὁποίαν νὰ ἐνθυμοῦμαι καὶ νύκτα-μέρα νὰ κλαίω».

Καὶ ἔκλαιον μὲν αἱ γυναῖκες εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐστένναζε δὲ ὁ ἀναρίθμητος κόσμος εἰς τὴν πόλιν.

21. Ὁ δὲ Πρίαμος διέταξε νὰ κομίσουν ξύλα διὰ νὰ καύσουν τὸν νεκρόν.

Ἀμέσως τότε ἔξεψαν εἰς τὰς ἀμάξας βοῦς καὶ ἡμιόνους καὶ ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας ἐκόμιζον ἅπειρα ξύλα, τὴν δὲ δεκάτην ἔκαμαν τὴν ἐκφορὰν τοῦ Ἑκτορος. Χύνοντες δάκρυα λύπης τὸν ἐτοποθέτησαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ τῶν ξύλων, ὑποκάτω δὲ ἔθηκεσαν πῦρ.

22. Ὅλοι οἱ Τρῶες συνηθροίσθησαν πέριξ τῆς πυρᾶς· ὅτε δὲ αὕτη ἐμαράνθη καὶ αἱ φλόγες ἔπαυσαν, ἔσβησαν μὲ οἶνον τοὺς ἀνθρακας καὶ κατόπιν οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ φίλοι συνέλεγον τὰ λευκὰ ὀστά, ἀφθονα δὲ δάκρυα ἔβρεχον τὰς παρειάς των.

Ἀφοῦ τὰ συνέλεξαν, τὰ ἐτύλιξαν μὲ ἐρυθρὸν πέπλον καὶ τὰ ἔθηκεσαν ἐντὸς χρυσοῦς θήκης. Ἐπειτα τὴν

θήκην ταύτην ἔθεσαν ἐντὸς τάφου, τὸν δὲ τάφον ἐκάλυψαν πρῶτον μὲ στρῶμα λίθων μεγάλων, ὑπερᾶνω δὲ αὐτῶν ἔρριψαν χῶμα καὶ ἐσχημάτισαν τύμβον.

13. Βάσιγκλων καὶ Φιλοσοίμην.

Α'.

1. Πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος περίπου αἰῶνος ὁ εὐτυχῆς καὶ πλούσιος λαὸς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἦτο ὑπήκοος τῆς Ἀγγλίας.

Ἀλλὰ οὐδεὶς λαὸς δύναται νὰ προσδεύσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, ἂν δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος, ἂν δηλαδὴ δὲν διοικῆται μόνος του, ὅπως ἀρέσκει εἰς αὐτόν. Ἡ ὑποτέλεια εἶναι πάντοτε ἐμπόδιον εἰς τὴν πρόοδον ἐνὸς λαοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἐπανεστάτησε κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἐκέρδισεν ὅ,τι ἐζήτει διότι τὸ 1783 ἡ Ἀγγλία ἀνεγνώρισε τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας ὡς κράτος ἀνεξάρτητον.

2. Ὅτε ἀκόμη διήρκει ὁ πόλεμος, εἰργάζοντο εἰς ἓν ὀχύρωμα Ἀμερικανοὶ τινες στρατιῶται ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τοῦ δεκανέως των. Προσεπάθουν νὰ στηρίξουν ἓνα στῦλον πολὺ βαρὺν καὶ ἐκοπίαζον ὑπερβολικά. Ὁ δεκανεὺς, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ μέρος μὲ τὰς χεῖράς του, ἐνόμιζεν ἀρκετὸν νὰ τοὺς παρακινῇ μὲ φωνάς.

3. Ἄγνωστος διαβάτης παρατηρεῖ εἰς τὸν δεκανέα, ὅτι θὰ ἦτο ὠφελιμώτερον, ἂν ἐλάμβανε καὶ ὁ ἴδιος ἐνεργὸν μέρος. Ἀλλ' ὁ δεκανεὺς ἀπαντᾷ ὑπερηφάνως:

— «Καὶ δὲν βλέπετε, ὅτι εἶμαι δεκανεὺς;»

— «Συγχωρήσατέ με», κύριε, ἀποκρίνεται ὁ ἄγνωστος κλίνων τὴν κεφαλὴν εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ, «δὲν παρετήρησα τὸν βαθμὸν σας». Καὶ ἀμέσως ἐπέταξε τὸν πῖλον τοῦ ἐξεδύθη τὸ ἐπανωφόριόν του καὶ ἔσπευσεν ὁ ἴδιος νὰ βοηθήσῃ τοὺς στρατιώτας. Μετ' ὀλίγον, ἀφοῦ πλέον ὁ στῦλος εἶχε στηριχθῇ εἰς τὴν θέσιν του, ἐνεδύθη ὁ ἄγνωστος, ἐφόρεσε τὸν πῖλόν του καὶ ἐνῶ ἔφευγε, λέγει πρὸς τὸν δεκανέα:

4. — «Ὅσακις, κύριε, ἔχετε ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσετε ἐργασίαν τινὰ βαρεῖαν, ἡμπορεῖτε νὰ προσκαλῆτε ἐλευθέρως τὸν Γενικὸν Ἀρχηγόν σας, τὸν στρατηγὸν Βασιγκτῶνα· ἐγὼ προθύμως θὰ τρέχω πρὸς βοήθειάν σας». Ὁ δεκανεὺς ἔμεινεν ἐμβρόντητος καὶ κατησχυμμένος ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπαναστάσεως.

B'.

1. Δύο χιλιετηρίδας πρὸ τοῦ Βασιγκτῶνος ἔζησεν εἰς ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεστέρους ἀρχαίους Ἕλληνας, ὁ Φιλοποίμην ὁ Μεγαλοπολίτης. Ὅτε οὗτος ἦτο στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ διὰ τινὰ ὑπόθεσιν εἰς τὰ Μέγαρα. Εἷς φίλος τοῦ Μεγαρεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο νὰ τὸν φιλοξενήσῃ, ἔτυχε νὰ ἀπουσιάσῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤρχετο ὁ Φιλοποίμην. Διὰ τοῦτο τὴν εἶδῃσιν, ὅτι μετ' ὀλίγον φθάνει ὁ Φιλοποίμην, ἔμαθε πρώτη ἡ σύζυγός του, καὶ ἀμέσως αὕτη μὲ πολλὴν βίαν προσεπάθει νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ ἀναγκαῖον γεῦμα μόνῃ της.

2. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰσέρχεται εἰς τὸν οἶκον ἄνθρωπος τις μὲ ἐνδυμασίαν ἐντελῶς κοινήν. Ἐνόμισεν ἡ ἀγα-

θῇ γυνή, ὅτι οὗτος ἦτο κάποιος ἀπὸ τούς ἀκολούθους τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ λέγει:

— «Ἐλα, καημένε, σχίσε μου, σὲ παρακαλῶ, ὀλίγα ξύλα, γιατί εἶμαι μόνη καὶ δὲν προφθάνω.» Ὁ ξενος ἀμέσως πετᾷ τὴν χλαμύδα του, ἀρπάζει τὸν πέλεκυν καὶ

ἀρχίζει νὰ σχίῃ ξύλα. Μετ' ὀλίγον ἔρχεται ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ὁποῖος ἐκπληκτος λέγει πρὸς τὸν Φιλοποίμενα.

— «Τὶ εἶν' αὐτὸ ποῦ ἔπαθες, Φιλοποίμην;»

— «Δὲν πταίω ἐγώ», ἀπήντησεν ἐκεῖνος, «ἀλλὰ τὰ ἄσχημα καὶ ἄκομψα ἐνδύματά μου».

14. Δάμων καὶ Φιντίας.

1. Εἰς τὰς Συρακούσας τῆς νήσου Σικελίας ὑπῆρχε μίᾳ σχολῇ ὀνομαζομένη Πυθαγόρειος, εἶχε δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι ὁ ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ

ὁ πρῶτος διδάσκαλος αὐτῆς, ὠνομάζετο Πυθαγόρας. Ἐδιδάσκοντο δὲ ἐκεῖ οἱ μαθηταὶ κυρίως ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν, ἀλλὰ πλὴν τούτων ἐδιδάσκοντο νὰ εἶναι ἐν-ἀρετοι καὶ νὰ συνδέωνται μεταξύ των μὲ τοὺς δεσμοὺς τῆς φιλίας καὶ τῆς ἀγάπης. Πόσον στενὴ ἦτο πολλάκις ἡ φιλία μεταξὺ συμμαθητῶν τῆς Πυθαγορείου σχολῆς, μᾶς δεικνύει ἐν παραδείγμα, τὸ ὁποῖον διηγοῦνται οἱ ἀρχαῖοι.

2. Εἰς τὰ 400 περίπου πρὸ Χριστοῦ ἐκυβέρνησα τὰς Συρακούσας ὁ τύραννος Διονύσιος. Ὅπως κάθε τύραννος, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Διονύσιος, ἦτο φιλύποπτος· ἐφαντάζετο ὅτι πολλοὶ συνωμοτοῦν ἐναντίον του, ὅχι μόνον διὰ νὰ τὸν ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸν φονεύσουν. Διὰ τοῦτο πολλοὶ συνελαμβάνοντο, καὶ ἄλλοι μὲν ἐφονεύοντο, ἄλλοι δὲ ἐξεδιώκοντο ἀπὸ τὴν πατρίδα των καὶ ἄλλοι ἄλλας τιμωρίας ὑπέφερον. Συνελήφθη ὡς ὑποπτος καὶ ἀκολούθως ἐπιστεύθη ὅτι πράγματι ἦτο συνωμότης, κάποιος Συρακόσιος ὀνομαζόμενος Φιντίας.

3. Οὗτος, ὅπως ἦτο ἐπόμενον, κατεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ὁ Φιντίας, ὡς ἄξιος μαθητῆς τῆς Πυθαγορείου Σχολῆς, τὸν μὲν θάνατον ὀλίγον ἐλογάζριζεν, εἶχεν ὅμως ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰ οἰκογενειακά του συμφέροντα. Ἐνεκα τούτου ἐζήτησεν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον εἰς τὸ δεσμοτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο καὶ νὰ θανατωθῇ, ἂν τυχὸν δὲν ἐπανήρχετο κατὰ τὴν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ ὥριζαν.

4. Ὁ τύραννος, ὁ ὁποῖος τίποτε ἄλλο δὲν ἤξευρε, παρὰ μόνον νὰ λαμβάνῃ προφυλάξεις μήπως πάθῃ κακόν τι, ἐπίστευεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὔρῃ τοιοῦτον ἐγγυητὴν ὁ Φιντίας· διὰ τοῦτο δέχεται τὴν αἴτησίν του.

Μεγίστη δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις τοῦ Διονυσίου, ὅτε εἶδε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας λοιπὸν ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος πλεόν μεταβαίνει εἰς τὴν πατρίδα του, ἡ ὁποία ἦτο ἐγγὺς τῶν Συρακουσῶν.

5. Ὅτε ἔφθασεν ἡ ἡμέρα ἡ προσδιωρισμένη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὁ Φιντίας δὲν εἶχεν ἐπανέλθει ἀκόμη. Ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασε καὶ ἀντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ὅπου εἶχε συναθροισθῇ πλῆθος θεατῶν.

6. Ὅλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ διὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν τοῦ Φιντίου. Βλέπει τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἑτοιμον γὰ καταπέση κατὰ τοῦ τραχήλου τοῦ ἀθύφου Δάμωνος καὶ φρίττει. Ὁ δὲ τύραννος μειδιᾷ σαρκαστικῶς, ἐμπαίζει δὲ τὴν μωρίαν τοῦ Δάμωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνος ὁ Δάμων παραμένει ἀτάραχος καὶ φαιδρός, διότι ἐγνώριζε τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου καὶ ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐπανήρχετο.

7. Ἐπὶ τέλους ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς χεῖρας τὸν πέλεκυν, ἡ δὲ τρομερὰ στιγμή ἐγγίζει, ὅτε ἔξαφνα ἀκούονται θορυβώδεις κραυγαί:

— Ὁ Φιντίας! ὁ Φιντίας!

Συγχρόνως δὲ ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει τὰ πλήθη ὁ Φιντίας καὶ μετὰ δακρύων ρίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν συγχωρήσῃ, διότι ἐξ αἰτίας του ὑπέφερεν ἴσως φρικτὴν ἀγωνίαν.

Ὁ Δάμων τοῦ ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν εἶχε περὶ τῆς ἐπανόδου του καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους καὶ

τὸν θάνατον ἀκόμη δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ δεχθῇ, χωρὶς νὰ δυσανασχετήσῃ κατ' αὐτοῦ.

8. Ἐκπληκτοὶ καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων οἱ θεαταὶ παρακολουθοῦν τὴν συνομιλίαν τῶν

δύο φίλων. Ἐπὶ τέλους συγκινεῖται καὶ αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος Διονύσιος, θαυμάζει τὴν ἀληθινὴν φιλίαν, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν δὲν εἶχε φαντασθῇ ὁ τύραννος, καὶ χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν, τὸ δὲ πλῆθος ἐπαινεῖ τὴν γενναίαν προῦξιν τοῦ τυράννου.

15. Οἱ χωριανοί.

1. Ὅλοι μας γνωρίζομαστε ἀπὸ ἀνήλικα παιδιὰ,
μὲ τὸ μικρὸ του τ' ὄνομα ἓνας τὸν ἄλλον κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲ μπορεῖ νὰ βάλουμε κλειδιά,
ξέρει καθένας στ' ἄλλον τοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάξῃ.

2. Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζουμε νερὰ
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζουμε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψι καὶ χαρὰ.
Γιὰ βρέχει σ' ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ' ὅλο εἶναι λιακάδα!
3. Γάμος; ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριὸ
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; Ὅλοι θλιβεροί, κι ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
κατάμαντρο ἢ καμπάνα μας τὸν βάφει τὸν ἀγέρα.
4. Διάπλατα τὶς ὀξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνοίγει
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τροῦπα,
κι ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῇ, γιορτῇ-καθημερινή,
θὰ βρῇ στρωμένον καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στήν κούπα.
5. Χώρια ἀπ' τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς
μεσ' στὶς καρδιές μας ἔχουμε παντοτεινὸν Ἀπρίλη
κι ὅσες τσουνκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι...

16. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἀρίονος.

1. Ὅτε τύραννος τῆς Κορίνθου ἦτο ὁ Περίανδρος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γοργίας εἶχε μεταβῇ εἰς τὸ Ταίναρον, ἵνα ἐκεῖ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ὅτε δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κόρινθον, διηγήθη μίαν ἱστορίαν ἀπίστευτον.

Ἔλεγε δηλαδὴ ὅτι μετὰ τὴν θυσίαν ἔκαμαν ὀλονυκτίαν πλησίον τοῦ αἰγιαλοῦ. Ἦτο δὲ πανσέλη-

νος καὶ ἔλαμπεν ἡ θάλασσα ὅλη ὥς καθρέπτῃς, διότι ἦτο γαλήνη. Ἐνῷ λοιπὸν ἔβλεπον πρὸς τὸ πέλαγος καὶ ἐτέρποντο μὲ τὸ θέαμά του παρετήρησαν μακρὰν ἓν ρυτίδωμα τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον διηυθύνετο πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Ὅτε δὲ τοῦτο ἐπλησίαζεν, ἠκούετο καὶ κάποιος ψόφος, ἐφαίνετο δὲ καὶ ὀλίγος ἄφρος.

Μετ' ὀλίγον βλέπουν δελφῖνας ἄλλους ἐμπρὸς καὶ ἄλλους ὀπίσω, εἰς τὸ μέσον δὲ κάτι ἀκαθόριστον, τὸ ὁποῖον ἐξεῖχεν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

2. Ἐπλησίασαν ἀκόμη εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ βλέπουν νὰ ἐξέρχεται εἰς ἄνθρωπος. Οἱ δὲ δελφῖνες, ἐνῷ ἐγύριζαν ὀπίσω πρὸς τὸ πέλαγος, ἐσκίρτων καὶ ἔπαιζον, ὥσάν νὰ ἡσθάνοντο κάποιαν εὐχαρίστησιν.

Ἐξακολουθεῖ τὴν διήγησίν του ὁ Γοργίας καὶ λέγει:

«Ἐξ ἡμῶν πολλοὶ ἐφοβήθησαν καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὀλίγοι δὲ μαζὶ μὲ ἐμὲ ἐτολήσαμεν καὶ ἐπλησιάσαμεν τὸν ἐξεληθόντα ἄνθρωπον. Καὶ ποῖον βλέπομεν; Βλέπομεν τὸν γνωστόν μας Ἀρίονα τὸν κιθαρωδόν».

3. «Ἦτο σχεδὸν παράλυτος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ ἀπὸ τὸν κόπον, ἀλλὰ τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε πάθει. Δύο ἐξ ἡμῶν τὸν ἐλάβομεν ἀπὸ τοὺς βραχιόνάς του καὶ τοιοῦτοτρόπως στηριζόμενον ἐπάνω μας τὸν ὠδηγήσαμεν εἰς τὴν σκηνήν. Ἐβοηθήσαμεν αὐτὸν νὰ συνέλθῃ, τοῦ ἐδώσαμεν ἐνδύματα καὶ ἄλλαξε καὶ κατόπιν ἠκούσαμεν διήγησιν ὁμολογουμένως ἀπίστευτον εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὃ ὁποῖος δὲν εἶδε μὲ τοὺς ὀφθαλμούς του αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅπως τὸ εἶδαμεν ἡμεῖς».

4. Ἐλεγε δηλαδὴ ὁ Ἀρίων, ὅτι εὗρίσκετο εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἶνε πρὸ πολλοῦ ἀποφασίσει νὰ φύγῃ καὶ

νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὅτε δὲ ἔλαβε πρόσκλησιν παρὰ τοῦ Περιάνδρου νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Κόρινθον, ἠθέλησε νὰ ταξιδεύσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Τότε ἀκριβῶς ἐν Κορινθιακὸν ἐμπορικὸν πλοῖον ἡτοιμάζετο νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκ Τάραντος εἰς Κόρινθον. Ὁ Ἀρίων,

ὥς ἦτο ἐπόμενον, ἔσπευσε νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦτο ὁ μοναδικὸς ἐπιβάτης.

5. Ὅτε τὸ πλοῖον εἶχεν ἀπομακρυνθῇ τῆς Ἰταλίας καὶ οὐρανὸν μόνον καὶ θάλασσαν ἔβλεπον, ἐνόησεν ὁ Ἀρίων ὅτι οἱ ναῦται κάτι κακὸν ἐσκέπτοντο ἐναντίον του. Ἐσκέπτοντο δηλαδὴ νὰ τὸν φονεύσουν διὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐκέρδισεν εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Διότι ὁ Ἀρίων ἦτο κιθαρωδός, εἶχε φωνὴν μελωδικήν, ἐγνώριζε δὲ καὶ τὴν μουσικὴν τέχνην ἄριστα, τὴν ὁποίαν καὶ ἐδίδασκεν. Εἶχε δὲ κερδίσει χρήματα ἀπὸ τὴν ἐπίδειξιν τῆς φωνῆς του καὶ τῆς τέχνης του, τὴν ὁποίαν ἔκαμνεν εἰς τὰ ᾠδεῖα ἢ εἰς τὰ θεάτρα τῶν πόλεων, ἐκέρδιζεν ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς

μουσικῆς. Ταῦτα λοιπὸν τὰ χρήματα ἀπεφάσισαν νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν οἱ ναῦται.

Τὸν σκοπὸν τοῦτον τῶν ναυτῶν ἐνόησεν καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου, ὁ ὁποῖος κρυφίως τὸ ἔκαμε γνωστὸν εἰς τὸν Ἀρίωνα.

6. Ἡ φοβερὰ στιγμή ἔφθασεν· ὁ Ἀρίων εὗρίσκετο εἰς τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου καὶ αἴφνης βλέπει γύρω του τοὺς ναῦτας μὲ τὰ ξίφη γυμνὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἐξηγγριωμένους· ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὰ ἐμπήξουν εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀόπλου Ἀρίονος.

«Μίαν στιγμήν», τοὺς λέγει· «θέλω νὰ ψάλλω τὸν ὕμνον τοῦ Ἀπόλλωνος ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ πλοίου καὶ τῶν ταξιδευόντων κατόπιν φρονέυσάτέ με».

7. Ἐσταμάτησαν τὴν ὁρμὴν των οἱ ναῦται καὶ ὁ Ἀρίων ἐνεδύθη τὴν χρυσοποίκιλτον στολήν, τὴν ὁποίαν ἐνεδύετο, ὁσάκις ἔψαλλεν εἰς τὰ θεάτρα, ἔλαβε τὴν ὥραίαν κιθάραν του καὶ ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν ὕμνον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε εἶχε συγκινήσει τοὺς κατοίκους ὅλων τῶν πόλεων, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐπισκεφθῇ. Ἀλλὰ οὐδεμία ἁρμονία εἶναι ἱκανὴ νὰ συγκινήσῃ ἀνθρώπους διψῶντας χρήματα. Καὶ οἱ ναῦται ἔμενον ἀσυγκίνητοι.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἠκούοντο πέριξ τοῦ πλοίου παφλασμοὶ τινες, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ῥίψῃ ἐκεῖ τὰ βλέμματα του διὰ νὰ ἴδῃ τί συνέβαινε.

8. Λέγουν ὅτι οἱ ἄλιεῖς οὐδέποτε βλάπτουν τοὺς δελφῖνας, καὶ ἂν τύχῃ καμμίαν φορὰν νὰ τοὺς χαλάσουν τὰ δίκτυα, τοὺς κτυποῦν μὲ τὴν κώπην ἢ μὲ κανὲν ξύλον ὥς ἀτακτοῦντα παιδιά, ἀλλ' οὐδέποτε τοὺς φονεύουν. Διότι τὰ κῆτη αὐτὰ ἔχουν ἐξαιρετικὰς ἀρετάς. Πρῶτον οὐδέποτε βλάπτουν τὸν ἄνθρωπον, ἂν τύχῃ καὶ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν· τοῦναντίον μάλιστα

διαγωνίζονται μὲ τοὺς κολυμβῶντας, ποῖος θὰ περάσῃ· δευτερον δέ, καθὼς λέγουν, ἀγαποῦν τὴν μουσικὴν καὶ πάντοτε πλησιάζουν πρὸς τὸ μέρος ὅπου τὴν ἀκούουν.

Καὶ τότε τὸ ὄσμα τοῦ Ἀρίωνος συνεκίνησε τὰ κήτη ταῦτα καὶ συνεκεντρώθησαν πέριξ τοῦ πλοίου ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς θαλάσσης, ὅπου ἔφθανεν ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ κιθαρωδοῦ, ἐσκίρτων ἀπὸ τὴν χαρὰν των καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔκαμναν τὴν θάλασσαν νὰ παφλάζῃ.

9. Ἦτο ὁ ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν του καὶ διεκρίνετο ἡ Πελοπόννησος, ὅτε οἱ ναῦται μὲ τὰ ξίφη γυμνὰ ὤρμησαν ἐπάνω του. Ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ τὸν ἐγγίσουν, διότι ὁ Ἀρίων μὲ ἓν πήδημα ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν.

Προτοῦ ὅμως βυθισθῇ ὅλος εἰς τὸ ὕδωρ, ἓνα δελφίνι εὐρέθη μεταξὺ τῶν σκελῶν του καὶ τὸν ἐβάσταζεν ὡς βαστάζει ὁ ἵππος τὸν ἀναβάτην. Κατ' ἀρχὰς ὁ Ἀρίων ἐταράχθη καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ ὑποθέσῃ. Ἐπειδὴ δὲ πολὺ καλὰ ἐκρατεῖτο εἰς τὴν ράχιν τοῦ δελφίνος, ἔβλεπε δὲ καὶ ἄλλους δελφίνας γύρω του νὰ σκιρτοῦν ὡσὰν ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, ἐνόησε καλῶς ὅτι θεῖον θαῦμα ἐτελεῖτο. Καὶ δὲν κατεῖχε πλέον τὴν ψυχὴν του οὔτε ὁ φόβος πρὸς τὸν θάνατον οὔτε ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ εὐχαρίστησις, ὅτι ἦτο ἀγαπητὸς εἰς τὸν Θεόν.

10. Ὅταν δὲ ἔβλεπε τὸν οὐρανὸν πλήρη ἀστέρων καὶ τὴν σελήνην, ἡ ὁποία τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνέτελλε, φωτεινὴν καὶ καθαράν, καὶ τὴν θάλασσαν ἐντελῶς ἀκύμαντον, ἐσκέπτετο καὶ ἐνόει καλῶς, ὅτι δὲν εἶναι εἷς ὁ ὀφθαλμὸς τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀστέρες εἶναι οἱ ὀφθαλμοί, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς βλέπει πᾶν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν.

11. Προτοῦ φθάσῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν Κόρινθον, εἶχεν ἔλθει ἐκεῖ ὁ Γοργίας μετὰ τοῦ Ἀρίονος. Ὁ Περίανδρος διέταξε τὸν Ἀρίονα νὰ μένῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα χωρὶς διόλου νὰ ἐξέροχεται.

Ὅτε δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ πλοῖον κατέπλευσεν, ὁ Περίανδρος ἐκάλεσε τοὺς ναῦτας καὶ τοὺς ἡρώτησεν, ἂν ἤξεύρουν τίποτε περὶ τοῦ Ἀρίονος. Ἀπήντησαν ἐκεῖνοι ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑγιῆς καὶ ὅτι τὸν ἄφησαν εἰς τὸν Τάραντα εὐτυχοῦντα. Ἐξαφνα ἀνοίγει μία θύρα καὶ ἐμφανίζεται ὁ Ἀρίων. Ἐξεπλάγησαν οἱ ναῦται καὶ ὡμολόγησαν τὴν προᾶξιν των.

17. Τιμωρία ἀσεβοῦς.

Α'.

1. Εἰς ἀμυώδη παραλίαν τῆς Κερκύρας, βρεχομένην ὑπὸ τῶν κυμάτων τοῦ Ἰονίου πελάγους, ὑπάρχει μία μικρὰ ἐκκλησία τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γορδίου. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ παραλία ἐκείνη καλεῖται Ἄϊς Γόρδης.

Πλησίον τῆς ἀκτῆς καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ὅπου τὰ ὕδατα εἶναι βαθύτατα, ὑψοῦται εἰς βράχος ἀπόκρημνος, εἴκοσι μέτρα περίπου ὑπεράνω τῆς θαλάσσης· ἡ κορυφή του, ὅταν τὴν βλέπῃ τις ἀπὸ μακρὰν, ὁμοιάζει πρὸς κεφαλὴν καλοῦγραίας σκεπασμένην μὲ τὴν καλύπτραν της, καὶ διὰ τοῦτο ὁ βράχος οὗτος καλεῖται ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων Καλογριά.

2. Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου ὑπάρχουν πολ-

λαὶ ρωγμαί, μικρότεραι ἢ μεγαλύτεραι, αἱ ὅποια χρησιμεύουν ὡς φυσικαὶ κυψέλαι ἀγρίων μελισσῶν. Εἰς τὰς ρωγμὰς ταύτας δηλαδὴ καταφεύγουν ἀδέσποτοι μέλισσαι καὶ κατασκευάζουν τὰς κηρήθρας των, τὰς ὁποίας γεμίζουν μὲ ἄφθονον μέλι.

Εἰς τὴν ἀπέναντι τοῦ βράχου παραλίαν ἡ βλάστησις εἶναι ἀφθονωτάτη καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων φυτῶν τὰ ἄνθη τοῦ θυμαριοῦ, τῆς ἀγριοτριανταφυλλιάς, τῆς ρίγανης, τῆς θρούμπης, τῆς ἐρείκης καὶ τὰ ἄνθη τῶν ὀπωροφόρων δένδρων παρέχουν πλουσίαν τροφήν εἰς τὰ ἀδέσποτα αὐτὰ σμήνη τῶν μελισσῶν, τὸ δὲ γλυκὺ κλίμα τῆς Κερκύρας τὰ προστατεύει ἀπὸ τῶν ἀποτόμων καιρικῶν μεταβολῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἀνέμων.

Διὰ τοῦτο αἱ φυσικαὶ αὐταὶ κυψέλαι οὐδέποτε ἀστοχοῦν. Ἐπειδὴ ὅμως εἶναι ἀπρόσιτοι, τὸ μέλι συνήθως παρασύρεται ὑπὸ τῶν φθινοπωρινῶν βροχῶν καὶ τοιουτοτρόπως χάνεται εἰς τὴν θάλασσαν.

4. Πολλάκις πλησιόχωροι χωρικοὶ ἐπεχείρησαν νὰ συλλέξουν τὰς κηρήθρας καὶ ἄλλοι μὲν κατῴρωσαν νὰ ἀποκομίσουν ἀξιόλογον κέρδος ἀπὸ τὴν πλουσίαν συγκομιδὴν των, ἄλλοι ὅμως εὗρον οἰκτρὸν θάνατον, καταπεσόντες ἐπὶ τῶν εὗρισκομένων ὑποκάτω μικροτέρων βράχων. Διότι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον κατορθώνουν νὰ φθάνουν εἰς τὰς ρωγμὰς, εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος.

Ὅσάκις συνέβαινε τοιοῦτον δυστύχημα παρήρχοντο δύο καὶ τρία ἔτη, κατὰ τὰ ὅποια οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κηρηθρῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἐλησμονεῖτο τὸ κακὸν καὶ ἡ ἐλπίς μεγάλου κέρδους παρέσυρέ τινες εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἐπιχείρησιν.

5. Τοιουτοτρόπως κάποτε εἶχε λησμονηθῇ τὸ τε-

λευταῖον δυστύχημα καὶ δύο χωρικοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν συγκομιδὴν τοῦ μέλιτος. Τὸ ἔαρ τοῦ ἔτους ἐκείνου ἦτο ἐξαιρετικῶς γλυκύ, καὶ ὑπελογίζετο ὅτι ἡ συγκομιδὴ θὰ ἦτο πλουσιωτάτη.

Οἱ δύο οὗτοι χωρικοὶ ἤλθον εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἀγίου Γορδίου, καὶ ἀφοῦ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐκκλη-

σύδριον ἤναψαν ἀπὸ ἓν κηρίον, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ εἶπον: «Ἅγιε μου Γόρδι, βοήθησέ μας καὶ νὰ σοῦ βγάλωμε μερτικό». Κατόπιν ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὴν λέμβον των καὶ ἐπέρασαν εἰς τὸν βράχον.

6. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἤθελον, ἔπρεπε νὰ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ καὶ ριψοκίνδυνοι, ἀλλὰ καὶ ἐπιτήδειοι ἀκροβάται· καὶ τοιοῦτοι ἀκριβῶς ἦσαν οἱ δύο χωρικοί.

Ὁ νεώτερος, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ τολμηρότερος, κατάρθωσε νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου ἀναρριχώμενος ὡς γαλῇ μὲ χεῖρας καὶ μὲ πόδας.

Ἀφοῦ ἀνέβη, ἄφησε νὰ πέσῃ κάτω ἡ ἄκρα ἑνὸς σχοινίου, τὸ ὁποῖον ἔφερε μαζί του. Εἰς τὸ σχοινίον τοῦτο ἔδесεν ὁ σύντροφός του ἓνα σιδηροῦν μοχλόν, καὶ τὸν μοχλόν τοῦτον ἀνέσυρεν ἐπάνω ὁ νεώτερος καὶ ἀμέσως τὸν ἐκάρφωσεν ἐντὸς μιᾶς ρωγμῆς

καὶ τὸν ἑστερέωσεν ὅσον ἡδύνατο καλύτερον· ἔπειτα ἔδεσεν ἀπὸ αὐτὸν ἀσφαλῶς τὴν ἄκραν ἐνὸς χονδροῦ σχοινίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἄλλη ἄκρα ἔφθανε μέχρι τῆς θαλάσσης.

7. Ὁ σύντροφός του, κάτω εἰς τὴν βάσιν τοῦ βράχου, ἔδεσεν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σχοινίου ἐν κἀνιστρον στερεὸν καὶ ἔπειτα κρατῶν τὸ σχοινίον καὶ στηριζόμενος διὰ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ βράχου κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς κορυφῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας μόλις δύο ἢ τρεῖς ἄνθρωποι ἡδύναντο νὰ σταθοῦν. Ἀμέσως δὲ ἔσυραν ἐπάνω τὸ κἀνιστρον.

Β'.

8. Ἔως ἐδῶ εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ὀλιγώτερον ἐπικινδυνόν. Τὸ δεύτερον μέρος εἶναι πολὺ ἐπικινδυνότερον.

Τὸ κἀνιστρον, δεμένον καλῶς μὲ τὸ σχοινίον, ὅπως εἶπαμεν, ἀνηρτήθη ὑποκάτω τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ εἰσῆλθεν ὁ νεώτερος. Ὁ ἄλλος ἐκράτει τὸ σχοινίον ἰσχυρῶς καὶ τὸ ἄφηνε νὰ γλιστρᾷ διὰ τοῦ μοχλοῦ, ὡς διὰ τροχαλίας, λίγο-λίγο, καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ κἀνιστρον ἔφθασεν ἔμπροσθεν τῆς πρώτης ρωγμῆς, τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ τρυγήσουν.

9. Ἐννοεῖ ἕκαστος τὴν κινδυνώδη θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ ἐντὸς τοῦ κἀνιστροῦ ἀκροβάτης· ἐν γλίστρημα ἢ μία ἀπροσεξία τοῦ κρατοῦντος τὸ σχοινίον θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα ἀναπότρεπτον τὸν οἰκτρὸν θάνατον ἐκείνου. Καὶ ἀναφέρεται τοιοῦτον παράδειγμα.

Τέλος πάντων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κρηθρῶν τῆς πρώτης ρωγμῆς ἐσύρθη πρὸς ἄλλην ρωγμὴν καὶ κατόπιν πρὸς ἄλλην, μέχρις ὅτου συνεκόμισε τὰς κρη-

θρας ἀπὸ ὅλας τὰς ρωγμάς, πρὸς τὰς ὁποίας ἡδύνατο νὰ πλησιάσῃ.

Τρεῖς φορὰς ἐγέμισε τὸ κἀνιστρον ἀπὸ κηρήθρας τὰς ὁποίας κατερχόμενος ἀπέθετεν ἐντὸς τῆς λέμβου.

10. Ἡ συγκομιδὴ ὑπῆρξεν, ὅπως ὑπελογίζετο, πλουσιωτάτη, καὶ ἱκανοποιημένοι πλέον οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ἔφθασαν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Ἁγίου Γορδίου, ὅπου θὰ ἔκαμναν τὴν διανομήν.

Ὁ νεώτερος τότε ἐμοίρασε τὰς κηρήθρας εἰς δύο ἄνισα μέρη· τὸ μεγαλύτερον διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὸ μικρότερον διὰ τὸν σύντροφόν του.

— «Δὲν μὲ πειράζει», λέγει ὁ σύντροφός του, «ποῦ μοῦ δίδεις ὀλιγώτερο, ἀλλὰ βγάλε τοῦλάχιστον καὶ τὸ μερτικό τοῦ Ἁϊ Γόρδι, ἀφοῦ τοῦ τὸ τάξαμε;»

— «Δὲ βαριέσαι;», τοῦ ἀπαντᾷ· «ὁ Ἁϊ Γόρδις δὲν τρώει μέλι».

11. Ἐξεκίνησαν νὰ φύγουν, ὅποτε ὁ νεώτερος ἀναζητεῖ τὴν μάχαιραν, μὲ τὴν ὁποίαν ἀπέσπα τὰς κηρήθρας «Ἄ! λέγει, ἔλησμόνησα τὸ μαχαίρι μου σὲ μιὰ τρυπα· θὰ πάω νὰ τὸ πάρω».

— «Ἄφησέ το», τοῦ λέγει ὁ σύντροφός του, «δὲν ἀξίζει νὰ σκαρφαλώσῃς ἐπάνω γιὰ ἓνα μαχαίρι ἐπὶ τέλους ἀγοράζεις ἄλλο μὲ τὸ μερτικό τοῦ Ἁϊ Γόρδι, ποῦ δὲν τοῦ τό βγαλες».

— «Ὅχι, θὰ πάω», ἀπαντᾷ καὶ ἀμέσως ἐπιστρέφει.

12. Τὸ σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶχον δέσει εἰς τὸν μοχλόν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸ πάρουν ὀπίσω· αὐτὸ καὶ ὁ μοχλὸς ἦσαν τὰ μόνα ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Λοιπὸν διὰ τοῦ σχοινίου τούτου ἀνερχιλήθη διὰ νὰ λάβῃ τὴν λησμονηθεῖσαν μάχαιραν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασεν ἐκεῖ ὅπου εἶχε λησμονήσῃ αὐτήν, ἐκφεύγει ὁ μοχλὸς ἀπὸ τὴν ρωγμήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο καρφω-

μένος, καὶ κρημνίζεται ὁ ἀτυχὴς ἀκροβάτης εἰς τοὺς παρὰ τὴν βᾶσιν βράχους, ὅπου συνετρίβη καὶ παραχρῆμα ἀπέθανεν.

18. Οἶκος Τυφλῶν.

1. Ὄταν καταβαίνωμεν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Φάληρον διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ τροchioδρόμου, ὀλίγον κατωτέρω τῆς Καλλιθέας καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ μας, συναντῶμεν ἓν ὠραῖον μέγαρον.

Τὸ μέγαρον τοῦτον εὐρίσκεται ἐντὸς μεγάλου κήπου, ὁ ὁποῖος εἶναι περιτοιχισμένός μὲ ὑψηλὸν μανδρότοιχον. Ἄν προσέξωμεν εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ μεγάρου, θὰ ἀναγνώσωμεν τὴν ἐπιγραφὴν «Οἶκος Τυφλῶν».

Ἐννοοῦμεν ἀμέσως, ὅτι ἐνώπιόν μας ἔχομεν ἓν φιλανθρωπικὸν κατάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου στεγάζονται τυφλοί.

Ἀλλὰ τί κάμνουν ἐκεῖ μέσα οἱ τυφλοί; Μήπως διαιτῶνται ἀπλῶς ὥς ἄποροι; Ἢ μήπως θεραπεύονται διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ὄρασίν των;

Οὔτε ὥς ἄποροι διαιτῶνται, οὔτε ἀτυχῶς εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἀποκτήσουν τὴν ὄρασίν των. Ὅσοι στεγάζονται εἰς τὸν Οἶκον Τυφλῶν εἶναι ἀνεπανορθῶτως δυστυχεῖς. Πρόκειται ὅμως διὰ τῆς διαμονῆς των εἰς τὸ μέγαρον τοῦτο νὰ γίνῃ ἡ δυστυχία των ἐλαφροτέρα.

3. Οἱ τυφλοὶ εἶναι οἱ δυστυχέστεροι τῶν ἀνθρώπων, συνήθως τίποτε δὲν διδάσκονται, τίποτε δὲν μανθάνουν, εἰς τίποτε δὲν χρησιμοποιοῦνται. Γυρίζουν εἰς

τοὺς δρόμους ὥς οἱ ἀθλιώτεροι τῶν ἐπαϊτῶν καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν διαβατῶν. Μεταβαίνουν χειραγωγούμενοι εἰς πανηγύρεις, ὅπου τραγουδοῦντες μελαγχολικά τινα ὅσματα προσπαθοῦν τοιοῦτοτρόπως νὰ συγκινήσουν τοὺς ἀκροατάς, διὰ νὰ λάβουν ἀπὸ αὐτοὺς μικρὰν ἐλεημοσύνην.

Καὶ ἡ ἀθλιότης αὐτῶν αὐξάνει ἕνεκα τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς ἀργίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι καταδικασμένοι.

4. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐνασχόλησιν τινα, οἷανδῆποτε ἐργασίαν, ὥστε καὶ νὰ ὠφελοῦν καὶ νὰ ὠφελοῦνται, ἐκεῖνος θὰ κάμῃ τὴν δυστυχίαν των πολὺ ἐλαφροτέραν.

Ἡ ἀθλία τύχη τῶν τυφλῶν συνεκίνησε τοὺς ἀνθρώπους ἀνέκαθεν, ἀλ-

λὰ μόνον κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἡσχολήθησαν σοβαρῶς μὲ τὴν δυστυχίαν των πολλοὶ φιλόανθρωποι καὶ ἐσκέφθησαν μὲ ποῖα μέσα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ φωτίσουν τὴν σκοτεινὴν διάνοιαν αὐτῶν.

5. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κυρίως φωτίζει τὸν νοῦν εἶναι τὰ γράμματα. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν ὁ τυφλὸς νὰ μάθῃ γράμματα; πῶς εἶναι δυνατόν νὰ διαβάξῃ; Καὶ ὅμως εἶναι δυνατόν, καὶ ὅμως οἱ τυφλοὶ διαβά-
ζουν!

Παραξενεύεσθε βέβαια, μικροί μου ἀναγνώσται,

g. Φάβη, Ἀναγνωστικὸν Ε' τάξ. Ἔκδ. β' 1935

ὅταν λέγω, ὅτι διαβάζουν οἱ τυφλοί, καὶ δὲν ἔχετε ἄδικον. Ἀκούσατε ὁμως φίλοι μου.

6. Κάποτε ἔκαμα μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Οἶκον Τυφλῶν, διὰ νὰ ἴδω πῶς ἐκπαιδεύονται οἱ ἀτυχεῖς αὐτοὶ ἀδελφοί μας. Εἰς μίαν στιγμὴν μου λέγει ἡ διευθύντρια: «Θέλετε νὰ διαβάσουν;» Καὶ ἀμέσως προσκαλεῖ μίαν ἀπὸ τὰς τυφλὰς καὶ τῆς λέγει: «Κούλα, πάρε τὸ βιβλίον σου νὰ μᾶς διαβάσῃς κάτι ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν».

Ἀμέσως σηκώνεται μία λεπτὴ καὶ κομψὴ κόρη καὶ μὲ βῆμα ταχύ, ἀλλὰ μὲ τὰς χεῖρας ὀλίγον πρὸς τὰ ἔμπρός, ὅπως κάμνομεν ἡμεῖς, ὅταν βαδίζωμεν εἰς τὸ σκότος, ἐπροχώρησε πρὸς μίαν τράπεζαν, ἤπλωσε τὰς χεῖράς της καὶ ἔλαβεν ἓν ὀγκῶδες βιβλίον. Ἐπειτα ἐκάθισε εἰς τὸ τραπέζι, ὅπως καθήμεθα, ὅταν πρόκειται νὰ φάγωμεν, καὶ τὸ ἤνοιξεν.

7. Ἐπερίμενα ἀνυπομόνως νὰ ἴδω, τί θὰ κάμῃ. Βέβαια δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ προσηλώσῃ τοὺς σβησμένους ὀφθαλμούς της εἰς τὸ βιβλίον, ἔθεσεν ὁμως τὴν παλάμην της ἐπάνω εἰς τὴν σελίδα καί, ἐνῶ οἱ δάκτυλοι ἐκινουῦντο ὥσάν νὰ ἐχάϊδευαν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ βιβλίου, ἡ τυφλὴ ἀπήγγελλε μεγαλοφώνως. Καὶ πράγματι αὐτὸ τὸ χάϊδευμα, αὐτὴ ἡ ἀφή ἦτο ἡ ἀνάγνωσις τῶν γραμμάτων.

8. Τὰ βιβλία τῶν τυφλῶν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα διαβάζομεν ἡμεῖς. Τὰ φύλλα των εἶναι ἀπὸ χαρτόνι καὶ τὰ γράμματα ἐξέχουν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ χαρτονίου. Καὶ μὲ τὰ δάκτυλά των, τὰ ὁποῖα ἀκουμποῦν ἐπάνω εἰς τὰς σελίδας, αὐτὸ ἀκριβῶς κάμνουν, ὅ,τι κάμνομεν ἡμεῖς μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μας δηλαδὴ διακρίνουν τὰ γράμματα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ τοιοῦτοτρόπως κατορθώνουν νὰ διαβάζουν.

Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἀναγνώσεως ἐπενόησεν εἰς Γάλλος, ὀνομαζόμενος Ρουσσώ.

9. Ἴδου πῶς ἐσκέφθη ὁ σοφὸς οὗτος ἄνθρωπος. Ἀφοῦ ὁ τυφλὸς ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ διακρίνῃ τὰ πράγματα μὲ τὴν ἀφήν, τότε διὰ τί δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ διακρίνῃ μὲ τὴν ἀφήν τὸ α ἀπὸ τὸ β; Ὅταν παραδείγματος χάριν κατασκευάσωμεν τὸ α καὶ τὸ β ἀπὸ ξύλον ἢ ἀπὸ χαρτόνι, δὲν θὰ διακρίνῃ τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅπως διακρίνει τὸ κουτάλι ἀπὸ τὸ πιρουνί;

10. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν σκέψιν αὐτὴν, ἐτύπωσαν ἀλφαβητάρια καὶ ἄλλα βιβλία, μὲ γράμματα ἐξέχοντα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, μὲ γράμματα ἔκτυπα, ὅπως λέγονται. Καὶ σήμερον ὁ τυφλὸς δύναται νὰ ἐκπαιδευθῇ διὰ τῆς ἀναγνώσεως.

Ὑπάρχουν βιβλιοθήκαι διὰ τοὺς τυφλοὺς μὲ πολλὰ βιβλία, διὰ νὰ δύνανται καὶ αὐτοί, καθήμενοι εἰς τὸ τραπέζι των, νὰ διαβάζουν καὶ νὰ μανθάνουν ἱστορίαν, γεωγραφίαν, ἀριθμητικὴν καὶ ὅ,τι ἄλλο περὶ τοῦ μανθάνομεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς μας.

11. Διδάσκονται ἐπίσης καὶ μουσικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐδοκιμοῦν ἐξαιρετικῶς οἱ τυφλοί. Ὑπάρχουν χορδισταὶ κλειδοκυμβάλων, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν τὸ ἔργον των πολὺ τελειότερον ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν ὄρασίν των.

Διδάσκονται πρὸς τοῦτοις εἰς τὸν Οἶκον Τυφλῶν καὶ κατασκευάζουν παντὸς εἶδους χειροτεχνήματα. Κατασκευάζουν ὠραιότατα καλαθάκια, τὰ ὅποια, ὅταν τὰ ἴδετε, δὲν θὰ πιστεύσετε ὅτι εἶναι ἔργα τυφλῶν. Πλέκουν φανέλλες, δαντέλλες, κουβέρτες καὶ πᾶν πλεκτὸν εἶδος μὲ θαυμαστὴν δεξιότητα.

12. Ἐννοεῖ ἕκαστος πόσῃν εὐγνωμοσύνην ὀφείλει

ἡ ἀνθρωπότης εἰς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀφίερωσαν τὴν σκέψιν των καὶ τὰς προσπαθείας των, πῶς νὰ καταστήσουν τὴν δυστυχίαν τῶν τυφλῶν ἐλαφροτέραν, πῶς νὰ φωτίσουν τὴν διάνοιάν των καὶ πῶς νὰ ἀποδώσουν αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκογενεῖας των συντελεστάς τῆς οἰκογενειακῆς προόδου καὶ εὐτυχίας.

13. Ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τῶν τυφλῶν ὑπῆρξεν ὁ Ἀμερικανὸς Σαμουήλ Χάου, ὁ ὅποιος ἔζησε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὗτος ἀφίερωσεν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν τυφλῶν οὐ μόνον τὴν σοφίαν του καὶ τὰς προσπαθείας του, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγάλην περιουσίαν του.

Οὗτος ἴδρυσεν τὸ πρῶτον σχολεῖον τῶν τυφλῶν εἰς τὴν Βοστώνην τῆς Ἀμερικῆς, ὑπῆρξε δὲ καὶ ὁ πρῶτος διδάσκαλος αὐτῶν.

Τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῆς σχολῆς τοῦ Χάου παρεκίνησαν πλῆθος φιλανθρωπῶν νὰ προσφέρουν τὰ ἀναγκαῖα χρηματικὰ κεφάλαια πρὸς ἴδρυσιν καὶ ἄλλων σχολείων καὶ ἔκδοσιν βιβλίων μὲ ἔκτυπα γράμματα.

14. Σήμερον ὑπάρχουν σχολεῖα τυφλῶν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Τὸ ἰδικόν μας τὸ ὀφείλομεν εἰς τὴν γενναιοδωρίαν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ζήσαντος ὁμογενοῦς Ἀμπέτ, εἰς τὸν ὅποιον καὶ ἄλλα ἐθνικὰ ἰδρύματα ὀφείλονται. Ὁ Ἀμπέτ ὑπῆρξεν εἰς τῶν μεγαλύτερων ἐθνικῶν εὐεργετῶν.

19. Οἱ δύο φίλοι.

1. Σὲ μιὰ γωνιά περαστικὴ
γέρος πτωχὸς ἔχει καθίσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμμιὰ ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.
2. Σὲ λίγο, ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος πτωχός. Τὸν δυστυχῆ,
μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη
εἶναι τυφλός, τυφλὸς—δὲν βλέπει.
3. "Αχ! τί ζευγάρι θλιβερό!
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα,
τὰ γηρατειὰ τὰ μαραμμένα,
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάϊ πλάϊ.
4. "Ομως καθεὶς τὰ γηρατειὰ
τὰ χιονοσκέπαστα λυπᾶται,
στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιὰ
καὶ τὸν ἑλεῖνε οἱ διαβάται.
Μὰ οὔτε ἓνας τοὺς δὲν δίνει
καὶ στὸν τυφλὸν ἐλεημοσύνη.
5. Μὲ πονεμένη τὴν καρδιὰ
ἀνασηκώνεται νὰ πάγῃ...

Ἄχ! θὰ περάσῃ τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάγῃ...
— γι' αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει
καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει...

6. Μὰ ἔξαφνα, κάποιος ζητᾷ
μέσ' στήν παλάμη νὰ τοῦ δώσῃ
χρήματα λίγα, μ' ἀρκετὰ
ἓνα ψωμὶ γιὰ νὰ πληρώσῃ.
«Σοῦ εὐχετ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἀρχοντά μου».

7. Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ
τυφλὸς ποὺ ἦτο δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ
πὼς σπλαχνικὰ τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεώντας πάλι,
καθὼς τὸν ἐλεήσαν ἄλλοι.

20. Πύρρος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡσείρου καὶ οἱ Ρωμαῖοι.

α') Μάχη παρὰ τὴν Ἡράκλειαν.

1. Περὶ τὸ 281 πρὸ Χριστοῦ οἱ Ταραντῖνοι,
Ἕλληνες τῆς Κάτω Ἰταλίας, εἶχον πόλεμον πρὸς
τοὺς Ρωμαίους. Ἐπειδὴ δὲ ἐφοβοῦντο ὅτι θὰ ἐνι-
κῶντο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἰσχυρότε-

ροί των, ἀπεφάσισαν νὰ καλέσουν ὡς σύμμαχον τὸν βασιλέα τῆς Ἡλείρου Πύρρον. Ἦτο δὲ ὁ Πύρρος φημισμένος στρατηγὸς καὶ διὰ τὴν γενναιότητα καὶ διὰ τὴν ἱκανότητα.

Ἔστειλαν λοιπὸν πρέσβεις πρὸς αὐτόν, οἱ ὅποιοι τοῦ εἶπον ὅτι μᾶλλον στρατηγοῦ συνετοῦ ἔχουν ἀνάγκην, διότι στρατός, καὶ πεζικὸς καὶ ἱππικὸς, δύναται νὰ συγκροτηθῇ ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους.

2. Ὁ Πύρρος ἦτο φιλοπόλεμος καὶ μὲ εὐχαρίστησιν τοῦ ἤκουσε τὰς προτάσεις τῶν Ταραντίνων· ἐφαίνετο δὲ πρόθυμος νὰ τὰς δεχθῇ.

Ἀλλὰ πρὶν ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς, ἔκρινε καλὸν νὰ συμβουλευθῇ τὸν σύμβουλόν του Κινέαν. Ἦτο δὲ ὁ Κινέας οὗτος συνετὸς ἄνθρωπος καὶ ἐστέλλετο ὑπὸ τοῦ Πύρρου εἰς τὰς διαφόρους πόλεις ὡς πρέσβυς, ὁσάκις ἦτο ἀνάγκη· ἐξετιμᾶτο δὲ καὶ ἡγαπᾶτο ὑπ' αὐτοῦ μεγάλως.

3. Ὅταν λοιπὸν ὁ Πύρρος ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν τὰς προτάσεις τῶν Ταραντίνων, ὁ Κινέας τοῦ ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

— «Οἱ Ρωμαῖοι, ὦ Πύρρε, εἶναι πολεμισταὶ περίφημοι· ἐκτὸς τούτου ἔθνη πολλὰ καὶ μάχιμα τοὺς ἀκολουθοῦν εἰς τὸν πόλεμον. Δὲν ἡξεύρω, ἂν θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ τοὺς νικήσωμεν. Ἀλλὰ τέλος πάντων, ἂν δώσῃ ὁ Θεὸς καὶ τοὺς νικήσωμεν, τί θὰ ὠφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν νίκην αὐτήν;»

— «Τί θὰ ὠφεληθῶμεν;» ἀπαντᾷ ὁ Πύρρος. «Ἀλλὰ θὰ γίνωμεν κύριοι ὅλης τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν Καρχηδόνα καὶ τὴν Ἀφρικὴν θὰ κατακτήσωμεν.»

— «Πολὺ καλὰ», λέγει ὁ Κινέας. «Ἀλλὰ καὶ ὅλα αὐτὰ ἂν κατορθώσωμεν, τί θὰ κερδίσωμεν;»

4. Ὁ Πύρρος ἐγέλασε καὶ εἶπεν:

— «Ἐγώ, τότε πλέον, Κινέα, θὰ ἡσυχάσωμεν καὶ δὲν θὰ ἔχωμεν τίποτε ἄλλο νὰ κάμνωμεν, παρὰ νὰ εὐφραινώμεθα μὲ διασκεδάσεις καὶ συναναστροφάς».

— «Ἀλλὰ καὶ τώρα τίποτε δὲν μᾶς ἐμποδίζει, ὦ Πύρρε, νὰ ἡσυχάζωμεν καὶ νὰ εὐφραινώμεθα, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ χύσωμεν ματαίως ἀνθρώπινον αἷμα, χωρὶς οὔτε ἄλλους νὰ ῥίψωμεν εἰς τὴν δυστυχίαν οὔτε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ κινδυνεύσωμεν νὰ χάσωμεν τὴν εὐτυχίαν μας».

5. Ἀλλ' ὁ Πύρρος δὲν ἐπέιθετο· ἡ ἐλπίς τῶν πολεμικῶν ἐπιτυχιῶν καὶ ἡ δόξα, τὴν ὁποίαν θὰ ἐκέρδιζεν ἀπὸ αὐτάς, τὸν παρέσυραν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ δεχθῇ τὰς προτάσεις τῶν Ταραντίνων.

Εἴκοσι πέντε χιλιάδες Ἑπειρωτῶν μετὰ εἴκοσιν ἑλεφάντων ἡτοιμάσθησαν πρὸς ἀναχώρησιν.

6. Μετ' ὀλίγον χρόνον δύο μεγάλοι στρατοὶ εἶχον παραταχθῇ ἀντιμέτωποι ἀλλήλων πλησίον τῆς πόλεως Ἡρακλείας τῆς Κάτω Ἰταλίας· ὁ εἰς ἦτο ὁ στρατὸς τοῦ Πύρρου, ὁ δὲ ἄλλος ἦτο ὁ στρατὸς τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λαιβῖνον.

Ἡ μάχη ἔγινε πεισματώδης· λέγουν ὅτι ἐπὶ φεγγαῖς ἑκάτερος στρατὸς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν ἀντίπαλόν του· καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἡ μάχη ἦτο ἀμφίροπος. Τέλος δὲ μὲ μίαν ὀρμητικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Θεσσαλικοῦ ἱππικοῦ ἐτράπη εἰς φυγὴν ὁ Ρωμαϊκὸς στρατὸς καὶ ὁ Πύρρος ἐνίκησεν ὀριστικῶς.

7. Τὸ στρατόπεδον τῶν Ρωμαίων περιήλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Πύρρου καὶ ἀμέσως πολλαὶ πόλεις τῆς Κάτω Ἰταλίας συνεμάχησαν μὲ αὐτόν. Ἦλθε δὲ μετὰ τὴν μάχην καὶ στρατὸς ἀπὸ ἄλλας Ἰταλικὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐμέμφθη ὁ Πύρρος, διότι ἐβράδυναν νὰ στείλουν· ἀλλ' ἐν τούτοις ἐφαίνετο εὐχαριστημένος

καὶ ὑπερήφανος, διότι μὲ τοὺς ἰδικοὺς του μόνον καὶ μὲ τοὺς Ταραντίνους ἐνίκησε τοὺς Ρωμαίους.

β') *Προτάσεις περὶ εἰρήνης. Ἀππιος Κλαύδιος.*

8. Ἄλλ' οἱ Ρωμαῖοι δὲν κατεπλάγησαν ἔνεκα τῆς ἥττης των· κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν νὰ συντάξουν ἐν νέου τὰς δυνάμεις των καὶ ἔλεγον ὅτι θὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον.

Ὁ Πύρρος ἐννοοῦσε καλῶς, ὅτι δὲν ἦτο εὐκολον πρᾶγμα νὰ νικήσῃ ἐντελῶς τοὺς Ρωμαίους καὶ νὰ γίνῃ κύριος τῆς πόλεως Ρώμης. Ἀλλά, ἐὰν κατῴρθωνε νὰ συνάψῃ φιλίαν μὲ τοὺς Ρωμαίους κατόπιν τῆς νίκης του, θὰ ἦτο ἀξιόλογος ἱκανοποίησις δι' αὐτόν.

9. Διὰ τοῦτο ἔστειλε τὸν Κινεάν εἰς τὴν Ρώμην διὰ νὰ ἀντιληφθῇ, ἂν ἦσαν πρόθυμοι οἱ Ρωμαῖοι νὰ κάμουν εἰρήνην. Ὁ δὲ Κινέας, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην, συνηντήθη καὶ ὠμίλησε μὲ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ δῶρα δὲ ἐκόμισε χάριν τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν των, λέγων ὅτι ταῦτα προσφέρει ὁ βασιλεὺς. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχθη τὰ δῶρα ταῦτα.○

○ Καὶ εἰς τὴν βουλὴν τῶν Ρωμαίων ὁ Κινέας παρουσιάσθη καὶ ἔκαμε προτάσεις περὶ εἰρήνης ἐπεικεῖς καὶ φιλανθρωπικὰς καὶ τοὺς συλληφθέντας αἰχμαλώτους εἶπεν ὅτι θὰ ἀφήσῃ ὁ βασιλεὺς ἄνευ λύτρων· ἀκόμη δὲ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς νὰ ὑποτάξουν τὴν ἄλλην Ἰταλίαν, ἀρκεῖ νὰ κάμουν εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μείνουν ἐλεύθεροι οἱ Ταραντῖνοι.

10. Οἱ ὄροι τοὺς ὁποίους προέτεινεν ὁ Κινέας ἦσαν ὁμολογουμένως πολὺ μετριοπαθεῖς καὶ συμφέροντες εἰς τὴν Ρώμην· διὰ τοῦτο πολλοὶ βουλευταὶ εἶχον

τὴν γνώμην ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ εἰρήνη μὲ τοὺς ὄρους τούτους. Ἐπειτα ἐγνώριζον ὅτι εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Πύρρου προσετέθη καὶ ἕξ ἄλλων Ἰταλικῶν πόλεων στρατός, ὥστε οἱ Ρωμαῖοι, ἂν δὲν ἔκαμνον εἰρήνην, θὰ εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν μεγαλυτέρας δυνάμεις.

11. Τότε λοιπὸν ὁ Ἀππίος Κλαύδιος, ἐπιφανὴς Ρωμαῖος, ὁ ὁποῖος ἔνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῆς τυφλώσεώς του εἶχε παύσει πλέον νὰ πολιτεύεται, ἔμαθε τὰς προτάσεις τοῦ βασιλέως, ἔμαθε δὲ πρὸς τούτοις ὅτι οἱ βουλευταὶ ἐφαίνοντο πρόθυμοι νὰ τὰς δεχθοῦν.

Δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνῃ ἀδιάφορος· διατάσσει τοὺς δούλους του νὰ τὸν σηκώσουν καὶ νὰ τὸν μεταφέρουν ἐντὸς φορείου εἰς τὸ βουλευτήριον. Ὅτε δὲ εἶχε κομισθῇ ἔμπροσθεν τῆς θύρας, οἱ υἱοὶ του καὶ οἱ γαμβροὶ του τὸν ἐσήκωσαν εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὸν ἔφεραν ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου· οἱ βουλευταὶ ἔβλεπον τὸ πρᾶγμα σιωπῶντες, διότι ἐσέβοντο καὶ ἐτίμων τὸν ἄνδρα.

12. Ἐκεῖνος δὲ ἀμέσως ἀπὸ τῆς θέσεως, ὅπου τὸν ἔβαλαν νὰ καθίσῃ, τοὺς λέγει: «Ἐως τώρα, ὦ Ρωμαῖοι, ἐλυπούμην διὰ τὴν τύφλωσιν τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἀλλὰ τώρα δυσανασχετῶ, διότι δὲν εἶμαι συγχρόνως καὶ κωφός, καὶ ἐπομένως εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ ἀκούω τὰς ἐπαισχύντους σκέψεις σας, αἱ ὁποῖαι ἐξαφανίζουν τὴν δόξαν τῆς Ρώμης. Ποῦ λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος σας ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει διαδοθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅτι τάχα, ἂν ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἦρχετο εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ συνεκρούετο μὲ τοὺς Ρωμαίους δὲν θὰ ἐδοξάζετο ὡς ἀνίκητος, ἀλλὰ ἢ θὰ ἐτρέπετο εἰς φυγὴν ἢ θὰ ἐφονεύετο, καὶ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἔκαμνε τὴν Ρώμην ἐνδοξοτέραν;»

13. «Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ λόγος αὐτὸς ἦτο μία ἀηδὴς ἀλαζονεία καὶ κομπορημοσύνη. Τρέμετε τὸν Πύρρον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε δορυφόρος καὶ ὑπηρέτης τοῦ Ἀλε-

ξάνδρου. Εύρίσκεται δὲ ἐδῶ εἰς τὴν Ἰταλίαν οὐχὶ διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ταραντίνους, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ καταβάλῃ τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ὁποίους ἔχει εἰς τὸν τόπον του· ἐνῶ δὲ εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς τυχοδιώκτης, δὲν διστάζει νὰ σᾶς ὑπόσχεται βοήθειαν διὰ νὰ ὑποτάξετε σεῖς τὰς ἄλλας Ἰταλικὰς πόλεις. Πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι, ἐὰν ὁ Πύρρος φύγῃ ἐξ Ἰταλίας χωρὶς νὰ τιμωρηθῇ, θὰ νομισθῇτε ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους εὐκόλως δύναται τις νὰ καταβάλῃ».

14. Ὁ λόγος οὗτος τοῦ Ἀππίου ἔκαμε τοὺς βουλευτὰς νὰ σκεφθοῦν γενναιότερον καὶ νὰ δώσουν εἰς τὸν Κινέαν τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν: «Ἐὰν ὁ Πύρρος ἔχῃ ἀνάγκην νὰ συζητήσωμεν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρέπει πρῶτον νὰ ἀπομακρυνθῇ τῆς Ἰταλίας· ἐφ' ὅσον εὑρίσκεται ἐνταῦθα μὲ στρατόν, οἱ Ρωμαῖοι θὰ πολεμήσουν ἐναντίον του μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις».

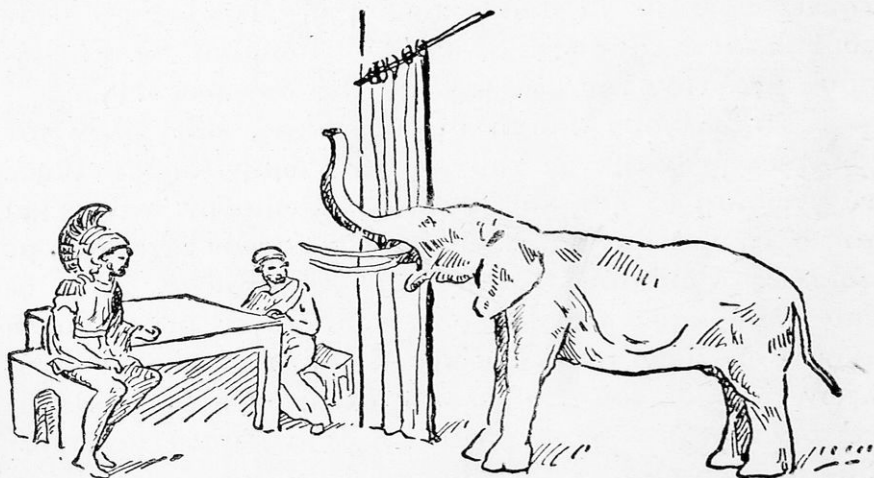
15. Λέγουσιν ἀκόμη ὅτι ὁ Κινέας, καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς διαμονῆς του εἰς τὴν Ρώμην, προσεπάθησε νὰ γνωρίσῃ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Ρωμαίων, καθὼς καὶ τὸ πολίτευμά των· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐσχέτισθη μὲ πολλοὺς Ρωμαίους καὶ μάλιστα εὐπατρίδας. Ὅτε δὲ ἐπανῆλθε πρὸς τὸν Πύρρον, τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἡ βουλὴ τῶν Ρωμαίων τοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἦτο συνέδριον βασιλέων, περὶ δὲ τοῦ λαοῦ ἔλεγεν ὅτι ἦτο τόσον πρόθυμος εἰς τὸν πόλεμον, ὥστε διπλάσιοι στρατιῶται εἶχον συναθροισθῇ ἑτοιμοὶ νὰ πολεμήσουν ὑπὲρ πατρίδος.

γ') Πύρρος καὶ Φαβρίκιος.

16. Μετὰ ταῦτα ἦλθον πρὸς τὸν Πύρρον πρέσβεις τῶν Ρωμαίων διὰ νὰ παραλάβουν τοὺς αἰχμα-

λώτους. Προϊστάμενος δὲ τῶν πρέσβων ἦτο ὁ Γάϊος Φαβρίκιος, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Κινέας εἶπεν εἰς τὸν Πύρρον ὅτι ἦτο ἡθικὸς ἄνθρωπος καὶ ἱκανὸς στρατηγός, ἀλλὰ πενέστατος. Τοῦτον ὁ Πύρρος, ἀφοῦ ἐπῆρεν ἰδιαίτερος, ἠθέλησε νὰ περιποιηθῇ ἐξαιρετικῶς· τὸν παρεκάλεσε νὰ δεχθῇ ὡς δῶρον πολλὰ χρήματα εἰς ἀνάμνησιν τῆς φιλοξενίας. Ἄλλ' ὁ Φαβρίκιος δὲν ἐδέχθη τὸ δῶρον.

17. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ Πύρρος θέλων νὰ τὸν καταπλήξῃ, διότι ὁ Φαβρίκιος δὲν εἶχεν ἴδει ἐλέφαντας, διέταξε νὰ ὀδηγήσουν τὸν μεγαλύτερον ἐλέφαντα ἐκεῖ ὅπου συνεζήτουν, ἀφοῦ πρῶτον κρεμάσουν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν παραπέτασμα. Καὶ ἐγένιναν αὐτά.

Ἐνῷ δὲ συνωμίζουν, διέταξεν ὁ Πύρρος διὰ νεύματος καὶ τὸ παραπέτασμα συνεπτύχθη· αἴφνης τὸ θηρίον ἐσήκωσε τὴν προβοσκίδα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Φαβρικίου καὶ ἐξέβαλε φωνὴν φοβερὰν καὶ βραχνήν.

Ὁ Φαβρίκιος ἀτάραχος ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐμειδίασεν, εἶπε δὲ πρὸς τὸν Πύρρον: «οὔτε χθὲς τὸ χρυσίον μου ἔκαμεν ἐντύπωσιν, ὦ Πύρρε, οὔτε σήμερον τὸ θηρίον».

18. Ὁ Πύρρος ἐθαύμασε τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐπεθύμησεν ἀκόμη περισσότερον νὰ συνάψῃ εἰρήνην. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διότι οἱ Ρωμαῖοι ἔμενον ἀμετάβλητοι εἰς τὴν ἀπόφασίν των· εἶπον δηλαδὴ ὅτι δὲν θὰ συζητήσουν περὶ εἰρήνης, ἐφ' ὅσον ὁ Πύρρος εὗρίσκετο εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἔπρεπε νὰ γίνῃ νέα μάχη. Τοῦ Ρωμαϊκοῦ στρατοῦ τώρα στρατηγὸς ἦτο ὁ Φαβρίκιος οὗτος, τοῦ ὁποίου τὴν μεγαλοφροσύνην μετὰ θαυμασμοῦ πάντοτε ἀνέφερεν ὁ Πύρρος εἰς τοὺς φίλους του.

19. Ἡμέραν τινὰ ἔρχεται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ρωμαίων ἄνθρωπος κομίζων πρὸς τὸν Φαβρίκιον ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ ἱατρὸς τοῦ βασιλέως· ἔγραφε δὲ ὁ ἱατρός, ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ φονεύσῃ τὸν Πύρρον διὰ δηλητηρίου, ἐὰν δοθῇ εἰς αὐτὸν ἀνταξία ἀμοιβῇ.

Ὁ Φαβρίκιος ἠγανάκτησε διὰ τὴν ἐγκληματικὴν σκέψιν τοῦ ἱατροῦ καὶ ἀμέσως ἔστειλε γράμμα πρὸς τὸν Πύρρον συμβουλευὼν αὐτὸν νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τὸν ἱατρόν του. Τὸ δὲ περιεχόμενον τοῦ γραμματος ἦτο τὸ ἑξῆς:

*«Γάϊος Φαβρίκιος, στρατηγὸς τῶν Ρωμαίων,
Πύρρον τὸν βασιλέα χαιρετίζει.»*

Φαίνεται, ὦ Πύρρε, ὅτι εἶσαι ἀνυχῆς καὶ ὥς πρὸς τοὺς φίλους σου καὶ ὥς πρὸς τοὺς ἐχθρούς σου. Ὅταν ἀναγνώσῃς τὴν ἐπιστολήν ἢ ὁποία ἐστάλῃ πρὸς ἐμέ, θὰ

ἐννοήσης ὅτι πολεμεῖς ἐναντίον ἐναρέτων καὶ δικαίων ἀνδρῶν καὶ ὅτι ἔχεις ἐμπιστοσύνην εἰς ἀνθρώπους κακούς καὶ ἀδίκους. Καὶ δὲν σοῦ καταγγέλλομεν τὸ πρᾶγμα διὰ νὰ σὲ κολακεύσωμεν, ἀλλὰ διότι, ἐὰν σὺ φονευθῇς ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ σου, θὰ νομισθῶμεν ὅτι ἠθελήσαμεν νὰ δώσωμεν τέλος εἰς τὸν πόλεμον διὰ δόλου.

᾽Ερρωσο».

20. Ὄταν ὁ Πύρρος ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Φαβρικίου καὶ ἐντὸς αὐτῆς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἱατροῦ του, ἐπέισθη πράγματι ὅτι ὁ ἱατρὸς ἐσκέφθη νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ τοῦτον μὲν ἐτιμώρησε, πρὸς δὲ τοὺς Ρω-

᾽Αν εἰς μίαν ἀκόμη μάχην νικῶσωμεν...

μαίους ἔστειλε πάλιν τὸν Κινέαν διὰ νὰ διαπραγματευθῇ εἰρήνην μὲ νέας προτάσεις. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἐδέχθησαν.

21. Τότε πλεόν ὁ Πύρρος ὠδήγησε τὸν στρατὸν του εἰς τὴν πόλιν ᾽Ασκλον, ὅπου εὕρισκετο ὁ Ρωμαῖ-

κὸς στρατός, καὶ ἐκεῖ συνῆψε νέαν μάχην πεισματώδη. Καὶ πάλιν ἐνίκησεν ὁ Πύρρος, ἀλλ' ὑπέστη τόσας ζημίας ὁ στρατός του, ὥστε λέγουν ὅτι εἶπεν: «ἂν εἰς μίαν ἀκόμη μάχην νικήσωμεν τοὺς Ρωμαίους, θὰ καταστραφῶμεν ἐντελῶς». Διότι καὶ στρατιῶται πολλοὶ εἶχον φονευθῆ καὶ στρατηγοί, νὰ καλέσῃ δὲ ἄλλους δὲν ὑπῆρχον. Πλὴν τούτου καὶ οἱ ἐν Ἰταλίᾳ συμμαχοὶ του δὲν ἦσαν πλέον πρόθυμοι ἐνῶ τοῦναντίον οἱ Ρωμαῖοι ἦτο δυνατόν νὰ στρατολογήσουν νέους ἄνδρας καὶ νὰ ἐτοιμάσουν νέον στρατὸν ἐπίσης ἰσχυρόν.

Εἰς τοιαύτην ἀπορίαν εὔρεθεις ὁ Πύρρος ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὴν Ἰταλίαν τὸ 278 π.Χ.

21. Καρὸν ἀντὶ κακοῦ.

1. Πρὸ δύο περιόπου αἰώνων ἔζη εἰς τὴν Ἑνετίαν ὁ Ἄγγελος Βλαστός, ἐπίλεκτον μέλος τῆς αὐτόθι ἐλληνικῆς παροικίας. Ἴσως κατήγετο ἀπὸ τὴν Κρήτην, διότι οἰκογένεια Βλαστῶν ὑπῆρχεν εἰς τὸ Ῥέθυμνον, εἰς δὲ ἐκ τῆς οἰκογενείας, ὁ Νικόλαος Βλαστός, τὸ 1600 περιόπου μετέβη εἰς τὴν Ἑνετίαν ὡς ἱερεὺς τῆς παροικίας καὶ καθηγητὴς τῆς ἐλληνικῆς σχολῆς.

Ὁ Ἄγγελος Βλαστός ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ κατάρθωσε διὰ τῆς φιλοπονίας του νὰ ἀναδειχθῇ εἰς τῶν μεγαλυτέρων ἐμπόρων καὶ τῶν πλουσιωτέρων κατοίκων τῆς Ἑνετίας. Ἐπειδὴ δὲ συγχρόνως ἦτο ἀπλοῦς καὶ εἰλικρινής, ἠγαπᾶτο καὶ ἐτιμᾶτο ὅχι μόνον ὑπὸ τῶν ὁμοεθνῶν του, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν.

2. Ἀλλ' ὅμως ἡ ὑπέροχος θέσις, τὴν ὁποίαν εἶχε

δημιουργήσει εἰς ἑαυτὸν ὁ Βλαστός, ἐκίνησε τὸν φθόνον ἄλλων ἐμπόρων καὶ μάλιστα τοῦ Ἑνετοῦ εὐπατρίδου Ἀντίνου.

Ὁ Ἀντίνος οὗτος ἦτο εἷς ἀπὸ τοὺς πλέον ἀλαζονικοὺς μεγιστᾶνας τῆς Ἑνετίας. Κανεῖς δὲν ἐδυσσαρεστεῖτο περισσότερον ἀπὸ αὐτόν, ὅσakis ἄνθρωποι κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως ἐδείκνυον σημεῖα πλούτου καὶ ὑπεροχῆς.

Διὰ τοῦτο ὁ Ἀντίνος ἐμίσει θανασίμως τὸν Βλαστόν καὶ θὰ ἠύχαριστεῖτο πολὺ, ἂν εὕρισκεν εὐκαιρίαν νὰ τὸν βλάψῃ. Καὶ μέχρι τινὸς τὸ μόνον κακὸν τὸ ὁποῖον τοῦ ἔκαμνεν ἦτο νὰ τὸν διαβάλλῃ καὶ νὰ λέγῃ ὅτι τάχα τὴν περιουσίαν του ὁ Βλαστός ἀπέκτησεν οὐχὶ δι' ἐντίμων μέσων.

3. Τὸ 1714 ἐξεργάγη πόλεμος μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑνετίας. Τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐσταμάτησε καὶ τὰ πλοῖα ἐδέθησαν εἰς τοὺς λιμένας.

Ἐν πλοῖον τοῦ Βλαστοῦ, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ἀπὸ τὴν Σμύρνην, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑνετίαν μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου.

4. «Ἀλλὰ διατί οἱ Τοῦρκοι ἐσεβάσθησαν τὸ πλοῖον τοῦ Βλαστοῦ; Μήπως διότι συνεργάζεται μὲ τοὺς ἐχθρούς; Εἶναι λοιπὸν προδότης ὁ Βλαστός;» Τοιαύτας ἐρωτήσεις ἔκαμνεν ὁ Ἀντίνος, μέχρις ὅτου ὁ δυστυχὴς ἔμπορος συνελήφθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς.

Ἡ ἀπολογία τοῦ Βλαστοῦ ἦτο ὀλιγόλογος καὶ εἰλικρινής. «Τὸ πλοῖον μου», εἶπεν, «εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν Σμύρνην πρὶν κηρυχθῇ ὁ πόλεμος. Ἐπειδὴ ὁμως ἠναγκάσθη νὰ σταθμεύσῃ εἰς τὴν Κέρκυραν χάριν ἐπισκευῶν, ἔμεινεν ἐκεῖ ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑνετίαν κάπως ἄργα».

5. Αὐτὰ εἶπεν ὁ Βλαστός. Ἀλλ' ἡ ἐπιρροὴ τὴν

ὅποιαν εἶχεν εἰς τὸ δικαστήριον ὁ Ἀντίνος ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἡ ἀπολογία τοῦ ἐμπόρου δὲν ἔγινε πιστευτὴ καὶ κατεδικάσθη εἰς διαρκὴ ἐξορίαν.

Ὁ Βλαστὸς ἐγνώριζε καλῶς ποῖος ἦτο ὁ αἷτιος τῆς ἀδίκου αὐτῆς καταδίκης, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πράξῃ· ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ καὶ νὰ ζῇ μακρὰν τῆς οἰκογενείας του.

6. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐνίκων πανταχοῦ. Ἡ Πελοπόννησος, ἡ ὁποία τότε ἦτο ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑνετίας, κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ παρέμεινε τουρκικὴ μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ ἐνετικὸς στόλος ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ καὶ πολλοὶ Ἑνετοὶ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι.

7. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἦτο καὶ ὁ μόνος υἱὸς τοῦ Ἀντίνου. Εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσωμεν πόσον μεγάλη ἦτο ἡ λύπη τοῦ κακοῦ εὐπατρίδου. Συνετριβὴ ὁ δυστυχὴς καὶ κλεισμένος εἰς τὸν οἶκόν του μὲ ἀγωνίαν ἀνέμενε καθ' ἑκάστην εἰδήσεις ἀπὸ τὸν υἱόν του. Παρῆλθον ἡμέραι, ἐβδομάδες, μῆνες, ἀλλ' εἰδήσεις δὲν ἦρχετο. Ὁ ἀτυχὴς γέρον εἶχε χάσει πλέον πᾶσαν ἐλπίδα ἐπανόδου τοῦ υἱοῦ του.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τοῦ Ἀντίνου, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε κατάφωτον ἐδέχετο εἰς τὰς πολυτελεῖς αἰθούσας του ὅλους τοὺς μεγιστᾶνας τῆς Ἑνετίας, τώρα κατὰ κλειστον, ἦτο βυθισμένον εἰς πένθος μέγα καὶ μόνον οἱ ἀναστεναγμοὶ καὶ αἱ οἰμωγαὶ τοῦ δυστυχοῦς πατρὸς ἠκούοντο καὶ διέκοπτον τὴν πένθιμον σιγὴν.

8. Εἶχε συμπληρωθῇ ἔτος ὁλόκληρον ἀπὸ τῆς ἀτυχοῦς ναυμαχίας, ὅτε μία γόνδολα φθάνει πρὸ τῆς πύλης τοῦ μεγάρου. Πηδᾷ ἔξω εἰς νεανίας καὶ χωρὶς καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τῶν ὑπηρετῶν, εἰσέρχεται βιαστικὸς

ἐντός, ἀναβαίνει τρέχων τὰς κλίμακας καὶ διευθύνεται εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ γέροντος εὐπατρίδου.

Ὁ γέρον ἦτο καθισμένος ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλίντρου, εἶχε τὴν κεφαλὴν κλίνουσαν εἰς τὸ στήθος καὶ στηριζομένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρὸς του. Τόσον πολὺ ἦτο βυθισμένος εἰς σκέψεις, ὥστε οὔτε εἶδεν οὔτε κἂν ἀντελήφθη ὅτι κάποιος εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον.

9. Ὁ νέος ἐστάθη ἐπὶ τινας στιγμὰς ἀκίνητος· ἔπειτα τὸν ἐπλησίασε: «Πατέρα!» φωνάζει. Ὁ γέρον

ἀνεπήδησε καὶ ἐστάθη εἰς τοὺς πόδας του μὲ τὴν ἀγωνίαν ζωγραφισμένην εἰς τὸ πρόσωπόν του. Δὲν ἠδύνατο οὔτε λέξιν νὰ ἀρθρῶσῃ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν. Ἐκράτει τὸν υἱόν του εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ ἔκλαιεν ὡς μικρὸν παιδίον.

Μετ' ὀλίγον, ἀφοῦ συνῆλθεν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ πῶς ἐπέρασε τόσον καιρὸν, μὲ ποῖον τρόπον κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ ἂν πράγματι συνελήφθη αἰχμάλωτος.

10. «Μάλιστα», ἀπήντησεν ὁ νέος, «μὲ ἔπιασαν αἰχμάλωτον καὶ μὲ ἔσωσεν εἰς πλούσιος Ἑλλήν ὀνομα-

ζόμενος Ἄγγελος. Ὁ Ἕλλην αὐτὸς εἶναι ὁ εὐγενέστερος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ ὅσους ἔχω γνωρίσει. Μὲ εὗρεν εἰς τὴν φυλακὴν ἄρρωστον, ἡμιθανῆ, μὲ ἡγόρασεν ὡς δοῦλον, μὲ ἐπῆρε εἰς τὸ σπίτι του, μὲ ἐπεριποιήθη καὶ μὲ ἔκαμε καλά. Κατόπιν μοῦ ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν μου καὶ μὲ ἔστειλεν ἐδῶ μὲ ἔξοδά του. Ἴδου καὶ μία ἐπιστολή, τὴν ὁποῖαν μοῦ ἔδωσε διὰ σᾶς.

11. Ὁ Ἀντίνος ἔσχισε τὸν φάκελον μὲ ἀνυπομονησίαν, ἐξεδίπλωσε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἐδιάβασε:

«Κύριε,

»Ἐξωρισμένος μακρὰν τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς μου καὶ τῆς οἰκογενείας μου, συνήντησα κατὰ τύχην τὸν νιόν σας καὶ τὸν ἡγάπησα ὡς ἰδικόν μου παιδί. Εὐχαρίστως θὰ τὸν ἐκρατοῦσα πλησίον μου ἐδῶ εἰς τὴν ἔξορίαν, διὰ νὰ τὸν ἔχω ὡς παρηγορίαν, ἀλλὰ τὸν ἀγαποῦσα τόσον πολὺ, ὥστε δὲν ἠμποροῦσα νὰ τὸν κρατήσω μακρὰν τῆς πατρίδος του. Ἐπειδὴ εἶσαι ὁ πατέρας του, δέξου τον ὡς δῶρον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον μισεῖς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον· διότι πρέπει νὰ ἡξεύρης ὅτι ὁ ἐλευθερωτὴς τοῦ νιού σου ἀπὸ τὴν δουλείαν εἶναι ὁ ἐξ αἰτίας σου ἐξωρισμένος

Ἄγγελος Βλαστός».

12. Μόλις ἀνέγνωσεν ὁ Ἀντίνος τὴν ὑπογραφὴν, ἔπεσε τὸ γράμμα ἀπὸ τὰς χεῖράς του καὶ τοῦ ἐξέφυγε μία κραυγὴ: «ὁ ἄθλιος, τί ἔπραξα!».

Ἦτο ἀδύνατον νὰ ἡσυχάσῃ προτοῦ ἐπανορθώσῃ τὸ ἀδίκημα, τὸ ὁποῖον ἔκαμεν εἰς τὸν Βλαστόν. Δὲν ἐδίστασε νὰ κατακρίνῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ ἐξιστορήσῃ εἰς τὸ δικαστήριον τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ Βλαστοῦ· τοιοῦτοτρόπως κατώρθωσε νὰ ἀνακληθῇ ὁ εὐγενὴς ἔμπορος

ἀπὸ τὴν ἐξορίαν. Ὁ Βλαστός ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑνε-
τίαν καὶ τὸ παλαιὸν μῖσος διεδέχθη μία ἀδελφικὴ φι-
λία μετὰ τοῦ Ἀντίου.

22. ³¹Τὰ ἀλεστικά τοῦ μυλωνᾶ.

Α'.

1. Ἦτο γνωστός διὰ τὴν ἐντιμότητά του ὁ Στρά-
της Καλοπῆχειρος ὁ μυλωνᾶς. Οὐδέποτε τοῦ ἀπεδόθη
ἡ μομφή ὅτι κρατεῖ περισσότερα ἀλεστικά ἀπὸ ὅ,τι
ἔπρεπε, οὔτε ὅτι ἔστειλέ ποτε ἄλεσμα μὲ ἄμμον. Ἡ
ζυγαριά του ἦτο ἀκριβής, ὅταν δὲ ἐχάρασσε τὶς μυλό-
παιρες, ποτὲ δὲν ἄλεθε ξένον σῖτον ἀπὸ χαραγῆς· ἄλε-
θεν ὀλίγον ἰδικόν του καὶ τὸ ἄλευρον αὐτὸ προώριζε
διὰ τὸν χοῖρόν του· διότι τὸ πρῶτον ἄλευρον τοῦ μύ-
λου ἀπὸ χαραγῆς εἶναι πλήρες λεπτοτάτης ἄμμου ἀπὸ
τὸ χάραγμα τῶν μυλοπετρῶν.

2. Εἶχεν ἀποθάνει ὁ Στράτης πλήρης ἐτῶν καὶ τὸν
διεδέχθη ὁ υἱός του Ἀγγελῆς. Οἱ πλησιόχωροι γεωρ-
γοὶ ἐξηκολούθουν νὰ κομίζουν ἐκεῖ τὰ σιτηρὰ των διὰ
νὰ ἀλεσθοῦν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ Ἀγγελῆς ἐκρατοῦσε τὰ
ἀλεστικά του, τέσσαρας ὀκάδας εἰς τὰς ἑκατόν.

Τὰ κέρδη τοῦ μυλωνᾶ δὲν ἦσαν ὀλίγα, διότι μὲ
αὐτὰ ἤμποροῦσε νὰ ζῇ ἀνέτως καὶ περισσεύματα ἀκόμη
νὰ ἔχη ἀρκετά. Ἀλλὰ ὁ νέος μυλωνᾶς, ὅπως πολλοὶ
ἄλλοι νέοι τῆς ἐποχῆς του, εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ
γίνῃ πλούσιος γρήγορα.

3. Μεταξὺ τῶν πελατῶν του ἦτο καὶ ὁ ἱατρὸς τοῦ

χωρίου, ἄνθρωπος περασμένης ἡλικίας καὶ σοβαρός. Εἶχε πολλοὺς ἀγροὺς καὶ μεγάλην οἰκογένειαν· διὰ τοῦτο ἔστελλεν εἰς τὸν μύλον κατὰ δεκαπενθήμερον ἥμισυ φορτίον σίτου.

○ Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ ἀλέσῃ τὸν σῖτον τοῦ ἱατροῦ, εἶπε μὲ τὸν νοῦν του ὁ μυλωνᾶς: «ἂν πάρω ἀπὸ τὸ σιτάρι του λίγο περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι δικαιούμαι, δὲν θὰ τὸ παρατηρήσῃ ὁ γιατρός. Καὶ ἄλλοι μυλωνᾶδες κάμνουν τὸ ἴδιο, γιατί νὰ μὴν τὸ κάμω καὶ ἐγώ;»

4. Ἀλλὰ μόλις ἐπῆρε τὸ ἐπὶ πλέον ποσόν, ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ. Ἐννοοῦσε ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἦτο κακόν, ἀλλ' ἐν τούτοις δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸ πάρῃ πάλιν ὀπίσω νὰ τὸ χύσῃ εἰς τὴν καλαχίδα, ὅπου εἶχεν ἀδειάσει τὸν ἄλλον σῖτον τοῦ ἱατροῦ διὰ νὰ ἀλεσθῇ.

Ἐν τούτοις τοῦ ἦλθε μία ἄλλη σκέψις. Ἐπρόκειτο νὰ ἀλέσῃ κατόπιν ἓνα σάκκον σίτου μιᾶς πτωχῆς χήρας· καὶ εἶπε μόνος του: «θὰ πάρω ὀλιγώτερα ἀλεστικά ἀπὸ τὴ φτωχὴ χήρα καὶ ἔτσι τὰ πράγματα τακτοποιοῦνται. Πρέπει νὰ εἴμεθα καλοὶ στοὺς φτωχοὺς».

5. Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ὁ ἱατρός ἔστειλε τὸ συνηθισμένον ποσόν νὰ ἀλεσθῇ καὶ ὁ μυλωνᾶς ἐκράτησεν ὡς δικαίωμά του περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι τοῦ ἀνῆκε. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐπανελήφθη πολλάκις, χωρὶς πλέον ὁ μυλωνᾶς νὰ ἐνθυμηθῇ καμμίαν πτωχὴν χήραν.

6. Μίαν Κυριακὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἱερεὺς ὠμίλησε περὶ τῆς ὀγδόης ἐντολῆς οὗ κλέψης. Παρέστησε πόσον ἐπικίνδυνα εἶναι τὰ ἐκ τῆς κλοπῆς κέρδη. «Εἶναι ἐνδεχόμενον», ἔλεγεν, «ἢ κλοπὴ τὴν ὁποίαν ἡμεῖς διεπράξαμεν, νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἄλλον καὶ νὰ νομισθῇ ὡς κλέπτης ἓνας ἀθῶος...» Ἀλλὰ πρὶν τελειώσει τὸν λόγον ὁ ἱερεὺς, ὁ μυλωνᾶς ἔφυγεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

* Ἀλλὴν μίαν Κυριακὴν ὁ ἱερεὺς ὠμίλησε διὰ τὴν κατάραν, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πρωτοπλάστους. « Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σας νὰ ἐσθίετε τὸν ἄρτον σας », εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς αὐτούς, ὅταν τοὺς ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὸν παράδεισον. « Ἴσως διὰ τοὺς πρωτοπλάστους νὰ ἦτο κατάρα », εἶπεν ὁ ἱερεὺς, « ἀλλὰ δι' ἡμᾶς εἶναι εὐχὴ. Ποία εὐχαρίστησις, ποία χαρὰ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα ὅταν συγκομίζωμεν τοὺς καρπούς τῶν κόπων μας, ὅταν ἀπολαύωμεν τὰ κέρδη τοῦ τιμίου ἰδρῶτός μας; » Δὲν εἶχε τελειώσει τὸν λόγον ὁ καλὸς ἱερεὺς καὶ ὁ μυλωνᾶς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν βιαστικός.

7. Καθ' ἐκάστην ἐδιάβαζε τὴν ἐφημερίδα τοῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος. Ἐνῷ ὁ τροχὸς τοῦ μύλου ἐγύριζε καὶ οἱ μυλόπετρες ἄλεθαν, αὐτὸς καθήμενος παραπλεύρως ἐπὶ σκαμνίου δὲν παρέλειπε καμμίαν εἰδησιν τῆς ἐφημερίδος καὶ πολλάκις ἀνεγίνωσκε δύο φορὰς ὅσα τοῦ ἔκαμνον ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν. Ὅσον διὰ τὴν ἄλυσιν, ἡμποροῦσε νὰ τὴν παρακολουθῇ μὲ μόνην τὴν ἀκοὴν καὶ νὰ τὴν ῥυθμίσῃ, ἂν ἦτο ἀνάγκη.

8. Τώρα ὅμως ὁσάκις ἔβλεπεν εἰδήσεις περὶ κλοπῆς ἢ ἄλλου ἐγκλήματος, ἀνεσηκώετο ἀπὸ τὸ σκαμνί του, ἐκοίταζε τὸν μύλον μήπως εἶχε πάθει τίποτε, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν τοιούτων εἰδήσεων.

Ὅσον παρήρχοντο αἱ ἡμέραι, τόσον τὸ βάρος τῆς συνειδήσεώς του ἐγίνετο μεγαλύτερον. Πολλάκις ἐπῆπεν εἰς διαλογισμούς, ἀναμετροῦσε τὴν κλοπὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε, καὶ τὸν περιέλουεν ἰδρῶς.

9. Ὁρῶσε νὰ μεταμελῇται διὰ τὴν προᾶξιν του καὶ ἡ μεταμέλειά του ἦτο εἰλικρινής. Δὲν ἐτόλμα ὅμως νὰ μεταβῇ εἰς τὸν ἱατρὸν καὶ νὰ τοῦ ἐξομολογηθῇ τὸ

ἀμάρτημά του. Ἀλλὰ καὶ ὁ σῖτος, τὸν ὁποῖον ἐκράτησε χωρὶς νὰ τοῦ ἀνήκη, ἦτο βάρος εἰς τὴν συνείδησίν του ἀβάστακτον. Ἐπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ τὸν ἐπιστρέψῃ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ φανερωθῇ ἢ προᾶξίς του.

10. Ὁ ἱατρὸς ἐξηκολούθει νὰ στέλλῃ εἰς τὸν μύλον τὴν συνήθη ποσότητα σίτου πρὸς ἄλλεσιν κατὰ δεκαπενθήμερον. Αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι δὲν εἶχεν ὑποπευθῇ ἀκόμη τίποτε. Ὁ μυλωνᾶς ἐσκέφθη νὰ κρατῇ εἰς τὸ ἐξῆς ὀλιγώτερον ποσὸν διὰ τὰ ἀλεστικά του, μέχρῃς οἱ ἐπιστραφῇ ὅλον τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀφαιρεθῇ ἀδίκως.

B'.

11. Ὁ μυλωνᾶς θὰ ἦτο περισσότερον ἀνήσυχος, ἂν ἐγνώριζε, τί εἶχε συμβῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱατροῦ καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἱατροῦ, μία προσεκτικὴ καὶ ἔξυπνη νοικοκυρά, εἶχε παρατηρήσει ὅτι τὸ ἀλεύρι δὲν ἀπέδιδε τὸ αὐτὸ ποσὸν ἄρτου, ὅσον ἄλλοτε. Ἠρχισε νὰ ὑποπεύεται, ἀλλὰ ἐδυσκολεύετο νὰ τὸ ἀναφέρῃ εἰς τὸν ἄνδρα της, διότι ἐφοβεῖτο μήπως ἀποδώσῃ ἀδικὸν μομφὴν εἰς τὸν μυλωθρόν.

12. Ἐπειδὴ ὁμως τὴν παρατήρησιν αὐτὴν τὴν ἔκαμεν ἐπανειλημμένως, εἶπεν εἰς τὸν ἱατρὸν τὰς ὑποψίας της. Ἐκεῖνος ἐγέλασε καὶ τῆς ἀπήντησεν:

— «Ὁχι, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβαίῃ τίποτε. Τὸν ξέρω καλὰ τὸν μυλωνᾶ, εἶναι τίμιος ἄνθρωπος, ὅπως ἦτο καὶ ὁ πατέρας του».

— «Καλά», εἶπεν ἡ σύζυγός του, «ἂν ὁ μυλωνᾶς εἶναι τίμιος, τόσο τὸ καλύτερο. Ἀλλὰ δὲν βλέπει νὰ

14
 ζυγίζωμε τὸ σιτάρι ποὺ πηγαίνει στὸν μύλο, καὶ τὸ ἀλεύρι, ὅταν γυρίζη στὸ σίτι».

Ὁ ἰατρὸς ἐξηκολούθει νὰ γελᾷ διὰ τὴν ἐπιμονὴν τῆς γυναικὸς του, ἀλλ' ἐπὶ τέλους συνεφώνησεν.

13. Ὄταν τὸ πρῶτον φορτίον ἦλθεν ἀπὸ τὸν μύλον, ἡ σύζυγος τοῦ ἱατροῦ τὸ ἐζύγισε, καὶ ἐξεπλάγη, ὅταν τὸ ἄλευρον εὐρέθη βαρύτερον ἀπὸ ὅσον ἔπρεπε νὰ εἶναι, δηλαδή ὁ μυλωθρὸς εἶχε κρατήσῃ ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅσον ἐδικαιούτο.

Ὁ ἰατρὸς ἐγέλασε πάλιν καὶ ἔτριψε τὰς χεῖράς του ἀπὸ εὐχαρίστησιν. «Δὲν σοῦ τὸ εἶπα ἐγὼ ὅτι ὁ μυλωνᾶς εἶναι τίμιος ἄνθρωπος;» ἀνεφώνησεν.

14. Ὄταν μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἐζυγίσθη πάλιν τὸ ἐπιστραφὲν ἀπὸ τὸν μύλον ἄλευρον, εὐρέθη τοῦτο ὅσον καὶ ὁ ἀποσταλεὶς σῖτος. Δὲν ἦτο ἡλαττωμένον οὔτε κατὰ πεντήκοντα δράμια.

Ὁ μυλωθρὸς δηλαδή, ἀφοῦ δὲν τοῦ ἔγινε καμμία παρατήρησις διὰ τὴν ποσότητα τοῦ ἀποδιδομένου ἀλεούρου, δὲν ἐκράτησε διόλου ἀλεστικὰ τὴν δευτέραν φορὰν, ἵνα τοιοῦτοτρόπως ἐπιστρέψῃ ταχύτερον τὴν ὀφειλομένην ποσότητα καὶ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ βάρος τῆς συνειδήσεώς του.

15. Αὐτὴν τὴν φορὰν ἐξεπλάγη καὶ ὁ ἰατρὸς ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν σύζυγόν του. Δι' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ἔμειναν ἄφωνοι καὶ οἱ δύο· δὲν ἤξευραν πῶς νὰ ἐξηγήσουν τὸ πρᾶγμα.

Τὴν σιωπὴν διέκοψεν ὁ ἰατρὸς καὶ λέγει ἐντόνως:

— «Ἡ πλάστιγγα τοῦ μύλου ἔχει πάθει κάποια βλάβη. Χωρὶς ἄλλο αὐτὸ συμβαίνει». Καὶ ἐξηκολούθησεν: «Εἶναι ἄδικον πρᾶγμα νὰ χάνῃ ὁ μυλωνᾶς τὴν ἀμοιβὴν του. Θὰ πάω στὸν μύλο νὰ τοῦ μιλήσω».

20
 «Αὐτὸ νομίζω καὶ ἐγὼ ὅτι εἶναι τὸ καλύτε-

— Έξύγισες τὸ χθεσινὸ ἄλεσμά μου;

ρον», εἶπεν ἡ σύζυγός του. «Εἶμαι ὁμως βεβαία ὅτι τὸ ἀλεύρι ἐγύριζε πρὶν στὸ σπίτι ὀλιγώτερο· τώρα, τὶς δύο τελευταῖες φορὲς, ἦτο περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε. Δὲν ἤμπορῶ νὰ καταλάβω τί συμβαίνει».

16. Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ πρωῒ ὁ ἱατρὸς ἐπῆγε εἰς τὸν μύλον. Ὁ μυλωθρὸς, μόλις τὸν εἶδε νὰ πλησιάσῃ, ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ, καὶ ὅταν ὁ ἱατρὸς τὸν ἐχαιρέτησε μὲ ἐγκαρδιότητα, μόλις κατώρθωσε νὰ ἀποδώσῃ τὸν χαιρετισμόν.

— «Φαντάζομαι, Ἀγγελῆ, ὅτι δὲν ἠμπορεῖς νὰ μαντεύσῃς, γιατί ἔρχομαι νὰ σὲ ἐπισκεφθῶ», λέγει ὁ ἱατρὸς.

Ὁ μυλωθρὸς δὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ δὲν εἶχε καμμίαν ἀμφιβολίαν διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεως.

— «Ἐξύγισες τὸ χθεσινὸ ἄλεσμά μου;» ἠρώτησεν ὁ ἱατρὸς μὲ ζωηρότητα.

— «Ναί, τὸ ἐξύγισα», ἀπήντησε μὲ σιγανὴν φωνὴν ὁ μυλωνᾶς.

— «Καὶ δὲν εἶδες ὅτι μοῦ τὸ ἔστειλες χωρὶς νὰ κρατήσῃς τὸ δικαίωμά σου; Νομίζεις ὅτι θέλω νὰ μοῦ ἀλέθῃς δωρεάν;».

17. Ὁ μυλωθρὸς εἶχε ταραχθῇ τόσον πολὺ, ὥστε δὲν κατώρθωνε νὰ ἀπαντήσῃ τίποτε, ἂν καὶ κάτι προσπαθοῦσε νὰ εἴπῃ. Τὰ χεῖλη του ἔτρεμαν καὶ τὸ πρόσωπόν του εἶχε γίνεи κατακόκκινον.

Ὁ ἱατρὸς ἀντελήφθη τὴν ταραχὴν του καὶ τὸν ἐρωτᾷ μὲ πολλὴν μαλακότητα καὶ καλοκαγαθίαν:

— «Μὰ τί σοῦ συμβαίνει, παιδί μου; Εἰπέ μου ἐλεύθερα, μὴ διστάζῃς. Ἡξεύρεις ὅτι ὁ γιατρὸς εἶναι πνευματικός;»

18. Ὁ μυλωθρὸς ἤρχισε νὰ διηγῆται τὴν περιπέτειάν του μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας. «Δὲν ἠμπόρεσα,

γιατρέ μου, νὰ ἀντισταθῶ εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦ εὐκόλου κέρδους. Ἡ προᾶξις μου αὐτὴ μὲ εἶχε κάμει δυστυχῇ. Ἡ προσπάθειά μου καὶ ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ δώσω πίσω ὅ,τι δὲν μοῦ ἀνῆκε, διὰ νὰ ἀνακτήσω τὴν ψυχικὴν μου γαλήνην καὶ καταλάβω τὸν ἑαυτὸν μου πάλιν τίμιον ἄνθρωπον. Δὲν θὰ ἡσυχάσω, ἂν δὲν σοῦ ἐπιστρέψω ὅ,τι σοῦ ἀφῆρεσα».

— «Ἀγαπητέ μου φίλε», ἀπήντησεν ὁ ἱατρός, «δὲν μὲ μέλει διὰ τὸ σιτάρι μου. Ἀλλὰ ἀφοῦ θὰ σὲ εὐχαρίστησῃ νὰ μοῦ τὸ ἐπιστρέψῃς, τὸ δέχομαι. Ἐπῆρες ἓνα σκληρὸν μάθημα, ποὺ δὲν θὰ τὸ λησμονήσῃς ποτέ. Ἡ ζωὴ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι παραβαίνουν τὴν ἠθικὴν, εἶναι τυραννία. Τώρα ὅμως ὅλα ἐτελείωσαν. Κανένas δὲν θὰ μάθῃ τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκά μου, ἀλλὰ αὐτὴ ἡξεύρει νὰ κρατῇ τὰ μυστικά». »

19. Ἀπὸ τότε ὁ μυλωνᾶς ἤρχισε πάλιν νὰ κρατῇ ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν ὡς τίμιος ἄνθρωπος. Δὲν ἀπετροπιάζετο πλέον νὰ διαβάξῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα τὰς εἰδήσεις τῶν ἐγκλημάτων. Καὶ ὅταν μίαν Κυριακὴν ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐξήγησε τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου καὶ εἶπεν ὅτι «ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἐκδικητικὸς, ἀλλὰ πανάγαθος πατήρ, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ καὶ συγχωρεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ὡς παραστρατημένα τέκνα του», ὁ μυλωνᾶς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν εὐτυχής. »

23. Ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ.

1. Τὴν πρώτην τῆς Παρασκευῆς, καταδικασμένος πλέον ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν διὰ τοῦ σταυροῦ θάνατον, ὠδηγεῖτο εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ποινή. Ἡ ποινή τῆς σταυρώσεως δὲν ἦτο σπανία τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Διὰ τοῦτο μᾶζι μὲ τὸν Ἰησοῦν ὠδηγοῦντο δύο ληστὰι καταδικασμένοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἰδίαν ποινήν.

Ἡ σταύρωσις δὲν ἦτο μόνον ταπεινωτικὴ τιμωρία διὰ τὸν κατάδικον, ἀλλὰ καὶ ὁ μαρτυρικώτερος θάνατος, τὸν ὁποῖον ἠδυνήθη νὰ φαντασθῇ ὁ ἄνθρωπος.

2. Ἐστερέωναν εἰς τὸ ἔδαφος ἓνα στῦλον ἀκλόνητον, ἔπειτα ἐξάπλωναν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸν κατάδικον γυμνόν, τοῦ ἅπλωναν τὰς χεῖρας ὀριζοντίως ἐπὶ μιᾶς σανίδος παχείας καὶ ἐπὶ τῆς σανίδος ταύτης ἐκάρφωναν τὰς παλάμας, ἐκάστην μὲ ἓν καρφίον ἰσχυρόν. Τὴν σανίδα αὐτὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦσαν καρφωμένοι αἱ παλάμαι τοῦ καταδίκου, ὕψωναν μὲ σχοινίον καὶ τὴν ἐστερέωναν ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ ὀρθίου στύλου κατόπιν ἐκάρφωναν καὶ τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ στύλου. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἀφήνετο ὁ ἐσταυρωμένος μέχρις οὗτο ἀποθάνει.

Ἄλλ' ὁ θάνατος δὲν ἐπῆρχετο ταχέως. Ὁ κατάδικος ἔμενε κρεμασμένος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἐνίστε δὲ καὶ περισσοτέρας, κατὰ τὰς ὑποίας ὑπέφερε φρικτοὺς πόνους.

3. Ὅτε ὁ Ἰησοῦς ὠδηγεῖτο εἰς τὸν Γολγοθᾶν φορτωμένος τὰ ξύλα τοῦ σταυροῦ του (διότι οὕτω διέτασεν ὁ νόμος), πλῆθος κόσμου ἠκολούθει ὅπισθεν αὐτοῦ, ἄλλοι μὲν ἀπὸ ἀγρίαν περιέργειαν, καὶ αὐτοὶ ἦσαν πολλοί, ὀλίγοι δὲ ἀπὸ ἀγάπην καὶ συμπάθειαν.

Ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ, ἔγινε καὶ διὰ τὸν Ἰησοῦν ἔτι δι' ὅλους τοὺς καταδίκους τὸν ἐγύνωσαν, τὸν ἐκάρφωσαν εἰς τὴν σανίδα καὶ ἔπειτα τὸν ἐκρέμασαν.

4. Τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον τὸν ἠκολούθει, ἔβλεπε τὸ μαρτύριόν του, καὶ οἱ μὲν ἐχθροί του, οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, ἔβλεπον μὲ χαρὰν καὶ ἀνακούφισιν, οἱ δὲ φίλοι του μὲ ἀγωνίαν καὶ συγκίνησιν.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐσταυρωμένου ἦτο ἐλευθέρα καὶ ἠδύνατο νὰ στρέφεται δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἰς μίαν στιγμὴν ἀντικρίζει τὴν μητέρα του. Ὡχρὰ καὶ κλαίονσα παρηκολούθει τὸ μαρτύριον τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ της. Ὁ Ἰησοῦς ἠσθάνθη τὸν πόνον της καὶ δεικνύων διὰ τοῦ βλέμματός του τὸν μαθητὴν του Ἰωάννην, ὁ ὅποιος εὗρίσκετο πλησίον τοῦ σταυροῦ, εἶπε πρὸς τὴν μητέρα του: «Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου». Ἐπειτα ἀποτευνόμενος πρὸς τὸν μαθητὴν του, εἶπεν: «Ἴδου ἡ μήτηρ σου».

Καὶ πράγματι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Ἰωάννης παρέλαβε τὴν Μαρίαν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν ὡς ἀληθινὴν μητέρα του.

5. Ἦτο μεσημβρία περίπου καὶ εἶχον παρέλθει τρεῖς ὥραι, ἀφότου ὁ Ἰησοῦς ἐκρεμάσθῃ ἐπὶ τοῦ ξύλου.

Ἐξαφνα ὁ ἥλιος κρύπτεται καὶ σκότος σκεπάζει

τὴν γῆν, οἱ δὲ συνηγμένοι ἄνθρωποι μὲ φόβον καὶ ἀπορίαν ἐκοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἐσκέπτοντο μήπως δὲν ἦτο ἄνθρωπος αὐτός, τὸν ὁποῖον ἐσταύρωσαν.

Ἄλλαι τρεῖς ὄραι παρῆλθον καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκρέματο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ζωντανὸς ἀκόμη. Εἰς μίαν στιγμήν ἐφώνησε: «Διψῶ». Καὶ ἕνας στρατιώτης ἀπὸ τοὺς φύλακὰς τοῦ τοῦ ἔδωκεν ὄξος. Ἀφοῦ τὸ ἐγεύθη, ὕψωσε τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς οὐρανούς καὶ εἶπε μὲ μεγάλην φωνήν:

— «Πάτερ μου! εἰς χεῖράς σου παραδίδω τὸ πνεῦμα μου». Καὶ ἀμέσως μὲ σιγανὴν φωνὴν προσέθεσε:

— «Τετέλεσται».

6. Καὶ ἔκλινεν ἡ κεφαλὴ εἰς τὸ στῆθος. Εἶχε πλέον ἀποθάνει.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην σεισμὸς ἰσχυρὸς ἐτάραξε τὴν γῆν καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἀπὸ ἄνω ἕως κάτω. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν ὅλους ὅσοι εὐρέθησαν ἐκεῖ.

Ὁ Ρωμαῖος ἐκατόνταρχος, ὁ ὁποῖος παρηκολούθει τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ Ἰησοῦ εἶπεν:

— «Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν Θεοῦ».

24. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.

1. Κατὰ τὸ ἔτος 306 μ.Χ. ἐγίνοντο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἀγῶνες πάλης. Εἰς περίφημος παλαιστής, ὀνομαζόμενος Λυαῖος, ἐκόμπαζε καὶ προεκάλει εἰς τὸν ἀγῶνα οἰονδήποτε ἄλλον παλαιστήν· εἶχε γιγαντιαῖον ἀνάστημα καὶ ἐξαιρετικὴν σωματικὴν ῥώμην. Διὰ τοῦτο κατώρ-

θωνε νὰ καταβάλλῃ πάντα ἀντίπαλόν του καὶ κατόπιν τὸν ἐφόνευσε μὲ θηριώδη ἀγριότητα.

Οἱ Θεσσαλονικεῖς ἠγανάκτουν διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ παλαιστοῦ τούτου, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἠδύναντο νὰ ἐνεργήσουν κατ' αὐτοῦ, διότι ἦτο τὸ καύχημα τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιανοῦ.

2. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ κάτοικοι τῆς Θεσσαλονίκης δὲν ἦσαν ὅλοι Χριστιανοί· πολλοὶ ἦσαν ἐθνικοί, δηλαδὴ δὲν ἐπίστευον εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν ἀλλὰ ἐλάτρευον τοὺς ἀρχαίους θεοὺς· τοὺς θεοὺς τούτους ἐλάτρευε καὶ ὁ Μαξιμιανός, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν ἐθνικοὺς ἠγάπα ὡς ὁμοθρήσκους του, τοὺς δὲ Χριστιανοὺς ἐμίσει καὶ κατεδίωκεν. Ὁ Λυαῖος ἦτο ἐθνικός· ποῖος λοιπὸν θὰ ἐτόλμα νὰ τὸν κακοποιήσῃ;

3. Καὶ ὅμως, ἰδοὺ τί συνέβη. Ἐξῆς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἶχε καλὸς χριστιανὸς καὶ ἱκανὸς ἰατρός, ὀνομαζόμενος Δημήτριος. Ὁ Δημήτριος οὗτος προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν εὐγενῆ λαὸν τῆς Θεσσαλονίκης μὲ προθυμίαν καὶ φιλανθρωπίαν. Εἶχε διδαχθῇ ἀπὸ τοὺς καλοὺς γονεῖς του καὶ μὲ τὸ παράδειγμά των καὶ μὲ τὰς συμβουλὰς των νὰ ἀγαπᾷ τὸν πλησίον καὶ μὲ προθυμίαν νὰ ἐξυπηρετῇ πάντα ἄνθρωπον.

4. Ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις τῶν Θεσσαλονικέων ἦτο πρωτοφανής, καὶ ἡ φήμη του ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Μαξιμιανοῦ.

— «Ἐνας χριστιανὸς νὰ ἔχῃ τόσον καλὴν φήμην», ἔλεγεν ὁ Μαξιμιανός, «δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀκίνδυνον».

Μετ' ὀλίγον κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος συνελήφθη ὁ Δημήτριος καὶ ἐκλείσθη εἰς τὰς φυλακάς.

5. Ὅλοι τώρα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὠμίλουν διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὅποιος ἐστέρησε τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας

τοῦ Δημητρίου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς φυλακάς, ὅπου εὐρίσκετο, ἤρχοντο ἄνθρωποι εἴτε διὰ νὰ ζητήσουν τὰς συνετὰς συμβουλὰς του εἴτε διὰ νὰ τὸν παρηγορήσουν.

Ἦλθε λοιπὸν κάποτε καὶ εἰς νεανίας ὀνομαζόμενος Νέστωρ, ὁ ὁποῖος λέγει πρὸς τὸν Δημήτριον:

— « Ἀπεφάσισα καὶ ἐγώ, Δημήτριε, νὰ παλαίσω μὲ τὸν Λυαῖον, διότι δὲν ἀνέχομαι τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν ἐπαρσιν τοῦ αἰμοβόρου αὐτοῦ ἀνθρώπου· ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς θὰ μὲ βοηθήσῃ ».

Ὁ Δημήτριος εὐλογεῖ τὸν Νέστορα καὶ προσεύχεται εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.

B'.

6. Μὲ ἔκπληξιν τῶν ἑμαυτὸν οἱ Θεσσαλονικεῖς ὅτι ὁ ἀγαθὸς Νέστωρ ἔμελλε νὰ παλαίσῃ μὲ τὸν φοβερὸν καὶ ἄγριον παλαιστήν Λυαῖον. Ὅταν δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς πάλης, ἄνθρωπος δὲν ἔμεινεν εἰς τὸ στίτι του, ὅλοι ἔτρεξαν εἰς τὸ στάδιον, μικροὶ μεγάλοι. Καὶ ἔβλεπον εἰς τὸν στίβον τοὺς δύο ἀντιπάλους νὰ περιδιαβάζουν ὁ ἓνας ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ ἐκεῖ ἀδιάφοροι.

7. Κτυπᾷ ἡ σάλπιγξ πρώτην φορὰν καὶ οἱ παλαισταὶ ἀνεσείσθησαν, ἐλυγίσθησαν καὶ ἐπῆραν θέσιν ὁ ἓνας ἀπέναντι τοῦ ἄλλου· τὴν δεξιὰν χεῖρα εἶχον εἰς τὸ σπαθί καὶ τὴν ἀριστερὰν εἰς τὴν ἀσπίδα.

Ἀνυπόμονοι οἱ θεαταὶ εἶχον προσηλωμένα τὰ βλέμματά των εἰς τοὺς παλαιστάς.

Κτυπᾷ ἡ σάλπιγξ δευτέραν φορὰν, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς πάλης.

Ξεγυμνώνουν τὰ σπαθιά καὶ σηκώνουν τὰς ἀσπίδας. Συμπλέκονται καὶ παλαίουν πεισματικά.

8. Ὁχοροὶ ἀπὸ συγκίνησιν οἱ θεαταὶ παρακολουθοῦν τὴν πάλιν. Μεγαλυτέραν δύναμιν ἔδειξε πράγματι ὁ Λυαῖος, ἀλλὰ τέχνην καὶ ἐπιτηδειότητα ὁ Νέστωρ· κατῴρθωνε νὰ ἀποφεύγῃ τὰ κτυπήματα τοῦ Λυαίου ἄλλοτε ἀποσυρόμενος πρὸς τὰ ὀπίσω, ἄλλοτε τρέχων πρὸς τὰ ἐμπρός, ἄλλοτε πηδῶν εἴτε πρὸς τὰ δεξιὰ εἴτε πρὸς τὰ ἀριστερά.

Μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐγκαρτέρησιν ὁ Νέστωρ ἐζήτει εὐκαιρίαν νὰ καταφέρῃ καίριον κτύπημα κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του. Καὶ εἶχε πράγματι κατορθώσει νὰ τὸν τραυματίσῃ εἰς τὸν μηρὸν καὶ κατόπιν εἰς τὸ στήθος, ἀλλὰ τὰ τραύματα αὐτά, ἂν καὶ αἱματηρά, δὲν ἦσαν ὅμως καίρια.

9. Καθὼς βλέπει ὁ Λυαῖος νὰ τρέχουν αἵματα ἀπὸ τὸ στήθος του καὶ ἀπὸ τὸν μηρὸν του, ἐταράχθη καὶ ὥς λέων ἐβρουχήθη· συγκεντρώνει τὰς δυνάμεις του, σηκώνει ὑψηλὰ τὴν σπάθην του καὶ μὲ ὀρμὴν θηρίου κατευθύνει τὸ κτύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ Νέστορος. Ἀλλ' ὁ Νέστωρ μὲ ἀστραπιαίαν ταχύτητα σηκώνει τὴν ἀσπίδα καὶ ἡ ἀσπίς δέχεται τὸ κτύπημα τοῦ Λυαίου.

Ἐνόμιζεν ὁ Λυαῖος ὅτι δὲν θὰ διέφευγε τὸ κτύπημα ὁ Νέστωρ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπροφύλακτος εἶχεν ὀρμήσει· ἀλλ' ὁ Νέστωρ, ὁ ὁποῖος τοιαύτην ἀκριβῶς εὐκαιρίαν ἐπεζήτει, κτυπᾷ μὲ τὴν σπάθην καὶ τὸν φονεύει.

Γ'.

10. Ὁ θάνατος τοῦ Λυαίου κατελύπησε τὸν αὐτοκράτορα· ὅτε δὲ οὗτος ἔμαθεν ὅτι ὁ Δημήτριος ἦτο ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἐθάρρυνε τὸν Νέστορα εἰς τὴν κατὰ τοῦ Λυαίου πάλιν, διέταξε νὰ φονεύσουν αὐτὸν διὰ λογχισμῶν.

Νεκρὸς ἤδη ὁ Δημήτριος ἐρρίφθη εἰς τὰς ὁδοὺς
ὡς θνησιμαῖον ἀνάξιον ταφῆς. Οἱ χριστιανοὶ ἔσπευ-
σαν νὰ παραλάβουν αὐτὸν καὶ εὐλαβῶς τὸν ἔθα-
ψαν. Ἄλλ' ἢ γῇ
δὲν ἔλυσε τὸ ἅγιον
σκήνωμα τοῦ Δημη-
τρίου· διὰ τοῦτο οἱ
Θεσσαλονικεῖς ἔθε-
σαν αὐτὸ ἐντὸς πο-
λυτελοῦς φερέτρου,
τὸ ὁποῖον ἐστόλισαν
μὲ χρυσὸν καὶ μὲ ἄρ-
γυρον, μὲ πολυτί-
μους λίθους καὶ μὲ
μαργαρίτας. Ὅσοι δὲ
δὲν ἦτο δυνατόν νὰ
θεραπευθοῦν ἀπὸ
τοὺς ἰατροὺς κατέ-
φευγον εἰς τὸ ἅγιον
λείψανόν του καὶ
προσευχόμενοι εἰς
αὐτὸ ἐθεραπεύοντο.

11. Δὲν ἦτο δὲ
μόνον θαυματουργ-
γὸς ἰατρὸς ὁ ἅγιος
Δημήτριος, ἀλλὰ καὶ
ὁ ἔνδοξος προστάτης
τῆς ἀγαπητῆς του
πατρίδος. Ἴδου πῶς
ἐβοήθησε τοὺς Θεσ-
σαλονικεῖς βραδύτε-
ρον καὶ ἀπεκρούσθη-

σαν οἱ Ἀβαροι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐκινδύνευσεν ἡ πόλις.

Ἀμέτρητα πλήθη τῆς ἀγρίας ταύτης φυλῆς ἐπολιόρχουν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἤλπιζον κατὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν νικηταί. Ἀλλ' ἡ πεποιθήσις τῶν κατοίκων εἰς τὴν συμμαχίαν καὶ βοήθειαν τοῦ ἁγίου ἐδυνάμωνε τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν των, τοὺς ἔκαμνε νὰ περιφρονοῦν τὸν θάνατον καὶ τοιουτοτρόπως ὄχι μόνον τὰς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν ἀπέκρουον, ἀλλὰ καὶ ἐξόδους ἀπὸ τοῦ τείχους ἔκαμναν καὶ ἔτρεπον αὐτοὺς εἰς φυγὴν.

Ἄνευ τῆς ἐμψυχώσεως αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἐχρεώστων εἰς τὴν πίστιν των, τὰ ἰσχυρὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης δὲν θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς ἐχθρούς.

12. Λέγουν ὅτι κατὰ τὰς μάχας ἔβλεπον τὸν ἅγιον νὰ παρουσιάζεται μετὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν προπορευόμενος μὲ τὸ ξίφος γυμνόν. Ἀλλοτε πάλιν ἐνόμιζον ὅτι τὸν ἔβλεπον ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ μὲ τὴν λόγχην εἰς τὴν χεῖρα νὰ ὀδηγῇ τοὺς στρατιώτας ἔξω τῶν τειχῶν ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον μόνον οἱ συμπολιταί του Θεσσαλονικεῖς, τὸν ἔβλεπον καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὁποῖοι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. Ὅταν μετὰ τὴν νίκην ἠρώτων τοὺς αἰχμαλώτους διατί ἔφευγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο:

— «Μᾶς κατεδίωκεν εἰς νεανίας ξανθοῦς καὶ ὠραῖος, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο ἐπὶ ἵππου καὶ ἐφόρει λευκὸν ἱμάτιον».

25. Πόλεμοι τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν Περσῶν.

α') Πρώτη ἐκστρατεία.

1. Τὴν 5ην Ἀπριλίου τοῦ 622, δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, ἕτοιμος νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν, προσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Δὲν ἐφόρει τὰ πορφυρὰ τοῦ βασιλέως πέδιλα, ἀλλὰ τὰ μέλανα τοῦ μαχητοῦ ὑποδήματα.

Ἐπεσε πρηνὴς ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ καὶ ἀνέκραξε:

— «Δέσποτα Θεὲ καὶ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ παραδώσῃς ἡμᾶς εἰς τὸ ὄνειδος τῶν ἐχθρῶν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ δώσε νὰ μὴ καυχῶνται οἱ διώκται τῆς θρησκείας σου».

2. Ἀφοῦ δὲ ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ καὶ ἔκαμε τὴν ἐξῆς σύντομον προσφώνησιν πρὸς τοὺς στρατιώτας, τοὺς ὁποίους ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν πόλεμον:

— «Ἀδελφοί μου καὶ τέκνα μου, βλέπετε ὅτι οἱ ἐχθροὶ κατεπάτησαν τὴν χώραν μας, ἠρῆμωσαν τὰς πόλεις μας καὶ κατέκαυσαν τοὺς ναοὺς μας».

«Πρὸς Θεοῦ, ἀδελφοί μου, σπεύσατε μαζί μου νὰ ἐλευθερώσετε τὴν κινδυνεύουσαν πίστιν μας, τὸ κράτος μας, τὰς γυναῖκάς μας καὶ τὰ τέκνα μας ἀπὸ τὸ μεγάλο κακόν, τὸ ὁποῖον κρέμαται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς πάντων ἡμῶν».

3. Καὶ πράγματι, οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Χοσρόην εἶχον κυριεύσει καὶ ἄλλας χώρας τοῦ

Βυζαντιακοῦ κράτους καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀφῆρεσαν τὸ ξύλον τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ ἐκόμισαν αὐτὸ εἰς τὴν Περσίαν, ὅπου τὸ ἐφύλαττον, ἐνόμιζον δὲ ὅτι τὸ κατόρθωμα τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι θὰ γίνουν κύριοι τοῦ Χριστιανισμοῦ.

4. Εἶχον καταλάβει ὅλην σχεδὸν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τώρα πλέον εὐρίσκοντο ἐστρατοπεδευμένοι ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν Χαλκηδόνα. Ἀλλὰ πλοῖα δὲν εἶχον διὰ νὰ διαπλεύσουν τὸν Βόσπορον· οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἰσχυρότεροι κατὰ θάλασσαν

καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ Κωνσταντινούπολις ἔμενεν ἀπρόσβλητος.

Ἄλλ' ὁ κίνδυνος ὑπῆρχεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν· ὅτε δὲ ὁ Ἡράκλειος ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς διὰ νὰ συνεννοηθοῦν καὶ παύσουν τὸν πόλεμον, οὗτοι ἀπήντησαν:

— «Ἐν ὅσῳ δὲν ἀρνεῖσθε τὸν Ἐσταυρωμένον σας διὰ νὰ λατρεύσετε τὸν ἥλιον, δὲν θὰ ἔλθωμεν εἰς οὐδεμίαν συνεννόησιν μαζί σας».

5. Ὁ πόλεμος λοιπὸν ἦτο ἄφρευκτος καὶ ἔμελλε νὰ εἶναι μακρὸς καὶ τραχύς. Καὶ ἄνδρες μὲν ὑπῆρχον, οἱ ὅποιοι ἐπροθυμοῦντο νὰ θυσιασθοῦν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ἀλλὰ μὲ ποῖα χρήματα θὰ ἡτοιμάζοντο πλοῖα, θὰ ἡγοράζοντο ὅπλα καὶ θὰ διετρέφοντο οἱ στρατιῶται;

Τὸ Ταμεῖον τοῦ κράτους ἦτο πτωχόν, αἱ ἰδιωτικαὶ συνεισφοραὶ ἦσαν ἀνεπαρκεῖς. Ἀπέκειτο ὅμως χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια· χρυσαῖ καὶ ἀργυραῖ εἰκόνες, ἱερὰ σκεύη καὶ πολύτιμα ἀφιερώματα ἔβριθον εἰς τοὺς ναοὺς τῶν πόλεων καὶ μοναστηρίων. Ἡ Ἀγία Σοφία ἀπήστραπτεν ἐκ τῶν πολυτίμων ἀφιερωμάτων.

Ἄπας ὁ θησαυρὸς οὗτος ἐκινδύνευε νὰ γίνῃ κτῆμα τοῦ ἀπηνοῦς ἐχθροῦ.

6. Μὲ μίαν γνώμην καὶ μίαν φωνήν, βασιλεὺς, κυβέρνησις καὶ λαὸς δὲν ἐδίστασαν νὰ ἀποσπάσουν τὸ πολύτιμον μέταλλον ἀπὸ τὰς ἁγίας εἰκόνας, νὰ ἀφαιρέσουν τὰς ἀργυρᾶς κανδήλας καὶ τὰ ἄλλα σκεύη, νὰ ἀπογυμνώσουν τὰ μοναστήρια καὶ μὲ τὸν συλλεχθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον νὰ κατασκευάσουν νόμισμα.

«Ὅταν νικήσωμεν», εἶπεν ὁ βασιλεὺς, «πολλαπλάσια ταῦτα καὶ λαμπρότερα θὰ ἀποκαταστήσωμεν».

Εἰς τὸ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου μετάλλου κοπὲν νόμισμα ἐτυπώθη ἡ ἐπιγραφὴ ἐν τούτῳ νίκα διὰ νὰ ὑπενθυμίξῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν ἱερὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ἐκόπη καὶ διὰ νὰ ἀποτρέπῃ αὐτοὺς ἀπὸ πᾶσαν φιλοχρηματίαν, καθ' ὃν χρόνον ἡ πατρις κινδυνεύει.

Διὰ τῶν ἱερῶν τούτων χρημάτων παρεσκευάσθη ἡ ἐκστρατεία ταχέως καὶ ἀρτίως.

7. Μετὰ τὴν ἀνωτέρω προσφώνησιν ὁ Ἡράκλειος ἐπεβιβάσθη εἰς τὰ πλοῖα μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐξῆλθε τοῦ Ἑλλησπόντου· κατόπιν ἐστράφη πρὸς νότον καὶ φθάνει εἰς τὴν Λυκίαν· ἐστράφη πάλιν πρὸς ἀνατολὰς καὶ φθάνει εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον. Ἐνταῦθα σταματᾷ καὶ ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Κιλικίαν, εἰς μίαν στενὴν πεδιάδα περικλειομένην ὑπὸ ἀπροσίτων ὄρεων.

Καὶ τότε συνέβησαν ὅσα προέβλεπεν ὁ Ἡράκλειος. Οἱ Πέρσαι φοβηθέντες μήπως ἀποκολῇ ἡ μετὰ τῆς χώρας των ἐπικοινωνία, ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Χαλκηδόνα καὶ νὰ ἔλθουν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας των.

8. Ὁ Ἡράκλειος εἶχε μελετήσῃ καλῶς πῶς ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸν πόλεμον· δὲν ἐσκέφθη νὰ ἀποβιβάσῃ στρατὸν εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως παραλίαν διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς Πέρσας ἀπὸ τὴν Χαλκηδόνα· τοὺς ἄφησεν ἐκεῖ ἀνενοχλήτους διὰ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσῃ νὰ φύγουν μόνοι των, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινεν.

9. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἡρακλείου ηὐλογήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Χοσρόης ἐταπεινώθη. Ἦσαν τόσαι αἱ συμφοραί, τὰς ὁποίας ἔπαθαν οἱ Πέρσαι, ὥστε ὁ Ἡράκλειος ἐκαλεῖτο ὑπ' αὐτῶν *ξίφος τοῦ Θεοῦ*· ἐπέστρεψε δὲ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὁδηγῶν πολλοὺς αἰχμαλώτους καὶ ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ἄλλ' ὁ πόλεμος δὲν ἐτελείωσεν. Οἱ Πέρσαι ἦσαν λαὸς γενναῖος καὶ πολεμικὸς καὶ ἐθεωροῦντο ἕως τότε ἀκαταγώνιστοι παρ' ὅλην δὲ τὴν ταπεινώσιν των ἦσαν ἀκόμη ἐπικίνδυνοι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος.

β') Δευτέρα ἐκστρατεία.

10. Μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ Ἡράκλειος ἔκαμε δευτέραν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Περσῶν. Εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν τὴν χώραν των. Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσουν αἱ συμπλοκαί, ἐκάλεσε πλησίον τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ὠμίλησεν ὥς ἐξῆς:

— « Ἄνδρες ἀδελφοί μου, ἃς πολεμήσωμεν μὲ γενναϊότητα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μας, οἱ ὅποιοι μεγάλα κακὰ ἔκαμαν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ἄς σκεφθῶμεν ὅτι εὕρισκόμεθα ἐντὸς τῆς χώρας των, καὶ ὅτι ἡ φυγὴ φέρει παντελῆ καταστροφὴν. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι παρθένους ἤρπασαν καὶ στρατιώτας ἀπανθρώπως κατέκοψαν. Ὁ κίνδυνος τὸν ὅποιον θὰ διατρέξωμεν δὲν θὰ μείνῃ χωρὶς ἀμοιβήν· στέφανος δόξης αἰωνίας θὰ εἶναι ὁ μισθός μας. Ἄς δειχθῶμεν, ἀδελφοί μου, γενναῖοι καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὸ ἔργον μας».

11. Πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ καὶ αὐτοθυσίας οἱ στρατιῶται διέτρεχον μετὰ τοῦ βασιλέως των τὴν Περσικὴν χώραν κυριεύοντες ἐχθρικὰς πόλεις τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην.

Τὴν 12ην Δεκεμβρίου τοῦ 627 συνεκροτήθη μάχη παρὰ τὸν Ζαβάταν ποταμόν. Ἡ μάχη διήρκεσεν ἀπὸ πρωῒας μέχρι νυκτός, ἦτο δὲ πεισματώδης καὶ πολύνεκρος· διότι οἱ Πέρσαι καὶ θάρρος εἶχον καὶ ἐμπειροπό-

λεμοι ἦσαν. Θαυμαστὴ ὑπῆρξεν ἡ ἀνδρεία τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου· ἐμάχετο πρῶτος καὶ ἐφόνευσεν ἰδίᾳ χειρὶ τὸν ἀρχιστράτηγον τῶν Περσῶν Ραξάνην. Τέλος ἡ νίκη ἔσπεψε τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα, ὁ δὲ Περσικὸς στρατὸς στερηθὲς τοῦ γενναίου στρατηγοῦ του διεσκορπίσθη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

12. Τώρα πλέον ἀκωλύτως ὁ Ἡράκλειος εἰσῆλσεν εἰς τὴν πόλιν Δασταγέρδην, εἰς τὴν ὁποίαν συνήθως διέμενεν ὁ Χοσρόης. Παραχρῆμα οἱ νικηταὶ κατέλαβον τὰ φρούρια τῆς πόλεως καὶ τὰ ἀνάκτορα. Ἐνταῦθα εὗρον ἀμυθήτους θησαυροὺς, σωροὺς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, πλῆθος μεταξωτῶν ὑφασμάτων καὶ ἀρωμάτων, παραδείσους βρίθοντας φασιανῶν, στρουθοκαμήλων, δορκάδων, ὀνάγων καὶ ἄλλων ἀγρίων θηρίων διὰ τὸ κυνήγιον τοῦ βασιλέως.

13. Ἀλλὰ τὸ πολυτιμότεον τῶν λαφύρων ὑπῆρξαν τριακόσαι χριστιανικαὶ σημαῖαι, τὰς ὁποίας εἶχον κυριεύσει οἱ Πέρσαι εἰς προηγουμένους πολέμους. Εὗρον πρὸς τούτοις πολλοὺς χριστιανούς, οὐ μόνον Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ ἄλλοεθνεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκρατοῦντο ὑπὸ τῶν Περσῶν αἰχμάλωτοι. Πάντας τούτους ἡλευθέρωσεν ὁ Ἡράκλειος.

14. Τοῦ Χοσρόου τὸ τέλος ὑπῆρξεν ἐλεεινόν. Συνελήφθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Σιρόου καὶ δεσμευμένος μὲ πέδας σιδηρεᾶς ἐρρίφθη εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν. Ἐπειτα δὲ εἶδεν ἐνώπιόν του νὰ σφαγῇ ὁ ἄλλος υἱὸς του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὀρίσει ὡς διάδοχον. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐφονεύθη καὶ ὁ ἴδιος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του. ○

Τοιουτοτρόπως, ἀφοῦ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Σιρόης, κάμνει εἰρήνην μὲ τὸν Ἡράκλειον καὶ παραδίδει εἰς αὐτὸν ὅλους τοὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἐκρατοῦντο

αἰχμάλωτοι· πρὸς τούτοις δὲ παραδίδει καὶ τὸ ξύλον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀρπαγῇ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του. *✕*

γ') Εἵσοδος τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

15. Μεγαλοπρεπεστάτη ἦτο ἡ τελετὴ τῆς ἐπανάδου τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας ἐξήλθον εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ βαστάζοντες κλάδους ἐλαιῶν καὶ λαμπάδας. Προεπορεύοντο ὁ πατριάρχης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου Κωνσταντίνος, ἡ βουλή, ὅλος ὁ κληρὸς τῆς πρωτεύουσας καὶ οἱ ἄρχοντες, μὲ δάκρυα χαρᾶς περιμένοντες τὸν νικητὴν.

Ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐπλησίασεν, ὁ υἱὸς του ἐγονυπέτησε πρὸ αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους καὶ μὲ δάκρυα ἔβρεξαν τὴν γῆν. Κατόπιν ἡ παράταξις ἐκίνησε μὲ τάξιν καὶ εὐπρέπειαν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

16. Τέσσαρες ἐλέφαντες ἔσυρον τὴν ἄμαξαν τοῦ Ἡρακλείου· περικυκλωμένος δὲ ὑπὸ δάσους λαμπάδων καὶ εἰκόνων, ἔφαλλε μετὰ τῶν ἀρχιερέων τὸν τρισάγιον ὕμνον· τὸ δὲ ξύλον τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἐθυμιατίζετο μὲ σμύρναν καὶ λίβανον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου.

17. Ἀφοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ τίμιος Σταυρὸς ἀπετέθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ἐπετράπη δημοσία σταυροπροσκύνησις, ἡ ὁποία διήρκεσε μῆνᾶς τινάς. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο προσῆλθον πρὸς ἄσπασμόν τοῦ τιμίου ξύλου εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἀπὸ τῶν περὰ τῶν τῆς Χριστιανοσύνης.

18. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐχομίσθη ὁ τίμιος Σταυρὸς εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅπου αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ παντὸς

τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἀνύψωσεν αὐτὸν πάλιν τὴν 14ην Σεπτεμβρίου τοῦ 629. Ἐκτοτε ἡ Ἐκκλησία τελεῖ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

26. Ποιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων.

1. Πλὴν τῶν Περσῶν, ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ἦτο τὸ ἔθνος τῶν Ἀβάρων. Οἱ Ἀβαροὶ ἐξεκίνησαν κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τὰ πέραν τοῦ Καυκάσου ὄροπέδια τῆς σημερινῆς Ρωσίας, διηυθύνοντο δὲ πρὸς δυσμὰς ἀκολουθοῦντες τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Εἰς τὸν δρόμον τῶν ἐλεηλάτων τὰς χώρας, διὰ τῶν ὁποίων διήρχοντο, καὶ ἔσπειρον τὴν δυστυχίαν εἰς τοὺς κατοίκους.

2. Τὸν ἕκτον αἰῶνα εἶχον φθάσει εἰς τὰ βόρεια σύνορα τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡρακλείου ἦσαν ἐγκατεστημένοι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως, ἔζων δὲ βίον νομαδικὸν καὶ ληστρικόν.

Οὗτοι δηλαδὴ ἀγροὺς δὲν ἐκαλλιέργουν διὰ νὰ συγκομίζουν τοὺς καρπούς, δένδρα δὲν ἐφύτευον, διότι δὲν εἶχον μόνιμον κατοικίαν· ἐπομένως οὔτε οἰκίας ἔκτιζον, οὔτε πόλεις εἶχον· ἔζων εἰς σκηνὰς κινητάς, ἐπὶ ἀμαξῶν. Εἶχον ὅμως φοβερὸν ἱππικόν· δι' αὐτοῦ εἰσέβαλλον εἰς διαφόρους χώρας, ἐλεηλάτουν αὐτὰς καὶ ὑπέτασσον τοὺς λαούς.

Ἐπειδὴ ἐγειτόνευον μὲ τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἔκα-

μαν πολλοὺς πολέμους κατ' αὐτοῦ, ἐπέφερον μεγάλας καταστροφάς, αἱ δὲ λεηλασίαι ἔφθανον μέχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

3. Προτοῦ ὁ Ἡράκλειος ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἐφρόντισε νὰ ἀσφαλίσῃ τὴν πρωτεύουσάν ἀπὸ ἐνδεχομένην ἐπίθεσιν τῶν Ἀβάρων· κατώρθωσε δὲ μὲ χρήματα, τὰ ὅποια ἔδωσεν εἰς αὐτούς, νὰ κάμῃ συνθήκην φιλίας.

Ἄλλ' οἱ Ἀβαροὶ ἦσαν καὶ δόλιοι· διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Ἡράκλειος εὗρίσκετο εἰς τὴν Περσίαν, δὲν ἐδίστασαν νὰ συνάψουν συμμαχίαν μετὰ τῶν Περσῶν καὶ νὰ ἐπέλθουν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ νὰ πολιορκήσουν αὐτὴν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν τὴν 29 Ἰουλίου τοῦ 626.

4. Οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀρκετὸν στρατόν, ὥστε νὰ ἀντεπεξέλθουν κατὰ τῶν Ἀβάρων, ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς δοκιμάζοντες, ἴσως τοὺς πείσουν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν. Ἀλλὰ ματαίᾳ προσπάθειᾳ.

Ὁ Χαγᾶνος, δηλαδὴ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀβάρων, τοὺς ἀπήντησε τὰ ἑξῆς:

— «Ὁφείλετε νὰ ἐξέλθετε τῆς πόλεως μὲ μίαν μόνον ἐνδυμασίαν ἕκαστος καὶ μὲ τροφὴν μιᾶς ἡμέρας καὶ νὰ περάσετε εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφήνοντες εἰς ἐμὲ τὴν πόλιν καὶ τὴν περιουσίαν σας. Οἱ σύμμαχοί μου καὶ φίλοι μου Πέρσαι θὰ σᾶς ἐπιτρέψουν νὰ μεταβῆτε ὅπου θέλετε. Ἄλλος τρόπος νὰ σωθῆτε δὲν ὑπάρχει, ἐκτὸς ἂν γίνετε ἰχθύες καὶ φύγετε διὰ θαλάσσης ἢ περῶτοὶ καὶ πετάξετε εἰς τὸν οὐρανόν».

5. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀπόπειρα πρὸς συμβιβασμὸν ἀπέτυχε καὶ αἱ ἐχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν. Ματαίως οἱ Ἀβαροὶ μετεχειρίσθησαν πάσας τὰς γνωστὰς τότε πολιορκητικὰς μηχανὰς πρὸς ἄλωσιν τῆς πόλεως. Ὁ

ὀλιγάριθμος στρατὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐμψυχούμενος ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς πατριάρχου Σεργίου, κατώρθωσε νὰ ἀποκρούσῃ πάσας τὰς ἐφόδους τῶν Ἀβάρων.

Ἔνεκα τῶν ἐπανελημμένων ἀποτυχιῶν οἱ Ἀβάροι ἔχασαν τὸ θάρρος των καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν τὴν 8ην Αὐγούστου.

6. Ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον διέτρεξεν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἦτο μέγιστος. Ἐὰν ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύετο, θὰ κατεστρέφετο καὶ ὁ Ἡράκλειος ἐντὸς τῆς ἐχθρικῆς χώρας, ὅπου εὗρίσκετο. Διὰ τοῦτο ἡ σωτηρία τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ κινδύνου ἐθεωρήθη ἔργον θεῖον καὶ ὄχι ἀνθρώπινον· ἀπεδόθη εἰς τὴν προστάτιδα τῆς πόλεως Θεοτόκον, ἡ ὁποία ἐνέπνευσε θάρρος καὶ γενναϊότητα εἰς τὴν ὀλιγάριθμον φρουρὰν τῶν τειχῶν.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου, ὁ ὁποῖος ψάλλεται ἀπὸ τότε ἐκάστην Παρασκευὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Παναγίας, ὅπως κοινῶς τὸν ὀνομάζομεν.

Τότε ἐπίσης συνετάχθη ὁ μετὰ τοῦ Ἀκαθίστου ψαλλόμενος εὐχαριστήριος ὕμνος:

Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε·
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι, χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε.

27. Ἡ ναυμαχία τῆς Λήμνου.

(Τὴν 5^{ην} Ἰανουαρίου τοῦ 1913).

α') Τὸ σχολεῖον τοῦ Μούδρου.

1. Ἀκριβῶς εἰς τὰς 8 τὸ πρωί, ὅπως καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δυνατὸν κουδούνισμα ἠκούσθη. Διὰ μιᾶς κατέπαυσε τὸ τρικυμιῶδες βοητὸν καὶ τὰ εὐθυμα γέλια τῆς τάξεως, ὅπου μαθηταὶ περὶ σόττεροι ἀπὸ τριάκοντα ἐγέλων, ἐμάλωναν καὶ παντοιοτρόπως ἐθορύβουν, ἄλλοι διαβάζοντες μουρμουριστὰ καὶ βιαστικὰ τὸ μάθημά των καὶ ἄλλοι συζητοῦντες γεγονότα πολεμικὰ ἀπὸ τὴν Ἑπείρον καὶ τὴν Μακεδονίαν.

2. Πρὶν ἀκόμῃ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὴν ἔξω θύραν τὸ τρεμουλιαστὸ χέρι τοῦ ἐπιστάτου γέρο-Λάμπη, πού ἀνεβοκατέβαινε μὲ τὸν βαρὺν κώδωνα, ὅλα τὰ βιβλία ἐκλείσαν, ὅλη ἡ πολύλογος ζωὴ τῆς τάξεως ἐνεκρώθη, οἱ δὲ μαθηταί, στηλωμένοι εἰς τὰ θρανία των, ἐπερίμεναν νὰ φανῇ εἰς τὴν θύραν τὸ αὐστηρὸν πρόσωπον τοῦ διδασκάλου.

3. Ἄλλ' ὁ κύριος Τάσης παραδόξως δὲν ἐφαίνετο.

Ἦτο δὲ πολὺν ἰδιόρρυθμος ἄνθρωπος ὁ διδάσκαλος τοῦ Μούδρου. Ὑψηλός, ἰσχνός, νευρικός, μὲ κεφα-

λὴν μεγάλην καὶ μαλλιά πυκνὰ καὶ μακριά, κτενισμένα πρὸς τὰ ὀπίσω, πάντοτε αὐστηρός, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἀγαθὸς καὶ πονετικός. Εἶχε κατακτήσει τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν μαθητῶν του. Εὗρισκε πολλάκις τὴν εὐκαιρίαν νὰ διδάσκη τοὺς μαθητάς του περισσότερα καὶ σπουδαιότερα πράγματα, ἀπὸ ὅσα συνήθως διδάσκονται εἰς τὰ σχολεῖα. Καὶ τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα τοῦ Μούδρου πολλάκις εἶχον συγκινηθῇ μέχρῃ δακρύων, ὅταν ἤκουον τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ διδασκάλου Τάση.

4. Αὐτὸς πάντοτε ἔδιδε τὸ σύνθημα ἀπὸ τὸ παράθυρον τοῦ γραφείου εἰς τὸν ἐπιστάτην νὰ σημαίνει καί, πρὶν ἀκόμη ὁ κώδων σιωπήσῃ, εὗρισκετο εἰς τὴν τάξιν. Ἐν τούτοις τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἐνεφανίσθη, ὅπως πάντοτε. Ἐπέρασαν μερικαὶ στιγμαὶ ἡσυχίας, ἀλλὰ μεταίως. Τέλος οἱ μαθηταὶ ἀνελάμβανον ὀλίγον κατ' ὀλίγον θάρρος, ψιθυρισμοὶ ἤρχισαν, δύο τρεῖς χάρτιναι σαῖτες ἐπέταξαν ἀπὸ τὰ βᾶθῃ τῆς τάξεως πρὸς τὴν ἔδραν, ἐνῶ οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ κυρίου Τάση, οἱ ἐπιμελεῖς καὶ φρόνιμοι, καθισμένοι εἰς τὰ πρῶτα θρανία, ἔστενο-χωροῦντο.

Ἄλλ' ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ κρατηθῇ ἡ τάξις. Ἡ ἀταξία καὶ ἡ ὀχλοβοή, ἡ ὁποία γίνεται κάθε πρωτῆ, ἕως ὅτου κτυπήσῃ ὁ κώδων, ἐπανελήφθη καὶ τώρα εἰς μεγαλύτερον βαθμόν.

5. Ὁ ἥλιος, ἐπὶ ὀλόκληρον ἑβδομάδα κρυπτόμενος εἰς νέφη μολύβδινα, τὴν πρωτὴν ἐκείνην εἶχεν ἀναφανῇ καὶ ὑπέρλαμπρος ἐχρύσωνε τὴν θάλασσαν. Ἐλαφρὰ κυματάκια ἐξέσπων εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ἐνῶ μακρὰν τὸ ἀνοιχτὸν πέλαγος ἐχάνετο εἰς τὴν θαμβὴν ὁμίχλην. Εἰς τὴν τάξιν ἡ βοή ἐξηκολούθει, ὅταν ἔξαφνα οἱ μαθηταί,

ὅσοι εὐρίσκοντο εἰς τὰ παράθυρα καὶ ἔγραφον τὰ ὀνόματα των εἰς τὰ ἰδρωμένα τζάμια, ὥρμησαν εἰς τὸ θρανία των.

β') *Ἐμφανίζεται ὁ διδάσκαλος.*

6. Ὁ θόρυβος διὰ μιᾶς εἶχε καταπαύσει. Ἡ ἀναπνοὴ τριάκοντα μαθητῶν ἤκούετο ἀσθενεστέρα τῆς ἀναπνοῆς βρέφους. Τέλος ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ ἐφάνη τὸ ὕψηλόν σῶμα τοῦ διδασκάλου, τυλιγμένον εἰς μακρὸ ἐπανωφόρι, τὸ ὁποῖον τὸν ἔκαμνε φοβερώτερον. Παράδοξος τὴν μορφὴν, ὀλίγον ἄγριος, σὰν ἀφηρημένος, μὲ τὰ ὑποδήματα λασπωμένα καὶ τὰ μαλλιά ἀνεμισμένα, ἐπέρασε βιαστικὸς τὴν τάξιν, ἐψιθύρισεν ἓν «καλὴ μέρα», ἔβγαλε τὸ ἐπανωφόρι του καὶ ἀφοῦ τὸ ἔρριπεν εἰς τὴν χαμηλὴν ἔδραν, εἶπε μὲ σιγανὴν φωνήν:

— Λέγε τὴν προσευχήν, Στάθη.

7. Ἐνας μικρὸς μαθητὴς, ὠχρὸς καὶ ἀδύνατος, ἐσηκώθη ἀπὸ τὸ πρῶτον θρανίον, συγχρόνως δὲ ἐσηκώθησαν καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ καὶ ἐσταύρωσαν τὰς χεῖρας.

— «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς...»

Ὁ διδάσκαλος μὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῆς τραπέζης του εἶχε χαμηλώσει τὴν κεφαλὴν βυθισμένην εἰς τὰς χεῖράς του, μὴ βλέπων, μὴ προσέχων, ὡς ἀφηρημένος.

«...Ἀμήν!» εἶπεν ὁ Στάθης, καὶ ἐνῶ ὅλη ἡ τάξις ἐσταυροκολεῖτο ὁ διδάσκαλος ἔμενεν ἀκόμη σκυμμένος.

8. Τί συνέβαινε λοιπόν; Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐκοιτάζοντο μὲ ἀπορίαν, μερικοὶ ψιθυρισμοὶ ἤκούοντο καὶ ἓνας ζωηρὸς μαθητάκος, ὁ πλέον ἄτακτος, ὁ ἀστεῖος τῆς τάξεως, ἐτόλμησε νὰ τιναχθῇ ἐπάνω ἀπὸ τὸ θρανίον, μὲ ἓνα τρομερὸν μορφασμὸν εἰς τὸ πρόσωπον.

Ἄλλὰ συνέπεσε τὴν στιγμὴν ἐκείνην νὰ σηκώσῃ τὴν κεφαλὴν του ὁ διδάσκαλος.

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἐκοκκάλωσαν. Νέκρα καὶ τρόμος τοὺς ἐκυρίευσε, διότι ὁ διδάσκαλος Τάσης, μολονότι ἄλλοτε ἦτο γελαστός, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο ἐξαιρετικῶς σοβαρὸς καὶ σύννους.

9. Καὶ ὅμως ὁ διδάσκαλος δὲν ἐτιμώρησε τὸν ἄτακτον Λινάρδον, τὸν ἐκοίταξε μόνον μὲ τὰ μάτια του, ἀπλανῇ σὰν γυάλινα, καὶ μὲ φωνὴν μελιχίαν εἶπε:

— «Γιατί, παιδί μου, δὲν κάθесαι φρόνιμα; Εὐρίσκεις τόσῃν εὐχαρίστησιν μὲ τὸ νὰ δείχνῃς εἰς τὰ ἄλλα παιδιὰ ὅτι μόνος ἐσὺ εἶσαι ἕνας ἄτακτος; Δὲν ἐννοεῖς ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ ὅχι διὰ νὰ σᾶς ξυλίζω, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς μορφώνω; Μὲ τί ὄρεξιν λοιπὸν θὰ ἐργασθῶ; πῶς θὰ σᾶς διδάξω ὅλα ὅσα θὰ σᾶς χρειασθοῦν, διὰ νὰ γίνετε μίαν ἡμέραν ὠφέλιμοι διὰ τὴν πατρίδα;»

γ') Γεώργιος Ἀβέρωφ.

10. Καὶ ἐξηκολούθησεν ὁ διδάσκαλος μὲ τὴν αὐτὴν γλυκύτητα:

— «Ἄς μὴ εἴπῃ κανεὶς ἀπὸ σᾶς, παιδιὰ μου: τί ἠμπορῶ νὰ κάμω ἐγώ, ἓνα φτωχόπαιδο, γιὰ τὴν πατρίδα; Ὅχι! Πρέπει νὰ μάθετε, ὅτι καὶ τώρα ἡ πατρίς μας χρεωστεῖ μέγα μέρος τοῦ θριάμβου τῆς εἰς ἓνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐχάρισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ μεγάλο θωρηκτόν, τὸν Μπαρμπα-Γιῶργον· ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο πρὶν φτωχόπαιδο σὰν καὶ σᾶς».

11. Οἱ μαθηταὶ ἐκοίταζαν τὸν διδάσκαλον κατάπληκτοι καὶ μὲ εὐχαρίστησιν τὸν ἤκουον.

— «Αὐτὸ τὸ θωρηκτόν», ἐξακολουθεῖ ὁ διδάσκα-

λος, «τὸ ἐχάρισεν ὁ Γεώργιος Ἀβέρωφ, ἓνας πλούσιος ὁμογενὴς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ποὺ ἔκαμε καὶ πληθος ἄλλας εὐεργεσίας καὶ ἔργα εἰς τὴν πατρίδα του, ὅταν ἀπέκτησε πολλὰ χρήματα».

12. «Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Μέτσοβον τῆς Ἡπείρου, πτωχὸς καὶ ἄσημος· εἰργάσθη, ἐκοπίασεν, ἀπὸ δοῦλος ἔγινε πλούσιος, ἑκατομμυριοῦχος, ἔγινεν εὐεργέτης τοῦ χωρίου του καὶ ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τοῦ Ἔθνους. Ἔδωσε χρήματα διὰ τὸ Πολυτεχνεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ἔκτισε τὰς φυλακὰς τῶν Ἐφεβῶν, ἐμαρμαρόστρωσε τὸ μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον Παναθηναϊκὸν Στάδιον, καὶ ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐδώρησε χρήματα διὰ νὰ γίνῃ τὸ μεγαλύτερον πολεμικὸν πλοῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τὸ ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς εὐγνωμονοῦσα ὠνόμασε Γεώργιον Ἀβέρωφ».

δ') *Γίνεται ναυμαχία.*

13. Αἶφνης ὁ διδάσκαλος ἐτινάχθη ἀπὸ τὴν ἔδραν του, ὥρμησε πρὸς τὸ παράθυρον καὶ ὥχρὸς προβάλλων τὴν κεφαλὴν του ἔξω, προσεπάθει ὡς διὰ νὰ ἀκούσῃ κάτι. Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἡσθάνθησαν τότε μίαν συγκίνησιν, ἐμάντευσαν ὅτι κάτι ἔκτακτον συνέβαινε τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Τὸ ἐμάντευσαν ἀπὸ τὴν ἀργοπορίαν τοῦ διδασκάλου, ἀπὸ τὸ παράδοξον ὕψος του, ἀπὸ τὸ ἀπρόοπτον μάθημα, καὶ τώρα ἀπὸ τὸν κρότον τῶν πυροβόλων, ὁ ὁποῖος ἤκούετο μακρόθεν ἀπὸ τὸ πέλαγος.

Ὅλοι ἐσηκώθησαν ὄρθιοι εἰς τὰ θρανία καὶ συνωθούμενοι, δακρυσμένοι, ἐκάρφωσαν τὰ μάτια των μακρὰν εἰς τὴν γαλανὴν θάλασσαν.

14. «Παιδιά μου, γονατίσατε», ἐφώνηξε μὲ τρέ-

μουσαν φωνήν ὁ διδάσκαλος. «Αὐτὴν τὴν στιγμήν γίνεται ναυμαχία. Ἄν καὶ σήμερον νικήσῃ ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ὁ θρίαμβος τοῦ σταυροῦ θὰ εἶναι ἀσφαλής».

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄνεμος ἐκτύπων τὰ ἀγριεμένα μαλλιά τοῦ κυρίου Τάση καὶ ἐν μακρινὸν μπουμπουνητὸν ἀντήχει εἰς τοὺς γυμνοὺς τοίχους τῆς τάξεως, ἐνῷ ὁ διδάσκαλος μὲ τὰ μάτια ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔκαμνε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ τὰ χεῖλη του ἐψιθύριζαν:

— «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα».

15. Εἰς τὴν παραλίαν, ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν λόφων τοῦ Μούδρου, μία ἄλλη θάλασσα ὑπὸ διαρκῇ κύματα ἀνθρώπων, μία ἀπέραντος θάλασσα ἑλληνικῶν καρδιῶν, φουσκωμένη ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἀγωνίαν, περιμένει νὰ μεγαλώσουν μερικὰ μικρὰ στίγματα, ἔξω μακρὰν εἰς τὸ πέλαγος, ὅπου τὰ χρώματα τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐνώνονται.

ε') Ὁ στόλος ἐπιστρέφει.

16. Ὁ μαῦρος καπνός, ὁ ὁποῖος σηκώνεται ἀπὸ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα στίγματα, σιγὰ-σιγὰ μεγαλώνει καὶ διακρίνεται πλέον ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐπιστρέφων σῶος καὶ νικητής.

Ὅλον αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν ὀφθαλμῶν, οἱ ὁποῖοι καρφώνονται εἰς τὸν γαλανὸν ὀρίζοντα, ἀναζητοῦν τὸν «Ἀβέρωφ».

Θέλουν νὰ ἰδοῦν τὸ ἀνίκητον πλοῖόν μας. Θέλουν

νὰ ἰδοῦν τὸν Μπάρμπα-Γιῶργον, τὸ φόβητρον τοῦ Τουρκικοῦ στόλου.

17. Τὰ σκάφη πλησιάζουν. Διάκρίνονται καθαρά, ἔμπρὸς τὰ τορπιλλικά, στακτερὰ δελφίνια παίζοντα μὲ τὰ κύματα, ὅπισθεν τὰ ἀντιτορπιλλικά, καὶ τέλος τὰ ὀγκώδη θωρηκτὰ «Ύδρα», «Σπέτσαι» καὶ «Ψαρά», τῶν ὁποίων ὑπερέχει καταπληκτικῶς ὁ «Ἀβέρωφ».

Οἱ ὀφθαλμοὶ ὀρθάνοικτοι καμαρώνουν τὸν θριαμβευτήν. Τὰ στόματα χάσκουν καὶ χεῖρες ἐκτείνονται μὲ τὰ χρωματιστὰ μανδήλια ἀνεμιζόμενα.

18. Ἐξαφνα κρότος ἀλύσεων καὶ κατρακυλίσματος σιδηρῶν ἀκούεται· διὰ μιᾶς ὅλα τὰ σκάφη καρφώνονται, ὅπου εὐρέθησαν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν θεατῶν ἀλαλαγμοὺς φωνῶν ἠνώθη μετὰ τῶν συριγμῶν ὅλων τῶν πλοίων.

— «Νὰ μᾶς ζήσετε, θαλασσοπούλια».

19. Σμῆνος λέμβων καὶ πλοιαρίων σημαιοστολιστῶν καὶ μερικοὶ τολμηροὶ νησιῶται κολυμβῶντες ὀλισθαίνουν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ σκάφη καὶ κυκλώνουν τὸ ὑπερήφανον θωρηκτόν μας. Χεῖρες ἐκτείνονται διὰ νὰ ψαύσουν καὶ χεῖλη διὰ νὰ φιλήσουν τὰς χαλυβδίνους πλευρὰς τοῦ γίγαντος...

ς') Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀβέρωφ.

20. Ὁ κύριος Τάσης, ὁ διδάσκαλος τοῦ Μούδρου, τριγυρισμένος ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, παρηκολούθει τὴν ὅλην σκηνογραφίαν ἀπὸ ἓνα ὑψηλὸν βράχον τοῦ λιμένος, καί, ὅταν πλέον ἐνύκτωσεν, ἔβλεπαν ἀκόμη κάτω εἰς τὰ ζοφερὰ ὕδατα τὴν ὀγκώδη σκιὰν τοῦ θωρηκτοῦ, ἐπιβλητικὴν, σιωπηλὴν, ἀτάραχον.

21. Εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων τῶν μαθητῶν ὑπερτάτη καὶ ἱερὰ συγκίνησις ἐκυριάρχει, ἐφαντάζοντο ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ πτωχοῦ παιδίου τοῦ Μετσόβου ἐπτερύγιζεν ὑπεράνω τοῦ ἀναπαυομένου θωρηκτοῦ, ἐπτερύγιζεν ὑπεράνω καὶ αὐτῶν καὶ ἐνίσχυε τὴν πεποίθησίν των, ὅτι ἡ πατρὶς στηρίζει τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖόν της καὶ εἰς τὰ πλεόν ταπεινὰ παιδιὰ της.

28. *Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.*

(Εἶχε λήξει ὁ Περσικὸς πόλεμος. Οἱ Πέρσαι εἶχον νικηθῇ ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι, ἐν Πλαταιαῖς.
Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς νίκης ὤφειλετο εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι τώρα πλήρεις χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας ἡσχολοῦντο εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς καταστραφείσης ὑπὸ τῶν Περσῶν πόλεώς των.
Τὴν Ἑλληνικὴν νίκην καὶ ἰδίᾳ τὴν Ἀθηναϊκὴν ἡσθάνετο βαθύτατα ὁ ποιητὴς Αἰσχύλος, διότι ἐπολέμησεν ἡρωικῶς καὶ ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς.
Διὰ τοῦτο ἠδυνήθη νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν ἐν Σαλαμῖνι νίκην θαυμασίως διὰ τοῦ δράματός του, τὸ ὅποιον καλεῖται *Πέρσαι*.
Ἡ σκηνὴ παρίσταται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Περσικοῦ κράτους Σοῦσα καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ξέρξου.
Ἐκεῖ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἀτосσα, ταρσασσομένη ὑπὸ κακῶν ὀνείρων, ἀναμένει μετ' ἀγωνίας εἰδήσεις περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐκστρατείας).

α') Πῶς γίνεται γνωστὴ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ξέρξου.

Ἀτосσα

Πάντοτε μὲν βλέπω ὄνειρα, ἀφ' οὔτου ὁ υἱός μου ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν γῆν τῶν Ἑλλήνων, θέλων νὰ

ὑποτάξῃ αὐτήν. Ἄλλ' οὐδέποτε εἶδον τόσον ἐναργές ὄνειρον, καθὼς τὴν παρελθούσαν νύκτα, καὶ θὰ σᾶς τὸ εἶπω:

Μοῦ ἐφάνη ὅτι εἶδον δύο γυναῖκας εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένας, καὶ ἡ μὲν μία ἐφόρει ἐνδύματα περσικά, ἡ δὲ ἄλλη ἐλληνικά. Ἦσαν ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ ἀμέμπτου ὠραιότητος, ἐφαίνοντο δὲ ὅτι ἦσαν ἀδελφαὶ καὶ κατόικουν ἡ μὲν μία εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ ἄλλη εἰς τὴν Ἀσίαν.

Μοῦ ἐφάνη ἀκόμη, ὅτι εἶδον καὶ τὸν υἱόν μου Ξέρξην, ὁ ὁποῖος ἔξευξε τὰς γυναῖκας αὐτὰς εἰς τὸ ἄρμα του καὶ τὰς ἔδεσεν εἰς τὸν ζυγὸν μὲ τοὺς ἱμάντας. Καὶ ἡ μὲν μία ἐκαμάρωνε, διότι εὐρίσκετο εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, ἡ δὲ ἄλλη τοῦναντίον ἐξηγριώθη καὶ ἀπέκοψε μὲ τὰς χεῖράς της τοὺς ἱμάντας καὶ ἔθραυσε τὸν ζυγόν. Πίπτει κατόπιν ὁ υἱός μου ἀπὸ τοῦ ἄρμα καὶ αἵφνης παρουσιάζεται ὁ Δαρεῖος, ὁ ὁποῖος τὸν οἰκτίζει διὰ τὸ πάθημά του. Μόλις τὸν βλέπει ὁ Ξέρξης, σχίζει τὰ ἐνδύματά του ἀπὸ τὴν λύπην του.

Καὶ αὐτὰ μὲν εἶδον τὴν νύκτα εἰς τὸν ὕπνον μου. Ἀφοῦ δὲ ἠγέρθην ἀπὸ τὴν κλίνην καὶ ἐνέφθην, μετέβαινον εἰς τὸν βωμόν διὰ νὰ προσφέρω θυσίαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἴσως ὁ θεὸς οὗτος ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον προλέγει τὸ ὄνειρον.

Καὶ τί βλέπω, καλοὶ μου γέροντες! Βλέπω ἕνα ἀετόν, ὁ ὁποῖος καταδιωκόμενος ἐπῆγε καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς τὸν βωμόν. Ἀπὸ τὸν φόβον μου ἐσταμάτησα καὶ ἐκοίταζα χωρὶς νὰ εἶπω λέξιν. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς βλέπω ἕνα ἱέρακα νὰ ὁρμᾷ ἐναντίον τοῦ αἵ- τοῦ καὶ μὲ τοὺς ὄνυχας νὰ τοῦ μαδᾷ τὴν κεφαλὴν· ὁ δὲ αἰετὸς τίποτε δὲν ἔκαμνε, παρὰ ἀφοῦ ἐξάρωσεν, ἄφηνε νὰ τὸν κακοποιῇ ὁ ἱέραξ.

Αὐτά, ἀγαπητοί μου γέροντες, εἶναι φοβερά πράγματα καὶ δι' ἐμὲ ἢ ὅποια τὰ εἶδον, καὶ διὰ σᾶς, οἱ ὅποιοι τὰ ἀκούετε.

Γέροντες

Δὲν θέλομεν οὔτε νὰ σὲ φοβίσωμεν, οὔτε νὰ σοῦ δώσωμεν θάρος. Τοὺς θεοὺς ἅς ἱκετεύσωμεν νὰ ἀποτρέψουν μὲν τὰ κακά, νὰ ἐκτελέσουν δὲ τὰ συμφέροντα.

Ἄτοσσα

Εἴθε νὰ ἔχουν καλὸν τέλος ὅλα τὰ ζητήματά μας. Ἄλλ' ἤθελα νὰ μάθω, ἀγαπητοί μου γέροντες, αἱ Ἀθηναὶ εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς εὐρίσκονται;

Γέροντες

Μακράν, πρὸς δυσμάς, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κόσμου.

Ἄτοσσα

Ἄλλὰ διατί ὁ υἱός μου ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν τὴν πόλιν;

Γέροντες

Διότι, ἂν ἐκυρίευσεν τὰς Ἀθήνας, θὰ ὑπετάσσετο ἡ Ἑλλὰς ὅλη.

Ἄτοσσα

Ἐχουν αὐτοὶ πολὺν στρατόν;

Γέροντες

Ἐχουν βέβαια στρατόν, ὁ ὅποιος μάλιστα πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς Πέρσας ἔκαμεν.

Ἄτοσσα

Ποῖον ἔχουν βασιλέα; ποῖος εἶναι ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ;

Γέροντες

Κανενὸς ἀνθρώπου δὲν εἶναι δοῦλοι οὔτε ὑπήκοοι.

Ἄτοσσα

Πῶς λοιπὸν θὰ δυνηθοῦν νὰ ἀποκρούσουν τοὺς ἐπερχομένους ἐχθροὺς ἄνευ βασιλέως;

Γέροντες

Ὅπως ἡδυνήθησαν καὶ τοῦ Δαρείου τὸν στρατὸν νὰ καταστρέψουν, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ πολὺς καὶ καλός.

.....
Ἄλλὰ ταχέως θὰ μάθωμεν τί συμβαίνει. Αὐτὸς ἐκεῖ, ὁ ὁποῖος δρομαίως ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς, εἶναι ἀγγελιαφόρος, καὶ χωρὶς ἄλλο θὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι συνέβη εἴτε καλὸν εἴτε κακόν.

Ἄγγελος

ὦ πόλεις ὅλης τῆς Ἀσίας! ὦ πλουσία Περσικὴ χώρα! Μάθετε ὅτι μὲ ἐν κτύπημα πολὺς πλοῦτος ἐξηφανίσθη, οἱ δὲ ἄριστοι τῶν Περσῶν ἐφονεύθησαν, καὶ ὅλος ὁ Περσικὸς στρατὸς κατεστράφη. Ἐγὼ δὲ ἀελπίστως κατῴρθωσα νὰ φθάσω εἰς τὴν πατρίδα.

Ἡξεύρω ὅτι λέγω ἀπίστευτα πράγματα καὶ ὁμῶς δὲν τὰ ἤκουσα παρ' ἄλλων, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ἡμην ἐκεῖ, καὶ θὰ σᾶς εἴπω, πόσον μεγάλα κακὰ ἐπάθαμεν.

Αἱ ἀκταὶ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐκεῖ πλησίον εἶναι γεμᾶται ἀπὸ νεκρῶν ἀδόξους.

ὦ, πόσον μοῦ εἶναι μισητὸν νὰ ἀκούω τὸ ὄνομα τῆς Σαλαμῖνος, πόσον στενάζω, ὅταν ἐνθυμοῦμαι τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι πολλὰς Περσίδας μητέρας ἔκαμαν χωρὶς παιδιὰ καὶ συζύγους χωρὶς ἄνδρας.

Ἀτσοσσα

Δὲν ἠμπορῶ νὰ ὁμιλήσω ἢ δυστυχίης· τόσον εἶμαι κατάπληκτος δι' ὅσα ἀκούω. Ἡ συμφορὰ εἶναι ἀνωτέρα ἢ ὥστε νὰ ἐρωτήσῃ τις ἢ νὰ ἀναφέρῃ λεπτομερείας. Ἀλλ' ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποφέρωμεν ὅ,τι μᾶς δίδουν οἱ θεοί.

Διὰ τοῦτο εἰπέ μας τὴν συμφορὰν ὅπως τὴν ἀντελήφθης, μὲ τὰς λεπτομερείας τῆς, ποῖος ζῇ καὶ ποῖος ἐφονεύθῃ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς· ποῖους πρέπει νὰ πενθήσωμεν, διότι ἄφησαν ἔρημον τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐτάχθησαν.

Ἄγγελος

Ὁ Ξέρξης μὲν ὁ ἴδιος ζῇ καὶ βλέπει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἀλλ' ὁ Ἀρτεμβάρης, ἀρχηγὸς δέκα χιλιάδων ἰππέων, εἰς τὰς βραχὺδεις ἀκτὰς τῆς Σαλαμῖνος κτυπιέται ἀπὸ τὰ κύματα.

Ὁ χιλιάρχος Δαδάκης, τραυματισθεὶς διὰ δόρατος, ἐξετινάχθῃ ἔξω ἀπὸ τὸ πλοῖον.

Ὁ Λίλαιος, ὁ Ἀρσάκης καὶ ὁ Ἀργήστης κυλίσονται καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν κυμάτων εἰς τοὺς τραχεῖς αἰγιαλοὺς τῆς Σαλαμῖνος.

Ὁ Ἀρτάμης, ἀρχηγὸς τριάκοντα χιλιάδων ἰππέων, μὲ αἷμα ἔβαψε τὴν ξανθὴν γενειάδα του! Διότι αὐτὸς ἐκτυπήθῃ εἰς τὸ στήθος καὶ αἷματα ἔρρεον ἀπὸ τὸ στόμα του.

Ὁ Θάρυβις, ὁ ὠραῖος ἐκεῖνος νεανίας, ἀρχηγὸς διακοσίων πεντήκοντα πλοίων, εἰς τὴν ἄμμον εἶναι ἐξηλωμένος· ἀδόξως ἐφονεύθῃ ὁ δυστυχής.

Ἐπίσης ἐφονεύθῃ ὁ ἀγαθὸς Ἀριόμαρδος, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἐπένθησαν αἱ Σάρδεις, διότι ἀπὸ ἐκεῖ κατήγετο καὶ ἠγαπᾶτο ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του.

Ὁ Σιέννεσις, ὁ βασιλεὺς τῶν Κιλίκων, ὑπῆρξε

πρῶτος κατὰ τὴν ἀνδρείαν· μόνος αὐτὸς πολλοὺς ἐχθροὺς ἀπέκρουσεν· ἐνδόξως αὐτὸς ἐφονεύθη.

Περὶ τῶν ἀρχηγῶν αὐτὰ τὰ ὀλίγα σᾶς ἀναφέρω ἀπὸ τὰ πολλά, τὰ ὁποῖα θὰ ἡδυνάμην νὰ σᾶς εἶπω.

Ἄτοσσα

Ἄλίμονον! Τί συμφοραὶ εἶναι αὐταὶ ποὺ ἀκούω! Τί αἵσχη καὶ τί θρῆνος διὰ τοὺς Πέρσας!

Ἄλλὰ εἰπέ μου, πόσα πλοῖα εἶχον οἱ Ἕλληνες, ὥστε νὰ τολμήσουν νὰ ἀντιπαραταχθοῦν κατὰ τοῦ Περσικοῦ στόλου;

Ἄγγελος

Ἄν ἐξηρτᾷτο ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων, βέβαια ἡ νίκη θὰ ἀνῆκεν εἰς ἡμᾶς· διότι οἱ Ἕλληνες εἶχον τριακόσια πλοῖα, ὁ δὲ Ξέρξης εἶχε χίλια. Ὡστε, ὥς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων ἡμεῖθα ἀνώτεροι.

Ἄλλὰ κάποιος θεὸς ἔγινεν αἰτία νὰ καταστραφῇ ὁ στόλος μας.

Ἄτοσσα

Ἄλλὰ πῶς ἔγινεν ἡ ἀρχὴ τῆς ναυμαχίας; Ποῖοι ἤρχισαν πρῶτοι; Οἱ Ἕλληνες ἢ ὁ υἱός μου;

Ἄγγελος

Τῆς συμφορᾶς μας ἔγινεν ἀρχὴ ἀπὸ κακοποιόν τινα τύχην. Εἰς Ἕλληνα, ἀνέκων εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἀθηναίων, ἦλθεν εἰς τὸν υἱόν σου Ξέρξην καὶ τοῦ λέγει τὰ ἑξῆς: «Οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ μείνουν εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος, ἀλλὰ θὰ δραπετεύσουν ἄλλος εἰς ἄλλον τόπον, ὅπου ἕκαστος νομίζει ὅτι δύναται νὰ σωθῇ».

Ὁ βασιλεὺς δὲν ἐνόησε τὸν δόλον, ἀλλ' εὐθὺς ὥς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους, ἔδωσεν εἰς τοὺς ναυάρχους τὴν ἐξῆς διαταγὴν:

«Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅταν τὸ σκότος καλύψῃ τὴν γῆν, νὰ σπεύσετε νὰ καταλάβετε τὰς ἑκατέρωθεν τῆς Σαλαμῖνος ἐξόδους τοῦ κόλπου μὲ πολλὰ πλοῖα, μὲ ἄλλα δὲ πλοῖα νὰ περιπολῆτε πέριξ τῆς Σαλαμῖνος διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ δραπετεύσῃ οὐδεὶς Ἑλλήνων».

Μόλις ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ὅλος ὁ Περσικὸς στόλος μὲ πειθαρχίαν καὶ μὲ τάξιν φεύγει ἀπὸ τὸ Φάληρον, ὅπου εἶχεν ἀγκυροβολήσει, καὶ ἐκτελεῖ τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τριήραρχοι καὶ ναῦται ἔμμενον ἄγρυπνοι διὰ νὰ συλλάβουν τοὺς Ἑλλήνας, οἱ ὅποιοι, καθὼς ἐνόμιζον, θὰ προσεπάθουν νὰ δραπετεύσουν. Καὶ ἡ νύξ παρήρχετο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐκινεῖτο ἀπὸ τὴν θέσιν του.

Ὅταν δὲ ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα, ἠκούσθη ὁ ἥχος τῶν Ἑλληνικῶν σαλπίγγων καὶ οἱ πολεμικοὶ παιᾶνες, οἱ ὅποιοι ἀντήχουν εἰς τοὺς βράχους τῆς νήσου. Τότε οἱ Πέρσαι ἐνόησαν τὴν πλάνην των καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ φόβον· διότι βέβαια οἱ Ἕλληνες δὲν ἔψαλλον τὸν παιᾶνα πρὸς φυγὴν, ἀλλὰ πρὸς μάχην, τὴν ὁποίαν μὲ ἐνθουσιασμόν ἐπεθύμουν.

Εὐθὺς δὲ ὅτε ἐδόθη ἡ διαταγὴ νὰ ὀρμήσουν, ἐβύθισαν τὰς κώπας εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ταχέως ἔπλεον. Καὶ πρῶτον μὲν ὤρμησε τὸ δεξιὸν κέρα, ἠκολούθησε δὲ κατόπιν καὶ ὅλος ὁ στόλος. Καὶ τότε ἦτο δυνατόν νὰ ἀκούῃς μίαν μεγάλην βοήν· ἦρχετο ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ὅλοι μαζὶ ἔψαλλον:

«ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἐμπρὸς ἐλευθερώσατε τὴν πατρίδα, ἐλευθερώσατε τὰ παιδιὰ σας, τὰς γυναῖκάς σας, τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν σας καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων σας. Τώρα εἶναι ὁ ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγών».

Ἀλλὰ καὶ οἱ Πέρσαι δὲν ἐβράδυναν νὰ κινηθοῦν· ὤρμησαν καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἤρχισεν ἡ

συμπλοκή. Ἑλληνικὸν πλοῖον πρῶτον ὀρμᾷ ἐναντίον Φοινικικοῦ καὶ θραύει αὐτὸ μὲ τὸ ἔμβολόν του.

Κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ Πέρσαι ἀντεῖχον, ἔπειτα ὁμως, ἐπειδὴ εἰς στενὸν χῶρον ἦσαν πολλὰ πλοῖα, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κινουῦνται εὐκόλως καὶ νὰ βοηθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο· διὰ τοῦτο συνεκρούοντο ἀναμεταξύ των καὶ ἐθραύοντο. Τοῦναντίον τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα ἐκινουῦντο ἐλευθέρως καὶ μὲ ἐπιτηδειότητα ἔβαλλον κατὰ τῶν Περσικῶν. Καὶ δὲν ἔβλεπες πλέον θάλασσαν, διότι ἦτο γεμάτη ἀπὸ ἀναποδογυρισμένα σκάφη καὶ ἀπὸ ἄλλα ναυάγια, αἱ δὲ ἄκται ἦσαν πλήρεις νεκρῶν.

Ὁ στόλος τῶν Περσῶν διεσπάσθη, καὶ τότε πλέον ἐτράπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὸ Φάληρον, οἱ δὲ Ἕλληνες κατεδίωκον καὶ τοὺς ἐκτυποῦσαν μὲ θραύσματα κωπῶν καὶ μὲ ὅ,τι ἄλλο εἶχον πρόχειρον, ὥσάν νὰ ἦσαν ἀγέλη θύννων καὶ εἰς ὅλον τὸ πέλαγος ἀντήχει βοὴ κραυγῶν μαζὶ καὶ θρήνων. Ἐπαυσε τὸ κακόν, ὅταν πλέον ἐπῆλθε σκότος· ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν δυστυχημάτων δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ μάθετε, καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἂν σᾶς διηγούμην.

Ἄτοσσα

Ἀλίμονον, τί πέλαγος κακῶν εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔπαθαν οἱ Πέρσαι!

Ἄγγελος

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτά, ἔπαθαν κατόπιν μεγαλύτερα καὶ φοβερώτερα.

Ἄτοσσα

Καὶ ὑπάρχουν ἄλλα κακὰ φοβερώτερα ἀπ' αὐτά; εἰπέ μας τέλος πάντων, ποῖα κακὰ ἐννοεῖτε;

Ἄγγελος

Ὅσοι εὐπατρίδαι ἠκολούθουν τὸν βασιλέα, πιστοὶ εἰς αὐτόν, ὅλοι αὐτοὶ ἐφονεύθησαν αἰσχροῶς καὶ ἀδόξως· ἦσαν δὲ ὅλοι νέοι, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας των, καὶ ἀπετέλουν τὸ ἄνθος τῆς Περσίας.

Ὑπάρχει μία μικρὰ νῆσος ἔμπροσθεν τῆς Σαλαμῖνος, ὀνομαζομένη Ψυττάλεια. Εἰς ταύτην ἀπεβίβασε τούτους ὁ Ξέρξης διὰ νὰ συλλαμβάνουν καὶ φονεύουν τοὺς Ἕλληνας, ὅσοι κατὰ τὴν μάχην θὰ κατέφευγον ἐκεῖ.

Κακῶς βέβαια ὑπελόγιζεν ὁ βασιλεὺς. Διότι ὅτε ὁ θεὸς ἔδωσε τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀμέσως οὗτοι ἔπλευσαν εἰς τὴν νῆσον, ἀπεβιβάσθησαν εἰς αὐτὴν ὥπλισμένοι καὶ περιεκύκλωσαν τοὺς Πέρσας, οἱ ὅποιοι τοιουτοτρόπως δὲν εἶχον ποῦ νὰ καταφύγουν. Τότε οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐφόνευσαν ὅλους.

Ὅπισθεν τοῦ Περσικοῦ στόλου ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου πλησίον τῆς ἀκτῆς ἦτο τοποθετημένος ὁ ἀργυροῦς θρόνος· ἐπ' αὐτοῦ ἐκάθητο ὁ Ξέρξης, περιστοιχιζόμενος ἀπὸ μεγιστᾶνας καὶ γραμματεῖς. Ἀπὸ ἐκεῖ ὅταν εἶδε τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν ἔσχισε τὰ ἱμάτιά του, ἐθρήνησε πολὺ καὶ ἀμέσως φεύγει μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ.

β') Μετὰ τὴν ναυμαχίαν.

1. Μετὰ τὴν τροπὴν τῶν Περσῶν πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν ἤθελον νὰ καταδιώξουν τοὺς Πέρσας μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου· ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν ἦτο σύμφωνος, καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς τὰ ἑξῆς:

«Συμβαίνει ἐνίστε καὶ ἄνθρωπος δειλός, ὅταν

εὐρεθῇ εἰς ἀνάγκην, νὰ ἀνακτῇ δύναμιν καὶ ἀγριότητα τόσον μεγάλην, ὥστε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ διώκοντος καὶ νὰ καταβάλῃ αὐτόν. Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὥς μὴ καταδιώξωμεν ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι φεύγουν».

2. «Ἐπειτα τὰ κατορθώματά μας ταῦτα δὲν ὀφείλονται εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἡρώας μας, οἱ ὅποιοι ἠγανάκτησαν, διότι εἰς ἄνθρωπος ἤθελε νὰ γίνῃ κύριος τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ μάλιστα ἄνθρωπος ἀσεβῆς καὶ ἄνανδρος. Διότι αὐτὸς οὐδεμίαν διάκρισιν ἔκαμε μεταξὺ νῶν τῶν θεῶν καὶ κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων· ὅλα τὰ ἐπυροπόλησε καὶ κατέσφηνεν εἰς τὸ ἔδαφος τὰ ἀγάλματα».

3. «Ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ πράγματα δι' ἡμᾶς εἶναι πολὺ καλὰ. Ἄς φροντίσῃ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν διὰ τοὺς ἀνθρώπους του καὶ διὰ τὸ σπίτι του· ὥς φροντίσῃ νὰ σπείρῃ τοὺς ἀγρούς του, ἀφοῦ τώρα πλέον οἱ βάρβαροι ἔφυγαν ἐντελῶς. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἡ ἀνοιξίς, τότε θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ πλεύσωμεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἰς τὴν Ἰωνίαν, διὰ νὰ ἐλευθερώσωμεν τὰς ἐκεῖ Ἑλληνικὰς πόλεις».

29. *Ταχίνη.*

Δὲν ἀκούεται οὐτ' ἓνα κῆμα
εἰς τὴν ἔρημην ἀκρογιαλιά,
λὲς καὶ ἡ θάλασσα κοιμᾶται
μέσ' στῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

30. Ὁ Μαρδόνιος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι.

α) Τὰ σχέδια τοῦ Μαρδονίου.

1. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἦτο λαμπρὰ καὶ ἀδιαφιλονίκητος. Ἀλλ' ὁ στόλος τῶν Περσῶν δὲν εἶχε καταστραφῇ ἐντελῶς, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ στόλου ἦτο ἀβλαβές. Ἐπειτα δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἔπαθαν ἄρκετὰς ζημίας κατὰ τὴν ναυμαχίαν, ὥστε ἡ ναυτική των δύναμις ἡλαττώθη κατὰ τι.

2. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ δειλία τοῦ βασιλέως Ξέρξου ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε οὐδεμίαν πλέον ἐμπιστοσύνην εἶχεν εἰς τὰ στρατεύματά του, καὶ ἐσκέπτετο οὐχὶ πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ἀξιοπρέπειάν του.

3. Τὴν ἐπιστροφήν τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Περσίαν ἐπεθύμει καὶ ὁ σπουδαιότερος ἐκ τῶν στρατηγῶν τοῦ Μαρδονίου. Οὗτος δηλαδὴ συνεβούλευσε τὸν βασιλέα νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τοῦ στόλου καὶ μέρους ἐκ τῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Ἀσίαν, νὰ ἀφήσῃ δὲ αὐτὸν ὡς διοικητὴν τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας κατέκτησαν διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν κατάκτησιν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

Ὁ βασιλεὺς ἐπείσθη, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ μὲν Μαρδόνιος, ἀφοῦ ἐκράτησε τοὺς δοκιμωτάτους πολεμιστάς, διεχείμασεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὁ δὲ Ξέρξης ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν.

4. Ὅτε ἀκόμη διεχείμαζεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὁ Μαρδόνιος, ἐσκέφθη ὅτι εὐκόλως θὰ ἐγίνετο κύριος τῆς Ἑλλάδος, ἂν κατώρθωνε νὰ συνάψῃ εἰρήνην μὲ τοὺς

Ἀθηναίους· διότι τοιοῦτοτρόπως θὰ ἀπεχωρίζοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι μόνοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀντισταθοῦν ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Πέμπει λοιπὸν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμύντου, ὁ ὅποιος ἦτο φίλος τῶν Ἀθηναίων, διὰ νὰ φέρῃ εἰς αὐτοὺς τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις.

5. Εἰς τὰς Ἀθήνας περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου ἀπεφάσιζον οὐχὶ οἱ ἄρχοντες, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λαός. Ἐπρεπε λοιπὸν οἱ ἄρχοντες νὰ καλέσουν τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν, ἵνα αὐτὸς ἀποφασίσῃ, ἂν ἔπρεπε νὰ γίνουν δεκταὶ αἱ προτάσεις τοῦ Μακεδονίου. Ἀλλ' οἱ ἄρχοντες ἐχρονοτριβήσαν ἐπίτηδες διὰ νὰ φθάσουν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων· διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι μόλις ἔμαθαν τὴν προσπάθειαν τοῦ Μακεδονίου ἀμέσως ἔστειλαν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ συγκρατήσουν τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸ μέρος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

β') Ὁ λόγος τοῦ Ἀλεξάνδρου.

6. Ὅτε λοιπὸν ἔφθασαν οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ἄρχοντες ἐκάλεσαν τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν καὶ τοιοῦτοτρόπως, παρόντων καὶ τῶν Σπαρτιατῶν, πρῶτος ὠμίλησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς ἑξῆς:

7. «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Μακεδόνιος μὲ διέταξε νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ἦλθεν εἰς αὐτὸν διαταγὴ ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως λέγουσα τὰ ἑξῆς: Συγχωρῶ τοὺς Ἀθηναίους διὰ κάθε κακόν, τὸ ὅποιον ἔκαμαν πρὸς ἐμέ.

Τώρα λοιπόν, Μαρδόνιε, νὰ ἐνεργήσῃς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· νὰ ἀποδώσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν χώραν των, καὶ ἄλλην πλὴν ταύτης νὰ ἐπιτρέψῃς νὰ λάβουν οἱ ἴδιοι ὅποιανδήποτε θέλουν, χωρὶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον νὰ χάσουν τὴν αὐτονομίαν των. Καὶ τοὺς ναοὺς ἀκόμη ὅλους ὅσους ἐγὼ ἐπυρπόλησα νὰ οἰκοδομήσῃς ἐκ νέου, ἐὰν βέβαια θέλουν νὰ συνθηκολογήσουν μαζί μου. Αὐτὰ διατάσσει ὁ βασιλεὺς, ὁ δὲ Μαρδόνιος λέγει ὅτι εἶναι ἡναγκασμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς ταύτας, ἂν σεῖς δὲν ἐναντιωθῇτε».

8. «Μὲ τὴν εὐκαιρίαν δὲ αὐτὴν σᾶς λέγει ἀκόμη ὁ Μαρδόνιος ὅτι εἶναι παραφροσύνη νὰ ἐξακολουθήσετε τὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ βασιλέως· διότι οὔτε νὰ ὑπερισχύσετε εἶναι δυνατὸν οὔτε διαρκῶς νὰ ἀντέχετε εἰσθε ἱκανοί. Εἶδατε, λέγει, τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων τοῦ Ξέρξου, μανθάνετε δὲ καὶ πόσον στρατὸν κρατεῖ ὁ ἴδιος ὁ Μαρδόνιος μαζί του, ὥστε καὶ ἂν ὑπερισχύσετε καὶ τοὺς νικήσετε, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ἂν εἰσθε φρόνιμοι ἄνθρωποι, δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζετε, ἄλλος στρατὸς πολλαπλάσιος θὰ ἔλθῃ».

9. «Μὴ θέλετε λοιπὸν ἀνταγωνιζόμενοι πρὸς τὸν βασιλέα νὰ χάσετε τὴν χώραν σας καὶ νὰ διακινδυνεύετε πάντοτε τὴν ὑπαρξίν σας, ἀλλὰ παύσατε τὸν πόλεμον. Σᾶς παρέχει δὲ πρῶτος ὁ βασιλεὺς τὴν ἀφορμὴν, ὥστε ἐντίμως νὰ παύσετε αὐτόν. Διατηρήσατε τὴν ἐλευθερίαν σας καὶ κάμετε συμμαχίαν μὲ τοὺς Πέρσας χωρὶς δόλον καὶ χωρὶς ἀπάτην».

10. «Αὐτὰ εἶναι, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅσα ὁ Μαρδόνιος μὲ διέταξε νὰ σᾶς εἴπω. Ἐγὼ δέ, πόσον ἐνδιαφέρομαι διὰ σᾶς, θεωρῶ περιττὸν νὰ εἴπω—διότι δὲν μὲ γνωρίζετε τώρα διὰ πρώτην φοράν. Σᾶς συμβουλεύω λοιπὸν νὰ πεισθῇτε εἰς τὸν Μαρδόνιον, διότι βλέπω καλῶς ὅτι

σεῖς δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ πολεμῆτε διαρκῶς ἐναντίον τοῦ Ξέρξου. Ποτὲ δὲν θὰ ἡρχόμην νὰ σᾶς εἶπω αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἂν ἔβλεπα ὅτι εἴχετε τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν».

11. «Ἐὰν λοιπὸν δὲν συνθηκολογήσετε τώρα, ὁπότε οἱ Πέρσαι σᾶς προτείνουν σπουδαῖα ὠφελήματα, ὁ πόλεμος θὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ σεῖς εἰσθε ἐκείνοι οἱ ὅποιοι θὰ ζημιωθῆτε περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμάχους, διότι ἡ χώρα σας κεῖται εἰς τὸ μέσον τῶν ἀντιμαχομένων. Ἀλλὰ νὰ πεισθῆτε, διότι εἶναι πολὺ σπουδαῖον πρᾶγμα, ὅτι ὁ μέγας βασιλεὺς, λησμονῶν ὅσα ἔπαθεν ἀπὸ σᾶς, μὲ σᾶς μόνους ἐκ τῶν Ἑλλήνων θέλει νὰ γίνῃ φίλος». Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

γ') Ὁ λόγος τῶν Λακεδαιμονίων.

12. Μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἔλαβον τὸν λόγον οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὅποιοι εἶπον τὰ ἑξῆς:

«Ἐπεμψαν ἡμᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὧ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ σᾶς παρακαλέσωμεν νὰ μὴ ἀποφασίσετε τίποτε, τὸ ὅποιον νὰ φανῇ εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀπροσδόκητον, μηδὲ νὰ δεχθῆτε προτάσεις ἐκ μέρους τῶν βαρβάρων. Διότι δὲν εἶναι δίκαιον οὐδ' ἔντιμον, οὔτε βέβαια εἰς ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερον εἰς σᾶς, καὶ διὰ πολλοὺς λόγους».

13. «Πρῶτον δηλαδὴ σεῖς ἡρχίσασθε τὸν πόλεμον τοῦτον, χωρὶς οὐδὲν ὀφλύνει ἡμεῖς νὰ τὸν θελήσωμεν, καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σας χώραν κατ' ἀρχὰς ὁ ἀγὼν ἔγινε· τώρα δὲ ἔγινε κοινὸς δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειτα δὲ τὸ νὰ γίνεσθε σεῖς οἱ Ἀθηναῖοι αἴτιοι ὑποδουλώσεως τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι διόλου ὑποφερόν, ἀφοῦ πάν-

τοτε καὶ εἰς τὸ παρελθὸν εἶναι φανερόν ὅτι πολλοὺς ἀνθρώπους ἡλευθερώσατε. Λυπούμεθα βέβαια διότι σεῖς εὗρίσκεσθε εἰς μεγάλας στενοχωρίας, ἐπειδὴ καὶ τῶν καρπῶν τῆς γῆς ἐστερήθητε ἐπὶ δύο τώρα ἔτη καὶ αἱ οἰκίαι σας εἶναι κατεστραμμέναι».

14. «Διὰ τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι σᾶς ὑπόσχονται ὅτι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἀνθρώπους σας, ὅσοι εἶναι ἄχρηστοι διὰ τὸν πόλεμον, θὰ διαθρέψουν, ἐφ' ὅσον διαρκέσῃ ὁ πόλεμος οὗτος. Ἀλλὰ προσέξατε νὰ μὴ σᾶς μεταπείσῃ ὁ Ἀλέξανδρος παρουσιάζων τοὺς λόγους τοῦ Μαρδονίου συμφέροντας· οὗτος βέβαια νομίζει ὅτι σεῖς πρέπει νὰ ὑπακούσετε, διότι κάθε τύραννος θέλει τὸ καλὸν ἄλλου τυράννου· ἀλλὰ σεῖς δὲν πρέπει νὰ πεισθῇτε, ἐὰν εἴσθε φρόνιμοι ἄνθρωποι, διότι ἡξεύρετε ὅτι εἰς τοὺς βαρβάρους οὔτε ἐμπιστοσύνη ὑπάρχει οὔτε εὐλικρίνεια». Ταῦτα εἶπον οἱ Σπαρτιᾶται.

δ') Ἀπάντησις τῶν Ἀθηναίων.

15. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ ἤκουσαν καὶ τὰς δύο προσβείας, πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ἀπεκρίθησαν τὰ ἑξῆς:

«Καὶ οἱ ἴδιοι βέβαια γνωρίζομεν ὅτι ὁ στρατὸς τῶν Περσῶν εἶναι πολλαπλάσιος τοῦ ἰδικοῦ μας, ὥστε οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη νὰ μᾶς παραστήσετε τὴν δυσχέρεϊαν ταύτην. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι, θὰ τὸν ἀποκρούσωμεν ὅπως ἡμποροῦμεν· νὰ συνθηκολογήσωμεν δὲ μὲ τοὺς βαρβάρους, μὴ προσπαθῇς νὰ μᾶς πείσῃς, διότι δὲν θὰ πεισθῶμεν».

16. «Καὶ τώρα εἶπε εἰς τὸν Μαρδόνιον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι λέγουν τὰ ἑξῆς· ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος διατρέχει τὴν αὐτὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν καὶ τώρα διατρέχει, δὲν θὰ

εἶναι δυνατόν ἡμεῖς νὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν Ξέρ-
ξην· ἀλλὰ θὰ ἀντεπεξέλθωμεν κατ' αὐτοῦ ἔχοντες ἐλ-
πίδα εἰς τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, τῶν
ὁποίων ἐκεῖνος χωρὶς διόλου νὰ τοὺς σεβασθῇ ἐπυρ-
πόλησε τοὺς ναοὺς καὶ κατέρριψε τὰ ἀγάλματα».

17. «Καὶ σύ, Ἀλέξανδρε, εἰς τὸ ἐξῆς μὴ παρου-
σιασθῆς κομίζων εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοιούτου εἵδους
προτάσεις, καὶ μὴ συμβουλεύης νὰ πρᾶττωμεν ἀθέμιτα
ἔργα, νομίζων ὅτι τοιουτοτρόπως μᾶς φαίνεσαι χρήσι-
μος. Διότι δὲν θέλομεν σὺ νὰ πάθῃς τίποτε δυσάρεστον
ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων εἶσαι φίλος».

18. Πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους πρέσβεις εἶπον
τὰ ἐξῆς:

«Τὸ νὰ φοβηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι μήπως συν-
θηκολογήσωμεν μὲ τοὺς βαρβάρους εἶναι ἀνθρώπινον
πρᾶγμα. Ἀλλ' ἦτο μικροψυχία διὰ σᾶς τοῦτο, ἀφοῦ
γνωρίζετε ὅτι διὰ τοὺς Ἀθηναίους οὐδαμοῦ τῆς γῆς
ὑπάρχει οὔτε χρυσὸς τόσον πολὺς οὔτε χώρα τόσον
ὑπέροχος κατὰ τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν εὐφορίαν, ὥστε
ἡμεῖς ἀφοῦ τὰ ἀποκτήσωμεν νὰ δεχθῶμεν νὰ γίνωμεν
φίλοι τῶν Περσῶν καὶ νὰ ὑποδουλώσωμεν τὴν Ἑλλάδα.
Διότι ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι λόγοι, οἱ ὁποῖοι μᾶς
ἐμποδίζουν νὰ μὴ κάμωμεν αὐτά, καὶ ἂν ἀκόμη ὑπο-
θέσωμεν ὅτι τὰ ἐπιθυμοῦμεν· πρῶτος καὶ σπουδαιότα-
τος λόγος εἶναι τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ οἱ ναοί, οἱ
ὁποῖοι εἶναι πυρπολημένοι καὶ κατεδαφισμένοι· ἡμεῖς
ἔχομεν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τιμωρήσωμεν μᾶλλον ἐκεῖ-
νον, ὁ ὁποῖος διέπραξε τὰς καταστροφὰς ταύτας, παρὰ
νὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ αὐτόν· ἔπειτα δὲ νὰ προδώ-
σωμεν ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ
ὁποῖον εἶναι ῥμαιμον καὶ ὁμόγλωσσον καὶ ὁμόθη-
σκον, δὲν εἶναι ἡθικὸν πρᾶγμα».

19. «Τοῦτο πρέπει σεις νὰ γνωρίζετε, ἐὰν πρότερον ἔτυχε νὰ μὴ τὸ γνωρίζετε, ὅτι καὶ εἷς Ἀθηναῖος ἐὰν ἀπομείνῃ, καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲν θὰ συνθηκολογήσῃ μὲ τὸν Ξέρξην. Ἐπαινοῦμεν βεβαίως τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἔχετε χάριν ἡμῶν, ὅτι δηλαδὴ εἴσθε πρόθυμοι νὰ διαθρέψετε τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας, ἐπειδὴ τὰ ὑπάρχοντά μας εἶναι τόσον πολὺ κατεστραμμένα. Καὶ σεις μὲν μὲ τὴν προθυμίαν σας αὐτὴν ἀπεδώσατε εἰς ἡμᾶς τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην, ἡμεῖς ὁμως θὰ μείνωμεν εἰς τὰς οἰκίας μας ὀπωσδήποτε καὶ ἂν εἶναι, διότι δὲν θέλομεν νὰ σᾶς δώσωμεν καμμίαν ἐνόχλησιν».

20. «Ἀλλὰ τώρα πρέπει νὰ στείλετε στρατὸν ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα. Διότι, καθὼς συμπεραίνομεν, οἱ βάρβαροι εὐθὺς ὥς μάθουν ὅτι ἡμεῖς τίποτε δὲν θὰ κάμωμεν ἀπὸ ὅσα μᾶς ἐξήτησαν, θὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν χώραν μας. Προτοῦ λοιπὸν ἐκεῖνοι ἔλθουν εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἶναι ἀνάγκη ἡμεῖς νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν Βοιωτίαν».

31. Τὰ λάφυρα τῶν Πλαταιῶν.

1. Εὐθὺς ὥς ἔληξεν ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν, ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων Πausanίας διέταξε διὰ κήρυκος, κανεῖς ἐκ τῶν ἐλευθέρων νὰ μὴ ἐγγίσῃ τὰ λάφυρα, ἀλλὰ νὰ συναθροίσουν αὐτὰ οἱ εἴλωτες. Οὗτοι δὲ διασκορπισθέντες εἰς τὸ στρατόπεδον εὗρισκον σκηνας μὲ ἐξαρτήματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ κλίνας ἐπιχρυσούς καὶ ἐπαργύρους, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς καὶ παντὸς εἶδους ποτήρια, ἀκόμη καὶ σάκκους εὗρισκον ἐπάνω

εἰς τὰς ἀμάξας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐξηπλωμένων κατὰ γῆς νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλια καὶ περιδέραια καὶ χρυσοῦς ἀκινάκας.

2. Κλέπτοντες δὲ πολλὰ ἐξ αὐτῶν οἱ εἴλωτες ἐπώλουν εἰς τοὺς Αἰγινήτας. Ἐκ τούτων δὲ τῶν λαφύρων ἐσχηματίσθησαν κατ' ἀρχὰς αἱ μεγάλαι περιουσίαι τῶν Αἰγινήτων, διότι ἐξαπατῶντες τοὺς εἴλωτας ἠγόραζον ἀπὸ αὐτοὺς τὰ χρυσᾶ σκεύη ὡς χάλκινα.

3. Ἀφοῦ συνηθροίσθησαν τὰ λάφυρα ἐχώρισαν τὸ δέκατον μέρος χάριν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος καὶ ἀπὸ τὰ λάφυρα ταῦτα κατεσκευάσθη ὁ χρυσοῦς τρίπους, ὁ ὁποῖος ἐτοποθετήθη ἐπὶ τρικεφάλου χαλκοῦ ὄφρα· ἐχώρισαν καὶ ἄλλο μέρος χάριν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο τῶν λαφύρων κατεσκευάσθη ὁ δεκάπηχυς χαλκοῦς Ζεὺς· ἐχώρισαν καὶ ἄλλο μέρος χάριν τοῦ ἐν Ἰσθμῷ θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο τῶν λαφύρων κατεσκευάσθη ὁ ἐπτάπηχυς χαλκοῦς Ποσειδῶν. Ἀφοῦ ἐχώρισαν ταῦτα, τὰ ἄλλα τὰ διεμοίρασαν μεταξὺ τῶν καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τόσα, ὅσων ἦτο ἄξιος.

4. Λέγεται δὲ πρὸς τούτοις ὅτι συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς· ὅταν ὁ Ξέρξης ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἄφησεν εἰς τὸν Μαρδόνιον τὴν πολυτελεῆ σκηνὴν τοῦ μὲ τὰ πολύτιμα παραπετάσματα καὶ μὲ τὰ ἄλλα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἔξαρτήματα· ἄφησε πρὸς τούτοις τὸ ἵπποστάσιόν του, τὸ βασιλικὸν μαγειρεῖον καὶ ὁλόκληρον τὸ ὑπηρετικόν του προσωπικόν.

5. Ὁ Πausanías λοιπόν, βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν χλιδὴν, διέταξε τοὺς ἀρτοποιοὺς καὶ τοὺς μαγείρους τοῦ βασιλέως νὰ ἐτοιμάσουν δεῖπνον ἐντελῶς ὅμοιον μὲ ἐκεῖνα τὰ δεῖπνα τὰ ὁποῖα ἠτοίμαζον εἰς τὸν Μαρδόνιον. Ἐκεῖνοι ἔπραξαν ὡς διετάχθησαν.

6. Τότε ὁ Πausanías εἶδε κλίνας χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς πολυτελῶς ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς καὶ ἐτοιμασίαν πολλῶν καὶ ποικίλων φαγητῶν καὶ γλυκυσμάτων, ἐξεπλάγη δὲ διὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια εἶδεν ἐνώπιόν του. Τότε χάριν εἰρωνείας διέταξε καὶ τοὺς ἰδικούς του ὑπηρέτας νὰ ἐτοιμάσουν Λακωνικὸν δεῖπνον καὶ παρέθεσαν οὗτοι τὸν μέλανα ζωμόν, χοίρειον κρέας, ἐλαίας τυρὸν καὶ σῦκα.

7. Ἀφοῦ δὲ καὶ τοῦτο ἡτοιμάσθη, ὁ Πausanías προσεκάλεσε τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων, πρὸς τοὺς ὁποίους δεικνύων καὶ τὸ Περσικὸν δεῖπνον καὶ τὸ Λακωνικὸν εἶπεν:

«Ἄνδρες Ἕλληνες, ἔνεκα τούτου ἐγὼ σᾶς συνεκάλεσα ἐδῶ, ἐπειδὴ θέλω νὰ σᾶς δείξω τὴν ἀφροσύνην τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι ἐνῶ εἶχον τοιαύτην δίαιταν, ἤλθον πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ μᾶς ἀφαιρέσουν τὴν ἰδικὴν μας, ἢ ὅποια εἶναι τόσον πενιχρά».

32. Ἡ ψαλρίς.

1. Μὴ πράσινοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ κάμποι;
 κ' ἢ θάλασσα δὲν εἶναι γαλανή;
 Παντοῦ ὁ ἴδιος ἥλιος μὴ δὲν λάμπει;
 Ἴδιοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ οὐρανοί;

2. Γιατί κανεῖς, ὅταν ξενιτευθῇ,
 —ἀφοῦ στήν ἴδια γῇ παντοῦ πλανᾶται—
 γιατί μὴ μόνῃ γῆς γωνιὰ ποθεῖ;
 γιατί, ὅπου κι ἂν πάγῃ, τὴ θυμᾶται;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

33. Μυθογονία.

α') Θεογονία.

1. Ἡμεῖς σήμερον πιστεύομεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μηδενός. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευον ὅτι πρῶτον ἔγινε μόνον τοῦ τὸ χάος, δηλαδή τὸ ἀπέραντον διάστημα, εἰς τὸ ὁποῖον εὗρισκονται ἡ γῆ, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες. Ἐπειτα ἔγινεν ἐπίσης μόνη τῆς ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι, ἐφαντάζοντο ὡς πλατεῖαν καὶ κυκλικήν. Κατόπιν ἔγινεν ὁ οὐρανὸς ἴσος μὲ τὴν γῆν, τὸν ὁποῖον ἐφαντάζοντο ὡς στέγην τῆς γῆς καὶ ὡς κατοικίαν τῶν θεῶν.

2. Τὸν Οὐρανὸν καὶ τὴν Γῆν ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι ὡς θεοὺς, ἀποτελοῦντας συζυγικὸν ζεῦγος. Ἀπὸ τούτων ἐγεννήθησαν οἱ φοβεροὶ Τιτᾶνες, ἕξ ἄνδρες καὶ ἕξ γυναῖκες. Μεταξὺ τῶν Τιτάνων ἦσαν ἡ Θέμις, ἡ Μνημοσύνη, ἡ Ρέα, ὁ Ἰαπετὸς καὶ ὁ ἰσχυρότατος Κρόνος.

Κατόπιν ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων οἱ τρεῖς ὀνομαστοὶ υἱοὶ αὐτῶν, ὁ Κόττος, ὁ Βριάρεως καὶ ὁ Γύης. Διὰ δὲ τὴν ὑπερβολικὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ τρεῖς οὗτοι, ὠνομάζοντο Ἐκατόγχειρες.

3. Ἐπειδὴ ὁ Οὐρανὸς ἐφοβεῖτο τοὺς Ἐκατόγ-

χειρας διὰ τὴν δύναμιν των, εὐθύς ὅτε ἐγεννῶντο ἐβύθιζεν αὐτοὺς εἰς τὰ Τάρταρα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐντὸς ἰῶν. ἐγκάτων τῆς γῆς. Ἡ μήτηρ αὐτῶν Γῆ ἠγανάκτει διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ πατρός, καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰ ἄλλα τέκνα της. Ὁ Κρόνος διὰ νὰ ικανοποιήσῃ τὴν μητέρα ἐτραυμάτισε τὸν πατέρα του καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἀνίκανον νὰ βασιλεύῃ. Οὕτω τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἀνέλαβεν αὐτός.

4. Κατόπιν ἐγεννήθη εἰς τὴν παραλίαν τῆς Κύπρου ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης ὠραιότατη ξανθὴ κόρη, ἡ Ἀφροδίτη, ἡ θεὰ τοῦ κάλλους.

5. Καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ὡς θεοὺς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν ροδοκόκκινην αὐγὴν, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον Ἡῶ, καὶ τὸν Ἑωσφόρον, δηλαδὴ τὸ φωτεινὸν ἄστρον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει κατὰ τὸ θέρος πρὸ τῆς αὐγῆς. Καὶ οἱ θεοὶ οὗτοι ἐπιστεύοντο ὡς τέκνα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς.

Ἡ γενεαλογία τῶν θεῶν δὲν φθάνει ἕως ἐδῶ μόνον· ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὅτι ἀπὸ τῆς Ρέας καὶ τοῦ Κρόνου, ἂν καὶ ἦσαν ἀδελφοί, ἐγεννήθη ἡ θεὰ Ἑστία, ἡ Δήμητρα, ἡ Ἥρα, ὁ Ἄδης, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ὁ Ζεὺς.

6. Πάντας τούτους ὁ Κρόνος κατέπινεν εὐθύς ὅτε ἐγεννῶντο· διότι εἶχε μάθει παρὰ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς ὅτι ἦτο πεπωμένον εἰς αὐτὸν νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀρχὴν εἰς ἐκ τῶν υἱῶν του· διὰ τοῦτο λοιπὸν κατέπινεν αὐτούς, ὅπως ἄλλοτε ὁ Οὐρανὸς ἐκρυπτεν εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς τὰ ἰδικά του τέκνα.

7. Ἀλλ' ὅτε ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῇ ὁ Ζεὺς, ἦλθεν ἡ Ρέα πρὸς τοὺς γονεῖς της, τὴν Γῆν καὶ τὸν Οὐρανόν, διὰ νὰ τοὺς συμβουλευθῇ, πῶς θὰ ἦτο δυ-

νατὸν νὰ γεννήσῃ τὸ ἀγαπητόν της τέκνον καὶ νὰ τὸ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τὸν Κρόνον.

Ἐκεῖνοι δὲ ἔπεμψαν τὴν Ρέα ν εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου ἐγέννησε τὸν Δία. Καὶ τὸ μὲν βρέφος παρέλαβεν ἡ μήτηρ αὐτῆς Γῆ καὶ τὸ ἔκρυπεν εἰς ἄντρον βαθύ καὶ ἀπόκρημνον, ἡ δὲ Ρέα ἀφοῦ ἐσπαργάνωσε λίθον εὐ-μεγέθη, ἔδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Κρόνον, ὁ ὁποῖος τὸν κατέπιε χωρὶς οὐδόλως νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀπάτην.

8. Ὅταν ὁ Ζεὺς ἠνδρώθη ἔλαβε σύζυγον τὴν εὐ-ρωστον καὶ θαλεράν Ἥραν, ἃν καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γο-νέων εἶχε γεννηθῇ καὶ αὕτη.

Ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας ἐγεννήθη ὁ ἀτρόμη-τος Ἄρης καὶ ὁ θεὸς τοῦ πυρὸς Ἡφαιστος, ὁ ὁποῖος ἦτο χωλός, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ θεὰ τῆς νεότητος Ἥβη.

Καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ θεὰ τῆς σοφίας καὶ προστάτις τῆς ἐργασίας, ἦτο θυγάτηρ τοῦ Διὸς· ἀλλ' αὕτη δὲν ἐγεννήθη ἐκ μητρός, ὅπως οἱ ἄλλοι θεοὶ καὶ οἱ ἄν-θρωποι, ἀλλ' ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς.

9. Ἐπιστεύετο δηλαδὴ ὅτι κάποτε ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς ἐπρήσθη ὑπερβολικά· ὁ Ζεὺς ἠσθάνετο φρικτοὺς πόνους, ἐκάλεσε τὸν υἱόν του Ἡφαιστον καὶ τὸν διέ-ταξε νὰ καταφέρῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς του πλῆγμα ἰσχυ-ρὸν διὰ πελέκεως.

Ὁ Ἡφαιστος κατ' ἀρχὰς ἐφοβήθη καὶ ἡρνήθη, ἀλλ' ἔπειτα, ὅτε ὁ Ζεὺς ἐπιτακτικώτερα διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὴν διαταγὴν του, κατέφερε τὸ κτύπημα καὶ ἀμέσως ἐπήδησεν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἡ Ἀθηνᾶ πάνοπλος, ἥτοι μὲ τὸν θώρακα καὶ τὸ κράνος, μὲ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ.

10. Ὁ Ζεὺς ἀπέκτησε τέκνα ὅχι μόνον ἐκ τῆς Ἥρας, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν. Ὁ θεὸς τοῦ φω-τὸς Ξανθὸς Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἀρτεμις, ἡ θεὰ τῆς ἀγνό-

τητος καὶ τῆς παρθενίας, ἦσαν τέκνα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς· ἐγεννήθησαν δὲ εἰς τὴν νῆσον Δῆλον. Καὶ ὁ Ἑρμῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς ἐκ τρίτης γυναικός, ἡ ὁποῖα ἐκαλεῖτο Μαῖα· ἦτο δὲ ὁ Ἑρμῆς θεὸς τοῦ ἐμπορίου, ἀλλὰ καὶ τῶν γραμμάτων, πρὸς τούτοις δὲ ἀγγελιαφόρος τῶν θεῶν.

β') Τιτανομαχία.

11. Ὅτε ὁ Ζεὺς ἔμαθε παρὰ τῆς μητρὸς του Ρέας ὅτι ὁ Κρόνος κατέπινε τὰ ἐξ αὐτῆς γεννώμενα τέκνα ἡσθάνθη στοργὴν πρὸς τοὺς καταποθέντας ἀδελφούς του καὶ ἐσκέφθη, πῶς τὴν μὲν μητέρα του θὰ ἀπαλλάξῃ τῆς ὀδύνης διὰ τὸν ἀφανισμόν τῶν τέκνων της, τοὺς δὲ ἀδελφούς του πῶς θὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Διότι καὶ αὐτοί, ἐπειδὴ ἦσαν ἀθάνατοι, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φθαροῦν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ Κρόνου, ἀλλ' εὗρισκοντο εἰς αὐτὴν ὥσάν νὰ ἦσαν κλεισμένοι ἐντὸς φυλακῆς.

12. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ζεὺς κατὰ συμβουλήν τῆς μάμμης του Γῆς ἔδωσεν εἰς τὸν Κρόνον φάρμακον, τὸ ὁποῖον οὕτως ἔπινε. Διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φαρμάκου τούτου ἐξήμεσεν ὁ Κρόνος πρῶτον μὲν τὸν λίθον, ἔπειτα δὲ τὰ λοιπὰ τέκνα του, τὰ ὁποῖα εἶχε καταπίει.

Ὁργισμένοι κατὰ τοῦ Κρόνου οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῆς κοιλίας θεοὶ συμφωνοῦν μετὰ τοῦ Διὸς νὰ πολεμήσουν κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν τὴν βασιλείαν.

13. Τοιοῦτοτρόπως κηρύσσεται πόλεμος μεταξὺ τῶν θεῶν. Καὶ οἱ μὲν Τιτᾶνες, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κρόνου, καταλαμβάνουν τὸ ὑψηλὸν ὄρος Ὁρθρυν, οἱ δὲ ἄλλοι θεοί, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Διός, καταλαμβάνουν τὸν Ὀλυμπον.

Ἐπὶ δέκα ὁλόκληρα ἔτη ἐμάχοντο κατ' ἀλλήλων καὶ τέλος τῆς μάχης δὲν ἐπήρατο, καὶ τὰ δύο μέρη ἦσαν ἕξ ἴσου ἰσχυρά. Ἄλλ' ὅτε ὁ Ζεὺς ὑπήκουσεν εἰς τὴν συμβουλὴν τῆς μητρὸς τοῦ Γῆς καὶ ἔφερεν εἰς φῶς τοὺς Ἑκατόγχειρας ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, ὅπου τοὺς εἶχε κρύψει ὁ Οὐρανός, τότε πλέον ἢ νίκη ἤρχισε νὰ κλίνη πρὸς τὸ μέρος τοῦ Διὸς. Πελωρίους βράχους λαμβάνουν μὲ τὰς στιβαρὰς χεῖράς των οἱ Ἑκατόγχειρες καὶ τοὺς ρίπτουν κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐπὶ τῆς Ὀρθρουοῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Τιτᾶνες ἀπαντοῦν μὲ τὴν αὐτὴν μανίαν καὶ σφοδρότητα.

14. Ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν ριπτομένων βράχων καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν τῶν μαχομένων σείεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἡ δὲ βοή φθάνει μέχρι τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς.

Ὁ Ζεὺς ρίπτει κερανοὺς κατὰ τῶν ἀντιπάλων τοῦ καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα γεμίζει ἀπὸ ἀστραπᾶς καὶ βροντᾶς. Ἀπὸ τοὺς κερανοὺς μεταδίδεται τὸ πῦρ εἰς τὰ ἀπέραντα δάση, τὰ ὅποια φλέγονται. Καίει τὸ χῶμα καὶ βράζουν τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τέλους ὁ Ζεὺς ἐνίκησε, τοὺς δὲ Τιτᾶνας ἐνέκλεισεν ἐντὸς σκοτεινοῦ χώρου εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, ὁπόθεν νὰ ἐξέλθουν δὲν εἶναι πλέον δυνατόν.

γ') Γιγαντομαχία.

15. Ἐπίστευον ἀκόμη οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὅτι ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς ἐγεννήθησαν οἱ Γίγαντες, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀνάστημα ὑπερφυσικὸν καὶ δύναμιν ἀκαταγώνιστον, ἡ μορφή των ἦτο φοβερά, ἡ δὲ κόμη των πυκνὴ καὶ μακρά, καθὼς καὶ τὸ γένειόν των.

Ἄλλ' οἱ Γίγαντες ἔνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν δυνάμεως ὑπερηφανεύθησαν καὶ οὐδὲν ἔσέβοντο τοὺς

θεοὺς ἠθέλησαν μάλιστα καὶ νὰ ἐκδιώξουν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, διὰ νὰ γίνουν κύριοι τοῦ κόσμου αὐτοί.

16. Τότε φοβερὰ μάχη ἔγινε μεταξὺ τῶν θεῶν καὶ τῶν Γιγάντων. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην οἱ Γίγαντες ἠκόντιζον κατὰ τῶν θεῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον βράχους πελωρίους καὶ ἀνημμένους κορμούς δένδρων. Ἡ μάχη ἦτο ἀγρία καὶ δύσκολος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνίκησαν οἱ θεοί, τοὺς δὲ Γίγαντας πάντας κατεκεραύνωσεν ὁ Ζεὺς.

δ') Κοσμογονία.

17. Ὅτε πλέον εἶχε συντελεσθῇ ὁ κόσμος τῶν ἀθανάτων, ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ πλασθῇ καὶ ὁ κόσμος τῶν θνητῶν, δηλαδή τὰ ζῶα πάντα καὶ ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἔπλασαν τὰ θνητὰ γένη οἱ θεοί, ἀλλὰ ἐκράτησαν αὐτὰ ἄφωνα καὶ ἀκίνητα, χωρὶς ψυχὴν, ἐντὸς τῆς γῆς. Ὅτε δὲ ἔμελλον νὰ τὰ φέρουν εἰς τὸ φῶς, διέταξαν τὸν Προμηθεά καὶ τὸν Ἐπιμηθεά, υἱοὺς τοῦ Ἰαπετοῦ, νὰ ἐμφυσήσουν εἰς αὐτὰ ψυχὴν καὶ νὰ δώσουν εἰς ἕνα-στον δυνάμεις, ὅπως ἀρμόζει.

18. Ἀλλ' ὁ Ἐπιμηθεὺς παρακαλεῖ τὸν Προμηθεά νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ μόνος τὸ ἔργον τοῦτο «καὶ ἀφοῦ ἐγώ», λέγει, «κάμω τὴν διανομὴν, ἔπειτα σὺ ἐπιθεώρησε τὸ ἔργον μου».

Ὁ Προμηθεὺς ἐδέχθη καὶ ὁ Ἐπιμηθεὺς ἤρχισε τὸ ἔργον του.

19. Καὶ εἰς ἄλλα μὲν ζῶα ἔδιδεν ἰσχὺν ἄνευ ταχύτητος, εἰς ἄλλα δέ, τὰ ὅποια ἄφηνεν ἀσθενέστερα, ἔδιδε ταχύτητα, διὰ νὰ δύνανται διὰ τῆς φυγῆς ν' ἀποφεύγουν τῶν ἰσχυρῶν ζώων τὴν καταδίωξιν. Ἀλλὰ πάλιν ὥπλιζε μὲ ἰσχυροὺς ὄνυχας καὶ ὀδόντας καὶ μά-

λιστα μὲ σωματοκτικὴν δύναμιν, ἄλλα δέ, τὰ ὁποῖα ἄφηνεν ἄοπλα, ἐπροοίκιζε μὲ ἄλλην ἱκανότητα, ὥστε νὰ διαφεύγουν τὸν κίνδυνον ἀπὸ τὰ ἰσχυρὰ καὶ ὀπλισμένα ζῶα· δηλαδὴ ἄλλα μὲν ἔκαμνε μικρά, ὥστε νὰ τρυπῶνουν εἰς σχισμὰς βράχων ἢ εἰς ὁπὰς τῆς γῆς, ἄλλα δὲ ἔκαμνε τόσον μεγάλα, ὥστε διὰ τοῦ μεγέθους των νὰ εἶναι φοβερά, εἰς ἄλλα δὲ πάλιν ἔδιδε πτερὰ διὰ νὰ πετοῦν καὶ νὰ φεύγουν.

20. Τοιουτοτρόπως εἰς ὅλα τὰ γένη τῶν ζῴων ἔδιδε κάποιαν ἰδιαιτέραν ὑπεροχήν, ὥστε διὰ τῆς ὑπεροχῆς αὐτῆς νὰ κατορθώνουν νὰ σώζονται ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα καὶ νὰ μὴ ὑπάρχη φόβος μήπως κανὲν γένος ἐξαφανισθῇ.

Ἄλλα καὶ διὰ νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τὴν ἐπὶ-
ρειαν τῆς ἀτμοσφαίρας τὰ ἐνέδυσεν, ἄλλα μὲν μὲ πυκνὰς τρίχας, ἄλλα δὲ μὲ στερεὰ δέρματα, ὥστε οὔτε ψῦχος νὰ φοβοῦνται, οὔτε καύματα, καὶ ὅταν μεταβαίνουν νὰ κοιμηθοῦν νὰ ἔχουν στρωμνὰς ἑκαστον ἰδικὴν του· ἄλλα καὶ ὡς ὑποδήματα εἰς ἄλλα μὲν ἔδωσεν ὀπλάς, εἰς ἄλλα δὲ ὄνυχας ἢ δέρματα στερεὰ καὶ ἀναιμα·

21. Καὶ τὰς τροφὰς ἀκόμη δὲν ὥρισε τὰς αὐτὰς δι' ὅλα, ἄλλα διαφορετικὰς δι' ἑκαστον γένος· εἰς ἄλλα μὲν ὥρισε νὰ τρώγουν χόρτα ἐκ τῆς γῆς, εἰς ἄλλα καρποὺς δένδρων, εἰς ἄλλα ρίζας φυτῶν, εἰς ἄλλα δὲ τέλος ὥρισε τροφήν τὴν βορὰν ἄλλων ζῴων. Τὰ ζῶα ταῦτα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς τροφή ἄλλων ζῴων, ἔκαμε νὰ εἶναι πολυγόνα, ὥστε διὰ τῆς πολυγονίας νὰ σφύζεται τὸ γένος των· τοῦναντίον δὲ τὰ ἰσχυρὰ ἔκαμε νὰ εἶναι ὀλιγογόνα.

22. Εἶχε τελειώσει τὴν διανομὴν ὁ Ἐπιμηθεὺς καί, κουρασμένος ὅπως ἦτο, ἐκάθισεν ἐπὶ ἐνὸς λίθου διὰ νὰ ἀναπαυθῇ. Ἐφαίνετο εὐχαριστημένος διὰ τὴν σκοπιμότητα

τητα, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχε μοιράσει τὰς δυνάμεις εἰς ὅλα τὰ ζῶα.

Αἴφνης ταράσσεται, σκιρτᾷ καὶ ἀνασηκώνεται ἀπὸ τὴν θέσιν του.

«Ἀλίμονον», λέγει, «ἐλησμόνησα τὸν ἄνθρωπον ἐντελῶς γυμνόν, χωρὶς καμμίαν ἀπολύτως δύναμιν· πῶς θὰ ἡμπορέσῃ αὐτὸς νὰ ζήσῃ, ὅταν ἔλθῃ εἰς τὸ φῶς; Ἄ! ἀδύνατον· θὰ ἐξαφανισθῇ ἀμέσως εἴτε ὑπὸ τῶν θηρίων εἴτε ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῶν καυμάτων εἴτε ὑπὸ τῆς πείνης. Αἱ δυνάμεις πᾶσαι ἔχουν ἐξαντληθῇ εἰς τὰ ζῶα· τί νὰ κάμω τώρα;»

23. Ἐνῶ ὁ Ἐπιμηθεύς, σκεπτικὸς καὶ μελαγχολικὸς διὰ τὴν ἀπροσεξίαν του, δὲν ἤξευρε τί νὰ κάμῃ, ἔρχεται ὁ Προμηθεύς, ἵνα ἐπιθεωρήσῃ τὴν διανομὴν τῶν δυνάμεων.

Ἐκπλήσσεται καὶ αὐτὸς διὰ τὸ λάθος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἀνησυχεῖ διὰ τὴν τύχην τοῦ ἀνθρώπου.

Σκέπτεται ὅτι τὸ μόνον μέσον διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος θὰ ἡδύνατο νὰ σωθῇ ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἦτο τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ ζῶα.

24. Ἀλλὰ τὸ πῦρ εὗρίσκετο εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἡφαίστου καὶ δὲν ἐπετρέπετο νὰ δοθῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν τὸ ἐξήτει παρὰ τῶν θεῶν, δὲν θὰ τοῦ ἐδίδετο. Τί ἔπρεπε λοιπὸν νὰ κάμῃ; Ἐπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀφανισθῇ;

Ἡ ἰδέα αὕτη ἦτο φοβερὰ διὰ τὸν Προμηθεά· ὅταν ἐσκέπτετο τὸν ἀφανισμόν τοῦ ὠραιοτάτου δημιουργήματος, ἡσθάνετο φρίκην. Λαμβάνει μίαν μεγάλην ἀπόφασιν. «Θὰ κλέψω», λέγει, «τὸ πῦρ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον καὶ θὰ τὸ φέρω εἰς τοὺς ἀνθρώπους».

Τὸ εἶπε καὶ τὸ ἔκαμε.

25. Τοιουτοτρόπως οἱ ἄνθρωποι ἐξῆλθον εἰς τὸ φῶς ὥπλισμένοι μὲ τὸ πῦρ. Μὲ τὸ πῦρ ἡδυνήθησαν καὶ ἐργαλεῖα νὰ κατασκευάσουν καὶ ἄλλας ἀνάγκας αὐτῶν νὰ θεραπεύσουν.

Ἄλλ' ἐν τούτοις διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν

ἀγρίαν θύελλαν, ἀπὸ τὸν βαρὺν χειμῶνα, ἀπὸ τὸν ἀφόρητον καύσωνα, κατέφευγον εἰς τὰ ἀνήλια βάθη τῶν σπηλαίων, τὰ ὅποια εἶχον ὡς κατοικίας.

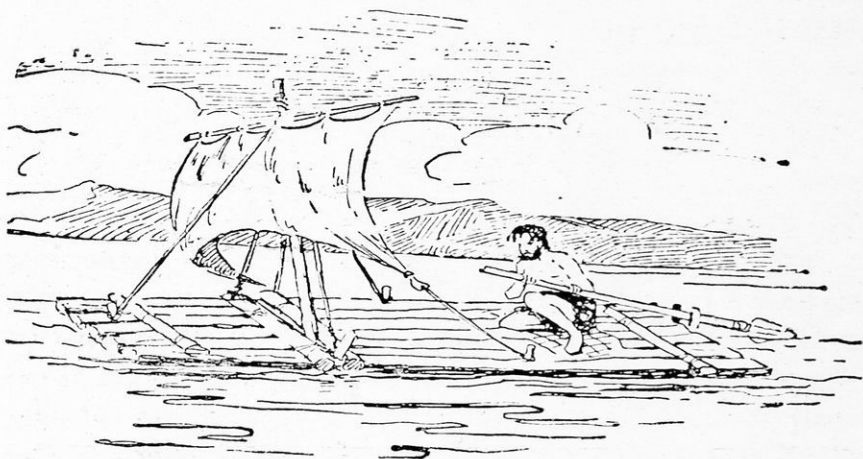
26. Δὲν ἦτο εὐκόλον διὰ τοὺς πρῶτους ἐκείνους ἀνθρώπους νὰ καταβάλουν τόσην σκέψιν καὶ τόσους κόπους, ὥστε νὰ κόψουν λίθους ἀπὸ τοὺς βράχους καὶ ξύλα ἀπὸ τὸ δάσος διὰ νὰ κατασκευάσουν οἰκίας.

Ὁ Προμηθεὺς τοὺς ἐπροστάτευσε καὶ ὡς πρὸς τοῦτο· τοὺς ἐδίδαξε τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τὴν ξυλουργίαν, καὶ τοιουτοτρόπως οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύασαν ὠραίας

κατοικίας εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸν καθαρὸν ἀέρα· δὲν ἐξοῦσαν πλέον, ὅπως οἱ μύρμηκες, εἰς τὰς τρύπας τῆς γῆς.

Καὶ τὰ πλοῖα, διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν κύριοι τῆς θαλάσσης, ὁ Προμηθεὺς τοὺς ἐδίδαξε πῶς νὰ τὰ κατασκευάζουν.

27. Ἐκτὸς ὅλων αὐτῶν ὁ Προμηθεὺς ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ γράμματα διὰ τῶν ὁποίων οἱ

ἄνθρωποι ἠδυνήθησαν καὶ τὰς τέχνας τῶν νὰ προβιβάσουν καὶ τὴν σκέψιν τῶν νὰ ἀναπτύξουν καὶ τὴν ἀνάμνησιν τῶν πράξεων τῶν παρερχομένων γενεῶν νὰ τὴν διατηροῦν διὰ τὰς μελλούσας γενεάς.

Ἄλλ' ἐνῷ διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ Προμηθεὺς ὑπῆρξε μέγας εὐεργέτης, διὰ τοὺς θεοὺς διέπραξεν ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατόν ποτὲ νὰ τοῦ τὸ συγχωρήσουν· ἔκλεψε πρᾶγμα ἀνήκον ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

28. Διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Ζεὺς ἔμαθε τὴν κλοπὴν, διέταξε τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Κράτος καὶ Βίαν νὰ τὸν ὀδη-

γήσουν εἰς τὸ ὄρος Καύκασον, καὶ ἐκεῖ νὰ τὸν καρ-
φώσουν ἐπὶ ἐνὸς βράχου. Διέταξε καὶ τὸν Ἡφαιστον νὰ
κατασκευάσῃ σιδηροῦς πασσάλους, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ
ἴδιος νὰ καρφώσῃ τὰς χεῖρας τοῦ Προμηθέως.

Ἀφοῦ δὲ ἐκαρφώθη, ἤρχετο καθ' ἐκάστην ἡμέραν
εἰς αἰτὸς καὶ κατέτρωγε τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, τὸ ὅποιον τὴν
νύκτα πάλιν ἀνεγεννᾷτο. Ἐμεινεν ἐκεῖ καρφωμένος ὁ
Προμηθεὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μέχρις οὗτου ἀπληευθέρωσεν
αὐτὸν ὁ Ἡρακλῆς.

ε') Κατακλυσμός.

29. Μὲ τὰς συμβουλὰς τοῦ Προμηθέως οἱ ἄνθρω-
ποι εἶχον πάντα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν γῆν
καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Οἱ ἀγροὶ παρείχον σίτον ἄφθο-
νον καὶ τὰ δένδρα καρποὺς ἀδρούς. Τὰ λιβάδια ἔτρεφον
ἀμέτρητα βοσκήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἐλάμ-
βανον τὸ κρέας, τὸ γάλα καὶ τὸν τυρὸν διὰ νὰ τρέφω-
νται, τὰ ἔρια διὰ νὰ ἐνδύωνται. Διὰ τῆς θαλάσσης μετε-
κομίζοντο πάντα ὅσα δὲν παρείχε μία χώρα καὶ τὰ
ἐλάμβανεν ἀπὸ μίαν ἄλλην. Τοιοῦτοτρόπως οἱ ἄνθρω-
ποι ἔζων χωρὶς νὰ στεροῦνται οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων.

30. Ἄλλ' ὅμως ὁ πρὸς τοὺς θεοὺς σεβασμὸς καὶ
ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη ἐξέλιπον σχεδὸν παντελῶς. Οἱ
ἄνθρωποι κατήντησαν ἀσεβεῖς καὶ ἀλαζόνες. Οὐδεὶς
ἐσκέπτετο νὰ προσφέρῃ θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ νὰ
εὐχαριστήσῃ αὐτούς, δι' ὅσα ἀγαθὰ παρέχουν εἰς τοὺς
ἀνθρώπους. Τοὺς ξένους δὲν τοὺς ἐδέχοντο εἰς τὰς
οἰκίας των καὶ τοὺς κακοπαθοῦντας ἀνθρώπους δὲν τοὺς
εὐσπλαγχνίζοντο.

31. Διὰ τοῦτο ὠργίσθη ὁ Ζεὺς καὶ ἀπεφάσισε νὰ

ἀφανίσῃ τὸ ἀχάριστον καὶ ἀλαξονικὸν αὐτὸ γένος. Ἄλλ' ὑπῆρχεν ἄνθρωπός τις, ὁ ὁποῖος μόνος ἐξ ὄλων ἦτο εὐσεβὴς καὶ συνετός· ὠνομάζετο Δευκαλίων. Πρὸς τὸν Δευκαλίωνα λοιπὸν τοῦτον στέλλει ὁ Ζεὺς τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν διατάσσει νὰ κατασκευάσῃ πλοιάριον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου νὰ εἰσέλθῃ αὐτὸς μετὰ τῆς γυναικὸς του Πύρρας.

32. Κατόπιν μαῦρα σύννεφα ἐσκέπασαν τὸν οὐρανόν, ὁ ἥλιος ἐκρύφθη καὶ μέσα εἰς τὸ φοβερὸν σκότος ἤνοιξαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ· μετ' ὀλίγον πᾶσα ἡ Ἑλλὰς εἶχε καλυφθῇ ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας τὸ πλοιάριον τοῦ Δευκαλίωνος ἐφέρετο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τὴν δὲ δεκάτην, ἐνῶ τὰ ὕδατα ἀπесύροντο, κάθηται ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ ὕδωρ ἀπесύρθη ἐντελῶς καὶ ἀνεφάνη ἡ γῆ, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον ἔζη.

33. Ὅτε ὁ Δευκαλίων ἐξηλθεν ἀπὸ τὸ πλοιάριόν του, ἀμέσως προσέφερεν εἰς τὸν Δία θυσίαν εὐχαριστήριον. Ὁ δὲ Ζεὺς ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν Ἑρμῆν διὰ νὰ τοῦ εἴπῃ ὅτι θὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν ὅ,τι δήποτε διὰ τῆς πρώτης εὐχῆς θὰ ζητήσῃ. Ὁ δὲ Δευκαλίων παρεκάλεσε τὸν Δία νὰ ἀναπλάσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος.

34. Ὁ Ζεὺς διέταξεν αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκά του νὰ καλύψωσι τὸ πρόσωπόν των καὶ νὰ ρίπτωσιν ὀπισθέν των λίθους ἀποσπῶντες αὐτοὺς ἀπὸ τὴν γῆν. Καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος ριπτόμενοι ἐγένοντο ἄνδρες, οἱ δὲ ὑπὸ τῆς Πύρρας γυναῖκες.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνεπλάσθη.

34. Ὁ Παρθενών.

Α'.

1. Εἶχε καταπαύσει ὁ Περσικὸς πόλεμος μὲ δρι-
στικὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος μέχρι
τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ
τῶν Περσῶν ὡς ἐλληνικὸν καὶ ἦτο ἀπηγορευμένον εἰς
τὰ περσικὰ πλοῖα νὰ πλέωσιν ἐντὸς αὐτοῦ. Αἱ νῆσοι
πᾶσαι ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ ἤδη αὐτόνο-
μοι προήγοντο εἰς δύναμιν καὶ πολιτισμόν.

Συντελεσται τῆς νίκης ὑπῆρξαν πάντες οἱ Ἕλλη-
νες οἱ πολεμήσαντες κατὰ τῶν Περσῶν· ἀλλ' ὑπὲρ πάν-
τας ἠδύναντο νὰ μεγαλοφρονῶσι διὰ τὴν νίκην οἱ Ἀθη-
ναῖοι, τῶν ὁποίων ἡ σύνεσις καὶ ἡ φιλοπατρία ἡγγίσε
τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς.

2. Αἱ ἐλληνικαὶ πολιτεῖαι ἐνόμισαν τοὺς Ἀθη-
ναίους ὡς φυσικοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ αἱ
πλεῖσται αὐτῶν ἀπετέλεσαν συμμαχίαν, ὑπὸ τὴν ἡγεμο-
νίαν τῶν Ἀθηναίων, ἵνα τοιουτοτρόπως εἶναι ἐτοιμοὶ
ἐναντίον ἐνδεχομένης ἐπιβουλῆς ἐκ μέρους τῶν Περσῶν.

Αἱ σύμμαχοι πόλεις ἐπλήρωνον φόρον τακτὸν εἰς
τὴν ἡγεμόνα πόλιν Ἀθήνας, ἥτις ὥφειλε νὰ εἶναι
πάντοτε παρεσκευασμένη διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ
ἐχθροῦ.

3. Διὰ τῶν εἰσπραττομένων χρημάτων οἱ Ἀθη-
ναῖοι οὐ μόνον στόλον ἀξιολογώτατον κατώρθωσαν νὰ
συγκροτήσουν, ἀλλὰ καὶ περισσεύματα νὰ ἔχουν σημαν-
τικά, ὥστε καὶ ἐξωτερικῶς τὴν ἐπιβολὴν τῆς πόλεως
νὰ ἐμφανίσουν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἄλλην αὐτῆς δύ-
ναμιν, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν στρατιωτικὴν.

Καὶ πρὸ πάντων ἔπρεπε νὰ φροντίσουν διὰ τὸν ναὸν τῆς πολιούχου θεᾶς, τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς. Καὶ ἀνφοκοδόμησαν ναὸν περικαλλέστατον, ὃ ὁποῖος καλεῖται Παρθενῶν.

4. Ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Παρθενῶνος ἤρχισε μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος. Δὲν εἶχεν ἀκόμη περατωθῇ ἡ περίστασις τοῦ ναοῦ, αἱ περιβάλλουσαι δηλαδὴ αὐτὸν κιονοστοιχίαι, ὅτε ἐπῆλθε τὸ 480 ἡ εἰσβολὴ τῶν Περσῶν ὑπὸ τὸν Ξέρξην, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, οἱ Πέρσαι ἐπυρπόλησαν τὰς Ἀθήνας καὶ κατέστρεψαν τὰ ἱερά, μαζὶ δὲ μὲ αὐτὰ καὶ τὸν ἀνοικοδομούμενον Παρθενῶνα.

5. Ἀπὸ τότε ἐγκατελείφθη ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἐπανελήφθη μετὰ 33 ἔτη, ἥτοι τὸ 447, ὅτε αἱ Ἀθηναῖοι εὗρισκοντο εἰς μεγάλην ἀκμὴν καὶ δόξαν.

Ἀρχιτέκτονες τοῦ ναοῦ ἦσαν δύο, ὁ Ἰκτῖνος καὶ ὁ Καλλικράτης, ὑπεράνω δὲ τούτων ὡς ἀνώτερος ἐπόπτης ἦτο ὁ φίλος τοῦ Περικλέους Φειδίας. Οὗτος δὲ εἶχεν ἀναλάβει καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ ἰδρυθῇ ἐντὸς τοῦ ναοῦ.

Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ναοῦ ἐπέβλεπε καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς, ὃ ὁποῖος τότε διηύθυνε τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἀπόλυτος κύριος.

6. Ὁ Παρθενῶν εἶναι ναὸς περίτερος, ἔχει δὲ μῆκος 69.50 μ. καὶ πλάτος 31 μ. περίπου. Εἶναι κατεσκευασμένος ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, πλὴν τοῦ ἀφανοῦς κρητιδώματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐκτισμένον ἐκ πωρίνου λίθου. Ὁ ρυθμὸς του εἶναι δωρικὸς καὶ ἔχει εἰς μὲν τὰς στενὰς πλευρὰς τῆς περιστάσεως ὀκτὼ κίονας,

Ὁ Παρθενών.

εἰς δὲ τὰς μακρὰς δεκαεπτὰ· τὸ ὕψος αὐτῶν εἶναι 10.45 μ. ἴσον μὲ 5.5 διαμέτρους.

Τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος τοῦ ναοῦ, ὅπου εἶναι καὶ ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ αὐτοῦ, λέγεται πρόναος, τὸ δὲ πρὸς δυσμὰς ὀπισθόδομος. Τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ προνάου καὶ τοῦ ὀπισθοδόμου μέρος τοῦ ναοῦ λέγεται σηκός.

7. Ὁ σηκὸς διηρεῖτο εἰς δύο ἄνισα μέρη, εἰς τὸ μεγαλύτερον ἀμέσως μετὰ τὸν πρόναον, τὸ ὅποιον εἶχε μῆκος ἑκατὸν ποδῶν (33 μ. περίπου) καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγετο κυρίως ἑκατόμπεδον, καὶ εἰς τὸ μικρότερον τὸ συνεχόμενον μετὰ τοῦ ὀπισθοδόμου· τοῦτο δὲ ἐλέγετο κυρίως Παρθενῶν, ἥτοι θάλαμος τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, καὶ ἀπ' αὐτὸ ἔλαβεν ὁ ναὸς τὸ ὄνομά του. Εἰς τὸ ἑκατόμπεδον, πρὸς τὸ βάθος αὐτοῦ, ἦτο ἰδρυμένον τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς.

Ὁ ὀπισθόδομος ἦτο εὐρύχωρος αἵθουσα, ἡ ὁποία ἐχρησίμευεν ὡς ταμεῖον τῶν χρημάτων τῆς πόλεως.

B'.

8. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ μετεβλήθη ὁ Παρθενὼν (ἴσως τὸν Ε' αἰῶνα) εἰς ἐκκλησίαν τῆς νέας θρησκείας ἀφιερωμένην εἰς τὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ πρῶτον καὶ κατόπιν εἰς τὴν Παναγίαν, τότε δ' ἐγιναν εἰς τὸ οἰκοδόμημα οὐσιώδεις μεταβολαί· οἱ χριστιανοὶ μετέθεσαν τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ εἰς τὸν ὀπισθόδομον, τὸν θάλαμον τῆς Ἀθηνᾶς ἔκαμαν νάρθηκα, εἰς δὲ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, ὅπου ἦτο ὁ πρόναος, ἔκτισαν τὸ ἅγιον βῆμα.

9. Βραδύτερον πάλιν οἱ Τοῦρκοι μετέτρεψαν τὴν ἐκκλησίαν εἰς τζαμίον καὶ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν

αὐτοῦ ἔκτισαν μιναρέν, τοῦ ὁποίου ἡ κλιμαξ σώζεται μέχρι σήμερον.

10. Ἀλλὰ τὴν μεγίστην καταστροφὴν ἔπαθεν ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς τὸ 1687, ὅταν οἱ Ἑνετοὶ ὑπὸ τὸν Μοροζίνην ἐκανονιοβόλησαν τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην Ἀκρόπολιν· μία βόμβα ἔπεσεν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἀνέφλεξε τὴν ἐντὸς αὐτοῦ ἀποθηκευμένην πυρίτιδα καὶ μετέβαλεν εἰς τὰ σημερινὰ ἐρείπια τὸ μνημεῖον, τὸ ὁποῖον μὲ ὅλας τὰς ἀλλοιώσεις του διετηρεῖτο ἕως τότε ἐν τῷ συνόλῳ ἀκέραιον.

11. Δὲν ἤρκεσαν ὅμως καὶ αὐτό. Οἱ Τούρκοι παρεδόθησαν μετ' ὀλίγον, ὁ δὲ Μοροζίνης εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἠθέλησε ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ δυτικὸν ἄετωμα τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν Ἑνετίαν ὡς λάφυρα τὸ ἄγαλμα τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοὺς ἵππους τῆς Ἀθηνᾶς. Κατὰ τὰς σχετικὰς δὲ ἐργασίας τὰ μάρμαρα ἐκρημνίσθησαν ἀπὸ τὸ ὕψος ἐκεῖνο καὶ συνετρίβησαν εἰς μικρὰ τεμάχια.

12. Τελευταῖον, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὁ Ἀγγλὸς Ἑλγιν, ἔχων τὴν ἄδειαν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ἀφῆρεσεν ἀπὸ τὸ οἰκοδόμημα τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἀκόμη γλυπτὰ καὶ τὰ μετέφερεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἠγοράσθησαν διὰ τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον.

Τοιοιουτρόπως κατοπτρίζονται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Παρθενῶνος αἱ περιπέτειαι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

13. Ὡς οἰκοδόμημα ὁ Παρθενὼν ἦτο σεμνὸς καὶ μεγαλοπρεπής· ὡς πρὸς τὸ σύνολόν του δὲ βεβαίως δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον ἄλλος ναὸς ἐφ' αὐτῷ μετὰ αὐτόν, ἀλλ' οὔτε καὶ βραδύτερον παρήχθη.

14. Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον τοῦτο· διότι ὁ Παρ-

θενών ὁκοδομήθη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ὑψίστης πολι-
τικῆς, οἰκονομικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθη-
νῶν, καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ συνέπρασιν, ἀφει-
δῶς διαθέτοντες πλουσιώτατα ὑλικά μέσα, ἐξαιρετικῶς
μεγαλοφυεῖς καὶ μεγαλουργοὶ ἄνδρες, πολιτικοί, ἀρχι-
τέκτονες καὶ πλάσται· τοιαύτη δὲ σύμπτωσης εὐνοϊκῶν
ὄρων δὲν παρουσιάσθη πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Παρθενὸν ἀπέβη ἀθάνατον μνημεῖον, μαρτυ-
ροῦν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῆς
νικηφόρου ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως καὶ τὰ εἰς αὐτὴν ἐπακο-
λουθήσαντα ἀγαθὰ.

Περίστασις (ἡ)· αἱ περιβάλλουσαι τὸν ἀρχαῖον ναὸν κιονο-
στοichiaί.

Περίπτερος (ὁ)· ναὸς ἔχων περίστασιν· δηλ. περιβαλλόμενος
ἀπὸ κιονοστοichίας εἰς ὅλας τὰς πλευράς.

Πρόναος (ὁ)· τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἡ
πρὸ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ στοά· ἐλέγετο καὶ *πρόδομος*· ἀντιστοι-
χεῖ πρὸς τὸν νάρθηκα τῶν ἐκκλησιῶν.

Σηκός (ὁ)· τὸ κύριον μέρος τοῦ ναοῦ, ὃ μεταξὺ προνάου
καὶ ὀπισθοδόμου χωρὸς.

Ὀπισθοδόμος (ὁ)· στοὰ εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ ναοῦ, εἰς
τὴν δυτικὴν πλευράν.

Πρόστυλος (ὁ)· ὁ ἔχων πρὸ αὐτοῦ στοὰν ἐκ κιόνων καθ’
ὅλην τὴν πλευράν.

35. Μεθόδιος καὶ Τύριλλος.

1. Εἶχον περάσει ὀκτακόσια ἔτη ἀφότου ὁ Χρι-
στὸς ἐδίδαξεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν τὴν θρησκείαν τοῦ ἀλη-
θινοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης. Εἶχον δεχθῇ τὸν χριστια-
νισμόν πολλοὺς αἰῶνας πρότερον οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ

περισσότεροι λαοὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ ὅμως ὑπῆρχον ἀκόμη λαοὶ εὐρωπαϊκοί, γείτονες τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, οἱ ὅποιοι ἐξηκολοοῦν νὰ εἶναι εἰδωλολάτραι.

2. Οἱ Βούλγαροι, οἱ Σέρβοι, οἱ Ρουμᾶνοι, οἱ Ρῶσοι ἐπίστευον εἰς τὰ εἰδῶλα, ἦσαν δὲ ἀκόμη καὶ ἐντελῶς ἀγράμματοι καὶ ἀπολίτιστοι.

Οἱ λαοὶ οὗτοι, ἐπειδὴ ἦσαν γείτονες τῶν Ἑλλήνων, ἤρχοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ αὐτούς. Αἱ παραμεθόριοι ἐλληνικαὶ πόλεις καὶ πρὸ πάντων ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους Κωνσταντινούπολις πολὺ συχνὰ ἐφιλοξένουν ἐμπόρους ἢ ἄλλους ταξιδιώτας τῶν γειτονικῶν τούτων λαῶν. Οὐδέποτε ἔλειπον ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρουμᾶνοι, Ρῶσοι.

3. Ὅλοι αὐτοὶ μετὰ θαυμασμοῦ ἔβλεπον τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς τῶν χριστιανῶν, πολλοὶ δὲ παρηκολοοῦν καὶ τὰς θρησκευτικὰς τελετάς.

— «Ἄλλὰ διατί ἄδετε εἰς τοὺς ναοὺς σας;» ἠρώτων τινὲς ἐκ τῶν ἀπολιτίστων τούτων Σλάβων.

— «Δοξάζομεν τὸν Θεὸν μὲ ἄσματα, διότι παρέχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους πάντα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς», ἀπήντων οἱ χριστιανοί.

Ἐξεπλήσσαντο δέ, ὅταν ἐμάνθανον ὅτι αἱ ἀνημμέναι λαμπάδες καὶ ὁ εὐώδης καπνὸς τοῦ λιβανωτοῦ ἀπετέλουν τὴν μόνην ὑλικὴν θυσίαν, τὴν ὁποίαν προσφέρουν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὸν Θεόν.

Καὶ ἔλεγον εἰς τοὺς Ἑλλήνας:

— «Εἶναι λοιπὸν τόσον καλὸς ὁ Θεὸς σας, ὥστε νὰ ἀρκῆται εἰς τόσον μικρὰν θυσίαν;»

— «Ὁ Θεὸς μας, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ἰδικός σας Θεὸς καὶ τοῦ κόσμου ὅλου, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὅχι νὰ προσφέρουν θυσίας βοῶν ἢ προβάτων, ἀλλὰ νὰ ἀγα-

ποῦν τὸν πλησίον καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἐχθρός των. Εἶναι θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης».

4. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν Σλάβων μετέβαινον Ἕλληνες κατηχηταὶ καὶ ἀπόστολοι, οἱ ὅποιοι μὲ ζῆλον καὶ αὐταπάργνησιν ἐκήρυσσον τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς λαοὺς τούτους, καὶ τὸ κήρυγμά των δὲν ἔμενεν ἄκαρπον, διότι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Σλάβους προσήρχοντο εἰς τοὺς κόλπους τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἄλλ' ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ μὲ ἐξαιρετικὸν ζῆλον καὶ φιλανθρωπίαν ἦσαν οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀδελφοὶ Μεθόδιος καὶ Κύριλλος. Οἱ ἅγιοι οὗτοι ἄνδρες ἀνοίγουν τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἡμερώσεως εἰς τοὺς ἀγραμμάτους καὶ ἀπολιτίστους Βουλγάρους.

5. Ἐως τότε ὅσοι ἐκήρυσσον τὸν χριστιανισμόν εἰς τοὺς Σλάβους ἔκαμναν τὴν λειτουργίαν ἐλληνιστὶ μὲν, ὅταν οἱ κηρύσσοντες ἦσαν Ἕλληνες, λατινιστὶ δέ, ὅταν ἦσαν ἀπόστολοι τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Καὶ τὸ εὐαγγέλιον ἀκόμη ἀνεγινώσκετο ἐλληνιστὶ ἢ λατινιστὶ. Ἀλλὰ τί ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν οἱ λαοὶ οὗτοι ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ ἢ τὰ Λατινικά;

Διὰ τοῦτο ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Κύριλλος, ἀφοῦ πρῶτον κατέγιναν ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης, ἐσκέφθησαν ἔπειτα νὰ μεταφράσουν εἰς αὐτὴν τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν λειτουργικὴν καὶ τὰ ἄλλα θρησκευτικὰ βιβλία. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο εὐκόλον πράγμα.

6. Οἱ Βούλγαροι γλῶσσαν γραφομένην δὲν εἶχον καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν ὅλοι ἀγράμματοι. Ἄν ἐνίοτε μερικοὶ εἶχον τὰ μέσα καὶ τὴν φιλομάθειαν νὰ διδαχθοῦν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν, ἐδιδάσκοντο τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ αὐτὴν ἔγραφον. Ὅσάκις δὲ εὕρισκοντο εἰς

τὴν ἀνάγκην νὰ γράφουν βουλγαρικὰς λέξεις ἢ φράσεις ἔγραφον αὐτὰς μὲ τὰ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. ○

Ἄλλὰ μὲ τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον μόνον δὲν ἔγραφοντο ἀκριβῶς ὅλαι αἱ βουλγαρικαὶ λέξεις. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριλλος ἐπενόησεν ἄρτιον ἀλφάβητον τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης· αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου κάπως τροποποιημένα καὶ ἀπὸ ἔνδεκα νέα γράμματα. Τὸ ἀλφάβητον τοῦτο ὀνομάζεται *κυρίλλειον*.

7. Τοιουτοτρόπως τὰ παλαιότερα βιβλία τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης καὶ ὅλων τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν εἶναι αἱ μεταφράσεις τοῦ Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου. Κατόπιν δὲ καὶ ἄλλοι Βούλγαροι ἐδιδάχθησαν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ μετέφρασαν εἰς τὴν βουλγαρικὴν πολλὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα ἐκκλησιαστικά.

8. Καὶ διὰ μὲν τὴν μεγάλην προσήλωσίν των εἰς τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὰς προσπάθειάς των πρὸς διάδοσιν αὐτοῦ ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησία κατέταξε τὸν Μεθόδιον καὶ τὸν Κύριλλον μεταξὺ τῶν ἁγίων, οἱ δὲ Βούλγαροι, ἀναγνωρίζοντες αὐτοὺς ὡς *θεμελιωτὰς* τοῦ Βουλγαρικοῦ πολιτισμοῦ, τιμῶσιν ἑξαιρέτως καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Ἁγίων Μεθοδίου καὶ Κυρίλλου εἶναι ἡ ἔθνικὴ ἑορτὴ τῶν Βουλγάρων, τελεῖται δὲ τὴν 11ην Μαΐου.

36. ○ Ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου.

1. Τὸ στενώτερον μέρος τοῦ λαιμοῦ, ὃ ὁποῖος ἐνώνει τὴν Στερεάν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Πελοποννήσου, λέ-

γεται Ἰσθμός τῆς Κορίνθου, ἕνεκα τῆς πόλεως Κορίνθου, ἡ ὁποία εἶναι ἐκτισμένη ἐκεῖ πλησίον, λέγεται δὲ καὶ ἀπλῶς Ἰσθμός, διότι εἶναι ὁ σπουδαιότερος ἰσθμός ἀπὸ τοὺς ὑπάρχοντας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ λέγεται μὲν καὶ σήμερον ἡ χώρα αὕτη Ἰσθμός, ἀλλὰ λέγεται καταχρηστικῶς, διότι ἔπαυσε νὰ εἶναι ἰσθμός· ἡ Πελοπόννησος δὲν εἶναι πλέον χερσόνησος εἶναι νῆσος.

2. Εἶναι τώρα πεντήκοντα περίπου ἔτη, ἀφότου αἱ δύο θάλασσαι, ἡ θάλασσα τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ἡ θάλασσα τοῦ Σαρωνικοῦ, ἠνώθησαν διὰ τῆς διώρυγος καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου χερσόνησος μετεβλήθη εἰς νῆσον.

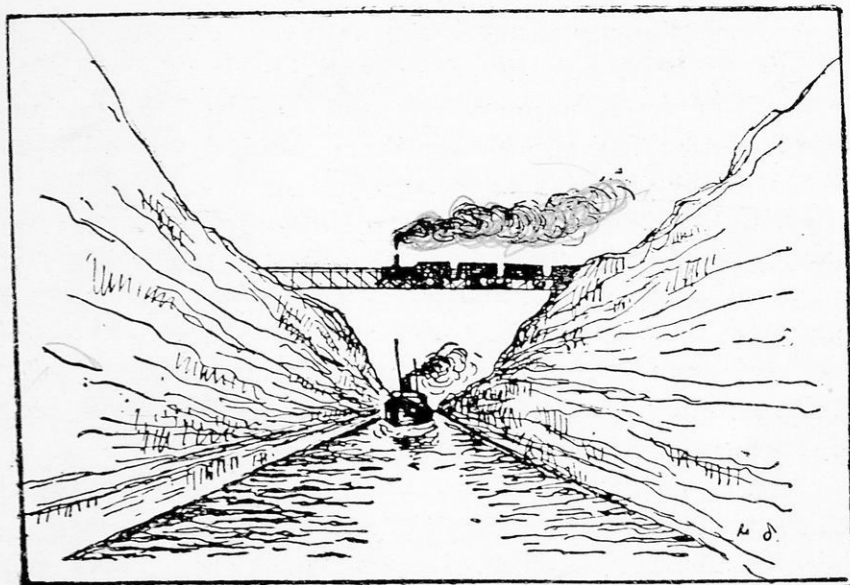
Διὰ τῆς διώρυγος ταύτης ὁ πλοῦς ἀπὸ τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ τὰνάπαλιν συντομεύεται σημαντικῶς, ἀποφεύγονται δὲ καὶ οἱ κίνδυνοι, τοὺς ὁποίους διατρέχει τις, ὅταν περιπλῇ τὴν Πελοπόννησον καὶ μάλιστα παρὰ τὰ ἀκρωτήρια αὐτῆς Μαλέαν καὶ Ταίναρον, ὅπου ἡ θάλασσα συνήθως εἶναι ταραχώδης.

3. Καὶ ἀφοῦ σήμερον, μὲ ὅλην τὴν πρόοδον τῆς ἀιμοπλοΐας καὶ τῶν κατὰ ξηρὰν συγκοινωνιῶν, νομίζεται ὠφελιμωτάτη ἡ διώρυξ τοῦ Ἰσθμοῦ, δύναται τις νὰ φαντασθῇ πόσον ὠφέλιμος θὰ ᾔτο, ἂν ἐπετυγχάνετο τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ μὲν κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίαι ἐγίνοντο συνήθως μὲ ὑποζύγια, αἱ δὲ κατὰ θάλασσαν μὲ μικρὰ ἱστιοφόρα πλοῖα.

4. Ὁ Κορινθιακὸς κόλπος, βαθύτατα εἰσδύων εἰς τὴν καρδίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελεῖ, ἕνεκα τοῦ ἐπικινδύνου περίπλου τῆς Πελοποννήσου, τὸν θαλάσσιον σύνδεσμον μεταξὺ Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς.

Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου ᾔτο βεβαίως ἐμπόδιον,

ἀλλ' οὐχὶ ἀνυπέρβλητον· προκειμένου νὰ περιπλεύσῃ τις τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ διατρέξῃ τοὺς κινδύνους ἐνὸς πολυημέρου καὶ ταραχώδους ταξιδίου, ἦσαν πολὺ μικρότεραι αἱ δυσχέρειαι καὶ οἱ κόποι νὰ μεταφέρονται τὰ ἐμπορεύματα δι' ὑποζυγίων ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς τὸν Σαρωνικὸν καὶ τὰνάπαλιν· ἡ ἀπόστασις ἦτο μόλις ἑξ χιλιομέτρα.

5. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἐμπορεύματα, καὶ οἱ ταξιδιῶται ἀκόμη, μεταφερόμενοι ἀπὸ τῆς μιᾶς παραλίας εἰς τὴν ἄλλην, ἐπεβιβάζοντο πάλιν εἰς τὰ ἐκεῖ ἀναμένοντα πλοῖα καὶ οὕτω μετεκομίζοντο εἰς τὰς ἀντιθέτους παραλίας.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πλοῖα μετεφέροντο ἀπὸ τῆς μιᾶς ἀκτῆς εἰς τὴν ἄλλην. Εἶχε κατασκευασθῇ μεταξὺ τῶν δύο ἀκτῶν ὁδὸς εὐθεῖα καὶ τροχήλατος, διὰ τῆς ὁποίας

ἐπὶ μεγάλων κυλίνδρων ἐξευγμένων, ὥς περιίπου τὰ σημερινὰ φορτηγὰ ἀμάξια, μετεφέροντο τὰ πλοῖα καὶ οὕτω μετεβιβάζοντο ἀπὸ τῆς μιᾶς θαλάσσης εἰς τὴν ἄλλην. Ἡ εὐθελία αὕτη ὁδὸς ἐλέγετο δίολκος, ἡ δὲ ἀμοιβή, τὴν ὁποίαν ἐπλήρωναν οἱ πλοιοκτῆται, ἐλέγετο διαπόρια.

6. Καὶ θὰ ἐρωτήσετε βέβαια, διατί οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐπεχείρησαν νὰ διορύξουν τὸν Ἴσθμόν, ἀφοῦ μέγιστα ὠφελήματα θὰ εἶχαν ἀπὸ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο θαλασσῶν; Ἐπεχείρησαν, μικροὶ μου ἀναγνώσται, καὶ ἐπεχείρησαν εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν.

Ἦδη τὸν ἑβδομον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ ὁ Περίανδρος, ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου, ὁ ὁποῖος καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ χρήματα εἶχεν, ἀπεφάσισε νὰ διορύξῃ τὸν Ἴσθμόν. Πολυπληθεῖς ἐργάται συνηθροοῖσθαι μετὰ τὴν διαταγὴν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ σκληροῦ τυράνου, καὶ ἤρχισαν νὰ βυθίζουν τὴν σκαπάνην εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ἐνώσουν τὰς δύο θαλάσσας.

7. Ἀλλ' ἡ προσπάθεια αὕτη πολὺ γρήγορα ἀνεκόπη· οἱ παλαιοὶ ἦσαν πολὺ προληπτικοί. «Ἄ!» ἔλεγον, «ἂν ὁ θεὸς ἠθέλε τὴν Πελοπόννησον νῆσον, θὰ τὴν ἔκαμνεν ὁ ἴδιος· πῶς ἡμεῖς τὰ ἀσθενῆ πλάσματα ἐκείνου τολμῶμεν νὰ ἐναντιωθῶμεν εἰς τὰς θελήσεις του;»

Ἐνεκα τῆς προλήψεως ταύτης ἐκάμφθη καὶ ὁ ἰσχυρὸς τύραννος καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ ἔργον ἐματαιώθη.

Καὶ ἄλλοι κατόπιν ἐφιλοδόξησαν νὰ συνδέσουν τὸ ὄνομά των μετὰ τὴν τομὴν τοῦ Ἴσθμοῦ, ἡ ὁποία ἦτο τὸ σπουδαιότερον ζήτημα τῶν ναυτιλλομένων Ἑλλήνων καὶ ξένων. Ἀλλὰ μετ' ὀλιγοχρόνιον ἐργασίαν κατέλειπον αὐτό.

8. Λέγουν τινὲς ὅτι οἱ τότε μηχανικοὶ εἶχον τὴν γνώμην ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ Κορινθιακοῦ ἦσαν ὑψηλότερα ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Τί λοιπὸν

θὰ συνέβαιναν, ἂν ὁ Ἰσθμὸς ἐτέμνετο καὶ ἦνοῦντο αἱ δύο θάλασσαι; Τὰ ὕδατα τοῦ Ἰονίου πελάγους θὰ εἰσώρμων διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου εἰς τὸν Σαρωνικὸν καὶ θὰ κατέκλυζον τὰς παραλίας καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους· εἰδικῶς δὲ ἐλέγετο ὅτι ἡ νῆσος Αἴγινα θὰ ἐκαλύπτετο ὁλόκληρος ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

9. Ταῦτα λέγουν, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀληθῆ. Οἱ τότε μηχανικοὶ ἐγνώριζον καλῶς ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν τὸ ὕψος τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης νὰ εἶναι ἀλλαχοῦ μεγαλύτερον καὶ ἀλλαχοῦ μικρότερον· ἡ φυσικὴ ἀρχὴ τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων ἦτο εἰς αὐτοὺς γνωστή. Ἄλλη λοιπὸν ἦτο ἡ αἰτία ἐκείνη, ἡ ὁποία ἡμπόδιζε τοὺς μεγαλοπράγμονας ἐκείνους ἄνδρας νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ ἔργον τῶν.

Ἦτο, καθὼς εἴπομεν, ἡ πρόληψις τῶν ἀνθρώπων, ὅτι τάχα ἡ μεταβολὴ τῆς Πελοποννήσου εἰς νῆσον ἦτο ἔργον ἀνευλαβὲς εἰς τὸν θεόν, ὁ ὁποῖος, ἂν ἤθελε νὰ εἶναι νῆσος καὶ ὄχι χερσόνησος, θὰ τὴν ἔκαμνεν ὁ ἴδιος.

10. Ἄλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μὲ ἀποφασιστικότητα καὶ ἐπιμονὴν ἐπεχείρησε τὴν τομὴν τοῦ Ἰσθμοῦ ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Νέρων.

Μεγαλοπρεπεῖς ἔορται ὀργανώθησαν διὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐγίνετο ἡ ἑναρξίς τῶν ἐργασιῶν· πλοῖα ἐκ πάντων σχεδὸν τῶν λιμένων τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατέπλευσαν εἰς τὸν Ἰσθμὸν φέροντα πανηγυριστὰς καὶ θαυμαστὰς τῆς μεγαλοπραγμοσύνης τοῦ Νέρωνος, οἱ πλησιόχωροι πάντες συνηθροίσθησαν, ὑπολογίζοντες αὐταρέσκως τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἀπεκόμιζον ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο θαλασσῶν. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν ὀριοθεϊσαν ἡμέραν

ἔφθασεν ἡγούμενος πολυαριθμοῦ στρατοῦ, ἵνα ὁ ἴδιος διὰ τῶν ἰδικῶν του χειρῶν ἐγκαινιάσῃ τὸ μεγαλύτερον ἔργον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγνώριζεν ὁ τότε κόσμος.

11. Καὶ πρῶτον ἐπεκαλέσθησαν, σύμφωνα μὲ τὴν τότε θρησκείαν, τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν τῆς θαλάσσης, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιτρίτης. Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἔψαλε τὸν ὕμνον εἰς τοὺς θεοὺς τούτους καὶ κατόπιν λαβὼν χρυσὴν δίκελλαν ἔσκαψε τὴν γῆν πρῶτος αὐτός, καὶ διὰ κοφίνου χρυσοῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὤμων του, μετεκόμισε τὸ χῶμα. Τὸ ἄπειρον πλῆθος, τὸ ὁποῖον εἶχε συρρεύσει ἐκεῖ, μετὰ θαυμασμοῦ καὶ συγκινήσεως ἐπεκρότησε τὸν μεγαλοπράγμονα αὐτοκράτορα.

12. Οἱ ἐργάται ἦσαν πολυάριθμοι καὶ τὰ μὲν γεώδη μέρη ἀνετέθησαν πρὸς ἐσκαφὴν εἰς τοὺς στρατιώτας, τὰ δὲ δυσέργαστα καὶ βραχώδη εἰς ἑξακισχιλίους Ἑβραίους· τούτους εἶχε μεταφέρει ὁ αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, κατὰ τῆς ὁποίας τότε εἶχε φέρει εἰς πέρας εὐτυχῇ πόλεμον.

Ἐν τούτοις ἡ μεγάλη αὕτη ἐπιχείρησις, ἡ ὁποία μετὰ τόσης σοβαρότητος διεξήγετο, δὲν ἐπροχώρησε πολὺ. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ρώμην, ὅπου καὶ ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἐκραγεῖσαν ἐκεῖ ἐπανάστασιν.

13. Οὐδεὶς ἄλλος εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν ἐργατῶν, οὐδὲ νὰ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς κολοσσιαίας δαπάνας, αἱ ὁποῖαι ἀπητοῦντο εἰς ἡμερομίσθια καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέσα τῆς ἐσκαφῆς. Ἔνεκα τούτου αἱ ἐργασίαι διεκόπησαν εὐθύς μὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Νέρωνος.

14. Παρῆλθον ἔκτοτε δέκα ὀκτὼ αἰῶνες, κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἔγινε πλέον σπουδαῖος λόγος περὶ

τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21 ἐδημιουργήθη τὸ μικρὸν Ἑλληνικὸν κράτος, καὶ αἱ ἑλληνικαὶ κυβερνήσεις, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ἐφρόντιζον διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, ἤλθε καιρὸς νὰ σκεφθοῦν καὶ διὰ τὴν τομὴν τοῦ Ἰσθμοῦ· διότι αὕτη θὰ διηυκόλυνε μεγάλως τὴν συγκοινωνίαν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἀνατολικῶν καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς πρωτευούσης.

15. Τὸ 1882 ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐξεχώρησε τὴν τομὴν τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς Γαλλικὴν ἐταιρείαν, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τυρό. Τὴν 25 Ἀπριλίου ἐωρτάσθησαν τὰ ἐγκαίνια μεγαλοπρεπῶς, ὥς ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ Νέρωνος. Στόλος τριάκοντα περίπου πλοίων, πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν, εἶχε μεταφέρει ἐκεῖ πλῆθος ἐορταστῶν· ὁ λαὸς τῶν περιχώρων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἶχε προσέλθει εἰς τὸν τόπον τῆς ἐορτῆς διὰ νὰ ἀντικρίσῃ τὸν βασιλέα τοῦ καθαγιάζοντα διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τὸ μέγα ἔργον.

Ἐψάλη ἁγιασμὸς καὶ δεήσεις ἀνεπέμφθησαν εἰς τὸν Ὑψιστὸν ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἔργου. Κατόπιν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α΄ ἔσκαψεν ὁ ἴδιος μὲ ἀργυρᾶν σκαπάνην, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς Χαρίλαος Τρικούπης ἀπέσυρε τὸ ἐκσκαφὲν χῶμα μὲ ἀργυροῦν πτύον καὶ ἔρριπεν αὐτὸ ἐντὸς χειραμάξης. Τὸ δὲ ποριστάμενον πλῆθος ἐζητωκραύγαζε πλῆρες ἐλπίδων, ὅτι τὸ ἐγκαινiasθὲν ἔργον θὰ ἐπερατοῦτο ἀπροσκόπτως καὶ ταχέως.

16. Ἡ τάφρος ἠνοιχθῇ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶχον χαράξει οἱ μηχανικοὶ τοῦ Νέρωνος, διότι οἱ σημερινοὶ μηχανικοὶ ἐδέχθησαν καθολοκληρίαν τὰς γνώμας τῶν παλαιῶν μηχανικῶν. Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἐπὶ Νέρωνος γενομένη προσπάθεια δὲν

ἦτο πρόχειρος, ἀλλ' ὅτι ἐφηρμόσθη σχέδιον τὸ ὁποῖον ἦτο ἀπόρροια μακρᾶς καὶ προσεκτικῆς μελέτης.

17. Αἱ ἐργασίαι τῆς Γαλλικῆς ἐταιρείας μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίμονον ἐργασίαν προσέκοψαν ἔνεκα κακοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν ἐνδεχομένων δαπανῶν καὶ ἀνεκόπη ἡ περαιτέρω διεξαγωγή αὐτῶν. Νέα ἐταιρεία, Ἑλληνικὴ αὕτη, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀνδρέου Συγγροῦ, ἀνέλαβε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἡμιτελὲς ἔργον. Αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρησαν ἀπροσκόπτως, καὶ τοιουτοτρόπως τὸ 1893, αἱ δύο θάλασσαι, αἱ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου διὰ στενῆς λωρίδος γῆς χωρισμέναι, ἔδωσαν ἀμοιβαῖον ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐπ' ἀγαθῷ τῶν ναυτιλλομένων καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος.

18. Ἡ κατασκευασθεῖσα διῶρυξ ἔχει μῆκος 6345 μέτρων, πλάτος καὶ βάθος 8 μέτρων. Ἐξωρούχθησαν 10 περίπου ἑκατομμύρια κυβικὰ μέτρα χώματος καὶ ἔδαπανήθησαν 60 ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν.

Τὸ συντελεσθὲν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἦτο πρόβλημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ εἴκοσιν αἰῶνας, ἐνέπλησε χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ἡ παράδοσις αὐτοῦ εἰς τὴν ναυσίπλοϊαν ἔγινε διὰ μεγαλοπρεπῶν ἐγκαινίων, τὰ ὁποῖα ἐωρτάσθησαν τὴν 25 Ἰουλίου τοῦ 1893.

19. Ὡς τόπος συγκεντρώσεως ὠρίσθη τὸ μικρὸν χωρίον Καλαμάκι, παρὰ τὸ ἀνατολικὸν στόμιον τῆς διῶρυγος, ἀριστερὰ τοῦ εἰσπλέοντος.

Ὀλίγον πρὸ τῆς 11ης ὥρας τῆς ἡμέρας ταύτης στόλος ἐξ εἴκοσι πλοίων πολεμικῶν καὶ ἐμπορικῶν κατέπλευσεν εἰς τὸ Καλαμάκι, ἡγουμένης τῆς θαλαμηγοῦ «Σφακτηρίας», ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπέβαιναν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια· ἐπὶ δὲ τῶν ἐμπορικῶν ἐπέβαινον οἱ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἐορτασταί.

20. Τὴν ἄφιξιν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἐχαιρέτισαν διὰ κανονιοβολισμῶν ἄλλα πολεμικὰ πλοῖα, ἑλληνικὰ καὶ εὐρωπαϊκὰ, τὰ ὅποια εἶχον καταπλεύσει εἰς Καλαμάκι ἀπὸ τῆς πρωτῆς ἐπίτηδες. Ἀμφότεραι δὲ αἱ ἀκταὶ τοῦ ἀνατολικοῦ στομίου ἦσαν πλήρεις κόσμου συρρεύσαντος ἐκ τῶν πέριξ πόλεων καὶ χωρίων.

21. Τὴν 11ην ἀκριβῶς ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, οἱ ὑπουργοί, οἱ διπλωματικοὶ ἀντιπρόσωποι καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσημοι ἀπεβιβάσθησαν παρὰ τὴν ἀκτὴν, ὅπου ὑπὸ κομπῆν σκιάδα, ἐστολισμένην μὲ κλάδους μύρτων καὶ μὲ κυανόλευκα συμπλέγματα, ἐψάλη ἁγιασμός, χοροστατοῦντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κορινθίας Κολιάτσου. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἁγιασμοῦ ὁ βασιλεὺς ἐξεφώνησε τὸν ἐξῆς λόγον:

22. «Ζωηρὰν αἰσθάνομαι χαρὰν βλέπων περατωθὲν ἐπὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας ἔργον, ὅπερ ἀπὸ αἰώνων ἀπησχόλησε τὸν κόσμον. Ἀπὸ τοῦ Περιάνδρου μέχρι τοῦ Νέρωνος ἐπεξητήθη εἰς μάτην ἡ διορυχὴ τοῦ Ἰσθμοῦ· ἄλλ' ὅτε πρό τινων ἐτῶν ὁ νοῦς ἀνδρῶν δραστηρίων πρὸς πᾶσαν μεγαλουργὸν ἐπιχείρησιν συνέλαβε τολμηρότερα τοιαύτης φύσεως ἔργα, ἐθεώρησα ἔκτοτε δυνατόν καὶ τοῦ ἔργου τούτου τὴν τελείωσιν...»

23. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ βασιλέως ὁ Ἀνδρέας Συγγρός, πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας, εἶπε τὰ ἐξῆς:

«Μεγαλειότατε, ἀντὶ τῶν στρωμάτων γῆς, τὰ ὅποια πρότερον ἐχώριζον τοὺς δύο κόλπους, ἰδοὺ τώρα ἰσθὸς μόνον μετὰξινος ἐμποδίζει τὴν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον κόλπον μετάβασιν.»

»Τὴν τομὴν τοῦ κωλύματος τούτου ἂς εὐδοκήσῃ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης νὰ τελέσῃ τῇ βοηθείᾳ τῆς ψαλίδος ταύτης, τὴν ὁποίαν λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ προ-

τείνω Αὐτῇ, κηρύττουσα οὕτω τὸ ἄνοιγμα τῆς διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου παγκοσμίου συγκοινωνίας».

24. Καὶ ἀμέσως ὁ Συγγρὸς προσέφερεν εἰς τὸν βασιλέα ἐπὶ χρυσοῦ δίσκου ψαλίδα ἐπίσης χρυσῇν. Ὁ δὲ βασιλεὺς λαβὼν τὸν δίσκον ἔδωσε τὴν ψαλίδα εἰς τὴν βασίλισσαν Ὀλγαν καὶ αὕτη ἔκοψε τὴν κυανόλευκον ταινίαν, ἡ ὁποία ἔφρασσε τὸ στόμιον τῆς διώρυγος.

Ἐν τῇ 24. Καὶ ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἔχυσε τὸν ἁγιασμόν εἰς τὴν διώρυγα, ὑπὸ τὸν κρότον τῶν τηλεβόλων καὶ ὑπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὰς τοῦ παρισταμένου πλήθους.

25. Κατόπιν ἡ βασιλικὴ συνοδεία ἐπεβιβάσθη τῆς «Σφακτηρίας», ἡ ὁποία πρώτη εἰσῆλθεν εἰς τὴν διώρυγα, ἠκολούθησαν τὰ λοιπὰ πλοῖα, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ οὕτω ἀπετελέσθη μία γραμμὴ σημαιοστολιστῶν πλοίων διαπλεόντων τὴν διώρυγα. Σταθμεύσαντα ἐπ' ὀλίγον παρὰ τὴν Κόρινθον, διέπλευσαν καὶ πάλιν τὴν διώρυγα κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ κατηυθύνθησαν εἰς Πειραιᾶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

37. Τὸ Αὐλωνάριον.

1. Εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς Εὐβοίας, νοτίως τῶν διακλαδώσεων τῆς Δίρφυος καὶ εἰς ἴσην σχεδὸν ἀποστασιν ἀπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐκτείνεται ἡ πεδιάς τοῦ Αὐλωναρίου.

Ἡ πεδιάς αὕτη εἶναι ἐπιμήκης, διαρρέεται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ μικροῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς πεδιάδος ἐπὶ λόφου ἡρέμα ὑψουμένου εἶναι ἐκτισμένον τὸ χωρίον. Αἱ οἰκίαι αὐτοῦ εἶναι ἐστραμμέναι πᾶσαι πρὸς δυσμὰς καὶ νότον ὥς σκοπιαί πρὸς τὴν εὐφορον πεδιάδα, ἡ ὁποία παρέχει εἰς τοὺς Αὐλωναρίτας πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου ὑψοῦται μεγαλοπρεπὴς ἐνετικὸς πύργος δεσπόζων τῆς ὅλης περιοχῆς. Εἶναι ἀκέραιος, διασφύζονται δὲ ἀκόμη οἱ ἐξῶσται καὶ αἱ ἐπάλξεις του, τὰς ὁποίας ἤδη χρησιμοποιοῦν ὥς φωλεὰς πολυπληθεῖς κολοιοί.

2. Οἱ κάτοικοι τοῦ Αὐλωναρίου εἶναι πάντες σχεδὸν γεωργοί. Διὰ τοῦτο, ἂν ἔλθετε εἰς τὸ χωρίον ἡμέραν ἐργάσιμον, δὲν θὰ συναντήσετε παρὰ μόνον ὀλίγους τινὰς τεχνίτας εἰς τὰ ἐργαστήριά των. Ἡ ἀγορὰ

εἶναι ἔρημος ἀνθρώπων· τὰ μικρὰ ἐμπορικὰ καὶ τὰ παντοπωλεῖα εἶναι κλειστά· ἀνοίγουν μόνον τὴν πρωτὴν μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τῆς δύσεως μέχρι τοῦ δείπνου· κατόπιν ψυχὴ ζῶσα δὲν φαίνεται εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀναπαύονται καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, ἐγείρονται δὲ τὴν πρωτὴν ἀκμαῖοι καὶ ἐπαναλαμβάνουν τὸ τίμιον ἔργον των.

38. Ἡ βρύση τοῦ χωριοῦ.

1. Ἐκεῖ ποὺ πέντε γέρικα πλατάνια
θαρρεῖς ἕνα μὲ τ' ἄλλο παραβγαίνουν,
ποιό πρωτο θὲ νὰ φτάσῃ στὰ οὐράνια,
γι' αὐτὸ ὅλο ψηλότερα πηγαίνουν.
2. Ἐκεῖ ποὺ χορταράκι πρασινίζει
τὴν ὥρα τοῦ ζεστοῦ καλοκαιριοῦ
κι ἀκούεται νερὸ ποὺ μουρμουρίζει
ἐκεῖ νὰ ἢ κρύα βρύση τοῦ χωριοῦ.
3. Ἐκεῖ στὴ μαργαριταρένια βρύση,
ὅλα τοῦ κάμπου τὰ πουλιὰ θὰ ῥθοῦνε,
κ' οἱ πεταλοῦδες κι ὅλο τὸ μελίσι
μ' ὀλόδροσο νερὸ νὰ ποτισθοῦνε.
4. Καὶ τοῦ χωριοῦ τὰ κοριτσάκια πάλι
θὰ μαζωχθοῦν στῆς βρύσης τὴ γωνιά
νὰ νίβουν τριανταφυλλένα κάλλη
καὶ νὰ γεμίσουν κόκκινα σταμνιά.

39. Ἡ ζωὴ τῶν γεωργῶν.

1. Ἄν παρακολουθήσετε γεωργοὺς μεταβαίνοντας εἰς τοὺς ἀγρούς των, θὰ τοὺς ἀκούσετε νὰ συζητοῦν διὰ τὰ γεννήματά των, διὰ τὰ καματερά των, διὰ τὰς γεωργικὰς ἐν γένει ἐργασίας των, εἰς τὰς ὁποίας ἐπιζητοῦν τὴν τέρψιν καὶ τὴν χαράν.

— «Χθὲς ὅλην τὴν ἡμέρα ἔκαμνα ζευγάρι στὸν κάμπο. Κόπο δὲν ἐκατάλαβα· βλέπεις τὸ ὕνι νὰ χώνεται ἓνα γόνατο τοῦ βάθους καὶ φραίνεται ἡ ψυχὴ σου», λέγει ὁ εἷς.

— «Ἐμεῖς χθὲς εἴχαμε γεννητούρια», ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος· «ἡ ἀγελαδίτσα μου ἡ Μελισσὼ ἐγέννησε ἓνα ἀρσενικὸ μοσχαρακί· εἶναι μιὰ χαρὰ νὰ τὸ βλέπῃς. Θὰ τὸ κρατήσω γιὰ καματερό».

2. Οἱ γεωργοὶ εἶναι εὐδαίμονες, ἀλλὰ δὲν τὸ γνωρίζουν, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ εὐτυχία των.

Ὅταν τὴν ἐσπέραν ἐπιστρέψῃ ὁ γεωργὸς εἰς τὸν ἀπέριττον οἶκόν του, παρακάθεται μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν τράπεζαν καὶ τρώγει τὸν ἄρτον του καὶ τὰ νόστιμα ἐδέσματα του, τὰ ὁποῖα δὲν ἠγόρασεν ἀντὶ χρημάτων, ἀλλ' ἐπόρισεν εἰς αὐτὸν ἡ φιλοπονία του.

Τὰς ἐσπέρας τοῦ χειμῶνος κάθεται παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ ἀρέσκεται νὰ συνδανλίζῃ τὴν πυράν, ἐνῶ ἡ σύζυγός του νήθει τὰ ἔρια τῶν προβάτων του, ἡ δὲ θυγάτηρ του ἄδουσα ὑφαίνει εἰς τὸν ἴστον τὰ ὠραῖα καὶ στερεὰ ἐγγχώρια ὑφάσματα. Εὐφραίνεται ἀληθῶς ἡ ψυχὴ του, ὅταν ἀκούῃ τὴν θυγατέρα του νὰ τραγουδῇ:

*Μαλαματένιος ἀργαλειὸς κ' ἐλεφαντένιο χτένι,
χαρὰ στήνε τὴ λυγερὴ πού τραγουδεῖ καὶ φαίνει.*

Τιμὴ μεγάλη καὶ χαρὰ ποὺ ἔν' ἀργαλειὸς στὸ σπίτι,
τὸ κάθε δόντι τοῦ χτεριοῦ ἀξίζει μαργαρίτη.

3. Κατακλίνεται καὶ ἀμέσως γλυκὺς ὕπνος κλείει
τὰ βλέφαρά του. Ἀλλὰ μὲ τὴν πρώτην κραυγὴν τοῦ
ἀλέκτορος διακόπτει τὸν ὕπνον του· ἐννοεῖ ὅτι εἶναι αἱ
πρῶται μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραι καὶ πρέπει νὰ δοθῇ
συμπληρωματικὴ τροφή εἰς τὰ καματερά του.

Ἐγείρεται ἀπὸ τὴν κλίνην του ἡσύχως καὶ μετα-
βαίνει ψηλαφητὴ εἰς τὴν ἐστίαν· ἀνάπτει τὸ φανάριον,
τὸ ὁποῖον ἔχει ἐτοιμάσει ἀφ' ἐσπέρας ἢ σύζυγός του,
καὶ κρατῶν αὐτὸ καταβαίνει διὰ τῆς καταπακτῆς εἰς τὸ
κατώγειον.

Πλησιάζει τὰ καματερά του, τὰ ὁποῖα στοργικῶς
θωπεύει. Ἀφοῦ ρίψει τὸ ἀναγκαῖον ἄχυρον εἰς τὴν φά-
την, ἀναβαίνει εἰς τὴν οἰκίαν καὶ κατακλίνεται πάλιν
μέχρι τοῦ λυκαυγοῦς.

4. Τὸν χειμῶνα αἱ γεωργικαὶ ἐργασίαι εἶναι ὀλι-
γώτεραι καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ γεωργὸς ἐργάζε-
ται μὲν, ἀλλὰ δὲν καταπονεῖται. Ὅταν ὁμως ἔλθῃ ἡ
ἄνοιξις καὶ ἀρχίζουν νὰ λειώνουν τὰ χιόνια εἰς τὰ
βουνά, ὁ γεωργὸς ἐργάζεται ἐντατικώτερον, αἱ παχυν-
θεῖσαι κατὰ τὸν χειμῶνα ἀγελάδες αἰσθάνονται τώρα
τὸν ζυγὸν τοῦ ἀρότρου βαρύτερον, τὸ δὲ ὕνιον, τὸ
ὁποῖον εἶχε μαυρίσει ἔνεκα τῆς χειμερινῆς ἀχρηστίας,
ἤδη διασχίζον τοὺς ἀγροὺς ἀρχίζει νὰ στίλβῃ.

Ἐνῶ ὁ γεωργὸς ἀσχολεῖται εἰς τὰς πρῶτας τοῦ
ἔαρος ἐργασίας, τὰ σπαρτὰ λαμβάνουν ὕψος καὶ πυ-
κνοῦνται, ἡ δὲ χελιδὼν, ἐπανελθοῦσα, ἀπὸ τὸ μακρινὸν
ταξιδιὸν της, ἀναζητεῖ τὴν παλαιὰν φωλεάν της ἢ κτί-
ζει νέαν. Ἡ ἄμπελος ἤδη ἀρχίζει νὰ πρασινίξῃ καὶ τὰ
δένδρα ἀπολύουν νέους βλαστοὺς καὶ ἄνθη. Ἡ φύσις

στολίζεται με τὸ πολυτελέστερον φόρεμά της. Παντοῦ χαρὰ Θεοῦ.

5. Κάποτε τὸ ἔαρ ἦτο θερμὸν καὶ ἄβροχον, ὁ δὲ πράσινος σῖτος ἤρχισε νὰ μαραίνεται καὶ νὰ ὠχρίῃ. Ἡ ἀπογοήτευσις ἦτο ζωγραφισμένη εἰς τὰ πρόσωπα τῶν ἀγαθῶν γεωργῶν. Ἐπανειλημμένως ἤκουες νὰ ἐπικαλοῦνται τὴν θεῖαν βοήθειαν. «Ρῖξε, Θεέ μου, μία βροχὴ νὰ φάνε τὰ παιδιὰ μας ψωμί», ἔλεγον πολλάκις.

Ὅταν μετὰ ἀγωνίαν ἡμερῶν τινῶν ὀλίγαι βροχαὶ τοῦ Ἀπριλίου ἔσβησαν τὴν δίψαν τῆς γῆς, ἔλαμπον τὰ πρόσωπα τῶν γεωργῶν ἀπὸ χαράν. Καθ' ὃν χρόνον ἡ λεπτὴ βροχὴ ἐπότιζε τοὺς ἀπεξηραμμένους ἀγρούς, τοὺς ἤκουες νὰ λέγουν: «Δόξα νὰ ᾗχης, Θεέ μου, αὐτὴ δὲν εἶναι βροχὴ, εἶναι χρυσάφι». Καὶ λαϊκὸν γνωμικὸν παριστᾷ τὴν ἀξίαν τῶν ἐαρινῶν τούτων βροχῶν:

*Ἄν κάμῃ ὁ Ἀπρίλης δυὸ νερὰ καὶ ὁ Μάης ἄλλο ἓνα
χαρὰ στονε τὸ γεωργὸ πού ᾗχει στὴ γῇ σπαρμένα.*

40. Ἡ βροχὴ.

1. Ὁ ἥλιος βλέπει ἀπὸ ψηλὰ
μὲ μάτι φλογερό,
καὶ ἡ γῆ διψᾷ καὶ καίγεται
καὶ σκάζει γιὰ νερό.
2. Τὰ λούλουδα μαραίνονται
σὰν λιγοθυμισμένα,
καὶ τὰ φυτὰ ξηραίνονται
καὶ χάνοντ' ἓνα ἓνα.

3. Ξάφνον ἀπ' τῇ δύσι ἐκεῖ μακριὰ
φωτίζουν ἀστραπὲς
καὶ τὶς ξανοίγουν τὰ χωριά
κ' οἱ χῶρες χαρωπές.
4. Ἀπ' ἀεράκι δροσερὸ
τὰ φύλλα ἀναιριχιάζουν
καὶ σὲ πολὺ, πολὺ νερὸ
τὰ σύννεφα ξεσπάζουν.
5. Βρέχει σὲ δάση φουντωτά,
βρέχει, σὲ κάμπους καὶ χωριά,
βρέχει ποτίζει τὰ σπαρτά,
ποτίζει κάθε γῆς μεριά.
6. Ἀνθίζει σ' ὅλους τοὺς ἀγρούς
καὶ τ' ἄνανθο χορτάρι
καὶ στὸ χωράφι καθενὸς
μεστώνει τὸ σιτάρι.
7. Καὶ τρῶνε πλούσιοι καὶ φτωχοὶ
κ' εὐχαριστοῦνε τὴ βροχή.

41. Τὰ καμαλερά.

Α'.

1. Ἡμέραν τινὰ τοῦ Νοεμβρίου εἶχομεν ἐκδράμει
μετὰ τῶν μαθητῶν μου πρὸς ἐπίσκεψιν ἐνὸς λόφου, τὸν
ὁποῖον οἱ ἐπιχώριοι ὀνομάζουν Καστρί.

Ἦτο ἡμέρα ἡλιόλουστος μετὰ πολυημέρους βροχάς, ἡ ἀτμόσφαιρα διαυγής καὶ ἡ θαλπωρὴ τοῦ ἡλίου ἐπιθυμητή. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ὑπῆρχεν ἀρχαιότατον φρούριον, τοῦ ὁποίου τὰ σφζόμενα ἔχνη παρηκολουθήσαμεν μετὰ τῶν μαθητῶν.

Μετὰ βραχὺ μάθημα περὶ τῶν λεγομένων κυκλωπέων τειχῶν κατήλθομεν εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ διεσκορπίσθησαν καθ' ὁμάδας καὶ ἔπαιζον, ἐγὼ δὲ ἐπλησίασα γεωργόν τινα, ὁ ὁποῖος ἡροτρία τὸν ἀγρόν του.

2. Ἐκάθισα ἐπὶ σωροῦ λίθων καὶ παρηκολούθουν διὰ τοῦ βλέμματός μου τὸν γεωργόν, ὁ ὁποῖος ἦτο τόσον ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, ὥστε θὰ ἐνόμιζες ὅτι δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ ἑκατοντάδα μαθητῶν, τῶν ὁποίων αἱ χαρῶπαὶ φωναὶ ἐδόνουν τὸν ἀέρα.

Ἐξακολουθῶ νὰ τὸν παρακολουθῶ καὶ τὸν ἀκούω νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὰ καματερά του διὰ μιᾶς ἢ δύο

λέξεων, καὶ βλέπω ἐκεῖνα ἄλλοτε νὰ στρέφονται, ἄλλοτε νὰ σταματοῦν, ἄλλοτε νὰ καταβάλλουν μεγαλυτέραν δύναμιν, σύμφωνα μὲ τὴν προσταγὴν τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον.

Τὸν ἀκούω ἀκόμη νὰ ὁμιλῇ πρὸς αὐτὰ ὥς πρὸς ἀνθρώπους, νὰ τὰ ἐνθαρρύνῃ καὶ πολλάκις νὰ τοὺς τραγουδῇ ὥς διὰ νὰ τὰ κολακεύσῃ καὶ νὰ τὰ ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τὸ βαρὺ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐκτελοῦν.

— «ὦ! ὦ! τῶν καλῶν μου τῶν βοδιῶν, τῶν καλῶν παλληκαριῶν», ἐπιφωνεῖ πολλάκις.

Ἄλλοτε πάλιν τραγουδεῖ.

*«Πᾶνε τὰ μαῦρα στὸ νερό, τὰ γαλανὰ στ' ἁλῶνι
τὰ ροῦσα καὶ τὰ μελισσὰ σ' ἓνα καλὸ περβόλι».*

Καὶ πάλιν ἐπιφωνεῖ:

— «Ἄ! ἅ! τὰ βόδια τὰ καημένα, τὰ πολυβασανισμένα».

Καὶ βλέπετε τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ ζῶα νὰ καταβάλλουν τὴν δύναμίν των καὶ νὰ σχίζουν τὴν γῆν ὅσο τὸ δυνατὸν βαθύτερον.

3. Μετ' ὀλίγον, ἐπειδὴ ἐπλησίαζε μεσημβρία, διακόπτει τὴν ἄροσιν, ἀπαλλάσσει τοὺς βοῦς ἀπὸ τὸν ζυγὸν καὶ τοὺς ὀδηγεῖ ὑπὸ τὴν σκιὰν γηραιᾶς ἐλαίας· τοὺς τρίβει ἀπαλὰ εἰς τὸ πλατὺ μέτωπόν των, τοὺς ψιθυρίζει θωπευτικούς λόγους καὶ κατόπιν τοὺς ἀσπάζεται στοργικῶς ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν.

Εἶχα πλησιάσει τὸν καλὸν γεωργὸν καὶ τοῦ λέγω:

— «Αὐτὰ τὰ χάρδια ποὺ τοὺς κάμνεις, τὰ ἐννοοῦν; τὴν ἀγάπην ποὺ τοὺς δείχνεις τὴν καταλαβαίνουν ἄρα γε τὰ καματερά σου;»

— «Καὶ βέβαια, δάσκαλέ μου. Τὰ θέλουν τὰ χάρδια καὶ τὰ καταλαβαίνουν τὰ γατιά καὶ τὰ σκυλιά, γιατί

τάχα δὲν τὰ καταλαβαίνουν αὐτὰ τὰ εὐλογημένα ζωντανά, ποὺ δουλεύουν γιὰ τὸ ψωμί μας;»

4. Εἶχε δίκαιον ὁ γεωργός. Πόσον ἀπατῶνται ὅσοι νομίζουν ὅτι τὰ κατοικίδια ζῶα δὲν μᾶς ἐννοοῦν ἢ ὅτι εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀδιάφορα πρὸς τὴν συμπεριφορὰν μας!

Ἐὰν οἱ πτωχοὶ αὐτοὶ δοῦλοί μας εἶχον λαλίαν, πολλάκις θὰ μᾶς ἐξέφραζον τὴν εὐχαρίστησίν των διὰ τὰς θωπείας μας καὶ τὰς φροντίδας μας χάριν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποστροφὴν των διὰ τὴν βαναυσότητά μας.

B'.

1. Ἡ ἐπιπονωτέρα ἐργασία διὰ τοὺς βοῦς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν γεωργόν, εἶναι τὸ ὄργωμα. Εἶναι τὸ πρῶτον σχίσιμον τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὸ ἄροτρον ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ ἔδαφος ἔχει σκληρυνθῇ.

— «Βογγοῦν τὰ βόδια, δάσκαλέ μου, στὸ πρῶτο ὄργωμα», μοῦ ἔλεγε κάποτε εἷς γεωργός. Καὶ προσέθεσεν, «ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ποτάμι χύνουμε τὸν ἰδρῶτα γιὰ νὰ βαστοῦμε τὸ ὕνι βαθιά».

Ὁ γεωργός, ὅταν ἀροτριᾷ, προσπαθεῖ νὰ χώνῃ τὸ ὕνιον ὅσον ἡμπορεῖ βαθύτερον διὰ νὰ ἀνασκαφῇ τὸ χῶμα καὶ ἡλιασθῇ, ἔπειτα δέ, ὅταν βρέξῃ, νὰ ἀπορροφηθῇ ἀρκετὸν ὕδωρ. Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν μετὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας σπαρῇ ὁ ἀγρός, θὰ ἔχῃ τὴν ἀναγκαίαν ἱκμάδα νὰ ἐκθρέψῃ τὸ φυτόν, τὸ ὁποῖον θὰ βλαστήσῃ ἀπὸ τὸ σπέρμα.

2. Ἡ περισσότερον χρόνον ἀπαιτοῦσα γεωργικὴ ἐργασία εἶναι ἡ ἄροσις, εἴτε ὄργωμα γίνεται μὲ αὐτὴν εἴτε σπορά. Ἀλλ' ὅσον ταχύτερον καὶ τελειότερον γίνε-

ται ἢ ἄροσις, τόσον ἢ δαπάνη εἶναι μικροτέρα καὶ τὰ κέρδη περισσότερα.

Ποῖος θὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ ξύλινον ἄροτρον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται σήμερον οἱ γεωργοί μας, εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς μὲ τὸ ὁποῖον ἀνέσκαπτον τοὺς ἀγρούς των οἱ Ἕλληνες πρὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν;

Εἰς Ἑλλήν ποιητῆς ὀνομαζόμενος Ἡσιόδος, ὁ ὁποῖος ἔζησεν ὀκτακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ, μᾶς περιγράφει εἰς ἓν ποίημά του τὸ ἄροτρον τῶν συγχρόνων του καὶ νομίζεις ὅτι ἔχεις ἐνώπιόν σου τὸ ἄροτρον τοῦ Πελοποννησίου ἢ τοῦ Κρητὸς γεωργοῦ. Ἔνεκα τούτου τὸ ξύλινον ἄροτρον τῶν γεωργῶν μας ὀνομάζεται ἡσιόδειον.

3. Ἦκουσα κάποτε τὸν διαπρεπῆ γεωπόνον Χασιώτην νὰ ὁμιλῇ εἰς μίαν συνάθροισιν γεωργῶν καὶ νὰ τοὺς συμβουλεύῃ νὰ προμηθευθοῦν νέα ἄροτρα. Μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ὁποῖα ἤκουσα, μοῦ ἔκαμαν ἰδιαίτεραν ἐντύπωσιν οἱ ἑξῆς λόγοι του:

«Τὸ ἄροτρον μὲ τὸ ὁποῖον ἐσυνηθίσατε νὰ ζευγαρίζετε τὰ χωράφια σας πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ἐντελῶς. Ἐξυπηρέτησε τὸν κόσμον χιλιάδες χρόνια, τοῦ ἀνήκει δόξα καὶ τιμὴ, καὶ δι' αὐτὸ πρέπει ἐν ἡ δύο ἀπὸ αὐτὰ νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὸ Ἐθνολογικὸν μουσεῖον παρὰ τὴν φουστανέλλαν καὶ τὴν βράκαν τῶν πάππων μας, παρὰ τὰ καριοφίλια καὶ τὰ τρομπόνια καὶ τὰ γιαταγάνια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἠλευθέρωσαν».

«Ἄλλ' ὅμως, ὅπως τώρα ὁ στρατός μας εἶναι ὥπλισμένος μὲ ὅπλα τέλεια, τοιοῦτοτρόπως καὶ σεῖς πρέπει νὰ ἐφοδιασθῆτε μὲ γεωργικὰ ἐργαλεῖα τέλεια, τὰ ὁποῖα καὶ εἰσοδήματα μεγάλα θὰ σᾶς δώσουν καὶ θὰ σᾶς ἀνακουφίσουν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους σας».

4. Καὶ ἀληθῶς, τὰ σύγχρονα ἄροτρα δὲν εἶναι

πλέον ξύλινα, εἶναι σιδηρεᾶ καὶ διαφόρων εἰδῶν, ἅλλα εἶναι ἐλαφρὰ, κατάλληλα δι' ὄρεινὰ ἐδάφη καὶ ἐπικλινεῖς ἀγρούς, καὶ ἅλλα βαρύτερα, κατάλληλα διὰ πεδιάδας. Ὑπάρχουν ἄροτρα συρόμενα ὑπὸ ἐνὸς ζώου, ἅλλα ὑπὸ δύο ζώων, ἅλλα ὑπὸ τριῶν καὶ ἅλλα ὑπὸ τεσσάρων.

Ὑπάρχουν πρὸς τοῦτοις ἄροτρα, τὰ ὁποῖα σύρονται ὑπὸ μηχανῶν βενζινοκινήτων, εἶναι τὰ λεγόμενα βενζινάροτρα. Αὐτὰ ὅμως χρησιμοποιοῦνται μόνον εἰς μεγάλας καὶ ἐκτεταμένας καλλιέργειας.

Σήμερον εἰς τὰ ἀποξηραθέντα ἐδάφη τῆς Κωπαΐδος, εἰς πολλὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἀντικατεστάθησαν τὰ ἀροτριῶντα κτήνη διὰ τῆς μηχανῆς.

5. Ἄλλ' ἴσως δὲν εἶναι μακρὰν ὁ καιρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ εἰς ἅλλα μέρη, ὅπου ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν εἶναι ὅπωςδήποτε σημαντική, οἱ βόες θὰ ἀπαλλαχθοῦν ἀπὸ τὸ ἐπίπονον ἔργον τῆς ἀρόσεως. Οἱ γεωργοὶ θὰ δύνανται νὰ βυθίζουν τὸ ὑνίον εἰς τὴν γῆν χωρὶς νὰ συναισθάνωνται τὸν κόπον καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν καματερῶν των.

Θὰ διδάσκωνται τὴν λειτουργίαν τῆς μηχανῆς, ὥς οἱ ὁδηγοὶ αὐτοκινήτων, καὶ μετὰ μικρὰν ἀσκησιν θὰ δύνανται ἱππεύοντες ἐπὶ τοῦ αὐτοκινήτου ἀρότρου των νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν ταχέως, τελείως καὶ ἄνευ πολλοῦ κόπου. Τότε ἀντὶ στάβλου θὰ ὑπάρχῃ ἓν μικρὸν γκαράζ καὶ ἀντὶ ἀχυρῶνος ὀλίγη παρακαταθήκη βενζίνης.

42. Ὅργωμα

1. Ζευγαρωμένα ταιριαστά τὰ βόδια στὸ ζυγὸ
μέσ' στὰ βαθιὰ τὰ μάτια των τῇ συλλογῇ των κρύβουν
καὶ στὸ χωράφι τ' ἄσπαρτο σέρονουν, μὲ βῆμ' ἀργό,
σέρονουν τὸ ἀλέτρι πίσω των καὶ κάπου κάπου σκύβουν.
2. Σκύβουν νὰ ἰδοῦν πόσο τραχειά, πόσο σκληρὴ εἶν' ἡ γῆ,
ποὺ μ' ὅλη τους τῇ δύναμει σιγὰ σιγὰ θὰ σχίσουν,
κ' ἴσως μέσα στὰ μάτια των αὐτὴ εἶν' ἡ συλλογὴ
ποὺ καθρεφτίζονταν ἐκεῖ καὶ πρὶν ἀκόμ' ἀρχίσουν.
3. Τὸ ὑνὶ χαράζει ἀκούραστα τ' αὐλάκι τὸ βαθὺ
ξεσκάζοντας, τινάζοντας τὴν πέτρά, τὸ κοτρῶνι
κι ὁ ζευγολάτης ἄφωνος τὸ ἀλέτρι ἀκολουθεῖ
καὶ μὲ βουκέντρα σουβλερὴ τὰ βόδια του κεντρώνει.
4. Κι ὀργώνει, ὀργώνει ὀλημερίς τὸ ἀλέτρι τὸ βαρὺ
καὶ πάει ἔμπρὸς καὶ πάει ἔμπρὸς καὶ πίσω πάλι στρέφει
γιὰ ν' ἄρθῃ ὁ σπόρος ὕστερα νὰ πέσῃ καὶ νὰ βρῇ
βαθιὰ σκαμμένο κι ἀπαλὸ τὸ χῶμα ποὺ μᾶς τρέφει.
5. Καὶ θὰ φυτρώσῃ καὶ θὰ βγῇ τὸ φυτό τὸ χλωρὸ
καὶ πράσινο τὸ στάχυ του τὸν ἥλιο θ' ἀντικρύσῃ,
καὶ θὰ μεστώσῃ, θὰ ψηθῇ μὲ τὸν καλὸν καιρὸ,
καὶ θὲ νὰ πάῃ στὸ μυλωνᾶ κι ἀλεύρι θὰ γυρίσῃ.
6. Εὐλογημένο τρεῖς φορὲς τὸ ἀλέτρι τὸ βαρὺ,
εὐλογημένα τρεῖς φορὲς τὰ βόδια, ὁ ζευγολάτης
κ' εὐλογημένη τρεῖς φορὲς ἡ γῆ, ποὺ καρπερὴ,
μὲ δίχως βαρυγκόμησι μᾶς δίνει τὰ καλὰ της.

43. Τὰ ὁσωροφόρα δένδρα.

1. Πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν τὸ θέρος, περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου, ἦλθεν εἰς τὸ χωρίον, ὅπου διέμενον, εἷς περιοδεύων γεωπόνος. Ἀφοῦ ἀπέθεσε τὰς ὀλίγας ἀποσκευάς του εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου θὰ ἐφιλοξεनेῖτο, ἀμέσως ἐτράπη πρὸς τοὺς ἀγρούς. Ἐκεῖ ὁδηγούμενος ὑπὸ δύο ἀγροτῶν περιήρχετο ἐξετάζων τὸ χῶμα τοῦ ἐδάφους, τὰ δένδρα, καὶ τὰ ἡμερα καὶ τὰ ἄγρια, ἀκόμη καὶ τοὺς θάμνους· πρὸς τούτοις δὲ ἐζήτει διαφόρους πληροφορίας ἀπὸ τοὺς ἀγρότας, τοὺς ὁποίους συνήντα ἐργαζομένους εἰς τὰ κτήματά των.

Ἡ περιοδεία ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν, τὴν δὲ ἐσπέραν ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ τοὺς εἴπῃ τὰς ἐντυπώσεις του καὶ συζητήσουν ὅλοι μαζὶ διὰ τὰ γεωργικά των ζητήματα.

2. Ἡ συζήτησις διήρκεσε πλέον τῶν δύο ὥρων. Ἦκουε προσεκτικὰ πᾶσαν ἀντίρρῃσιν ἢ γνώμην τῶν ἀγροτῶν καὶ προσεπάθει νὰ τοὺς καθοδηγήσῃ εἰς τὴν μεθοδικωτέραν καλλιέργειαν τῆς γῆς.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἡ πατρίς μας εἶναι τόπος κατάλληλος πρὸς καλλιέργειαν ὀπωρῶν. Τὰ ἐλληνικὰ ροδάκινα εἶναι ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα ποὺ ὑπάρχουν, τὰ δὲ ἀπίδια τῶν Πατρῶν, τὰ καλούμενα κοντοποδαροῦσες, οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου εὐρίσκονται. Καὶ ὅμως εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος αἱ ὀπῶραι εἶναι εἶδος πολυτελείας».

«Ἐδῶ εἰς τὸν τόπον σας παρατηρῶ ὅτι ἐκτὸς τῶν σταφυλῶν καὶ τῶν σύκων, ἄλλας ὀπώρας δὲν τρώγετε. Περιῆλθον ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου σας, δὲν συνήντησα οὔτε μίαν κερασέαν, οὔτε μίαν ροδακινέαν,

οὔτε ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα, οὔτε κἄν ἀπιδέας. Ἐν τούτοις ὁ τόπος σας εἶναι πλήρης ἀγρίων ἀπιδεῶν. Τίποτε δὲν σᾶς στοιχίζει νὰ ἐξημερώσετε δι' ἐμβολιασμοῦ αὐτὰς ταύτας ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκονται».

3. Μετὰ τὸ τέλος τῆς συζητήσεως ἐπλησίασα τὸν γεωπόνον καὶ τοῦ λέγω:

— «Ἦθελα νὰ σᾶς κάμω μίαν εὐχάριστον ἐκπληξιν, ἀλλὰ θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ θυσιάσετε τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς αὐριανῆς ἡμέρας».

— «Κατὰ τὸ πρόγραμμά μου πρέπει νὰ φύγω τὴν πρωϊαν», μοῦ ἀπαντᾷ. «Ἀλλὰ ποίου εἵδους ἐκπληξιν θὰ ἦτο αὐτή;»

— «Ἀπλούστατα, θὰ σᾶς παρεῖχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ δρέψετε ροδάκινα ἀπὸ τοῦ μητρικοῦ φυτοῦ ἐφάμιλλα πρὸς τὰ καλύτερα τοῦ Βόλου».

Ἡ ἐκπληξιν τοῦ ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἐστήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπάνω μου, διαπορῶν, ἂν ὁμιλῶ σοβαρῶς.

— «Θὰ μεταβῶμεν», προσθέτω, «εἰς τὸν κῆπον τοῦ Βαρλάμου, ὁ ὁποῖος ἀπέχει ἀπ' ἐδῶ μίαν περίπου ὥραν».

4. Ὁ Βαρλάμος οὗτος ἦτο ἀγρότης φιλοπονώτατος καὶ νοημονέστατος, ἡγάπα δὲ ἐξαιρετικῶς τὴν δενδροκομίαν. Τὰ ἐλαιόδενδρά του διεκρίνοντο ἀπὸ τὰ ἄλλα τῶν συγχωρίων του, ἡ δὲ ἄμπελός του ἦτο μοναδικὴ εἰς τὸ χωρίον διὰ τὴν μεγάλην καρποφορίαν. Ἐπειδὴ τὰ παραγόμενα ἐκεῖ σῦκα ἦσαν κατωτέρας ποιότητος, ἐπρωμηθεύθη φυτὰ ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Κύμης καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη παρεσκεύαζεν ἄριστα σῦκα, ἐφάμιλλα πρὸς τὰ κυμαϊκά.

5. Τὴν πρωϊαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας μετὰ περίπατον μιᾶς ὥρας ὁ γεωπόνος καὶ ἐγὼ εὐρέθημεν εἰς τὸν κῆπον τῶν ροδακινεῶν. Οἱ χρυσίζοντες καρποὶ ἐντὸς τοῦ

πυκνοῦ καὶ θαλεροῦ φυλλώματος τῶν χαμηλῶν δένδρων ἀπετέλουν ὠραιότατον θέαμα. Ἦτο μεγαλυτέρα ἢ εὐχαρίστησις σας νὰ ἀπολαύετε τὴν ὠραιότητα τῆς εἰκόνος παρὰ ἡ ἐπιθυμία νὰ γευθῇτε τὸν εὐχυμον καρπὸν.

Ὁ γεωπόνος ἔμεινεν ἐκστατικός. Ἐσφίξε τὰς χεῖρας τοῦ Βαρλάμου καὶ τὸν συνεχάρη θερμότατα.

Ἐκαθίσαμεν ὑπὸ σκιὰν καὶ παρέθεσεν εἰς ἡμᾶς ὁ φιλόξενος ἀγρότης ἐντὸς μικροῦ κανίστρου ἀρκετὰ ροδάκινα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ ὠριμώτερα. Δὲν ἦσαν σκληρά, ὥς συνήθως εἶναι τὰ ροδάκινα, ἀλλὰ εὐκολομάσητα καὶ ἐγέμιζε τὸ στόμα ἀπὸ ἀρωματώδη χυμόν.

— «Πράγματι», μοῦ λέγει ὁ γεωπόνος, «εἶναι ἐφάμιλλα πρὸς τὰ ροδάκινα τοῦ Βόλου. Δὲν εἶχον λοιπὸν ἄδικον νὰ σᾶς λέγω ὅτι ὁ τόπος σας σηκώνει τὰ ὀπωροφόρα δένδρα;».

6. Ἡ τιμὴ τῶν ὀπωρῶν τούτων ἦτο ἀξιόλογος καὶ ἐκ τῶν εἴκοσι ἢ εἰκοσιπέντε δένδρων, τὰ ὁποῖα κατελάμβανον ἡμῖς στρέμμα γῆς, εἰσέπραξε τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὁ ἰδιοκτήτης ὡς καθαρὸν κέρδος περισσότερα ἀπὸ ὅσα θὰ εἰσέπραττεν ἐκ σίτου, τὸν ὁποῖον θὰ ἐλάμβανεν ἐκ τῆς καλλιεργείας δύο ἢ τριῶν στρεμμάτων γῆς.

7.— «Ἀλλὰ διατί δὲν φυτεύετε καὶ ἄλλας ροδακινέας, ἀφοῦ ἔχετε ἐδῶ τόπον διαθέσιμον;» τὸν ἐρωτῶ.

— «Προτιμῶ», μοῦ ἀπαντᾷ, «νὰ σπέρνω πότε σιτάρι καὶ πότε ἀραποσίτι διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὴν τροφὴν τῆς οἰκογενείας. Ἐφέτος τὰ ροδάκινα ἀγοράζονται μὲ καλὴν τιμὴν, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν συμβαίνει πάντοτε. Πέρυσι δὲν ἦλθε ἔμπορος νὰ τὰ ἀγοράσῃ καὶ ἐπῆγαν ἔτσι χαμένα. Ποιὸς δίνει δύο ὀκάδες σιτάρι γιὰ νὰ πάρῃ μιὰ ὀκᾶ ροδάκινα; Οὔτε μισὴ ὀκᾶ δὲν δίνει».

— «Πολὺ καλὰ κάμνετε», λέγει ὁ γεωπόνος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Βαρλάμον. «Διὰ τῆς παραγωγῆς

πρέπει πρὸ παντὸς νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ τροφή τῆς οἰκογενείας. Ὅ,τι ὑπολογίζετε, σεῖς διὰ τὸν οἶκόν σας, αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπολογίζει καὶ τὸ κράτος διὰ τὸ σύνολον τῶν κατοίκων, οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν μίαν οἰκογένειαν».

«Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι βέβαια κατάλληλον πρὸς καλλιέργειαν ὁπωροφόρων δένδρων, ἀλλ' ἂν ὅλοι ἡσχολούμεθα εἰς τὴν μονομερῇ αὐτὴν καλλιέργειαν, ποῦ θὰ εὕρισκον κατανάλωσιν αἱ τόσον πολλαὶ ὁπώραι, αἱ ὁποῖαι θὰ παρήγοντο; Αἱ ἐξωτερικαὶ ἀγοραὶ δὲν εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν μας, οὐδ' εἶναι αἱ ὁπώραι ἐκ τῶν προϊόντων τῆς πρώτης ἀνάγκης».

«Διὰ τοῦτο τὸ κράτος συνιστᾷ κυρίως τὰς καλλιεργείας ἐκείνας, τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα εὕρισκουν κατανάλωσιν ἐντὸς τῆς χώρας μας, εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Καὶ τοιαῦτα προϊόντα δι' ἡμᾶς εἶναι οἱ δημητριακοὶ καρποί, τὰ ὄσπρια καὶ τὸ ἔλαιον, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ βᾶσις τῆς τροφῆς τοῦ λαοῦ».

«Δὲν εἶναι δυνατόν βέβαια οὔτε πρέπει νὰ λείψῃ ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου, τῆς σταφίδος καὶ μάλιστα τοῦ καπνοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ μεγαλύτερον γεωργικὸν προϊόν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ τούτων ἡ καλλιέργεια πρέπει νὰ γίνεται εἰς τόπους, ὅπου κατ' ἐξοχὴν εὐδοκιμοῦν, οἱ δὲ κάτοικοι ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν».

«Ἐνεκα τούτου τὸ κράτος ἐμποδίζει διὰ νόμου τὴν ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας τῆς σταφίδος καὶ τοῦ καπνοῦ. Ὅσον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ὁπωροφόρων δένδρων δύναται καὶ πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ αὕτη πολλαχού τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν».

Μετὰ μίαν ὥραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μας ἀπεχαιρετίσαμεν τὸν προοδευτικώτατον ἀγρότην καὶ ἀπήλθομεν.

44. Οἱ ωονηκοί.

1. Ἀπὸ τὰ πλέον σιχαμερά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πλέον βλαβερά ζῶα εἶναι οἱ ποντικοί. Οἱ ποντικοὶ τῶν οἰκιῶν, ἂν λείψῃ ἡ γάτα, δὲν μᾶς ἀφήνουν ἀβλαβὲς τίποτε ἀπὸ τὰ φαγώσιμα, κουφώνουν τὸν ἄρτον, τρώγουν τὸ τυρί, τὸ ἀλεύρι, τὸ σιτάρι καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχομεν εἰς τὴν ἀποθήκην μας χάριν τῆς διατροφῆς μας. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ πιθάρια τοῦ ἐλαίου πηγαίνουν, πολ-
λάκις δὲ πίπτουν ἐντὸς τοῦ ἐλαίου καὶ ἔνεκα τούτου ἀναγκαζόμεθα νὰ μὴ τὸ μεταχειρισθῶμεν διὰ τροφήν.

Τὰ φαγώσιμα καὶ οἱ καρποὶ ἐν γένει εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξασφαλισθοῦν εἰς θήκας ξυλίνας. Οἱ ὁδόντες τῶν ποντικῶν εἶναι κατάλληλοι νὰ σκάπτουν τὸ ξύλον καὶ νὰ ἀνοίγουν ὁπᾶς. Οἱ κοπτηῆρές των, τρεῖς εἰς ἐκάστην σιαγόνα, εἶναι τοξοειδεῖς καί, ἐνῶ μὲ τὴν πολλὴν χρῆσιν ἀποτρίβονται, ἀναπτύσσονται συγχρόνως, ὅπως οἱ ὄνυχες. Ἡ δὲ σιαγὼν κινεῖται ὅχι μόνον ἄνω-κάτω, ἀλλὰ καὶ μέσα-ἔξω καὶ αὐτὸ βοηθεῖ πολὺ εἰς τὸ ἀνοιγμα τῆς ὀπῆς. Ἀλλὰ μήπως ἀφήνουν τὰ ἐνδύματα καὶ ἐν γένει τὰ ὑφάσματα ἄθικτα; καὶ βιβλία ἀκόμη καταστρέφονται ὑπὸ τῶν ποντικῶν.

2. Ὁ ποντικὸς εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἐχθροὺς τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλὰ τὸν ἐχθρὸν αὐτὸν κατορθώνομεν νὰ τὸν καταβάλλωμεν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν γαλῶν καὶ μὲ ἄλλα τεχνητὰ μέσα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ποντικοὺς τῶν οἰκιῶν ὑπάρχουν καὶ οἱ ποντικοὶ τῶν δασῶν καὶ τῶν κήπων. Αὐτοὶ τρώγουν τὰ νέα φυτὰ, τοὺς φλοιοὺς τῶν δένδρων, ἀναβαίνουν εἰς τοὺς κλάδους καὶ τρώγουν τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς τρυφεροὺς βλαστούς· διὰ τοῦτο λέγονται κοινῶς κλαδοπόντικα.

3. Ἀλλὰ τὸ βλαβερώτερον εἶδος ποντικῶν εἶναι οἱ ὀνομαζόμενοι ἀρουραῖοι. Εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Φθιώτιδος.

Τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἄνοιξιν μένουν εἰς τὰ ὑψηλότερα καὶ ἀκαλλιέργητα μέρη· κατόπιν, ὅταν παύσουν αἱ βροχαί, καταβαίνουν εἰς τοὺς ἐσπαρμένους ἀγρούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιφέρουν μεγίστην ζημίαν καὶ πολλάκις παντελῇ καταστροφὴν. Ἀναφέρεται ὅτι θερισταὶ μετέβησαν ἀφ' ἐσπέρας εἰς τι ἀγρόκτημα τῆς Θεσσαλίας διὰ νὰ θερίσουν τὴν ἄλλην ἡμέραν· ὅταν ὁμως τὴν πρωΐαν ἐξύπνησαν εὔρον τὸν ἀγρὸν θερισμένον καὶ τὸν καρπὸν μαδημένον ἀπὸ τοὺς ἀρουραίους. Ὅπου πέσουν οἱ ἀρουραῖοι εἶναι ὄργη Θεοῦ.

4. Ὁ διαπρεπὴς γεωπόνος Παναγιώτης Γεννάδιος ἀναφέρει ὅτι εἰς τὰ 1886 ἦτο τόσον μεγάλη ἡ καταστροφὴ τῶν ἀγρῶν τῆς Θεσσαλίας ἀπὸ τοὺς ἀρουραίους, ὥστε πολλοὶ Θεσσαλοὶ γεωργοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ χωρία των.

Ἀλίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἂν τὰ βλαβερά αὐτὰ ζῷα δὲν εἶχον τοὺς ἐχθροὺς των. Καὶ οἱ ἐχθροὶ των εἶναι πολλοί, τὰ κουνάβια, οἱ νυφίτσες, αἱ γλαῦκες, οἱ ἀκανθόχοιροι καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ὄφεις καταδιώκουν τοὺς ποντικούς ἀμειλίκτως.

Ὡς πρὸς τοὺς ἀρουραίους εἶναι δυνατόν οὗτοι νὰ ἐξολοθρευθοῦν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, ἂν τύχῃ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ εἶναι βροχερόν. Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι οἱ ἀγρόται δὲν περιμένουν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῶν ποντικῶν καὶ ἀπὸ τὰς βροχὰς διὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν φοβερόν αὐτὸν κίνδυνον. Μεταχειρίζονται καὶ ἄλλα μέσα, τὰ ὁποῖα διδάσκει ἡ γεωπονικὴ ἐπιστήμη.

45. Τὸ κουνάβι.

1. Τὸ κουνάβι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν κοιμᾶται εἰς τὴν φωλεάν του ἐντὸς κοιλότητος δένδρου ἢ εἰς σχισμὴν βράχου, περιμένει δὲ τὴν νύκτα διὰ νὰ ἐξέλθῃ καὶ ἀναζητήσῃ τὴν τροφήν του· τότε ἀκριβῶς καὶ οἱ ποντικοὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τὰς τρύπας των διὰ νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς τῶν φυτῶν καὶ τῶν καρπῶν. Ὅσοι ὅμως ἐξ αὐτῶν ἔχουν τὴν τύχην νὰ συναντηθοῦν μὲ τὰ κουνάβια δὲν προλαμβάνουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς φωλεάς των.

Τὸ κουνάβι ἔχει τρίχωμα πυκνόν, μαλακόν καὶ στιλπνόν· τὸ δέρμα του μεταβάλλεται εἰς πολύτιμον γουναρικόν καὶ διὰ τοῦτο πωλεῖται εἰς τοὺς γουναράδες πολλάκις ἀντὶ χιλίων καὶ πλέον δραχμῶν τὸ ἓν.

Αὕτῃ εἶναι ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἔγινεν ἀμείλικτος διώκτης τοῦ κουναβιοῦ. Ἐνῶ αὐτὸ κάθεται εἰς τὴν φωλεάν του καὶ περιμένει νὰ νυκτώσῃ διὰ νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ κυνήγιον τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρώπου, δέχεται τὴν ἐνοχλητικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ κυνὸς διὰ νὰ ἀντικρύσῃ κατόπιν τὸ δίκαννον τοῦ κυνηγοῦ.

2. Πρὸ εἴκοσι πέντε ἔτων ὑπηρέτουν εἰς ἓν χωρίον γεωργικόν. Εἰς τὰς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων ἔτυχε νὰ συνοδεύσω εἰς μικρὰν κυνηγετικὴν ἐκδρομὴν ἓνα φίλον μου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐκ τῶν καλυτέρων κυνηγῶν τοῦ χωρίου.

Εἰς μίαν στιγμὴν μου λέγει: «ὁ σκύλος κάτι μυρίστηκε, ἴσως βγάλωμε κουνάβι».

Ἦτο μία χονδρὴ παλαιὰ ἐλαία, τῆς ὁποίας ὁ κορμὸς εἶχε κοιλανθῇ ἕνεκα ἀποσαθρώσεως τοῦ ξύλου. Ὁ κύων περιήρχετο τὸν κορμὸν ἀνήσυχος καί, ἐνῶ

ἐγαύγιζεν ἐλαφρά, ἔστρεφε τὴν κεφαλὴν, πρὸς τὸν κύριόν του, ὡσάν νὰ τοῦ ἔλεγε: «πρόσεξε! ἐδῶ ἔχομε σπούδαῖο κυνήγι».

Καὶ ἀληθῶς ὁ φίλος μου ἐπρότεινε τὸ ὄπλον, ὅπως ὅταν πρόκειται νὰ σκοπεύσῃ, καὶ κύπτων πρὸς τὰ

ἐμπρὸς εἶχεν ἐντείνειν τὴν προσοχὴν του, ἐνῷ συγχρόνως ἐπλησίαζεν εἰς τὴν ἐλαίαν.

3. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ κύων ἐπήδησεν ἐντὸς τῆς κοιλότητος τοῦ δένδρου καὶ ἀμέσως ἠκούσαμεν ὀξεῖς γρουλισμοὺς καὶ γαυγίσματα πόνου. Ἐξαφνα φαίνεται τὸ κουνάβι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κορμοῦ, ἀλλὰ πρὶν κατορθώσῃ νὰ φύγῃ, δέχεται τὰ σφαιρίδια τοῦ κυνηγοῦ καὶ πίπτει εἰς τὸ ἔδαφος ἀσπαῖρον.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκφυρσοκρότησιν ἐπήδησεν ἔξω ἀπὸ τὴν κοιλότητα καὶ ὁ κύων μὲ τὸ ρύγχος αἰμόφυρτον καὶ κατεσχισμένον· διότι τὸ κουνάβι δὲν ἀφήνει τὴν φωλεάν του ἀνυπεράσπιστον· ἀντεπιτίθεται κατὰ

τοῦ κυνός, τὸν ὁποῖον, ἂν τύχη νὰ εἶναι μικρός, δύναται νὰ πνίξῃ.

Ἀμέσως ἔλαβεν ὁ κυνηγὸς τὸ θήραμα ἀπὸ τὴν φουντωτὴν οὐράν του καὶ τὸ ἐσήκωσεν ἐπάνω. Ἐνῶ δὲ ἐθαυμάζαμεν τὴν ὠραιότητά του, ἔξαφνα ἐστράφημεν πρὸς τοὺς πλησίον πυκνοὺς βάτους, ὅπου ἠκούσαμεν κίττιαν ἀναταραχὴν.

Δὲν ἦτο τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν. Ἐν τούτοις ὁ φίλος μου μὲ πικρὸν μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη μου λέγει:

«Κάποιοι ποντικοί, φαίνεται, μᾶς παρακολουθοῦσαν καὶ σὰν εἶδαν τὸ κουνάβι νεκρὸ ἐχόρευαν ἀπὸ τὴν χαρά των».

.

4. Εἰς τὴν νῆσον Ἄνδρον ἦσαν πολλὰ κουνάβια. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ τιμὴ τοῦ δέρματός των ἠϋξήθη σημαντικῶς, τὰ ἐκυνήγησαν πολὺ καὶ ἡλαττώθησαν. Ὑπολογίζεται ὅτι ἐφονεύοντο χίλια κουνάβια τὸ ἔτος.

Ἀλλὰ τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται καὶ εὐδοκιμοῦν εἰς τὴν νῆσον, ἤρχισαν νὰ ξηραίνωνται. Τὰ κλαδοπόντικα ἐπολλαπλασιάσθησαν καταπληκτικῶς καὶ ἐκτὸς τῆς ζημίας τὴν ὁποίαν ἐπιφέρουν εἰς τοὺς καρπούς, περιτρώγουν καὶ τὸν φλοιὸν τῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα ἔνεκα τούτου ξηραίνονται.

5. Τὸ κουνάβι, ἡ ἰκτίς, εἶναι ζῷον παροιμιώδους σκληρότητος. Ὅταν συλληφθῇ εἰς τὸ δόκανον, ὥσάν νὰ γνωρίζῃ ποία τύχη τὸ περιμένει κόπτει τὸν πόδα του καὶ φεύγει.

Ἐν τούτοις, ἂν συλληφθῇ, ὅταν ἀκόμη εἶναι νεογνόν, τιθασεύεται καὶ γίνεται ἡμερον ὅσον καὶ ἡ γάτα. Εἰς κυνηγὸς εἷς τι χωρίον τῆς Ἀρχαδίας εὔρε φωλεὰν

κουναβιοῦ μὲ μικρά. Κατώρθωσε καὶ συνέλαβεν ἐν ἅπὸ αὐτὰ καὶ τὸ ἔτρεφε κλεισμένον εἰς κλωβίον.

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἑβδομάδας τὸ μικρὸν αὐτὸ θηρίον εἶχε συνηθίσει τόσον πολὺ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκογενείας, ὥστε δὲν ἐδίστασαν νὰ τὸ ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὸ κλωβίον· αὐτὸ δὲ δὲν ἀπεμακρύνθη διόλου ἀπὸ τὴν οἰκίαν.

Συνεφιλιώθη μὲ τὴν γάταν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ἔπαιζε, καὶ ποτὲ δὲν ἐδοκίμασε νὰ βλάβῃ τὰς ὀρνίθιας τῆς οἰκογενείας. Ἐμεγάλωσε καὶ σημεῖα ἀγριότητος δὲν ἔδειξεν. Ἐπαιζε μὲ τὸν κύριόν του μὲ πολλὴν χάριν, ἀνέβαινεν εἰς τοὺς ὠμούς του καὶ ἐκοιμᾶτο παρὰ τοὺς πόδας του.

Μόνον ὁ κύων τῆς οἰκίας δὲν ἠθέλησε νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις μαζί του. Ὅσάκις τὸ ἔβλεπε, ἐξηγριοῦτο καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο ἤξευρε νὰ ἀπομακρύνεται ἢ νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν προστασίαν τῶν κυριῶν του.

46. Ἡ νυφίτσα.

1. Ἡ νυφίτσα εἶναι πολὺ μικρὸν ζῷον· ἔχει μῆκος δέκα ἕως δεκαπέντε ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, οἱ δὲ πόδες τῆς εἶναι κοντοί· ἕνεκα τούτου ἠμπορεῖ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰς τρύπας τῶν ἀρουραίων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιφέρει φοβερὸν ὄλεθρον. Ὑπολογίζεται ὅτι φονεύει ἑκατὸν ἀρουραίους ἐντὸς μιᾶς νυκτός, ἐνῶ κάμνει τὸ γεῦμά της μὲ ἓνα μόνον. Ἡ νυφίτσα εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ποντικῶν.

Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι ἡ νυφίτσα δὲν ἀποφεύγει τὴν ποικιλίαν εἰς τὸ φαγητόν της. Ἄν συναντήσῃ φωλεὰν πέρδικος, τρώγει τὰ ἀβγά της ἢ τοὺς νεοσσούς της· ἢ ἰδία τύχη περιμένει καὶ πᾶσαν ἄλλην φωλεὰν πτηνοῦ, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κτίζουσιν τὰς φωλεάς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ δένδρα πολλάκις ἀναβαίνει καὶ συλλαμβάνει πτηνά.

2. Τὸν χειμῶνα ὁμως ὑποφέρει ἀπὸ τροφὴν ἡ νυφίτσα. Διὰ τοῦτο πλησιάζει τὰς οἰκίας καὶ τὴν νύκτα λεηλατεῖ τὸν ὀρνιθῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἤμπορέσῃ νὰ τρυπώσῃ.

Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι ἡ ζημία, τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ μικρὸν αὐτὸ θηρίον, δὲν πρέπει διόλου νὰ λογαριάζεται ἀπέναντι τῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν τοῦ προσφέρει μὲ τὴν καταστροφὴν τῶν ποντικῶν.

Ἡ σκληρότης τῆς νυφίτσας εἶναι ὅση καὶ τοῦ κουναβιοῦ, ἀλλὰ ἡ τόλμη της εἶναι μεγαλυτέρα. Ὅταν τὸν χειμῶνα πλησιάζῃ τὰς οἰκίας, πολλάκις δὲν διστάζει νὰ εἰσχωρῇ ἐντὸς αὐτῶν καὶ νὰ σχίξῃ ἐνδύματα ἢ ἄλλα ὑφάσματα· φαίνεται δὲ ὅτι αἰσθάνεται μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς καταστροφῆς.

3. Ἴδου πῶς ἐξηγεῖ ὁ λαὸς τὴν ἰδιοτροπίαν αὐτὴν τῆς νυφίτσας:

«Ἡ νυφίτσα ἄλλοτε ἦτο μία κόρη ξανθὴ καὶ εὐμορφῇ, ξεχωριστὴ ἀπὸ ὅλα τὰ κορίτσα τοῦ χωριοῦ. Ἦτο ἀκόμη καὶ πολὺ φίλεργη· ποτὲ δὲν τὴν ἐβλεπες χωρὶς δουλειά».

«Στὴ γειτονιά ποὺ ἐπήγαιναν τὰ καλοκαιρινὰ βράδια γυναῖκες καὶ κορίτσα, ποτὲ δὲν ἐκάθητο μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα· εἶχε πάντοτε τὴ ρόκα της καὶ ἔγνεθε

ἢ ἔξαινε μαλλιά. Μολονότι ἦτο πτωχή, εἶχε πολλά προικιά, καὶ ὅλα καλορραμμένα καὶ καλοσυγυρισμένα».

«Δι' αὐτὸ ὅμως τὰ ἄλλα κορίτσα τοῦ χωριοῦ τὴν ἐξήλευαν καὶ τὴν ἐκακολογοῦσαν τόσον πολὺ, ποὺ ἡ νυφίτσα τὸ ἐπῆρε μεγάλο καημὸ καὶ εἶπε: «Θεέ μου, γλύτωσέ με ἀπὸ τὸ κακὸ ποὺ μ' εὗρῃκε καὶ κάμε με ἓνα ἀγριομερινό».

«Τοιουτοτρόπως ἡ εὐμορφη ξανθούλα τοῦ χωριοῦ ἐγένεν ἡ νυφίτσα τῶν ἀγρῶν. Διετήρησε τὸ χρῶμά της, ὅχι ὅμως καὶ τὴν ψυχὴν της· ἐγένε σκληρὴ καὶ ἐκδικητικὴ. Ὅσάκις εὗρίσκει εὐκαιρίαν τρυπώνει εἰς τὰ σπίτια καὶ ξεσχίζει τὰ προικιά τῶν κοριτσῶν».

4. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν οἱ ἄνθρωποι εἶχον προλήψεις. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ γάμος καὶ ἐτακτοποιοῦν τὴν προῖκα τῆς νύμφης, τὴν τελευταίαν νύκτα πρὸ τοῦ γάμου ἐτοποθέτουν εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἦτο ὁ ρουχισμὸς τῆς νύμφης, ἓνα πιάτο τηγανῖτες μὲ μέλι καὶ ἔλεγαν:

*Κόπιασε, κυρὰ νυφίτσα,
γιὰ νὰ φᾶς τοὺς τηγανῖτες,
μὴν πειράξης τὰ προικιά,
θὰ σοῦ κάμωμε χρυσᾶ,
δλόχρυσα, δλάργυρα.
Θὰ σοῦ δώσωμε γαμπρό,
νὰ παντρευτῇς, νὰ σπιτωθῇς,
νὰ γενῇς νοικοκυρούλα
νὰ μὴν τρέχῃς πιά στῆ ρούγα.*

Τοιουτοτρόπως ἐνόμιζαν ὅτι ἐκολάκευαν τὴν νυφίτσα καὶ αὐτὴ θὰ ἀπέφευγε νὰ σχίσῃ τὸν ρουχισμὸν τῆς νύμφης.

5. Ποῖος θὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ σκληρότατον αὐτὸ

θηρίον δύναται νὰ τιθασευθῇ, ἂν συλληφθῇ νεογνόν; Εἰς τὴν ἀρχαιότητα γάτες δὲν ὑπῆρχον, ὑπῆρχον ὅμως ποντικοί, οἱ ὅποιοι βέβαια δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον ἐπιζήμιοι ἀπὸ ὅσον εἶναι σήμερον. Πρὸς καταδίωξιν λοιπὸν αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔτρεφον εἰς τὰς οἰκίας των νυφίτσες. Αὐταὶ ἦσαν αἱ γαλαῖ τῶν ἀρχαίων.

Ἀλλὰ καὶ κουνάβια ἐξημέρωναν οἱ ἀρχαῖοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ ζῶα ταῦτα πολ-
λάκις παρὰ τὴν ἐξημέρωσίν των ἔβλαπτον τὰ κατοικί-
δια πτηνά, ἀφ' ὅτου ἐξημερώθη ἡ γάτα, κατέστη αὕτη ὁ μοναδικὸς διώκτης τῶν ποντικῶν τῆς οἰκίας μας.

47. Ἡ γλαύξ.

1. Πόσον ἀδικοῦμεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι τὴν γλαῦκα, τὸ ἀθῶον καὶ ἄκακον αὐτὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ! Ἐάν ποτε σταθῇ εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας μας ἢ εἰς δένδρον τῆς αὐλῆς μας, σπεύδομεν νὰ τὸ ἀποδιώξωμεν ἢ καὶ νὰ τὸ φονεύσωμεν. Τὸ θεωροῦμεν κακὸν οἰωνόν, προάγγελον συμφορᾶς.

Ἄν τυχὸν ἔχωμεν ἀσθενῇ εἰς τὴν οἰκίαν μας, νομίζομεν ὅτι ἡ γλαύξ ἤλθε νὰ μᾶς προαγγείλῃ μὲ τὴν θρηνώδη φωνήν της τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου μας. Ἰσως συμπτώσεις τινὲς ἐγέννησαν τὴν ἀδικωτάτην αὐτὴν πρόληψιν.

2. Καὶ ὅμως ἡ γλαύξ εἶναι ἀβλαβέστατον καὶ ὠφελιμώτατον πτηνόν· εἶναι ἐκ τῶν μεγαλυτέρων εὐεργετῶν τοῦ ἀγρότου καὶ ἀκούραστος συνεργάτης του χωρὶς νὰ τὸν ζημιώῃ εἰς τίποτε.

Τίποτε ἀπὸ τὴν βλάστησιν δὲν ἐγγίζει, οὔτε τοὺς ἀγροὺς οὔτε τοὺς κήπους βλάπτει. Ἀπὸ ὅσα ἡμεῖς χρειαζόμεθα εἰς τὴν ζωὴν μας, τίποτε δὲν χρειάζεται ἡ γλαύξ, οὔτε σίτον οὔτε ὀπώρας οὔτε κἂν λάχανα ἢ

ἀγρια χόρτα. Ἀπὸ τὸ ὀλίγον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον πίνει διὰ νὰ σβήνῃ τὴν δίψαν της, δὲν εἶναι φόβος μήπως στερεύσουν αἱ πηγαί μας ἢ ξηρανθοῦν οἱ κῆποι μας.

3. Μὲ τί λοιπὸν τρέφεται ἡ γλαύξ; Ὅταν τὸ ἀκούσετε, ἀναγνώσταί μου, θὰ ἐννοήσετε τὸ μέγεθος

τῆς ἀχαριστίας μας. Ἡ γλαυὺς τρέφεται μὲ δ,τι βλάπτει τὸν γεωργόν, μὲ κάμπας, μὲ σκώληκας, μὲ ἄλλα ἔντομα βλαπτικὰ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ μάλιστα μὲ ποντικούς. Ὑπολογίζεται ὅτι μία γλαυὺς φονεύει κατ' ἔτος ἄνω τῶν δύο χιλιάδων ποντικῶν ἔξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς τοὺς ἀγρούς· διὰ τοῦτο λέγεται ἡ πτερωτὴ γάτα τοῦ γεωργοῦ.

Ἐπειδὴ ὁμως πολλάκις κατασκευάζει τὴν φωλεάν της εἰς ἀχυρῶνας καὶ ἀκατοικήτους οἰκίας, εἶναι δὲ καὶ τὸ λάλημά της θρηνητικόν, ἔγινε πτηνὸν μισητὸν καὶ ἀνεπιθύμητον. Συνδέεται μὲ θλιβεράς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ θεωρεῖται προάγγελος ἐρημώσεως καὶ καταστροφῆς.

4. Ἴδου πῶς ἐξηγεῖ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὸ θρηνητικὸν λάλημα τῆς γλαυκὸς εἰς μίαν παράδοσιν:

Μία μάννα εἶχεν ἑννέα παλληκάρια καὶ μία μονάκριβη θυγατέρα, τὴν Ἀρετὴν, ὥραιάν καὶ μοσχαναθρεμμένην. Ἦτο τὸ καμάρι τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μάννας, ἡ ὁποία, ὅπως ἀναφέρεται εἰς ἓν δημοτικὸν τραγούδι

*σὶὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζε, σὶ' ἀφεγγα τὴν χτενίζει,
σὶ' ἄστρι καὶ σὶὸν αὐγερινὸ ἔπλεκε τὰ μαλλιά της.*

Ὅλοι οἱ καλοὶ νέοι καὶ ἀπὸ τὸν τόπον της καὶ ἀπὸ τὰ ξένα μέρη τὴν ἐξήτησαν εἰς γάμον.

Ἡ μάννα ἠθέλε γαμβρὸν ἐντόπιον, διὰ νὰ τὴν ἔχη πλησίον της, ἀλλὰ οἱ ἀδελφοί της ἐπροτιμοῦσαν ἓνα ξένο παλληκάρι διὰ τὴν ὥραιότητά του καὶ τὰ πλούτη του. Καὶ αὐτῶν ἡ γνώμη ὑπερίσχυσεν.

Ἀλλὰ τῆς εὐτυχίας ἡ ἐποχὴ παρῆλθε καὶ ὅπως λέγει τὸ αὐτὸ δημοτικὸ τραγούδι:

ἤρθανε χρόνοι δίσεχτοι, μῆνες φαρμακωμένοι
κ' ἔπεσε τὸ θανατικὸ κ' οἱ ἐννιά ἀδερφοὶ πεθάναν,
ἀπόμειν' ἡ μάννα μοναχὴ σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπο.

Ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ ἡ Ἀρετὴ, ἡ μονά-
κριβη καὶ μοσχαναθρεμμένη κόρη, ἐπόθησε τὴν μη-
τέρα της καὶ τοὺς ἀδελφούς της. Ἀγνώριστη τώρα
ἔφθασεν εἰς τὸν τόπον της καὶ διηυθύνθη εἰς τὸ πα-
τρικὸ της σπίτι, ἀλλὰ

βρίσκει τὴν πόρτα σφαιλιστὴ καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα,
βλέπει τοὺς κήπους της ξερούς, τὰ δέντρα μαραμμένα.

Ἡ μητέρα κλεισμένη εἰς τὸ ἀρχοντικὸ της σπίτι,
ὅπου ἄλλοτε ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωὴ ἔσφυζαν, ἐθρηνοῦσε
διαρκῶς τὴν σκληρὴ μοῖρα τῆς οἰκογενείας της.

Ἀλλὰ τώρα ἐθρηνοῦσαν δύο, μάννα καὶ θυγα-
τέρα.

Καὶ κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Θεὸς ἵνα ἀπαλλάξῃ
αὐτὰς ἀπὸ τὴν θλίψιν καὶ τὴν ὀδύνην, μετεμόρφωσεν
ἀμφοτέρας εἰς γλαῦκας.

48. Αἱ ἀκρίδες.

1. Αἱ ἀκρίδες εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς
γεωργικῆς καλλιεργείας. Ἦνωμένοι εἰς τεράστια σμήνη
ἐμφανίζονται ὡς νέφη, τὰ ὁποῖα πολλάκις εἶναι τόσον
πυκνά, ὥστε ὁ ἥλιος καλύπτεται. Ἀλίμονον εἰς τὸν τό-
πον, ὅπου θὰ πέσουν τὰ σμήνη αὐτά· ὅ,τι πράσινον, ὅ,τι

χλωρὸν ὑπάρχει, σχεδὸν ἡ βλάστησις ὅλη ἀφανίζεται, τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, αἱ ἄμπελοι, οἱ κῆποι, τὰ μποστάνια, τὰ φυτὰ τοῦ ἀραβοσίτου καὶ τῶν ὀσπρίων ἀπογυμνοῦνται ἀπὸ τὰ φύλλα των ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἢ καὶ μιᾶς ὥρας. Ἐνῶ χθὲς ἐβλέπατε τὸ κτῆμα σας θαλερὸν καὶ ἀκμαῖον καὶ ἡ καρδιά σας ἐπληροῦτο χαρᾶς καὶ ἐλπίδων, σήμερον τὸ βλέπετε εἰς τοιαύτην κατὰστασιν, ὥστε δὲν δύνασθε νὰ συγκρατήσετε τὰ δάκρυα.

2. Ἄπειρα εἶναι τὰ παραδείγματα καταστροφῶν ἐξ αἰτίας τῶν ἀκρίδων. Εἰς τὰ 1500, σύννεφα ἀκρίδων ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἔπесαν εἰς τὴν Σικελίαν. Ἐφαγαν ὅλα τὰ γεννήματα, τὰς ἀμπέλους, τὰ ὀπωροφόρα δένδρα μὲ τοὺς καρπούς των, ἀκόμη καὶ τοὺς φλοιοὺς τῶν δένδρων, ὥστε ὅσα δὲν ἐξηράνθησαν μόλις μετὰ τρία ἔτη ἔδωσαν νέους βλαστούς.

Ὁμοίαν καταστροφὴν ἐπέφερον αἱ ἀκρίδες πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, εἰς τὰ 1927, εἰς τὴν νησίδα Ἅγιον Εὐστράτιον πλησίον τῆς Λήμνου. Σμήνη κατεξήραναν ὅλην τὴν νησίδα, δὲν ἔμειναν οὔτε ἄγρια χόρτα. Οἱ κάτοικοι, μὴ ἔχοντες τροφὰς διὰ τὰ βοσκήματα καὶ τὰ ἄλλα κτήνη των, ἠναγκάσθησαν νὰ τὰ μεταφέρουν εἰς τὴν Λήμνον καὶ νὰ τὰ πωλήσουν.

Ἄλλὰ τὰ δεινὰ τῶν κατοίκων τούτων δὲν ἐτελείωσαν. Ὅταν ἤρχισαν νὰ ἀποθνήσκουν αἱ ἀκρίδες, ἐπιπτον κατὰ σωροὺς εἰς τὰς αὐλὰς των, εἰς τὰ φρέατα, εἰς τὰς πηγὰς· τοιοῦτοτρόπως καὶ νεκραὶ ἀκόμη ἐξηκολούθουν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ὁ ἀῆρ ἐμολύνθη καὶ ἡ δυσσομία ἦτο ἀφόρητος. Ὅλοι οἱ κάτοικοι εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα των καὶ κατέφυγον ὅπου ἕκαστος ἠδύνατο.

3. Ὅταν ἡ ἀκρίς ἐνσκήψῃ εἰς ἓνα τόπον, ἐνσκήπτει ὥς ὀργὴ Θεοῦ, ὥς θεομηνία· χρειάζεται σύντονος

προσπάθεια καὶ πολλὰ μέσα διὰ νὰ καταπολεμηθῇ. Ἡ γεωπονικὴ ἐπιστήμη μᾶς διδάσκει τὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα καταστρέφομεν τὰς ἀκρίδας ἢ τοῦλάχιστον περιορίζομεν τὰς ἐκ τοῦ κακοῦ τούτου ζημίας.

Ἄλλ' ἴσως δὲν γνωρίζετε ὅτι εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου σημαντικώτατα συνεισφέρουν τὰ πτηνά. Τὰ ψαρόνια ἔρχονται εἰς τὸν τόπον μας εἰς τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου διὰ νὰ διαχειμάσουν. Τὴν τροφήν των ἀναζητοῦν εἰς τὸ ἔδαφος, ὡς αἱ ὄρνιθες, καὶ τρώγουν σκώληκας καὶ κατὰ προτίμησιν τὰ ῥὰ τῶν ἀκρίδων, τὰ ὁποῖα εἶναι χωμένα εἰς τὸ ἔδαφος.

Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ βοηθοῦν καὶ τὰ στρουθία, οἱ σπίνοι, οἱ κορυδαλοί, αἱ πέρδικες καὶ ἄλλα πτηνὰ ἀκόμη.

4. Ὑπάρχει ἐν εἶδος ἀποδημητικῶν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀγιοπούλια. Αὐτὰ ἔρχονται τὸν Μάϊον καὶ διαμένουν τέσσαρας μῆνας. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διεξάγουν ἄγριον πόλεμον κατὰ τῶν ἀκρίδων. Ὁρμοῦν κατὰ τοῦ σμήνους μὲ πραγματικὴν μανίαν. Δὲν ἀρκοῦνται εἰς ὅσας τρώγουν. Ἀλλὰ μὲ τὸ ράμφος, μὲ τοὺς ὄνυχας, μὲ τὰς πτέρυγας φονεύουν ἀκαταπαύστως καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ὥσάν νὰ πρόκειται περὶ πατροπαραδότων ἐχθρῶν.

Τὰ ἀγιοπούλια εἶναι ἀπὸ τοὺς καλυτέρους φίλους καὶ συμμάχους τοῦ γεωργοῦ.

49. Ὡφέλημα πτηνά.

1. Ἐκ τῶν ὠφελιμωτέρων πτηνῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ χελιδὼν, ἡ ὁποία μὲ τὴν ἀφίξίν της

ἀπὸ μακρινὰς χώρας μᾶς ἀναγγέλλει τὴν ἀνοιξιν. Κτί-
ζει τὴν φωλεάν της ὑπὸ τὰ γεῖσα τῶν οἰκιῶν ἢ ὑπο-
κάτω τῶν ἐξωστικῶν ἢ εἰς ἄλλα ὑπόστεγα μέρη, ἵνα
προφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς βροχῆς. Τὴν βλέπομεν διαρκῶς
διασχίζουσιν τὸν ἀέρα ὡς βέλος, οὐδέποτε δὲ κα-
θημένην ἐπὶ θάμνου ἢ δένδρου.

Κατὰ τὰς διαδρομὰς ταύτας, ἡ χελιδὼν δὲν κά-
μνει περίπατον ἀναψυχῆς, ἀλλ' ἀναζητεῖ τὴν τροφήν
της καταδιώκουσα τὰ εἰς τὸν ἀέρα ἔντομα, οἶον μυίας,
κύνωπας, μικροὺς κανθάρους, ψυχὰς καὶ ἄλλα. Ἀπει-
ρον πλῆθος ἐπιβλαβῶν ἢ καὶ ὀχληρῶν ἐντόμων συλ-
λαμβάνει καθ' ἑκάστην ἡ χελιδὼν διὰ τοῦτο ἀποβαίνει
ὠφελιμωτάτη εἰς τὸν ἀνθρώπον.

2. Ἐπίσης ἐκ τῶν ὠφελιμωτέρων πτηνῶν εἶναι
καὶ ὁ κόκκυξ, ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ ἡ χελιδὼν, θεωρεῖται
ἄγγελος τῆς ἀνοίξεως. Ἄλλ' οὗτος δὲν κατοικεῖ μετὰ
τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, οὔτε φαί-
νεται διόλου εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη· ἀγαπᾷ τὰ βουνὰ
καὶ ζῇ εἰς τὰ δάση καὶ τοὺς δρυμούς, μακρὰν τῶν κα-
τοικουμένων τόπων.

Ὅταν μὲ τὴν πρώτην θαλπωρὴν τῆς ἀνοίξεως ἐμ-
φανισθῇ, νομίζεις ὅτι μὲ τὴν ἡχηρὰν καὶ μονότονον
κραυγὴν του, ἀκουομένην εἰς μακρινὰς ἀποστάσεις,
ἀφυπνίζει τὴν φύσιν ἀπὸ τὸν χειμερινὸν λήθαργον,
Ὑπάρχει ἓν ἔθιμον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ πρώτην φορὰν
ἀκούων κραυγὴν τοῦ κοῦκκου, ἐρωτᾷ: «πόσα χρόνια
θὰ ζήσω;» Καὶ ὁ κοῦκκος ἀνοποιεῖ αὐτὸν τελείως,
διότι ἡ κραυγὴ του ἐπαναλαμβάνεται οὐχὶ σπανίως
ἐκατοντάκις.

3. Ἡ ζωὴ τοῦ κοῦκκου ὑπὸ τοῦ λαοῦ θεωρεῖται
ζωὴ ἀλήτου. Δὲν πλέκει φωλεάν, ὅπως τὰ ἄλλα πτηνά,
διὰ νὰ ἐναποθέσῃ τὰ ῥά του καὶ ἐπώρῃ αὐτά, οὔτε

κοπιάζει νὰ ἐκθρέψῃ τοὺς μικροὺς τοῦ νεοσσοῦ. Ἄλλ' ὅταν πρόκειται νὰ γεννήσῃ, ἐναποθέτει τὰ φῶα τοῦ ἀνὰ ἓν εἰς ξένας φωλεάς· τοιοῦτοτρόπως ἐπφάζονται αὐτὰ καὶ ἐκτρέφονται οἱ νεοσσοί τοῦ ὑπὸ ξένων πτηνῶν, ἀγνοοῦντων ὅτι ἐκτρέφουν τὸν ἐχθρὸν τῆς μικρᾶς οἰκογενείας των.

Εἶναι δὲ ὁ νεοσσὸς τοῦ κούκκου ἀκόρεστος· καὶ δὲν ἀρκεῖ ὅτι καταναλίσκει ἀπίστευτον ποσὸν τροφῆς, ὥστε οἱ θετοὶ γονεῖς τοῦ μόλις δύνανται νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν πείνάν του· μετ' ὀλίγον ἐξαπλώνεται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς κατὰ τρόπον ἀχάριστον καὶ ἀναίσχυντον. Ἐπειδὴ δὲ μεγαλώνει ταχύτερον τῶν γνησίων τέκνων τῆς φωλεᾶς, διαρκῶς στρεφόμενος καὶ ὠθῶν τοὺς θετοὺς ἀδελφούς του κατορθώνει νὰ κρημνίσῃ αὐτούς, τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ἕξω τῆς φωλεᾶς. Λέγουν ἀκόμη ὅτι μετ' ὀλίγον ἐπιχειρεῖ νὰ καταβροχθίσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκθρέψαντας αὐτὸν θετοὺς γονεῖς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές.

4. Καὶ ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα παρατηρεῖ ὁ λαός, εἶναι ἀληθῆ· ἀλλ' ἄρα γε εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι εἶναι ἄστοργον πτηνὸν καὶ ἀδιαφορεῖ διὰ τοὺς νεοσσούς του; Ὁχι, τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Ὁ κούκκος δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ τόπου, ὅπου ἄφησε τὰ φῶα του· καὶ ὅταν ἐκκολαφθῶσιν οἱ νεοσσοί, παρακολουθεῖ αὐτοὺς μετὰ μεγάλης στοργῆς μέχρι τελείας ἀναπτύξεώς των.

Ἀλλὰ διατί λοιπὸν δὲν κοπιάζει καὶ αὐτὸς νὰ ἐξεύρῃ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν διὰ τοὺς νεοσσούς του καὶ τοὺς ἐκθρέψῃ;

Τὸ ράμφος τοῦ κούκκου εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ συλλαμβάνῃ μόνον τὰς δηλητηριώδεις ἀκαθωτάς κάμπας, αἱ ὁποῖαι καταστρέφουν τὴν βλάστησιν τῶν δέν-

δρων· καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μεγίστη ὠφελιμότης, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸ πτηνὸν τοῦτο. Ἐὰν λοιπὸν ὁ κοῦκκος ἐξέτρεφε τοὺς νεοσσούς του μετὰ τὴν δηλητηριώδη αὐτὴν τροφήν, ὁ εὐπαθὴς καὶ τρυφερὸς αὐτῶν στόμαχος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν χωνεύσῃ καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἀπέθνησκον. Εἶναι ἐν τούτοις σκληρὸν ὅτι ἡ ζωὴ αὐτῶν ἐξαγοράζεται μετὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τῶν θετῶν ἀδελφῶν των.

50. *Ἡ σίτορχὴ πρὸς τὰ πτηνά.*

1. Τὸ κυνήγιον τῶν πτηνῶν εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον εὐχάριστος ἐνασχόλησις. Καὶ ὁμως ποῖος ἠξέυρει ὅτι ἐκπληροῦντες τὴν εὐχαρίστησίν μας αὐτὴν διαπράττομεν ἔγκλημα ἐναντίον τῆς υἱείας μας καὶ τῶν συμφερόντων μας;

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν πτηνῶν, ἐφ' ὅσον εἶναι γεαρά, τρέφονται ἀποκλειστικῶς ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐπιβλαβῶν εἰς τὰ φυτὰ ἐντόμων.

Ἡ ὑπαρξὶς των καὶ ὁ πολλαπλασιασμός των συντελοῦν εἰς τὴν προφύλαξιν τῆς γεωργίας ἀπὸ παντοίων ἐχθρῶν, οἷον ἀπὸ τῶν ἀκρίδων, ἀπὸ τῶν διαφόρων καμπῶν καὶ ἀπὸ ἄλλων πολλῶν ζουφίων.

2. Εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος ἐμποδίζει τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ νὰ ἐξεύρουν τὴν τροφήν των, πολλάκις τρέφουν αὐτὰ οἱ ἄνθρωποι. Εἶναι βέβαια τοῦτο ἀπίστευτον καὶ ὁμως συμβαίνει.

Ὅταν τὸν χειμῶνα ἡ χιών καλύπτῃ τὸ ἔδαφος ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπὶ μῆνας, τὰ

πτηνὰ δὲν διστάζουν νὰ καταφύγουν εἰς τὰ δένδρα
τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ κήπου, καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ
ὑπόστεγα τῶν οἰκιῶν. Κανεῖς δὲν θὰ τὰ ἐνοχλήσῃ·

χρῆσις ὅτλου κατ' αὐτῶν δὲν γίνεται, λίθοι καὶ ἐλά-
στιχα δὲν ὑπάρχουν διὰ τοὺς πτωχοὺς ἰκέτας, ἀλλὰ
τροφὴ καὶ ἀγάπη.

Τὰ ψιχία τῆς τραπέζης τοῦ ἑσπερινοῦ γεύματος

συλλέγονται ἐπιμελῶς καὶ τὴν πρωίαν ρίπτονται εἰς τὰ πτηνά. Τὰ δὲ παιδιά τῆς οἰκογενείας, ὅταν τὴν πρωίαν ἐξυπνήσουν, σπεύδουν εἰς τὸ ὑπόστεγον τῆς οἰκίας νὰ περιποιηθοῦν τοὺς ξένους τῶν τρίβουν τεμάχια ἄρτου καὶ σκορποῦν τὰ τρίμματα εἰς τὸ ἔδαφος, τὰ δὲ πτηνὰ πετοῦν πρὸ τῶν ποδῶν των καὶ ὡς ὄρνιθες συλλέγουν τὰ ψιχία, πολλάκις δὲ καὶ εἰς τὰς χεῖρας τῶν παιδίων πετοῦν καὶ τσιμποῦν τὸν ἄρτον. Δὲν φοβοῦνται μήπως τὰ συλλάβουν, ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ συλλάβουν, δὲν θὰ τὰ βλάψουν, θὰ τὰ θωπεύσουν καὶ θὰ τὰ ἀπολύσουν ἀμέσως.

Ἡ προθυμία τῶν παιδίων καὶ οἱ γέλωτες, τὸ πτερύγισμα τῶν πτηνῶν καὶ τὸ κελάδημά των, εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὥραιας εἰκόνας τῆς χειμερινῆς ζωῆς τῆς βορείου Εὐρώπης.

3. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας φροντίδας καταβάλλουν ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι χάριν τῶν πτηνῶν. Κρεμοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρά των μικρὰν συσκευὴν ὁμοίαν πρὸς κιβώτιον, ὅπου καταφεύγουν κατὰ τὸ δριμὺ ψῦχος πολλὰ πτηνὰ καὶ εὐρίσκουν ὅχι μόνον θαλπωρὴν, ἀλλὰ καὶ τροφήν.

Ὅταν κάποτε ἐταξίδευσα εἰς τὴν βόρειον Εὐρώπην σιδηροδρομικῶς, εἶδον εἰς πολλὰ μέρη νὰ ὑποῦνται εὐρύχωροι περιστερεῶνες ἐπὶ χονδροῦ στύλου ἔξω εἰς τοὺς ἀγρούς, μακρὰν τῶν κατοικημένων τόπων. Ἐνόμισα βέβαια ὅτι ἐκεῖ κάπου ἐκτρέφονται περιστεραί, μάτην ὅμως ἀνεζήτητον διὰ τοῦ βλέμματός μου περιστερὰς νὰ πετοῦν ἢ νὰ βόσκουν ἐκεῖ πλησίον.

Τὰ κατασκευάσματα αὐτὰ δὲν εἶναι περιστερεῶνες, εἶναι καταφύγια τῶν πτηνῶν, εἰς τὰ ὅποια εὐρίσκουν ἄσυλον κατὰ τὰς παγερὰς νύκτας ἢ ὅταν τὸ ψῦχος τῆς ἡμέρας εἶναι ἐξαιρετικῶς δριμύ. Κατα-

σκευάζονται δὲ τὰ καταφύγια ταῦτα ἀπὸ τὰς κοινότη-
τας ἢ καὶ ἀπὸ ιδιώτας εἰς τὴν περιοχὴν τῶν κτη-
μάτων των.

Ἄλλ' εἰς τὴν ὥραίαν πατρίδα μας, ὅπου ὁ χειμὼν
εἶναι μαλακός, τὰ πτηνὰ δὲν ἔχουν ἀνάγκην τοιού-
των περιποιήσεων· θὰ εἶναι ἀρκετὸν δι' αὐτά, ἐὰν τὰ
ἀφήνωμεν ἀνενόχλητα.

4. Ἐκ τῶν διαφόρων πτηνῶν τὰ ἐπιδημητικὰ
εἶναι τὰ χρησιμώτερα εἰς τὴν γεωργίαν, οἱ δὲ ἀπα-
γορευτικοὶ τῆς θήρας νόμοι ἀποβλέπουν κυρίως εἰς τὴν
προστασίαν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τούτων. Παντα-
χοῦ δὲ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἐνισχύεται διὰ παν-
τὸς τρόπου ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν πτηνῶν τούτων,
διότι παρετηρήθη ὅτι εἰς τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας
ταῦτα σπανίζουν, ὑπερπληθύνονται τὰ ἐπιβλαβῆ εἰς
τὴν γεωργίαν ζώφια.

51. *Κυνήγιον διὰ τοῦ ἱέρακος.*

1. Πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κυνηγετικοῦ ὄπλου,
δηλαδὴ πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν, τὸ κυνήγιον τῶν
πτηνῶν ἐγίνετο διὰ δικτύων, διὰ παγίδων, διὰ βρόχων
καὶ ἱσοβέργων, ὅπως καὶ σήμερον ἀκόμη γίνεται εἰς πε-
ριστάσεις τινάς, παραδείγματος χάριν διὰ δικτύων εἰς
τὸ κυνήγιον τῶν ὀρτύγων. Ἀλλὰ τὸ κυνήγιον τοῦτο
ἐγίνετο ὑπὸ τῶν ἐπιδιωκόντων κέρδος μᾶλλον ἢ ἀυ-
τοῦ παρὰ τέρψιν.

Ὑπῆρχε τότε καὶ ἐν ἄλλο εἶδος κυνηγίου, τὸ
ὁποῖον ἐγίνετο μόνον χάριν τέρψεως καὶ ὄχι χάριν
κέρδους.

Τὸ κυνήγιον τοῦτο ἐγίνετο διὰ τῶν ἱερώκων! Ἐκπλήττεσθε βέβαια, καὶ δὲν ἔχετε ἄδικον. Θὰ ἐρωτήση τις, πῶς εἶναι δυνατόν διὰ τῶν ἀγρίων καὶ αἱμοβόρων τούτων πτηνῶν νὰ γίνη κυνήγιον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου;

2. Καὶ ὁμοως ἐγίνετο. Συνελάμβανον τοὺς ἱέρακας, νεοσσοὺς ἀκόμη, τοὺς ἐξημέρωνον, τοὺς ἐγύμναζον καὶ τοὺς ἔκαμνον πειθηνίους, ὅπως περίπου τοὺς κύνας, καὶ τοιοῦτοτρόπως τοὺς μετεχειρίζοντο εἰς τὸ κυνήγιον.

Σήμερον ὁ κυνηγὸς λαμβάνει τὸ ὄπλον ἐπ' ὤμου, ζώνεται τὰς φυσιγγιοθήκας του, ἀναρτᾷ τὸν σάκκον του, προσλαμβάνει, ἐὰν ἔχη, καὶ τὸν κύνα του, καὶ οὕτω μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὴν ἐρημίαν διὰ νὰ θηρεύσῃ πέρδικας, χῆνας, ψαρόνια, ὀρτύκια καὶ ἄλλα πτηνά.

Τότε ὁ κυνηγὸς ἀντὶ ὄπλου καὶ φυσιγγιοθηκῶν προσελάμβανε τὸν ἱερακά του, ὁ ὁποῖος πειθηνίος εἰς τὰ νεύματα τοῦ κυρίου του ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ του βραχίονος.

3. Ὅταν ἔφθανεν εἰς τὸν τόπον τοῦ κυνηγίου καὶ ἔβλεπεν ὁ θηρευτὴς πτηνόν τι, ἐξαπέλυε τὸν ἱέρακα κατ' αὐτοῦ καὶ μὲ ἰσχυρὰν φωνὴν τὸν ἐνεθάρρυνεν.

Ὁ ἱέραξ ὡς βέλος ἐρρίπτετο κατὰ τοῦ ταλαιπώρου πτηνοῦ, τὸ ὁποῖον παραχρῆμα συνελάμβανε. Εἰς δευτέραν διαταγὴν τοῦ θηρευτοῦ ὁ ἱέραξ πετᾷ πάλιν εἰς τὸν βραχίονα τοῦ κυρίου του κρατῶν σφικτὰ μετὰ τῶν ὀνύχων του τὸ θήραμα καὶ ἐτοιμάζεται νὰ τὸ φάγῃ, διότι πεινᾷ.

Ἀλλὰ θὰ τὸν ἀφήσῃ ὁ θηρευτὴς νὰ φάγῃ τὴν πέρδικα ἢ τὴν χῆνα; Ὁχι βέβαια. Κόπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ θηράματος καὶ τοῦ δίδει τὸν ἐγκέφαλον, κατόπιν σχίζει τὴν κοιλίαν καὶ τοῦ δίδει τὰ σπλάγχνα. Ἐνῶ δὲ ὁ ἱέραξ τρώγει λαιμάργως, ὁ θηρευτὴς μὲ

ἐπιτηδειότητα ἀποσύρει κρυφίως τὸ θήραμα καὶ τὸ ῥίπτει εἰς τὸν σάκκον· εἶναι ἀδύνατον δι' ἄλλου τρόπου νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὸ θήραμα ἀπὸ τοὺς ὄνυχάς του. Τοιουτοτρόπως κρατεῖ τὸν ἱέρακα πεινασμένον καὶ ἔτοιμον διὰ νέον κυνήγιον. Διότι, ἐὰν ὁ ἱέραξ κορεσθῇ, δὲν εἶναι πλέον πρόθυμος νὰ κυνηγήσῃ.

4. Τὸ κυνήγιον τῶν πτηνῶν δὲν ἦτο πάντοτε ἀκίνδυνον διὰ τὸν ἱέρακα. Ὅσάκις ὥρμα κατὰ πτηνοῦ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα βόσκουν ἀγγεληδόν, ἐκινδύνευε νὰ κατασπαραχθῇ ὑπ' αὐτῶν. Πολλάκις ὁ ἱέραξ κατέπιπτεν ἄπνους ἐπὶ τῆς γῆς ἢ θανασίμως τραυματισμένος ἢ μὲ τὰς πτέρυγας ἐξηρθρωμένας. Τοῦτο ἰδίως συνέβαινε εἰς τὸ κυνήγιον τῶν χηνῶν καὶ τῶν γεράνων.

Τὰ πτηνὰ ταῦτα δὲν ἀφήνουν τὸν σύντροφόν των εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ μὲ γενναιότητα καὶ αὐτοθυσίαν σπεύδουν πρὸς βοήθειάν του· καὶ ἄλλα μὲν δάκνουν τὸν ἱέρακα, ἄλλα προσπαθοῦν νὰ ἀποσύρουν τὸ κρατούμενον πτηνὸν καὶ ἄλλα δι' ἄλλου τρόπου βλάπτουν αὐτόν, μέχρις ὅτου ἐπιτύχουν τὸν σκοπὸν των.

Οὐδέποτε θὰ κατῴρθωνε μόνος ὁ ἱέραξ νὰ κυνηγήσῃ χῆνα ἢ γέρανον· ἀλλ' εἰς τὰς περιστάσεις αὐτὰς ὁ θηρευτὴς ἔρχεται ἀρωγὸς τοῦ ἱέρακος· δι' ἰσχυρῶν φωνῶν κατορθώνει νὰ διασκορπίζῃ τὰ πρὸς βοήθειαν σπεύδοντα πτηνὰ καὶ τοιουτοτρόπως ὁ ἱέραξ κομίζει τὴν λείαν εἰς τὸν κύριόν του.

5. Ἀλλὰ πῶς συλλαμβάνουν τοὺς ἱέρακας καὶ κατορθώνουν νὰ τοὺς ἐξημερώσουν;

Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους οἱ νεοσσοὶ τῶν ἱεράκων εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένοι, ὥστε ἐξέρχονται ὀλίγον ἀπὸ τὴν φωλεάν των· πετοῦν πέριξ αὐτῆς καὶ ἀγρεύουν, ἂν ἐπιτύχουν μικρόν τι πτηνὸν καὶ ἀνίσχυρον, ὅσον κόσσυφον, κίχλαν καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὅταν δὲ οἱ γονεῖς

των πλησιάζουν κρατοῦντες εἰς τοὺς ὄνυχάς των πέρικα ἢ περιστερὰν ἢ μικρὸν ὀρνίθιον, ἐξέρχονται πάλιν ἐκ τῆς φωλεᾶς των καὶ σπεύδουν νὰ λάβουν τὴν κομιζομένην λείαν διὰ νὰ κορέσουν τὴν πεῖνάν των.

6. Εἰς αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐποχὴν ἄνθρωποι εἰδικοί, οἱ καλούμενοι ἱερακάριοι, περιέρχονται τὰ ὄρη ἀναζητοῦντες φωλεὰς ἱεράκων. Ἀλλὰ τὰς φωλεὰς των οἱ ἱερακες κτίζουν εἰς τὰς σχισμὰς ἀπροσίτων βράχων ἢ εἰς τὰς κορυφὰς ὑψηλῶν καὶ πυκνῶν δένδρων, ὅπου οὔτε ἡ πονηρὰ ἀλώπηξ δύναται νὰ φθάσῃ, οὔτε ἡ γαλῆ νὰ ἀναρριχηθῇ, οὔτε ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου νὰ τὰς διακρίνῃ. Διότι οἱ ἱερακες, πλὴν τῶν ἀρπακτικῶν τούτων ζώων, φοβοῦνται καὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ μόλις τὸν ἀντίληφθῶν ἀπομακρύνονται ἢ κρύπτονται ἐπιμελῶς.

Δὲν δύνανται ὅμως νὰ φυλαχθοῦν καὶ ἀπὸ τὴν πονηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκαστος θηρευτῆς ἔχει μίαν συρίκτραν, τὴν ὁποίαν κατασκευάζει ἀπὸ νεαρὸν κλάδον κερασέας. ἀφαιρεῖ δὲ ἐπιτηδειότατα τὸ ξύλον καὶ μένει ὁ φλοιὸς ὡς σωλήν. τὸν σωλήνα τοῦτον μεταβάλλει εἰς συρίκτραν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπιτυγχάνεται φωνὴ ὁμοία πρὸς τὸν κρωγμὸν των ἱεράκων.

7. Περιέρχεται λοιπὸν ὁ θηρευτῆς πλησίον τῶν ἀποτόμων βράχων καὶ τῶν ὑψηλῶν δένδρων συρίζων καὶ διὰ τοῦ βλέμματός του ἀνερρευνᾷ τὸν ὀρίζοντα.

Οἱ νεοσσοὶ ἐκλαμβάνοντες τὸν συριγμὸν ὡς φωνὴν τῶν γονέων των περιχαρεῖς πηδῶσιν ἐκ τῆς φωλεᾶς πρὸς συνάντησίν των καὶ ἀπόλαυσιν τῆς κομιζομένης τροφῆς.

Τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὸν θηρευτὴν. ἡ φωλεὰ ἀνεκαλύφθη. Κόπτει οὗτος ἀμέσως πολλοὺς κλάδους δένδρων καὶ κατασκευάζει μικρὰν καὶ χαμηλὴν καλύβην,

ὥστε μόνος αὐτὸς νὰ χωρῇ. Τοποθετεῖται ἐντὸς τῆς καλύβης ὑπτιος καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ἀφήνει νὰ πτερυγίζῃ μία περιστερὰ, τὴν ὁποίαν κρατεῖ δεμένην ἀπὸ τοὺς πόδας διὰ λεπτοῦ καὶ ἰσχυροῦ νήματος· πρὸς τὸ μέρος δὲ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀφήνει εἰς τὴν στέγην ὀπὴν, ὥστε νὰ δύναται δι' αὐτῆς νὰ ἐξάγῃ τὴν χειρὰ του εὐκόλως.

8. Οἱ ἱερακιδεῖς, βλέποντες ἐκ τῆς φωλεᾶς τῶν τὴν περιστερὰν πτερυγίζουσιν ὑπεράνω τῆς καλύβης, ὁρμῶσι κατ' αὐτῆς καὶ τὴν συλλαμβάνουν ἀλλ' ὁ θηρευτῆς σύρει διὰ τοῦ νήματος τὴν περιστερὰν πρὸς τὴν στέγην τῆς καλύβης, μετ' αὐτῆς δὲ σύρονται καὶ οἱ νεοσσοί. Ἡ στιγμή αὐτὴ εἶναι ἡ κρίσιμωτέρα στιγμή τοῦ κυνηγίου· ἐξάγει μετὰ δεξιότητος τὴν χειρὰ του διὰ τῆς ὀπῆς καὶ συλλαμβάνει αὐτοὺς ἀσφαλῶς. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου συλλαμβάνει ἀρκετοὺς ἱερακιδεῖς, τοὺς ὁποίους κομίζει εἰς τὸν οἶκόν του.

Χρειάζεται πολὺς κόπος καὶ μεγάλη ἐπιτηδειότης διὰ νὰ ἐκθρέψῃ τις αὐτοὺς καὶ ἐκγυμνάσῃ, ὥστε νὰ καταστοῦν ἡμεροὶ καὶ κατάλληλοι διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον συνελήφθησαν· χρειάζεται δὲ καὶ χρόνος ἀρκετός· πέντε ἕως ἑξ μῆνες μόνις ἀρκοῦν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Καὶ δὲν ἀποβαίνουνσι τοιοῦτοι πάντες οἱ συλληφθέντες ἱερακιδεῖς, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλοι ἀποδεικνύονται σκληροτράχηλοι καὶ ἀφυεῖς, ἄλλοι ἀποθνήσκουν καὶ ἄλλοι δραπετεύουν πρὸς τοὺς οἰκείους τόπους καὶ τὴν φυσικὴν τῶν δίαίταν.

9. Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἡ διὰ τῶν ἱεράκων θήρα ἦτο τοῦ συρμοῦ· οἱ μεγιστᾶνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡμιλλῶντο ποῖος θὰ συντηρήσῃ τοὺς περισσοτέρους καὶ τοὺς μᾶλλον ἡσχημένους εἰς τὴν θήραν ἱερα-

κας· εἶχον δὲ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἱερακάρηδες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφοριῶν ἡ διὰ τῶν ἱεράκων θήρα εἰσῆχθη εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, κατέστη δὲ καὶ ἐκεῖ προσφιλὴς καὶ διεξήγετο μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἄλλ' ἔκτοτε τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θήρας βαθμηδὸν μὲ τὴν τελειοποίησιν τῶν πυροβόλων ὅπλων ἐγκατελείπετο καὶ ἐπὶ τέλους ἐξέλιπε καθ' ὁλοκληρίαν.

52. Κόραξ καὶ ἀλώωνξ.

1. Κόραξ εἰς ἄκραν ὑψηλὴν
κλάδου ἐκάθητο ἐλαίας,
μέλαιναν εἶχε τὴν στολὴν
καὶ εἰς τὸ ράμφος εἶχε κρέας.
2. Εἰς τὰ χαμόκλαδα κοντὰ
ἀλώπηξ ἴσταται δολία,
τοὺς ρώθωνας αὐτῆς κεντᾷ
τοῦ κρέατος ἡ εὐωδία.
3. Τρέχει, προφθάνει... περιπτὸς
ὁ κόπος, μάτην ἢ σπουδὴ τῆς.
Τί ὕψος! κ' εἶναι περρωτὸς
ὁ εὐτυχὴς ιδιοκτῆτης.
4. Κατ' ἄλλον τρόπον μελετᾷ
εἰς τὰ νερά της νὰ τὸν φέρῃ,
βλέπει ἐπάνω, χαιρετᾷ
καὶ ταῦτα εὐγενῶς προφέρει:

5. — «Καλῶς μᾶς ὤρισες ἐδῶ,
ἀέρα, φίλτατε, νὰ πάρῃς,
τρελλαίνομαι ὅταν σὲ ἰδῶ,
πόση κομψότης, πόση χάρις!
6. Τίς ἔχει τόσην καλλονήν,
τίς πτέρυγας ποικιλωτέρας!
Τί κοῦμα! ἂν εἶχες καὶ φωνήν
θὰ ἦσο τῶν πτηνῶν τὸ τέρας».
7. «— Φωνήν δὲν ἔχω; νὰ χαθῇς!
(ἐντός του εἶπε) θὰ σὲ δείξω,
περίμενε νὰ τρελλαθῇς .
μόλις τὸ στόμα μου ἀνοίξω».
8. Καὶ πλατὺς φάρυγξ ἀνοιγείς
δύο τραχέα κρά! ἐβγάζει
καὶ παρ τὸ κρέας κατὰ γῆς,
καὶ χάπ! ἢ πονηρὰ τ' ἀρπάζει.
9. Ἀκόμη τρέχ' εἰς τὸ βουνόν,
καὶ ἀφοῦ ἔχαψε τὸ κρέας
γελῶσα λέγ' εἰς τὸ πτηνόν
τὰς λέξεις ταύτας τελευταίας:
10. «— Μάθε, ὦ φίλτατον πουλί,
μάθε, ὦ ἄνθος τῶν κοράκων,
πῶς τῶν εὐπίστων ἡ φυλὴ
τρέφει τὸ γένος τῶν κολάκων»
-

53. Ὁ ἵππος.

1. Οἱ ἀγρόται τῶν πεδινῶν χωρίων τῆς Ἑλλάδος χρησιμοποιοῦν ὡς φορτηγὸν ζῶον συνήθως τὸν ἵππον· διότι ὁ ἵππος καὶ βάρος δύναται νὰ φέρῃ ὅσον περίπου ἢ ἡμίονος, καὶ πρὸ πάντων διότι εἶναι ταχὺς καὶ τὸ ἀλῶνισμα τῶν σιτηρῶν γίνεται καὶ γρηγορώτερα καὶ καλύτερα.

Ἄλλὰ καὶ πειθήνιος εἶναι ὁ ἵππος, ὃ δὲ βηματισμός του εἶναι στρωτὸς καὶ δὲν ταράσσει τὸν ἀναβάτην. Ὅταν εἶναι μικρᾶς ἡλικίας, εἶναι ζωηρὸς καὶ ἀτίθασος· ἀλλ' ἡ ζωηρότης του αὐτὴ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν ἔχει. Λαμάζεται ὁμως σὺν τῷ χρόνῳ καὶ γίνεται ζῶον εἰρηνικώτατον καὶ ἐξυπηρετεῖ τὸν κύριόν του προθυμότατα. Ἐπανελημμένως εἶδον ἵππους ὁδηγουμένους ὑπὸ παιδίων ὀκτῶ ἕως δέκα ἐτῶν.

2. Ἄλλὰ πῶς συμπεριφερόμεθα εἰς τὸν πρόθυμον αὐτὸν ὑπηρέτην μας;

Πολλάκις ἡ συμπεριφορὰ μας εἶναι σκληρά. Τὸν φορτώνομεν οὐχὶ ὅσον ἡμπορεῖ νὰ βαστάσῃ, ἀλλὰ ὅσον ἔχομεν ἀνάγκην νὰ μεταφέρωμεν ταχέως. Θέτομεν εἰς τὴν ἅμαξαν περισσότερον βάρος, καὶ τὸ φιλότιμον ζῶον προσπαθεῖ πνευστιῶν καὶ κάθυγρον ὑπὸ τοῦ ἰδρώτος νὰ σύρῃ αὐτήν, ἐνίστε δὲ δέχεται καὶ μαστιγώσεις ἀπὸ σκληρὸν ἅμαξηλάτην.

Δὲν συμβαίνει ὁμως τοῦτο πάντοτε. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ περισσότεροι, οἱ ὅποιοι ἀναγνωρίζουν τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἵππου καὶ αἰσθάνονται τὰς ἀνάγκας του.

3. Ὅτε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, μετετέθην εἰς τὰς

Ἀθήνας, αὐτοκίνητα δὲν ὑπῆρχον· αἱ ἄμαξαι καὶ τὰ ἄλλα ὀχήματα ἐσύροντο ὑπὸ ἵππων. Μετέφερα τὰς ἀποσκευάς μου ἀπὸ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν εἰς τὴν κατοικίαν μου δι' ἁμαξίου συρρομένου ὑπὸ ἐνὸς ἵππου.

Ἀφοῦ ἔφθασε τὸ ἁμάξιον πρὸ τῆς θύρας, ἐπήδησε κάτω ὁ ἁμαξηλάτης, ἐθώπευσε τὸν ἵππον του, τρίβων αὐτὸν διὰ τῶν δακτύλων εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ρινὸς μέρος τῆς κεφαλῆς, τὸν ἡσπασθη ὑπεράνω τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ τότε μόνον ἤρχισε νὰ ἐκφορτώνῃ τὰς ἀποσκευάς.

Δὲν ἦτο ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔβλεπον τόσῃν τρυφερότητι ἀνθρώπου πρὸς τὸ ὑποζύγιόν του Ἐν τούτοις ὁ ἀγαθὸς ἁμαξηλάτης, νομίσας τὴν προσοχήν μου ὡς ἐκπληξιν, ἐστράφη πρὸς ἐμὲ καὶ εἶπε:

4. «Τὰ ἄλογα, κύριε, ὑποφέρουν πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, διότι εἶναι φιλότιμα καὶ ἀνέχονται τοὺς κόπους χωρὶς νὰ διαμαρτύρωνται. Τὰ μουλάρια, ἂν τὰ παραφορτώσῃς, κάμνουν στόπ, ὅπως καὶ οἱ γκαμήλες, καὶ ἄλλα κλωτσοῦν, ἀλλὰ τὰ καημένα τὰ ἄλογα τραβοῦν ὅσον ἡμποροῦν, γίνονται μούσκεμα ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα, ἀλλὰ δὲν σὲ ἀφήνουν στῇ μέσῃ τοῦ δρόμου. Τὸ σκυλί, ὅταν τὸ κτυπήσῃς, δὲν θὰ σὲ δαγκάσῃ, ἀλλὰ θὰ οὐρλιάσῃ, τὸ γατὶ θὰ σὲ γρατσουνίσῃ· τὸ ἄλογο ὅμως ποτὲ δὲν φωνάζει, ὅταν δέχεται μαστιγώματα, ὅταν πληγιάξῃ κάτω ἀπὸ τὸ σαμάρι ἢ ἀπὸ τὰ χάμουρα».

Ἦδη ὅμως γνωρίζουν οἱ ἀγρόται ὅτι τὰ ὑποζύγια τῶν ἐξαντλοῦνται καὶ ἀχρηστεύονται ἐνωρίτερον, ζοῦν ὀλιγώτερα ἔτη, ὅταν τὰ ἐξαναγκάζουν ἢ νὰ τρέξουν γρηγορώτερα ἢ νὰ φορτωθοῦν περισσότερον ἀπὸ ὅσον ἡμποροῦν.

5. Ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν ὅτι τότε, ὅσοι εἶχον ἵππους, πολλάκις τοὺς ἔκοπτον τὰς

τρίχας τῆς οὐρᾶς διὰ νὰ φαίνεται ὠραία ὡς θύσανος. Διότι βέβαια αὐτοὶ οὐδεμίαν ἐνόχλησιν ἤσθάνοντο ἀπὸ τὰς μυίας ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἀρέσκονται νὰ τσιμποῦν τὰ ἄλογα εἰς τὰ σκέλη. Οὔτε ἐσκέφθησάν ποτε, διατὶ ὁ ἵππος ἀενάως πλήττει τὰ σκέλη του μὲ τὴν οὐράν.

Διηγοῦνται ὅτι εἰς πανδοχεὺς ὑπελόγιζε τὴν τροφήν τοῦ ἵππου μὲ μακρὰν οὐράν εἰς τὸ διπλάσιον τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον ἐξήτει δι' ἵππους μὲ κοντὴν οὐράν. Διότι οὗτοι ὑπέφερον τόσον πολὺ ἀπὸ τὰ κεντήματα τῶν μυιῶν, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ φάγουν ὅσον τὰ ἄλλα.

6. Ἡ ἐταιρεία πρὸς προστασίαν τῶν ζῶων κατάρθωσε νὰ γίνῃ νόμος, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ σκληρότης κατὰ τῶν ζῶων τιμωρεῖται τώρα ποινικῶς. Ἐὰν κακοποιήσετε τὸν ἵππον σας ἢ τὸν ὄνον σας, ὁ ἀστυφύλαξ σᾶς καταγγέλλει εἰς τὸ δικαστήριον καὶ τιμωρεῖσθε, ἀλλὰ καὶ οἰοσδήποτε ἄλλος δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ σᾶς καταγγείλῃ.

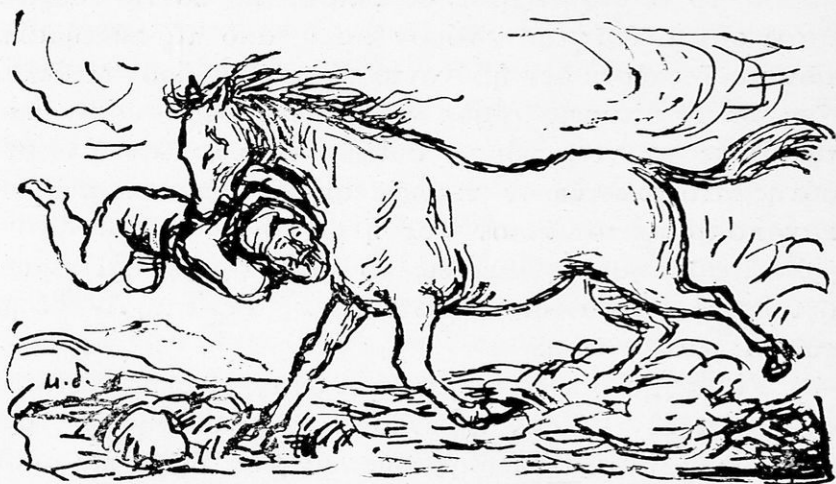
Ὁ φόβος τῆς τιμωρίας ἦτο ἀναγκαῖος δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν ἢ δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσουν ὅτι ὄχι μόνον ἡ στοιχειώδης εὐσπλαγχνία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ συμφέρον μας ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ταλαιπωροῦμεν τὰ ζῶα μας.

7. Οἱ Ἀραβες ἀγαποῦν τόσον πολὺ τοὺς ἵππους των, ὥστε τοὺς θεωροῦν σχεδὸν ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας των· ποτὲ δὲν τοὺς κακομεταχειρίζονται, τοὺς περιποιοῦνται στοργικῶς, τοὺς θωπεύουν ὡς μικρὰ παιδία καὶ τοὺς ὀμιλοῦν ἀκόμη τρυφερῶς. Καὶ τὸ φιλότιμον ζῶον προσπαθεῖ νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν κύριόν του μὲ ἀφοσίωσιν ἀνθρώπου.

54. Ὁ ἵσσωος τοῦ Χασάνη.

1. Οἱ ἀραβικοὶ ἵπποι εἶναι περίφημοι διὰ τὴν ταχύτητα, διὰ τὴν ἀντοχήν, διὰ τὴν ὠραιότητα, ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν.

Εἰς ἓν ὠραῖον ἀραβικὸν ποίημα ὑμνεῖται τὸ κατόρ-

θωμα τοῦ ἵππου ἐνὸς Ἀραβος, ὀνομαζομένου Χασάνη. Ἴδου ἡ ἱστορία του:

Πολλοὶ Ἀραβες ζοῦν βίον ληστρικόν. Ἐχουν κατασκηνώσεις ἐντὸς τῆς ἐρήμου εἰς μέρη ἀπόκρυφα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐξορμῶντες ἐπιτίθενται ἔφιπποι ἐναντίον καρavanίων, ἀπὸ τὰ ὅποια καὶ πράγματα ἀρπάζουν καὶ χρήματα λαμβάνουν.

Εἰς μίαν τοιαύτην ληστείαν, ἐνῶ οἱ λησταὶ διεμοίραζον τὴν λείαν των, κατέφθασε μικρὰ δύναμις στρατιωτῶν ἀπὸ γειτονικὴν πόλιν, ἡ ὁποία ἐπετέθη κατ' αὐτῶν.

2. Ἦδη τὰ πράγματα μετεβλήθησαν καθ' ὅλοκληρίαν. Συνήφθη συμπλοκή, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο πολλοὶ μὲν ἐκ τῶν λησιτῶν νὰ φονευθοῦν, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ συλληφθοῦν.

Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων ἦτο καὶ ὁ Χασάνης, τοῦ ὁποίου ὁ ἵππος δὲν εἶχε πάθει τίποτε κατὰ τὴν συμπλοκήν, αὐτὸς ὅμως ἦτο τραυματίας.

Τὴν νύκτα, ἐνῶ ὁ Χασάνης ἦτο ἐξαπλωμένος κάτω ἀπὸ μίαν σκηνὴν μὲ τὸν ἓνα πόδα τραυματισμένον, ἤκουσε τὸν χρεμετισμὸν τοῦ ἵππου του. Οὗτος ἐκυκλοφόρει μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἵππους ἐλεύθερος, ἀλλ' εἶχε τοὺς δύο πόδας συνδεδεμένους δι' ἑνὸς λωρίου, ὥς συνηθίζεται εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὥστε νὰ δύναται μὲν νὰ βαδίξῃ, ἀλλ' ὅχι καὶ νὰ τρέξῃ.

3. Ὁ Χασάνης ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τὸν ἀγαπητόν του ἵππον διὰ τελευταίαν φορὰν, κατώρθωσεν ἔρπων νὰ τὸν πλησιάσῃ:

— «Πτωχέ μου φίλε», τοῦ εἶπε, «τί θὰ γίνῃς εἰς τὰ χέρια τῶν στρατιωτῶν; Θὰ σὲ κλείσουν χωρὶς ἄλλο εἰς κανένα στενόχωρον στάβλον, ὅπου δὲν θὰ ἔχῃς οὔτε ἐλευθερίαν οὔτε ἀέρα. Πήγαινε πίσω εἰς τὴν σκηνήν μου. Εἰπὲ εἰς τὴν γυναῖκά μου ὅτι δὲν ἔχει πλέον σύζυγον καὶ φίλησε τὰ χέρια τῶν παιδιῶν μου».

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ὁ Χασάνης ἔκοψε μὲ τὰ δόντια του τὸ λωρίον, μὲ τὸ ὁποῖον εἶχον δεθῇ οἱ πόδες τοῦ ἵππου, καὶ τὸν ἠλευθέρωσεν.

4. Ὅταν ὁ ἵππος ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ δεσμά του καὶ εἶδε τὸν κύριόν του νὰ κεῖται πρὸ αὐτοῦ τραυματίας, ἔκυψε, τὸν ἤρπασε μὲ τοὺς ὀδόντας ἀπὸ τὴν δερματίνην ζώνην του καὶ ἔφυγε καλπάζων. Διέσχισεν ὄρη καὶ κοιλάδας, ἔφθασε δὲ μετὰ πολλὰς

ᾧρας εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ κυρίου του. Μόλις τὸ πιστὸν ζῶον ἀπέθεσε μαλακὰ τὸν κύριόν του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔπεσε νεκρὸν ἀπὸ τὴν ἐξάντλησιν.

55. Ὁ κύων.

1. Ὁ κύων εἶναι τὸ πρῶτον ζῶον, τὸ ὁποῖον ἐξημέρωσεν ὁ ἄνθρωπος· εἶναι ὁ πρῶτος καὶ παλαιότατος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου.

Πρὶν ἀκόμῃ ὁ ἄνθρωπος δοκιμάσῃ τὸ γάλα τοῦ προβάτου, τῆς αἰγὸς καὶ τῆς ἀγελάδος, πρὶν κατασκευάσῃ τὰ ἀπὸ ἔρια ἢ ἀπὸ τρίχας ἐνδύματά του· ὅταν ἀκόμῃ ἐκάλυπτε τὴν γυμνότητά του μὲ δέρματα ἀγρίων ζῶων, τὰ ὁποῖα ἐφόνευεν ἄγριος ἢ ἡμιάγριος καὶ αὐτός, τότε εἶχε συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ κυνός, τότε ὁ κύων εἶχε γίνεи κατοικίδιον ζῶον.

2. Ὁ κύων ὑπερέχει πάντων τῶν ζῶων, ὅσα ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐξημερώθησαν, κατὰ τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν. Τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς ὀλοκλήρου ποιμνίου, καὶ τὰ βοσκήματα ὑπακούουν περισσότερον εἰς αὐτὸν παρὰ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ποιμένου. Ἡ ἀσφάλεια τοῦ ποιμνίου καὶ ἡ τάξις εἰς αὐτὸ εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς προσπαθείας του καὶ τῆς δραστηριότητός του.

Τὸ ποῖμνιον διὰ τὸν κύνα εἶναι λαὸς ὑποτεταγμένος εἰς αὐτόν, εἶναι ὑπήκοός του, τὸν ὁποῖον ὁμως ὀδηγεῖ καὶ προστατεύει· οὐδέποτε μεταχειρίζεται τὴν δύναμίν του ἐναντίον του, ἐκτὸς μόνον διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Εἶναι ἄριστος βοηθὸς τοῦ ποιμένου καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ ποιμνίου.

3. Παρακολουθεῖ τὸν κύριόν του εἰς τὸ κυνήγιον μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ προσέχει νὰ ἀκούσῃ τὸ σύνθημα τῆς καταδιώξεως τοῦ θηράματος καὶ ἀνυπομονεῖ νὰ συμπλακῇ μετ' αὐτοῦ, διότι εἶναι βέβαιος περὶ τῆς νίκης· ἀδιαφορεῖ ποῖος εἶναι ὁ ἀντίπαλός του, εἴτε λαγὸς

εἴτε ἀλώπηξ εἴτε λύκος, δὲν διατάζει νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθήκόν του.

Ὅταν τὴν νύκτα κακοποιός τις ἐπιχειρήσῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν σας ἢ εἰς τὸν κῆπόν σας, ἔξυ-

πνᾷ ἀμέσως καὶ ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ, διὰ δὲ τῶν ὑλακῶν σᾶς εἰδοποιεῖ περὶ τοῦ κινδύνου.

4. Ἐκ τῶν ἀπείρων παραδειγμάτων, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουν πόσον πιστὸς φύλαξ εἶναι ὁ κύων, σᾶς ἀναφέρω ἐν ἀπὸ τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ εἰσῆλθεν ἱερόσυλος περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε οἱ φύλακες τοῦ ναοῦ κοιμῶντο. Ἀφῆρσε χρυσᾶ καὶ πολύτιμα ἀναθήματα νομίζων ὅτι οὐδεὶς τὸν ἀντελήφθη.

Καὶ οἱ μὲν φύλακες, πράγματι, ἐξηκολούθουν νὰ κοιμῶνται, παρέμενεν ὁμως ἄγρυπνος φρουρὸς ἔξωθεν τοῦ ναοῦ εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦ ὁ κύων.

Οὗτος, ὅταν εἶδε τὸν ἱερόσυλον νὰ φεύγῃ, ἐπέτεθη κατ' αὐτοῦ καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν παρακολουθῇ ὑλακτῶν μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του.

5. Μάτην ὁ ἱερόσυλος ἔρριπτε κατὰ τοῦ κυνὸς λίθους κατ' ἀρχάς, ἔπειτα δὲ τεμάχια ἄρτου καὶ κρέατος. Οὕτε τοὺς λίθους ἐφοβήθη τὸ πιστὸν ζῷον οὕτε τὴν τροφήν ἐδέχετο, ἀλλὰ παρηκολούθησε τὸν κλέπτην μέχρι τῆς οἰκίας του.

Οὕτε ἐκ τῆς οἰκίας ἀπεμακρύνθη, ὅταν ὁ ἱερόσυλος ἐκλείσθη ἐντὸς αὐτῆς, ἀλλὰ παρέμενεν ἔξωθεν καὶ ἐξηκολούθει νὰ ὑλακτῇ, μέχρις ὅτου ἐξύπνησαν οἱ γείτονες, οἱ ὅποιοι ἀνεγνώρισαν τὸν κύνα καὶ τοιουτοτρόπως ἀνεκάλυψαν τὴν γενομένην ἱεροσυλίαν.

Καὶ τὸν μὲν κλέπτην ἐτιμώρησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὅπως ἤρμοξε, τὸν δὲ κύνα ἐτίμησαν νὰ τρέφεται δημοσίᾳ δαπάνῃ.

6. Εἶναι τόσον μεγάλη ἡ ἀφοσίωσις τοῦ κυνὸς εἰς τὸν κύριόν του, ὥστε, ἐνῶ ἐξαγριοῦται κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ μὲ αἰμοβορίαν ἐπιτίθεται κατ' αὐτοῦ, οὐδόλως ὀργίζεται κατὰ τοῦ κυρίου του ἢ μέλους τῆς

οικογενείας του, όταν τυχόν κακοποιηθῇ ὑπ' αὐτῶν δέχεται καὶ ραβδίσματα ἀκόμη ἀδιαμαρτυρήτως, κύπτει τὴν κεφαλὴν, καταβιβάζει τὴν οὐρὰν ὑπὸ τὰ σκέλη καὶ φεύγει διὰ νὰ κρυφθῇ εἰς ἀπόκεντρον μέρος τῆς οἰκίας ἢ τῆς αὐλῆς.

Ἀλλὰ ποίαν χαρὰν αἰσθάνεται, όταν ἀμέσως πάλιν τὸν καλέσετε προσηνῶς καὶ τὸν θωπεύσετε! Λησμονεῖ ἀμέσως τὴν βαναυσότητά σας καὶ περιχαρὲς πηδᾷ ἐπάνω σας, σᾶς λείχει τὰς χεῖρας καὶ παντοιοτρόπως σᾶς ἐκδηλώνει τὴν ἀγάπην του καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του. Ὁ κύων δὲν μνησικακεῖ.

7. Οὐδὲ λησμονεῖ ποτὲ τὸν κύριόν του, ὅσαδὴποτε ἔτη καὶ ἂν παρέλθουν. Ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ εἰκοσαετῇ ἀπουσίαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰθάκην ἄγνωστος εἰς ὅλους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σύζυγόν του Πηνελόπην. Ἐνῶ δὲ ἐβάδιζε πρὸ τῶν στάβλων, εἶδε τὸν γηραιὸν κύνα του Ἄργον νὰ κατὰκειται ἐπὶ σωροῦ κόπρου ἐτοιμοθάνατος. Εὐθύς ὡς εἶδε τὸν Ὀδυσσεά ὁ Ἄργος ἔσεισε τὴν οὐρὰν του καὶ προσεπάθησε νὰ ἐγερθῇ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀντελήφθη τὴν προσπάθειαν τοῦ πιστοῦ ζῴου καὶ μόλις συνεκράτησε τὰ δάκρυα, διότι ἐφοβεῖτο μήπως ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων. Μετ' ὀλίγον ὁ κύων ἀπέθανεν, ἀφοῦ μετὰ εἴκοσιν ἔτη εἶδε καὶ ἀνεγνώρισε τὸν κύριόν του.

8. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας προσφέρουν εἰς τὸν ἄνθρωπον οἱ κύνες. Ἄν τύχη νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Βρυξέλλας ἢ εἰς τὴν Λιέγην τοῦ Βελγίου καὶ μεταβῆτε τὴν πρωτὴν εἰς τὴν ἀγοράν, θὰ ἴδετε ἀπειράριθμα ἀμαξάκια μὲ φροῦτα ἢ λαχανικὰ συρόμενα ὑπὸ κυνῶν.

Οἱ κύνες οὗτοι συνηθισμένοι μὲ τὸν πολὺν κόσμον εἶναι ἡμεροὶ καὶ μὲ τὰς χαρωπὰς ὕλακας των καὶ μὲ τὰ παιγνίδια των φαίνονται μᾶλλον εὐχαριστη-

μένοι παρὰ κουρασμένοι. Συνήθως κάθε άμαξάκι σύρει εἰς κύων, ὑπάρχουν ὅμως καὶ μεγαλύτερα άμαξάκια, τὰ ὁποῖα σύρονται ὑπὸ δύο ἢ τριῶν κυνῶν.

Οἱ χωρικοὶ προτιμοῦν τοὺς κύνας, διότι εἰς καλὸς κύων, κατάλληλος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, στοιχίζει ὀλιγώτερα καὶ συντηρεῖται εὐθηνότερα παρὰ εἰς ὄνος καὶ κάμνει σχεδὸν τὴν αὐτὴν ἐργασίαν.

9. Ὑποθέτω ὅτι κάτι θὰ ἔχετε ἀναγνώσει ἢ θὰ ἔχετε ἀκούσει περὶ τῶν κυνῶν τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου, μοναστηρίου εἰς τὰς Ἑλβετικὰς Ἀλπεις. Οἱ μοναχοὶ τοῦ μοναστηρίου τούτου ἐκτρέφουν καὶ γυμνάζουν καταλλήλως ἓν εἶδος δυνατῶν καὶ εὐφυῶν κυνῶν, οἱ ὁποῖοι διατρέχοντες τὰς ἐγγὺς τοῦ μοναστηρίου χιονοσκεπεῖς Ἀλπεις ἀναζητοῦν τοὺς τυχόν ἀτυχήσαντας εἴτε ἔνεκα ψύχους εἴτε ἔνεκα ἄλλων αἰτιῶν ὁδοιπόρους.

Κρατοῦν εἰς τὸ στόμα των καλάθιον μὲ ἀναψυκτικὰ χάριν τῶν ὁδοιπόρων τούτων. Ὅταν δὲ ἡ παροχὴ τῶν βοηθειῶν των εἶναι ἀνεπαρκής, σπεύδουν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ δι' εἰδικοῦ κώδωνος, τὸν ὁποῖον γνωρίζουν ἐκ προηγουμένης ἀσκήσεως νὰ κτυποῦν, εἰδοποιοῦν τοὺς μοναχοὺς περὶ τῆς ἐπειγούσης ἀνάγκης. Τοιοῦτοτρόπως οἱ μοναχοὶ σπεύδουν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν κυνῶν πρὸς βοήθειαν τῶν κινδυνεύόντων ὁδοιπόρων.

Εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Βέρνης φυλάσσεται βαλσαμωμένον τὸ σῶμα κυνὸς τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου, ὁ ὁποῖος μόνος ἔσωσε τεσσαράκοντα ἀνθρώπους. Ὁ κύων οὗτος ἐκαλεῖτο Βάρης.

10. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνέκαθεν ὑπῆρχον τρία εἶδη κυνῶν, ὁ οἰκιακός, ὁ ποιμενικός καὶ ὁ κυνηγετικός κύων. Καλοὶ κυνηγετικοὶ κύνες κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρχον ἰδίᾳ εἰς τὴν Λακεδαίμονα, οἱ δὲ ὑπερβολι-

κῶς ἀγαπῶντες τὸ κυνήγιον ἐκ τῶν κατοίκων τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐφρόντιζον καὶ ἐπρομηθεύοντο λαγωνικοὺς κύνας. Τώρα ἐννοεῖτε διατί οἱ κυνηγετικοὶ κύνες λέγονται μέχρι σήμερον λαγωνικὰ σκυλιά.

11. Ὁ κύων εἶναι φιλοφρονέστατον καὶ κολακευτικώτατον ζῷον· οὐδέποτε εἶναι δυνατόν νὰ κάμῃ κακὸν ἐκουσίως εἰς τὰ μέλη ἢ εἰς τὰ κατοικίδια ζῷα τῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν ὁποίαν διατρέφεται. Μολονότι εἶναι ἐκ φύσεως ἐχθρὸς τῆς γαλῆς, πρὸς τὴν ὁποίαν συχνότατα συμπλέκεται, ἐν τούτοις τὴν συγκάτοικον γαλῆν οὐδέποτε βλάπτει. Οὐχὶ σπανίως βλέπομεν τὴν γαλῆν νὰ κοιμᾶται μετὰ τοῦ κυνὸς ἢ καὶ νὰ συντρώγουν ἐν πλήρει ὁμονοίᾳ.

12. Ἄλλ' ἐν τούτοις τὸ ἀγαθὸν καὶ ἄκακον τοῦτο ζῷον εἶναι δυνατόν νὰ προξενήσῃ μέγα κακὸν ἀκουσίως.

Οἱ κύνες πάσχουν ἐνίοτε τὴν νόσον λύσσαν, τῆς ὁποίας τὸ μικρόβιον εὐρίσκεται εἰς τὸν σίαλον τοῦ κυνός. Εἶναι λοιπὸν ἐνδεχόμενον, ἐνῶ φιλοφρόνως σᾶς λείχει νὰ σᾶς μεταδώσῃ τὴν φοβεράν νόσον, ἂν τυχὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου σᾶς λείχει ἔχετε μικρὰν ἀμυχήν.

Ἡ νόσος αὕτη ἐμφανίζεται κατ' ἀρχὰς μὲ δυσθυμίαν τοῦ κυνὸς καὶ ἀνορεξίαν, μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ἐξαγριώνει αὐτὸν τοσοῦτον, ὥστε δύναται νὰ ἐπιτεθῇ καὶ κατὰ τοῦ κυρίου του, διότι δὲν τὸν ἀναγνωρίζει πλέον, τὸν ἔχει λησμονήσει.

56. Ἡ ἀριεία τῆς σμέρνας.

1. Δύο ἐβδομάδας ἐνὸς θέρους διέμεινα μετὰ καλοῦ συναδέλφου καὶ φίλου εἰς ἐρημικὴν τινα παραλίαν τῆς Εὐβοίας. Ἡ ἀκτὴ τοῦ τόπου τούτου εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον βραχώδης καὶ μόνον μικρὸν μέρος αὐτῆς ἔχει ἀμμώδη αἰγιαλὸν μετὰ μικροῦ ὄρμου, εἰς τὸν ὅποιον προσορμίζονται ἢ ἀνασύρονται ἀλιευτικαὶ τινες λέμβοι.

Κατὰ τὰς δέκα πέντε ἡμέρας τοῦ παραθερισμοῦ μας, τὰς περισσοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας διηρχόμεθα παρὰ τὴν θάλασσαν ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνυπόδητοι, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο σῶμα σχεδὸν ἡμίγυμνοι.

2. Μίαν πρωίαν, περιπατοῦντες εἰς τὴν βραχώδη ἀκτὴν, συλλαμβάνομεν μικρὸν ὀκτάποδα, ὃ ὁποῖος εἶχε μένει εἰς μίαν κοιλότητα τοῦ βράχου κατὰ τὴν ἄμπω-
τιν, δηλαδὴ ὅταν εἶχον ἀποσυρθῇ τὰ ὕδατα ἕνεκα τῆς παλιρροίας.

— «Αὐτό», μοῦ λέγει ὁ σύντροφός μου, «εἶναι κατάλληλον δόλωμα διὰ τὸ ψάρευμα τῆς σμέρνας, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ διασκεδαστικόν».

Ἐχοντες λοιπὸν τὸ μικρὸν αὐτὸ ὀκταποδάκι καὶ μίαν ἰσχυρὰν πετονιὰν μεταβαίνομεν εἰς τὸ ἄκρον βρά-
χου, ὃ ὁποῖος ὑπερεῖχε τῆς θαλάσσης μόλις ἓνα πόδα.

— «Τώρα», μοῦ λέγει, «χρειάζεται ὀλίγη ὑπο-
μονή. Πρόσεχε βαθιὰ στὰ νερὰ καὶ σὲ λίγο θὰ ἰδῆς νὰ
προβάλλῃ ἓνα κεφάλι φιδιοῦ».

Ἡ θάλασσα ἦτο γαληνιαία καὶ τὰ ὕδατα διαυγέ-
στατα· διεκρίνετο καλῶς ὁ βυθός, ὃ ὁποῖος ἦτο δύο
ἕως τρία μέτρα βαθύς. Ὁ φίλος μου καθισμένος ἔτριβε
τὸ ὀκταπόδι μὲ ἐπιμονὴν σιγὰ-σιγὰ ἐπὶ τοῦ βράχου

παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων, τὰ ὁποῖα παρέσυρον τὴν ἀποτριβομένην ἐπίδερμίδα τοῦ ὀκταποδιοῦ.

Εἶχε παρέλθει ἡμίσεια περίπου ὥρα καὶ ἤρχισαμεν νὰ ἀδημονοῦμεν διὰ τὴν μονότονον καὶ ἄκαρπον αὐτὴν ἐνασχόλησιν, ὅτε αἰφνης βλέπομεν νὰ προβάλλῃ ἀπὸ

μίαν σχισμὴν τοῦ βράχου μία μαύρη ἐπιμήκης κεφαλὴ, πρᾶγματι κεφαλὴ φιδιοῦ, καὶ ἀμέσως κατόπιν ὁλόκληρον ὄφιοειδὲς σῶμα, κιτρινωπὸν μὲ καστανὰ στίγματα.

2. Τὸ ὀκταπόδι ἀποτελεῖ τὴν μᾶλλον ἐπιθυμητὴν τροφὴν τῆς σμέρνας· ἡ ὁσμὴ του, καθὼς τρίβεται ἐπὶ

τοῦ βράχου καὶ ἀφρίζει, τὴν προσελκύει πολλάκις ἀπὸ βάθος δέκα μέτρων. Οἱ ἀλιεῖς γνωρίζουν τοῦτο καὶ τὴν ἀλιεύουν πάντοτε μὲ δόλωμα ὀκταποδιοῦ.

Καὶ τότε κόπτομεν ἓνα χαλόν, τὸν καρφώνομεν εἰς τὸ ἄγκιστρον καὶ τὸ ρίπτομεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ σμέρνα ἐξάγει ἀπὸ τὴν σχισμὴν τοῦ βράχου τὴν κεφαλὴν της, τὸ παρατηρεῖ καί, ὥσάν νὰ ὑποπτεύῃ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διατρέχει, περισκοπεῖ τὰ πέριξ καὶ τέλος μὲ δισταγμὸν τινα δαγκάνει τὸ δόλωμα· ὅχι ὅμως ὀλόκληρον, ὀλίγον μόνον, ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ τὸ δοκιμάσῃ, ἂν εἶναι νόστιμον. Ἐπαναλαμβάνει τὸ δάγκαμα, τὸ τραβᾷ καὶ κατορθώνει νὰ τὸ φάγῃ χωρὶς νὰ συλληφθῇ. Τρυπώνει πάλιν εἰς τὴν φωλεάν της καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται ἀπὸ ἄλλην τρυπαν, ἀναδεύεται πλησίον τοῦ βράχου καὶ φαίνεται ὅτι περιμένει νέον γεῦμα.

3. Καὶ πράγματι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχομεν περάσει εἰς τὸ ἄγκιστρον ἄλλον χαλόν· τὸν ρίπτομεν παραπλεύρως τῆς σχισμῆς τοῦ βράχου καὶ ἡ λεπτὴ κεφαλὴ τῆς σμέρνας προβάλλει καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ δόλωμα· ἀλλὰ δὲν τὴν ἀφήνομεν νὰ τὸ φάγῃ· ἐνῶ αὐτὴ πλησιάζει, ἡμεῖς τὸ ἀποσύρομεν πρὸς τὰ ἄνω. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ, πονηρὰ πάντοτε, ἀποσύρεται πρὸς τὴν φωλεάν της· ἀφήνομεν τὸ δόλωμα πάλιν νὰ πλησιάσῃ καί, μόλις ἐπρόβαλε τὴν κεφαλὴν της, ἀποσύρομεν αὐτό. Πέντε ἢ ἕξ φορὰς ἐπανελήφθη τὸ παιγνίδιον τοῦτο· τὴν τελευταίαν φορὰν, γαργαλιζομένη ἀπὸ τὴν εὐάρεστον ὁσμὴν καὶ ἀνυπομονοῦσα νὰ ἀπολαύσῃ τὸ ἐπιθυμητὸν γεῦμα, ὀρμᾷ ἀποφασιστικῶς καὶ χάφτει μὲ τὸ μεγάλο στόμα της ὀλόκληρον τὸ δόλωμα μετὰ τοῦ ἄγκίστρου.

Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα εὐρέθη ἐπὶ τοῦ βράχου ἑλισσομένη μανιωδῶς, ἀλλὰ μὲ ἐν κτύπημα εἰς τὴν

ράχιν διὰ ξύλου ἐστρώθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀκίνητος· διότι διὰ τοῦ κτυπήματος ἐθραύσθη ἡ σπονδυλική στήλη.

4. Ἡ σμέρνα εἶναι γενναῖον ζῷον. Ἄν δὲν ἔχετε τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ τὴν ἀνασύρετε εὐθύς ὥς καταλή τὸ δόλωμα, σφηνοῦται εἰς τὴν φωλεάν της καὶ ματαίως σεῖς θὰ σύρετε τὴν πετονιάν· εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποσπάσετε ἀπὸ τὴν τρυπὴν της. Εἰς τὸ τέλος ἀνασύρετε τὸ ἄγκιστρον μὲ ἐν τεμάχιον ἀπὸ τὰ χεῖλη της, ὅχι ὁμῶς καὶ τὴν σμέρναν.

Τὸ ἄγκιστρον προσδένεται εἰς τὴν πετονιάν μὲ σύρμα διότι, ἂν δεθῇ μὲ τρίχινον ἢ μετάξινον νῆμα, τὸ κόπτεται ἀμέσως.

5. Ἡ σμέρνα ἥ, ὥς καλεῖται ἐπιστημονικῶς μύραινα, εἶναι εἶδος ἐγγέλυσος. Ὅπως οἱ ἄλλοι ἐγγέλεις, οὕτω καὶ ἡ μύραινα ἀντέχει πολὺ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος. Ὅταν βόσκη εἰς βρυσσκεπεῖς ὑφάλους, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν ἄμπωτιν ὑπέρκεινται τῆς θαλάσσης, δὲν σπεύδει νὰ ἀποσυρθῇ μετὰ τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ παραμένει ἐπ' αὐτῶν μέχρι τῆς πλημμυρίδος, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτε.

Ὅταν, ἐβδομάδας τινὰς βραδύτερον, ἐκόμισα εἰς τὴν κατοικίαν μου μίαν σμέρναν διὰ νὰ παρασκευάσωμεν τὸ γεῦμά μας, ἡ μήτηρ μου, μόλις ἀντίκρισε τὸν παράδοξον ἰχθύν, ἐφρικίασε καὶ μοῦ λέγει:

— «Τί μοῦ τῶφερες τὸ φίδι; πᾶρ'το νὰ μὴ τὸ βλέπω».

Μάτην προσεπάθησα νὰ τὴν πείσω ὅτι εἶναι ψάρι καὶ ἔχει νόστιμην σάρκα καὶ κάμνει καλὴν σούπαν. Ἦτο ἀδύνατον νὰ πεισθῇ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ἡ σμέρνα δὲν ἀγοράζεται εὐκόλως.

57. Ἡ νύξ.

1. Πόσον ἦσυχά κοιμᾶται
καὶ ἡ θάλασσα κ' ἡ γῆ!
Εἰς τὰ δάση μας πλανᾶται
μαυροφόρα ἡ Σιγή.
2. Σιγανὴ καὶ μυρωμένη
πνέει ἡ αὔρα τοῦ βουνοῦ.
ἀπὸ τ' ἄστρα στολισμένοι
εἶν' οἱ θόλοι τοῦρανοῦ.
3. Ἐκοιμήθηκε τ' ἀηδόνι
στὰ ὁλόδροσα κλαδιά,
καὶ ὁ ὕπνος καμαρώνει
στὰ κρεββάτια τὰ παιδιά.
4. Κάπου-κάπου ψιθυρίζει
στὸ ρυάκι τὸ νερό,
τὸν αἰθέρα διασχίζει
ἓνα σύρμα φωτερό.
5. Ὡς κοιμᾶται ὄλ' ἡ πλάσις
καὶ τὸ κῦμα καὶ ἡ γῆ,
ὥς κοιμῶνται αἱ ἐκτάσεις
στοῦ ἀπείρου τῇ σιγῇ.
6. Ὡς ἄγρυπνος τὰ σκέπει
νυκτοφύλαξ κραταιός,
μὲ τὸν ἄπνυν τὰ βλέπει
ὀφθαλμόν του ὁ Θεός.

58. Τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίας.

1. Ἐὰν ρίψετε ἐν βλέμμα εἰς τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος καὶ παρατηρήσετε τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς νοτίου Εὐβοίας, θὰ ἴδετε ὅτι ἀπὸ τοῦ μέσου περιῖπου αὐτῆς μέχρι τοῦ νοτιωτάτου ἀκρωτηρίου Καφηρέως σχηματίζεται μία κοιλότης, εἰς κόλπος πολὺ ἀνοικτὸς ἐν εἶδει τόξου. Ὁ κόλπος οὗτος εἶναι τὰ περίφημα Κοῖλα τῆς Εὐβοίας.

Τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίας παρουσιάζουν φαινόμενον παράδοξον, μοναδικὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ὅταν φυσᾷ βορρᾶς ἢ ἀπηλιώτης καὶ ἐγείρονται πελώρια κύματα εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὁ ἄνεμος δὲν φθάνει εἰς τὰ Κοῖλα, ἀλλὰ κοπάζει πέραν αὐτῶν. Ὡστε δύνασαι νὰ κάθῃσαι εἰς τὴν παραλίαν ταύτην τῆς Εὐβοίας καὶ νὰ βλέπῃς τὰ κύματα θραυόμενα εἰς τὰς βραχώδεις ἀκτὰς, χωρὶς ἐν τούτοις οὔτε ριπὴ ἀνέμου νὰ διαταράσῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σου.

2. Οἱ ναυτικοὶ τῆς Κύμης λέγουν ὅτι αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι ἡ ἀπότομος κλίσις τῆς ὀροσειρᾶς τῆς Ὀχης, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Καφηρέα καὶ ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν.

Ὅπωςδήποτε καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ κόλπος οὗτος καὶ μάλιστα πλησίον τοῦ Καφηρέως ἀποβαίνει παγὶς εἰς τὰ ἱστιοφόρα ἑκείνα, τῶν ὁποίων οἱ κυβερνῆται ἀγνοοῦν τὴν ἰδιοτροπίαν ταύτην τῶν Κοίλων τῆς Εὐβοίας. Διότι, ὅταν εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀκτῖνα τῆς νηνεμίας, γίνονται ἔρμαιον τῶν κυμάτων, ἀπωθοῦνται μεθ' ὁρμῆς πρὸς τὴν βραχώδη ἀκτὴν καὶ οὕτω συντρίβονται.

3. Κυμαῖος ναυτικός, γνωρίζων τὸ Αἰγαῖον σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν, μοῦ ἔλεγε πρὸ ἐτῶν:

— «Ὅταν ἀνοίγωμε ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Κύμης καὶ ταξιδεύωμε πρὸς τὸν Καφηρέα, βάνομε πλώρη ὅσον ἤμποροῦμε ἀνοιχτὰ γιὰ νὰ ξεφύγωμε ἀπὸ τὴ φούχτα τοῦ νησιοῦ. Γιατὶ ἂν μᾶς πάρῃ ὁ καιρὸς καὶ μᾶς ρίξῃ κοντὰ στὴ στεριά, ὁ ἄνεμος κοπάζει καὶ τὸ καράβι δὲν ἀκούει παννιά. Τότε, ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ, τίποτε δὲν μᾶς σῶζει».

Αἱ ἀκταὶ αὐταὶ τῆς Εὐβοίας ἀποτελοῦν τὸν τάφον ἀναριθμῆτων πλοίων. Διηγοῦνται ὅτι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν, ὅτε δὲν εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἀκόμη ἡ ἀτμοπλοῖα, οἱ κάτοικοι χωρίων τινῶν παρὰ τὸν Καφηρέα μεθ' ἐκάστην μεγάλην τρικυμίαν κατήρχοντο εἰς τὴν παραλίαν πρὸς συλλογὴν ναυαγίων. Καί, ὡς λέγουν, οὐχὶ σπανίως ἀπεκόμιζον σημαντικὰ κέρδη ἐκ τῶν μακαβρίων τούτων εὐρημάτων.

4. Ἐνταῦθα εἶναι ὁ τάφος ὀλοκλήρου Περσικοῦ στόλου. Ἐνθυμεῖσθε ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ὅτι ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν ἐν Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίαν διέταξε διακόσια πλοῖα νὰ περιπλεύσουν τὴν Εὐβοίαν διὰ τοῦ Αἰγαίου καὶ νὰ καταλάβουν τὸν πρὸς νότον ἑκπλουν τοῦ Εὐρίπου. Τοιοῦτοτρόπως ἐνόμιζεν ὁ βασιλεὺς ὅτι θὰ ἠμπόδιζε τὸν ἀπόπλουν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος εὗρίσκετο ἐντὸς τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, καὶ θὰ συνελάμβανεν αὐτὸν αἰχμάλωτον.

Οἱ πλοίαρχοι τῶν Περσικῶν πλοίων καὶ ἱκανοὶ ναυτικοὶ καὶ γενναῖοι ἄνδρες ἦσαν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν θυελλώδη ἐκείνην νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν περιέπλεον τὴν νότιον Εὐβοίαν, ἀγνοοῦντες τὴν παγίδα τῶν ἀκτῶν αὐτῆς, ἐνέπεσαν εἰς αὐτὴν καὶ ἐτάφησαν ἅπαντες εἰς τὸ ὑγρὸν μνῆμα, χωρὶς νὰ σωθῇ οὐδὲ εἷς, ὁ ὁποῖος νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν συμφορὰν.

59. Ὁ Βοριάς.

Ὁ κὺρ Βοριάς παράγγειλε στεριά καὶ τοῦ πελάγους:

«ὅσα πουλάκια στὴ βοσκή, ὅλα φωλίτσες φτιάστε,
κι ὅσα καράβια στὸ γιαλό, ὅλα λιμάνι πιάστε».

Ὅσα καράβια τ' ἄκουσαν, ὅλα λιμάνι πιάνουν,
κ' ἓνα καράβι ξακουστό, λιμάνι δὲ γυρεύει.

«Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κὺρ Βοριά, φυσήσης δὲ φυσήσης,
τὶ ἔχω καράβι ἀπὸ καρνά, καὶ τὰ κουπιὰ πυξάρι,
ἔχω παννιὰ μεταξωτὰ κι ἀντένες σιδερένιες,
ἔχω κ' ἓνα ναυτόπουλο πὺν τοὺς καιροὺς γνωρίζει,
κ' ἐκεῖ πὺν στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη δὲ γυρίζω»

«Ἀνέβα, βρὲ ναυτόπουλο, στὸ μεσανὸ κατάρι,
ἀνέβα ξάντα τοὺς καιροὺς, τὸ τί καιρὸς μᾶς παίρνει».
Παιζογελῶντας ἀνέβαινε, κλαίοντας κατεβαίνει.

— Τὸ τί ἔχεις, βρὲ ναυτόπουλο, καὶ κλαῖς κι ἀναστενάζεις;

— Τί νὰ σοῦ πῶ, ἀφέντη μου, τί νὰ σ' ὁμολογήσω;
εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα,
εἶδα τὴ δύση κ' ἔστραφτε κι ἀνατολὴ βροντάει,
καὶ τῆς Ἀττάλειας τὰ βουνὰ χαλάζι κατεβάζουν».

Ἀκόμα ὁ λόγος ἔστεκε κ' ἡ συντυχία ποκράτει,
βαρεῖα φουρτούνα πλάκωσε καὶ τὸ καράβι τρίζει,
γίνεται ἡ ἀντένα τέσσερα καὶ τὰ παννιὰ κομμάτια,
γεμίζει ἡ θάλασσα κουπιὰ κ' ἡ ἄμμο παλληχάρια,
καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο πάει μὲ τὰ κατάρια.

Σαράντα μέρες ἔπλεε, σαράντα μερονύχτια,
ἀπ' τὴν σαράντα κ' ὕστερα πάνω σὲ πέτρα ἀνέβη.

Ψιλὴ φωνίτσα ἔρριξε ὅσο κι ἂν ἐδυνάστη:

— Σῦρε φωνὴ στὴ μάννα μου, σῦρε στὴν ἀδερφή μου.
Καὶ πῆρε ἡ μάννα τοὺς γιαλοὺς κ' ἡ ἀδερφή τὴν ἄκρες,

πῆγαν καὶ τὸν εὐρήκανε στήν ἄμμο ξαπλωμένο.

— Μῆτσο μου, ποῦ 'ν' τὰ χέρια σου καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά σου;

— Τὰ χέρια μου 'ναι σιὰ κονπιὰ καὶ τὰ μαλλιά στήν πλώρη
εἶνε καὶ τὸ κορμάκι μου στήν ἄμμο ξαπλωμένο.

60. Ἡ τρικυμία.

1. Πρὸ εἰκοσιπέντε περίπου ἐτῶν ἐταξίδευα ἀτμοπλοῖκῳ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Κύμην. Τὸ ἀτμόπλοιον ἐλέγετο «Ποσειδῶν» καὶ ἦτο ἐν ἀπὸ τὰ παλαιὰ καὶ μικρὰ ἀτμόπλοια τῆς ἀκτοπλοΐας μας, ἐξετέλει δὲ τὴν γραμμὴν Πειραιῶς-Κύμης-Σκύρου μετ' ἐπιστροφῆς ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος.

Ὅταν ἐπεβιβάσθην εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, ἦτο μία ὥραία ἐσπέρα τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου. Πάντες σχεδὸν οἱ ἐπιβάται εὐρίσκοντο εἰς τὸ κατάστρωμα κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τῆς νυκτὸς δροσιζόμενοι ἀπὸ τὴν θαλασσίαν αὔραν καὶ τερπόμενοι ἀπὸ τὴν ἀνταύγειαν τῆς θαλάσσης, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ πανσέληνος.

2. Εὐρισκόμην μετ' ἄλλων τινῶν ἐπὶ τῆς γεφύρας καὶ συνδιελεγόμεθα ἀναβάλλοντες τὴν κάθοδόν μας εἰς τοὺς κοιτῶνας, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόπνοια ἐκ τοῦ ἐλαιοχρωματισμοῦ καὶ τῆς ἀναπνοῆς τῶν ἐπιβατῶν ἦτο ἀλοπνικτική.

Εἵχομεν πλησιάσει εἰς τὸ Σούνιον, ὅτε εἷς τῶν συνομιλητῶν εἶπε:

— «Τὸ φεγγάρι ἔχει ἁλῶνι, καὶ φοβοῦμαι μήπως ἀλλάξει ὁ καιρός».

— «Θὰ κουνηθοῦμε λίγο», ἀπήντησεν ὁ πλοίαρχος.

Καὶ ἀληθῶς, ὅτε διεπλέομεν τὸ μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Εὐβοίας διάστημα, ἤρχισε νὰ φυσᾷ ἐλαφρὸς ἄνεμος, ἡ σελήνη ἐκρύφθη ὑπὸ πυκνὰ νέφη καὶ λεπτὴ βροχὴ ἠνάγκασε πάντας, ὅσοι ἐκοιμῶντο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, νὰ κατέλθουν εἰς τοὺς κοιτῶνας ἢ εἰς τὰ ὑπόστεγα μέρη τοῦ πλοίου. Ἀστραπαὶ διεκρίνοντο μακρὰν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ὑπόκωφοι μακριναὶ βρονταὶ ἐπληττον τὰς ἀκοάς μας.

3. Πέντε ἢ ἕξ ἐπιβάται ἐμείναμεν ἐπὶ τῆς γαφύρας μετὰ τοῦ πλοίαρχου, ὁ ὁποῖος ἐκυβέρνηεν τὸ ἤδη κλυδωνιζόμενον πλοῖον βοηθούμενος ὑπὸ ἐνὸς ναύτου. Ὁ δὲ καιρὸς ἐξηκολούθει νὰ χειροτερεύῃ.

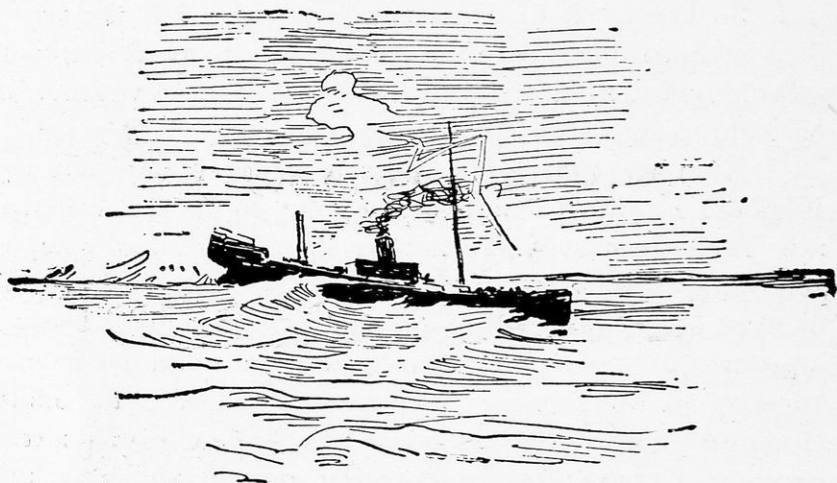
Εἵχομεν φθάσει εἰς τὸ νοτιώτατον ἀκρωτήριο τῆς Εὐβοίας Γεραιστὸν καὶ διεπλέομεν τὸ μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Ἀνδρου στενόν. Τὸ πλοῖον ἐχόρευεν ἐπὶ τῶν κυμάτων ὥς φλοιὸς καρύου, ἐνῶ ραγδαία βροχὴ μᾶς ἠμπόδιζε νὰ διακρίνωμεν ποῦ εὕρισκόμεθα· ἀστραπαὶ ἐπανειλημμέναι διέσχισον τὴν ἀτμόσφαιραν, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐπέτρεπον νὰ βλέπωμεν τὰ πελώρια κύματα, τὰ ὁποῖα εἰσώρμων ἀπὸ τῆς πρῶρας καὶ ἐσάρωναν τὸ κατάστρωμα. Ἦτο μία ἀγρία πάλη μεταξὺ κυμάτων καὶ πλοίου.

Εἵχομεν καταληφθῇ πάντες ὑπὸ τινος καταπλήξεως καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀρθρώσωμεν οὔτε λέξιν. Μόνον ἡ αὐστηρὰ φωνὴ τοῦ πλοίαρχου διέκοπτε τὴν σιωπὴν δίδοντας διαταγὰς εἰς τὸν χειριζόμενον τὸ πηδάλιον ναύτην· δεξιὰ, ἀριστερά, εὐθεῖα, ἦσαν αἱ μόναι λέξεις αἱ ὁποῖαι ἠκούοντο.

4. Εὕρισκόμεθα εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ στενοῦ παρὰ τὸν Καφηρέα, ὅτε ὁ πλοίαρχος διατάσσει ἐντόνως ἀριστερά!

Δὲν εἶχεν ἐκφωνήσει ἀκόμη τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τῆς λέξεως καὶ ἀκούομεν μίαν φωνήν: «ἀθεόφοβε, μᾶς ἔπνιξες!»· συγχρόνως δὲ διακρίνομεν ἕνα ἄνθρωπον ὡς σκιὰν νὰ ἀπωθῇ μεθ' ὁρμῆς τὸν ναύτην ἀπὸ τὸ πηδάλιον καὶ νὰ τὸ ἀρπάξῃ αὐτός, ὁ ὁποῖος δίδει εἰς τὸ πλοῖον εὐθείαν γραμμὴν πλεύσεως.

5. Περιέργον! οὔτε ὁ ναύτης οὔτε ὁ πλοίαρχος ἐπεχείρησαν νὰ ἀντιστοῦν. Ἄφησαν τὸν ἄγνωστον αὐτὸν

ἄνθρωπον νὰ πηδαλιουχῇ, ἐνῷ αὐτοὶ ἔμενον κατάπληκτοι καὶ ἀναυδοί. Μετ' ὀλίγον τοῦ λέγει ὁ πλοίαρχος:

— «Ἔχεις δίκιο, ἔχεις δίκιο· πρέπει νὰ πᾶμε κόντρα στὸν καιρό· ἀλλὰ ποιὸς εἶσαι;».

— «Ἀφοῦ τὸ κατάλαβες, πάρε τώρα τὸ τιμόνι σου καὶ τράβα ἴσια γιὰ τὴ Σκῦρο».

Αὐτὰ ἀπῆντησεν ὁ ἄγνωστος ἐπιβάτης καὶ ἀπεσύρθη πάλιν ἀφανὴς πρὸς τινὰ γωνίαν τῆς γεφύρας.

Ἦτο ἀπόμαχος Κυμαῖος ναυτικὸς ὑπερεξηκοντού-

της, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ διέπλευσεν ἐπανειλημμένως τὴν Μεσόγειον ἀπὸ Κύμης μέχρι Μασσαλίας μὲ ἰδιόκτητον ἱστιοφόρον, καὶ ἀφοῦ ἐγνώρισε τὸ Αἶγαῖον ὡς ἴδιον ἄγρόν, ἤδη ἔξῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἀπολαύων τὰ ἀγαθὰ τῶν τιμῶν κόπων του.

6. Μετὰ τινὰς ὥρας ὁ καιρὸς ἤρχισε νὰ γίνεται μαλακώτερος καὶ τὴν πρωΐαν, ἐνῶ ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν Σκῦρον, ὁ ἄνεμος εἶχε κατασιγάσει, τὰ νέφη διελύθησαν καὶ ὁ ἥλιος κατηύγαξε τὴν θάλασσαν ἐντελῶς γαληνίαν.

Οἱ ἐπιβάται ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰς θέσεις των ὡς οἱ κοχλῖαι ἀπὸ τὰς τρύπας των μετὰ βροχήν. Κανεῖς δὲν εἶχεν ἀντιληφθῇ ὅτι ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταποντισθῶμεν. Ἄν ἔστρεφε τὸ πλοῖον ἀριστερά, θὰ ἐπληττον αὐτὸ τὰ πελώρια ἐκεῖνα κύματα ἀπὸ τὴν δεξιὰν πλευρὰν καὶ θὰ τὸ ἔρριπτον εἰς τοὺς βράχους τοῦ Καφηρέως· διότι ἡ ἀντίστασις τὴν ὁποῖαν θὰ κατέβαλλεν ἡ ἑλιξ τοῦ πλοίου δὲν θὰ κατῴρθωνε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ὠθησιν τῶν κυμάτων.

61. Τὸ ναυλόσυρο.

1. Μὲ καράβι σιὰ ταξίδια
τὸ ναυτόπουλο γυρνᾷ
καὶ στῆς θάλασσας τὰ φίδια
τὰ μικρᾶτα του περνᾷ.

2. Ὁ βοριάς δὲν τὸ τρομάζει,
οὔτ' ἢ ἄπιστη γοιὰ,
οὔτε χιόνι, οὔτε χαλάζι,
οὔτε κύματα πλατιά.

3. Πεταχτὸ σὰν τὸ ξεφτέρει
ἀνεβαίνει στὰ πάννια
καὶ μὲ ρόζους εἰς τὸ χέρι
λύνει-δένει τὰ σχοινιά.

4. Σιτοῦ κινδύνου τὴν τρομάρα
τὸ φυλάγει μοναχῇ
τῆς μαννούλας του ἢ λαχτάρα,
τῆς μαννούλας του ἢ εὐχῇ,

5. πὺν ἐλπίζει παλληκάρει
νὰ τὸν δῇ καμμιὰ φορὰ,
νὰ τὸν ποῦν μικρὸ Κανάρη
μέσ' στ' ἀθάνατα Ψαρά.

62. Ὁ ἐλέφας.

1. Διὰ νὰ ἰδῇτε ἐλέφαντα μὲ ὅλην αὐτοῦ τὴν δύναμιν, τὴν νοημοσύνην καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν, πρέπει νὰ εὐρίσκεσθε εἰς τὰ παρθένα δάση τῆς Κεϋλάνης ἢ εἰς τὰς χλοοσκεπεῖς χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ὁ ἐλέφας ζῇ ὡς ἀπόλυτος κύριος τῶν ἀπεράντων αὐτῶν καὶ ἀειθαλῶν ἐκτάσεων.

Ἐκεῖ θὰ τὸν ἴδετε νὰ τρώγῃ χόρτον, τὸ ὅποιον φθάνει μέχρι τοῦ στόματός του, ἢ νὰ λυγίζῃ μὲ τὴν προβοσκίδα του τοὺς κλάδους τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ νὰ τρώγῃ τοὺς εὐχύμους καρπούς των ἢ τὰ τρυφερὰ βλαστάρια των.

2. Καὶ εἶναι μὲν βεβαίως ὁ ἐλέφας θηρίον, ἀλλ' ἐν

τούτοις εἶναι ἐντελῶς ἀκίνδυνος εἰς τὸν ἄνθρωπον, καθὼς ὅλα τὰ χορτοφάγα. Πλὴν δὲ τούτου τιθασεύεται εὐκολώτατα καὶ γίνεται πολὺ ἀγαθὸν καὶ πρᾶον ζῶον.

Σήμερον εἰς τὴν Κεϋλάνην καὶ τὴν Ἰνδικὴν ὁ ἐξημερωμένος ἐλέφας τρέφεται ἐντὸς στάβλου παρὰ τὴν οἰκίαν καὶ χρησιμοποιεῖται ὅπως τὰ ἄλλα ὑποζύγια. Ἐξυπηρετεῖ τὸν κύριόν του εἰς ὅλας του τὰς ἀνάγκας, μεταφέρει βάρη μεγάλα, κόπτει διὰ τῆς προβοσκίδος ξύλα, συλλέγει χόρτον καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ κάμνει ὑπακούων εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ κυρίου του.

3. Εἶναι ἀπίστευτος ἡ καλοκαγαθία καὶ ἡ νοημοσύνη τοῦ ζώου τούτου. Ἐὰν παρακολουθήσωμεν καθ' ὁδὸν ἐλέφαντα, ὀδηγούμενον ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ κυρίου του, θὰ ἀκούσωμεν τὸν Ἰνδὸν νὰ τοῦ ὁμιλῇ, καὶ θὰ ἴδωμεν τὸν ἐλέφαντα νὰ προσηλῶνῃ πρὸς αὐτὸν τοὺς μικροὺς ὀφθαλμούς του.

— «Λοιπόν, Ἀτζαλῇ», λέγει ὁ Ἰνδός, «δῶσέ μου τὴν προβοσκίδα σου νὰ ἀνεβῶ εἰς τὸν λαιμόν σου εἶμαι πολὺ κουρασμένος».

Ὁ ἐλέφας, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ τὸν φορτωθῇ, ἐκβάλλει κραυγὴν διαμαρτυρίας καὶ φέρει τὴν προβοσκίδα πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος.

— «Ἄ! δὲν θέλεις», λέγει ὁ Ἰνδός, «τὸ ἐννοῶ, προτιμᾷς νὰ εἶμαι πλησίον σου διὰ νὰ σοῦ ὁμιλῶ. Ἀλλὰ συλλογίσου, Ἀτζαλῇ μου, ὅτι βαδίζομεν ἀπὸ τὸ πρῶν, καὶ τὸ βράδυ εἰς τὸ χάνι δὲν θὰ σοῦ δώσω ζάχαρι καὶ ρίζι».

Ὁ Ἀτζαλῆς, ὅταν ἤκουσε ζάχαρι καὶ ρίζι, δύο φαγητά, τὰ ὁποῖα πολὺ ἀγαπᾷ, φέρει τὴν προβοσκίδα εἰς τὸν ὀδηγόν του καὶ τὸν καθίζει εἰς τοὺς ὦμους του.

4. Εἰς τὰς ἀπολιτίστους χώρας τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου τὰ θηρία δὲν σπανίζουν, ὁ ἐλέφας προσφέρει

ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν κύριόν του. Ὅταν τὰ τέκνα πλουσίου τινὸς θελήσουν νὰ κάμουν μικρὰν ἐκδρομὴν ἢ καὶ περίπατον, παραλαμβάνουν ὡς συνοδὸν τὸν ἐλέφαντα, ὅπως ἡμεῖς παραλαμβάνομεν τὸν κύνα μας. Οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει ἀπὸ τοὺς ὄφεις ἢ ἀπὸ ἄλλα θηρία.

Ὅταν ἀκούσῃ τὴν φωνὴν θηρίου τινός, τοποθετεῖ τὰ παιδιά μεταξὺ τῶν προσθίων ποδῶν του καὶ ἐκβάλλει κραυγὰς θυμοῦ. Δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ δοκιμάσῃ νὰ βλάψῃ κανὲν παιδίον· ὅτι καὶ ἂν εἶναι, εἴτε λέων εἴτε ἄρκτος εἴτε τίγρις, θὰ συντριβῇ εἰς τὴν στιγμήν.

5. Ἡ δύναμις τοῦ ἐλέφαντος εἶναι ἀκαταμάχητος· οὐδὲν θηρίον δύναται νὰ τὸν καταβάλῃ. Εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Γάγγου ζῇ ἡ περίφημος τίγρις τῆς Βεγγάλης. Αἱ τίγρεις τοῦ εἵδους τούτου εἶναι τόσον ἄγριαι, ὥστε δὲν ὑποχωροῦν πρὸ τοῦ ἐλέφαντος καὶ δέχονται τὸν ἄγῶνα, ἀλλὰ πάντοτε κατασυντρίβονται ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ τρομεροῦ ἀντιπάλου. Καὶ τὴν τεραστίαν αὐτὴν δύναμιν του ὁ ἐλέφας χρησιμοποιεῖ, ὅταν εἶναι ἐξημερωμένος, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ κυρίου του, ὑπακούων εἰς μόνον τὸ νεῦμά του.

6. Μὴ φαντασθῇ δέ τις, ὅτι ὁ ἐξημερωμένος ἐλέφας, διαιτώμενος εἰς τὸν στάβλον ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος εἰς τὰ ἄλλα κατοικίδια ζῷα. Ἐντελῶς τὸ ἐναντίον συμβαίνει. Εἶναι τόσον ἀγαθὸς πρὸς αὐτά, ὥστε πολὺ προσέχει μήπως πατήσῃ κανέν. Καὶ ἐνῶ, ὅπως εἴπαμεν, προθύμως ὑπακούει εἰς τὸν κύριόν του διὰ νὰ τὸν ἐξυπηρετήσῃ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτὸν διὰ νὰ βλάψῃ κατοικίδιον ζῷον.

7. Εἰς τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ὁ ἐλέφας ἦτο πολὺ γνωριμώτερος, παρὰ σήμερον. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Με-

γάλου Ἀλεξάνδρου ἐχρησιμοποιοῦν τοὺς ἐλέφαντας εἰς τὰς μάχας, ὅπως ἐχρησιμοποιοῦν καὶ τοὺς ἵππους. Ἀλλὰ καὶ πρὸ δεκαετηρίδων τινῶν οἱ Εὐρωπαῖοι ἐχρησιμοποιοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ πολεμικοὺς σκοπούς.

Εἰς τὴν Συρίαν φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιοῦντο τότε οἱ ἐλέφαντες, ὅπως σήμερον εἰς τὴν Κεϋλάνην καὶ τὴν Ἰνδικήν.

8. Πολλὰ διηγοῦνται οἱ παλαιοὶ περὶ τῆς πραότητος καὶ τῆς νοημοσύνης τοῦ ζώου τούτου.

Λέγουν, παραδείγματος χάριν, ὅτι εἰς τὴν Συρίαν παῖδια τινὰ ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν στάβλον ἑνὸς ἐλέφαντος· θέλοντα δὲ νὰ τὸν πειράξουν ἐκεντοῦσαν τὴν προβοσκίδα του μὲ τὰς γραφίδας των, διότι τὸ ἄκρον τῆς προβοσκίδος του εἶναι τρυφερὸν καὶ εὐαίσθητον. Ὁ ἐλέφας ἐστενοχωρεῖτο, ἐξέβαλε κατ' ἀρχὰς κραυγὰς θυμοῦ, ἀλλὰ τὰ παῖδια ἐξηκολούθουν νὰ τὸν πειράζουν. Τέλος ὀργίζεται καὶ ἀρπάζει διὰ τῆς προβοσκίδος του ἓν παιδίον καὶ τὸ σηκώνει ὑψηλὰ μὲ τὸν σκοπόν, καθὼς ἐφαίνετο, νὰ τὸ τινάξῃ κατὰ γῆς.

Ἀλλὰ, ὅτε τὰ ἄλλα παῖδια καταληφθέντα ὑπὸ φόβου, ἐξέβαλλον γοερὰς κραυγὰς, ὁ ἐλέφας κατεβίβασε τὸ παιδίον ἡσύχως καὶ ἐναπέθεσεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς γῆς.

9. Λέγουν, πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ ἐλέφας ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει τὸν κύριόν του, ὁ ὅποῖος τὸν τρέφει, ἀλλὰ καὶ δεικνύει πρὸς αὐτόν, καθὼς καὶ πρὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του, στοργὴν καὶ συμπάθειαν. Ἴδου τί διηγοῦνται:

Μίαν φορὰν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἀπέθανεν ἡ γυνὴ τοῦ τρέφοντος τὸν ἐλέφанта καὶ ἄφησε τέκνον τριάκοντα ἡμερῶν.

Εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικὸς ὁ ἐλέφας

ἐπλησίαζε πρὸς τὸ μέρος, ὅπου κατέκειτο τὸ ὄρφανόν βρέφος, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἠὺχαριστεῖτο νὰ τὸ βλέπῃ. Ὅσάκις δὲ ὠδηγεῖτο εἰς ἐργασίαν καὶ ἔνεκα τούτου ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὸ βρέφος, ἐστενοχωρεῖτο καὶ δὲν ἐλάμβανε τροφήν.

10. Ἄλλ' ἐκείνο τὸ ὅποιον ἐδείκνυε τὴν μεγάλην πρὸς τὸ βρέφος στοργήν του ἦτο τὸ ἐξῆς: Ἡ τροφὸς ἐτοποθεῖται τὸ λίκνον τοῦ βρέφους μεταξὺ τῶν προσθίων ποδῶν τοῦ ἐλέφαντος. Καθ' ὅλας τὰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας τὸ βρέφος ἐκοιμᾶτο, ὁ ἐλέφας κρατῶν διὰ τῆς προβοσκίδος δέσμην χόρτου ἐκίνει αὐτὴν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, διὰ νὰ ἀποδιώκῃ τὰς μυῖας, ὁσάκις δὲ πάλιν ἔκλαιεν, ἄφηνε τὸ χόρτον καὶ ἐκίνει τὸ λίκνον, μέχρις ὅτου τὸ βρέφος ἐκοιμᾶτο.

11. Ἰδιαιτέρως δὲ περὶ τῆς νοημοσύνης τοῦ ἐλέφαντος διηγοῦνται τὰ ἐξῆς πράγματα:

Ὁ ἐπιστάτης ἐνὸς ἐλέφαντος παρεῖχε τὸν κάδον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔτρωγε τὴν κριθήν του, οὐχὶ πλήρη, ἀλλὰ μέχρι τοῦ μέσου, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῖς ἐπώλει οὗτος πρὸς ἴδιον ὄφελος.

Ὅτε δὲ ἡμέραν τινὰ ἦτο παρὼν ὁ κύριος τοῦ ἐλέφαντος, ὁ ἐπιστάτης ἐκόμισε τὸν κάδον πλήρη κριθῆς, ἀλλ' ὁ ἐλέφας ἐννοήσας τὴν πονηρίαν τοῦ ἐπιστάτου, ἔχυσεν ἔξω τοῦ κάδου διὰ τῆς προβοσκίδος τὸ ἡμῖς μέρος τῆς κριθῆς, ὥστε νὰ ἐννοήσῃ ὁ κύριος τὴν γινόμενην ἀπάτην.

12. Ἄλλος δὲ πάλιν ἐπιστάτης ἐλέφαντος ἔρριπτεν εἰς τὴν κριθὴν χῶμα, ἵνα τοιουτοτρόπως ὁ ἐλέφας τρώγῃ ὀλιγωτέραν, πωλῇ δὲ αὐτὸς τὴν ὑπολειπομένην καὶ εἰσπράττῃ τὸ ἀθέμιτον κέρδος.

Ἡμέραν τινὰ, ἐνῶ ὁ ἐπιστάτης παρесеύαζε τὸ φαγητόν του, ὁ ἐλέφας λαμβάνει διὰ τῆς προβοσκίδος ποσότητα τέφρας καὶ ρίπτει αὐτὴν ἐντὸς τῆς χύτρας

63. Πίθηκοι ἐπιβάται.

1. Ἐταξίδευσα ἀπὸ τὴν Αἰθιοπίαν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὑπῆρχεν εἰς πίθηκος ἀκούων εἰς τὸ ὄνομα Μῖμος, ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν μάγειρον τοῦ ἀτμοπλοίου. Ἦτο τόσον ἐξημερωμένος ὁ Μῖμος, ὥστε περιεφέρετο ἐλεύθερος εἰς ὅλα τὰ διαμερίσματα τοῦ πλοίου ἐκτὸς τῶν κοιτωνίσκων τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, ὅπου δὲν τοῦ ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθῃ.

Ἦτο ἀγαπητὸς εἰς ὅλους διὰ τὰ παιγνίδια του ἐδέχετο δὲ καὶ δῶρα, οἷον χουρμάδες, μπανάνες, φιστίκια, τὰ ὅποια ἔτρωγε μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν Ἄνσεῖς δὲν τοῦ ἐδίδατε, δὲν ἐδίσταζε νὰ σᾶς τὰ ἀρπάσῃ ὁ ἴδιος εὐθύς, ὥς εὗρισκεν εὐκαιρίαν.

2. Ἐκαμνεν ὅμως καὶ ἄτακτα παιγνίδια, διὰ τὰ ὅποια ἐτιμωρεῖτο. Ἦρπαζε τὰ πηλήκια τῶν ναυτῶν, τὰ ἐφόρει ὁ ἴδιος καὶ σᾶς ἐκοίταξεν, ὥσάν νὰ σᾶς ἔλεγεν: «ὥραϊα μοῦ πηγαίνει». Ἄν ὅμως δὲν ἐσπεύδατε νὰ τοῦ τὸ ἀφαιρέσετε, θὰ τὸ ἔρριπτεν εἰς τὴν θάλασσαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπανειλημμένως εἶχε κάμει. Πολλάκις ἔκλεπτε διάφορα μικρὰ πράγματα, διὰ τὰ ὅποια κατεδιώκετο ἐπιμόνως, διότι ἄλλως θὰ ἐρρίπτοντο καὶ αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἄλλοτε ἐκάθητο εἰς τὸ μαγειρεῖον πλησίον τῆς ἐστίας καί, ὁσάκις τοῦ ἐδίδετο εὐκαιρία, κάτι ἤρπαζε. Πολλάκις ἔκαie τὰς χεῖράς του ἐνῶ προσεπάθει νὰ ἀφαιρέσῃ κάτι τὸ ὁποῖον ἐψήνετο εἰς τὴν πυράν. Μόλις ὅμως κατέπαυον οἱ πόνοι, ἤρχιζε πάλιν.

3. Τρεῖς φορὰς εἰς ὅλον τὸ ταξίδιον ἄφησαν τοὺς χοίρους, τοὺς ὁποίους μετέφερε τὸ ἀτμόπλοιον, νὰ κυ-

κλοφοροῦν εἰς τὸ κατάστροφμα διὰ νὰ κινηθοῦν ὀλίγον. Τὰς ἡμέρας αὐτὰς ὁ Μῖμος ἦτο εὐτυχέστατος.

Ἐκρύπτετο ὀπισθεν βαρελλίου τινὸς ἢ εἰς γωνίαν τινὰ καὶ αἰφνιδίως ἐπήδα εἰς τὴν ράχιν τοῦ πρώτου χοίρου, ὁ ὁποῖος διήρχετο ἀπὸ ἐκεῖ. Τὸ ζῷον ἔτρεχε πε-

ρίφορον πρὸς μεγάλην διασκέδασιν τοῦ Μίμου. Ἐνίοτε ὅμως ὁ Μῖμος ἀνετρέπετο ἀπὸ τοὺς χοίρους καὶ εἰς τοὺς γέλωτας τῶν ἐπιβατῶν ἐφαίνετο ὥσάν νὰ ἀπαντοῦσε: «Μὲ μένα γελαῖτε;»

4. Ἐκτὸς τοῦ Μίμου ὑπῆρχον εἰς τὸ ἀτμόπλοιον καὶ τρεῖς ἄλλοι πίθηκοι μικρόσωμοι μὲ ἐρυθρὸν δέρμα. Αὐτοὶ ἠρέσκοντο νὰ ἀκολουθοῦν τὸν Μῖμον, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀνεβίβαζεν εἰς τὴν ράχιν του καὶ τοὺς περιέφερεν εἰς τὸ ἀτμόπλοιον. Ὅταν ὅμως μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτας ἤρχισαν νὰ θωπεύουν τοὺς μικροὺς ὁμοφύλους του, ὁ Μῖμος ἐξηλοτύπησε καὶ ἔρριπεν εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς δύο ἀπὸ αὐτούς. Θὰ ἔρριπτε καὶ τὸν τρίτον, ἂν δὲν παρενέβαινον οἱ ἐπιβάται.

Μετ' ὀλίγον ἐλησμόνησεν ὁ Μῆμος τὴν ἀφορμὴν τῆς ζηλοτυπίας του καὶ περιεφέρετο εἰς τὸ ἀτμόπλοιον μαζί μὲ τὸν περισωθέντα πίθηκον μὲ ἀδελφικὴν ὁμολογίαν. Ἀλλ' ἰδοὺ τί τοῦ ἔκαμε:

5. Μίαν ἡμέραν δύο ναῦται ἡσυχολοῦντο εἰς τὸν χρωματισμὸν μέρους τοῦ καταστρώματος. Τὴν μεσημβρίαν ἀπεσύρθησαν διὰ νὰ γευματίσουν, ἀλλ' ἄφησαν ἐκεῖ τὸ δοχεῖον τοῦ χρώματος καὶ τὰ πινέλα. Ὁ Μῆμος ἐσκέφθη ὅτι ἡ εὐκαιρία αὐτὴ δὲν ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ ἄκαρπος. Ἐπλησίασε λοιπὸν μὲ τὸν μικρὸν σύντροφόν του, ἤρπασε τὸ πινέλο καὶ τὸν ἐχρωμάτισε λευκὸν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Μόλις εἶχε τελειώσει τὸ χρωμάτισμα ὁ Μῆμος, καὶ ἤρχοντο οἱ ναῦται διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἐργασίαν των. Ἀπὸ τὰς ἀπειλητικὰς φωνάς των ἐφοβήθη καὶ μὲ ἓν ἄλμα εὐρέθη εἰς τὸν ἰστόν· ἀνερριχήθη ὑψηλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ παρετήρει μὲ προσοχήν, τί συνέβαινεν εἰς τὸ κατὰστρωμα.

6. Ἐπὶ δύο ἡμερονύκτια ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπάνω περίφοβος, καὶ ἴσως θὰ ἔμενεν ἀκόμη, ἂν δὲν τὸν ἠνάγκαζεν ἡ πείνα νὰ κατέλθῃ. Ἐξέλεξε τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκαθήμην εἰς τὸ κατὰστρωμα διὰ νὰ ὀλισθήσῃ κατὰ μῆκος τοῦ χονδροῦ σχοινίου μέχρι τῶν ποδῶν μου. Μὲ παρετήρει περίλυπος καὶ ἔντρομος, ὥσ᾿ ἂν νὰ μοῦ ἔλεγε: «γλύτωσέ με ἀπὸ τὸ ξύλο».

64. Πορεία διὰ τῆς ἐρήμου.

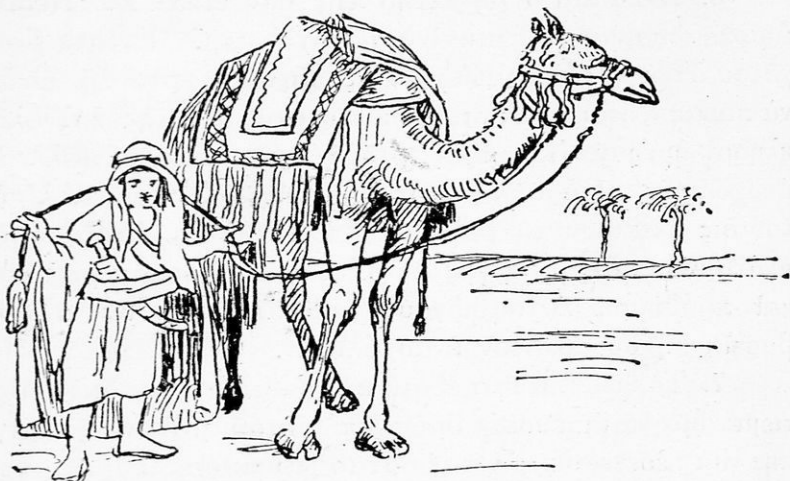
1. Αἱ κάμηλοι ἦσαν ἕτοιμοι νὰ μᾶς δεχθοῦν εἰς τὴν ράχιν των· ἀλλὰ ἐπροτιμήσαμεν νὰ προχωρήσωμεν πεζῇ κάμνοντες τοιουτοτρόπως τὸν πρῶτον περίπατόν μας εἰς τὴν ἔρημον. Ἀναζωογονημένοι ἀπὸ τὸν καθαρόν καὶ δροσερὸν ἀέρα τῆς πρωίας ἐβαδίζαμεν μὲ ὄρεξιν, ἂν καὶ σκελετοὶ καμήλων σκορπισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐφανέρωναν ὅτι τὸ ταξίδιον εἰς τὴν ἔρημον δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένον κινδύνων.

2. Μετὰ περίπατον τριῶν ἢ τεσσάρων χιλιομέτρων ἐπὶ τῆς ἄμμου ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρέαρ τοῦ Μωυσῆ, ὅπου ἐκτὸς τοῦ ὕδατος ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ φοῖνικες. Θερμοί, ὅπως ἡμεθα, ἀπὸ τὸν περίπατον ἡσθάνθημεν μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ ἐξαπλωθῶμεν ὑπὸ τὴν σκιάν καὶ νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν δροσερότητα μιᾶς ἐλαφρᾶς αὔρας. Τὰ καραβάνια συνήθως διανυκτερεύουν ἐδῶ διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν πορείαν των τὴν πρωίαν. Ἡμεῖς ὅμως εἶχομεν ἄλλο πρόγραμμα καί, μόλις εἴδαμεν νὰ πλησιάζῃ ἡ συνοδεία μας, ἐσηκώθημεν. Αἱ κάμηλοι ἐγονάτισαν ἔμπροσθέν μας καὶ ἡμεῖς ἀνέβημεν. Ὅταν ἐσηκώθησαν, ἤρχισαμεν τὸ καθαυτὸ ταξίδιον εἰς τὴν ἔρημον.

3. Τώρα ἔχομεν ἐνώπιόν μας μίαν θάλασσαν ἀπὸ ἄμμου· ἐπομένως εἶναι καιρὸς νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον μᾶς μεταφέρει. Σήμερον ἐδοκίμασα διὰ πρώτην φορὰν τὴν καβάλλαν ἐπὶ τῆς καμήλου. Εἶχο ἀκούσει τρομερὰ πράγματα δι' αὐτήν. Κάποιος Ἀγγλος συγγραφεὺς λέγει: διὰ νὰ λάβωμεν ἰδέαν αὐτῆς ἀρκεῖ νὰ καθίσωμεν εἰς ἓν σαμνίον ἄνευ ἐρείσινώτου ἐπὶ ἐνὸς κάρου, τὸ ὁποῖον νὰ σύρεται ἐπὶ ἀγρῶν ὠργωμέ-

νων. Εἷς φίλος μου, ὁ ὁποῖος εἶχε κάμει τὸ ταξίδιον τῆς ἐρήμου, μοῦ εἶπεν ὅτι ἡ σπονδυλική μου στήλη θὰ ἔσπαζεν.

4. Μολονότι δὲν ἔτυχέ ποτε νὰ ταξιδεύσω ἐπὶ κάρου, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἦτο πολὺ ἐνοχλητικὸν τὸ κούνημα, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐπροξένει τὸ βάδισμα τῆς καμή-

λου, ὅσον δὲ διὰ τὸ σπάσιμον τῆς σπονδυλικῆς μου στήλης βεβαιῶ ὅτι κατὰ τὰς δύο πρώτας ὥρας τοῦ ταξιδίου ἐπερίμενα νὰ ἀκούσω τὰ κόκκαλά μου νὰ κάμνουν κράκ, ἀλλὰ κατὰ περιέργον τρόπον τίποτε δὲν ἔπαθα, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ταξίδιον ὁλοκλήρου μηνὸς εὗρισκω ὅτι ἡ καρβάλλα ἐπὶ τῆς καμήλου δὲν εἶναι δυσάρεστος. Εἶναι ἀργή καὶ κουνιστή, ἀλλὰ ὀλίγος καιρὸς χρειάζεται διὰ νὰ συνηθίσῃ τις.

5. Ἐχω ἀπόφασιν νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπεράσπισιν τῆς καμήλου, ἐνὸς ζώου, τὸ ὁποῖον προσφέρει σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τὴν ὠραιότητά της ἡ διὰ τὸν χαρακτήρὰ της δὲν ἔχω τίποτε τὸ καλὸν

νὰ εἶπω. Δὲν παραβάλλεται βέβαια μὲ τὸν ἵππον, ὁ ὁποῖος ἔχει ὁμαλὸν σῶμα, κυρτὴν ράχιν καὶ χυτοὺς πόδας. Τὸ μόνον καλοκαμωμένον μέλος τοῦ σώματος τῆς καμήλου εἶναι τὰ ἀφτιά της, τὰ ὁποῖα εἶναι μικρὰ καὶ ὁμοιάζουν μὲ τὰ ἀφτιά τοῦ ποντικοῦ. Ἡ ὅλη ὁμως ἐμφάνισις της δὲν εἶναι διόλου ὠραία.

6. Ἀλλὰ καὶ ὁ χαρακτήρ της δὲν εἶναι καλύτερος. Διαρκῶς παραπονεῖται καὶ διαμαρτύρεται. Ἐνίοτε βρυχᾷ ὅπως ὁ λέων. Ἐν τούτοις, ἀφοῦ φορτωθῇ, παύει νὰ παραπονῇται καὶ μεταφέρει τὸ φορτίον της ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν. Ὡς πρὸς τοῦτο ὁμοιάζει μὲ πολλοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι πάντοτε παραπονοῦνται, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκτελοῦν τὰ βαρέα καθήκοντα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἀνατίθενται. Ἐνῶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι φαίνονται μαλακοὶ καὶ πρόθυμοι, κατορθώνουν καὶ ἀποφεύγουν πᾶσαν βαρεῖαν ἢ δυσάρεστον ἐνασχόλησιν.

7. Τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι καταλληλότερον διὰ φόρτωμα, διὰ νὰ ἱππεύσετε ὁμως ἐπ' αὐτοῦ, μόνον ἐξ ἀνάγκης θὰ ἐδέχεσθε. Ὅταν σταθῇτε παραπλεύρως τοῦ ζώου, τοῦ ὁποίου ὁ ὕψος φθάνει πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν κεφαλὴν σας, θὰ ζητήσετε κλίμακα διὰ νὰ ἀναβῇτε τόσον ὑψηλά. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ ἀναβῇτε σεῖς, ἡ κάμηλος γονατίζει καὶ κατακλίνεται μὲ τὸ στῆθος, ὥστε σεῖς ἡμπορεῖτε νὰ τοποθετηθῇτε εἰς τὸ σάγμα της χωρὶς κόπον.

Ὅταν σηκωθῇ τὸ ζῶον διὰ νὰ βαδίσῃ, ἡμπορεῖτε νὰ καθίσετε εἴτε ὅπως ἱππεύουν συνήθως οἱ ἄνδρες εἴτε ὅπως αἱ γυναῖκες βλέποντες πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά. Ἡ στάσις τὴν ὁποίαν προτιμοῦν οἱ Ἀραβες εἶναι μὲ τὰ πόδια σταυρωμένα ἐπάνω ἀπὸ τὸν λαιμὸν τῆς καμήλου.

65. Τὸ αἷμα καὶ ἡ ὑγίαις.

1. Ἐκαστος ἐξ ὑμῶν ἔχει ἴδει κάποτε αἷμα νὰ τρέχῃ εἴτε ἀπὸ κόψιμον εἴτε ἀπὸ ἀμυχήν· ἀλλὰ κανεὶς βέβαια δὲν αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν νὰ τὸ βλέπῃ· μερικοὶ μάλιστα βλέποντες τὸ αἷμα λιποθυμοῦν, διότι νομίζουν ὅτι κάτι σοβαρὸν πρόκειται νὰ πάθουν.

Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν πολλοὶ ἄνθρωποι συνήθιζον νὰ πηγαίνουν εἰς ἰατροὺς ἢ καὶ εἰς κουρεῖς διὰ νὰ τοὺς παίρνουν αἷμα, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἡ ἀπώλεια ὀλίγου αἵματος εἶναι ὠφέλιμος εἰς τὴν ὑγείαν. Σήμερον ὅμως οἱ ἰατροὶ δὲν ἐπιτρέπουν ἀφαιμάξεις παρὰ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις.

Τὸ νὰ χάσῃ ὀλίγον αἷμα εἰς ὑγίης ἄνθρωπος δὲν βλάπτει. Μεγάλῃ ὅμως αἰμορραγία εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ φέρῃ καὶ θάνατον· καὶ τὸ ἥμισυ αἷμα τοῦ ὁργανισμοῦ μας ἐὰν χάσωμεν, ὁ θάνατος εἶναι ἀναπόφευκτος.

2. Ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματός μας ἀπὸ τὸ αἷμα ἔγιναν. Ὅταν γεννώμεθα ἔχομεν βάρος τριῶν περιπυρ δκάδων καὶ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ βάρος αὐτὸ αὐξάνει καὶ φθάνει τὰς τεσσαράκοντα, τὰς πενήκοντα, τὰς ἑξήκοντα δκάδας· δὲν εἶναι ὀλίγοι ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους φθάνει τὰς ἑβδομήκοντα καὶ ὀγδοήκοντα δκάδας· ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄνθρωποι τῶν ὁποίων τὸ βάρος ὑπερβαίνει τὰς ἑκατὸν δκάδας. Ὅλοι λοιπὸν αὐταὶ αἱ σάρκες καὶ τὰ ὀστά, ἀκόμη καὶ τὰ διάφορα ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, αὐξάνουν μὲ τὸ αἷμα.

3. Τώρα θὰ ἐρωτήσετε, ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ εἰς ἓν ὠρισμένον ὅπωςδήποτε βάρος, τότε τὸ αἷμα ποίας ὑπηρεσίας προσφέρει εἰς τὸ σῶμα;

Θὰ ἦτο βέβαια πολὺ καλὸν εἰς ἡμᾶς, εἰς φθάνοντες εἰς μίαν ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ μὲν ἀνάστημα μας οὐδόλως αὐξάνει, τὸ δὲ βάρος μας εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σταθερόν, εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν δὲν εἵχομεν μεγάλην ἀνάγκην τοῦ αἵματος.

Τότε βέβαια δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ καθήμεθα εἰς τὸ τραπέζι τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν διὰ νὰ τρώγωμεν οὔτε θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ μεταβαίνωμεν ἐκάστην πρωίαν εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ ἀγοράζωμεν τροφίμα καὶ νὰ ἀπασχολῇται ἡ μήτηρ μας νὰ μαγειρεύῃ καὶ πολλάκις νὰ μὴ ἔχῃ καιρὸν νὰ κάμῃ κάτι καλύτερον.

Ἄλλὰ τὸ σῶμά μας καὶ τὰ ὄργανά μας φθείρονται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ συγχρόνως ἀνανεοῦνται μὲ τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον ῥέει εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος· διὰ τοῦτο ὅπουδήποτε καὶ ἂν κεντηθῶμεν μὲ τὴν βελόνην θὰ ρεύσῃ αἷμα.

4. Ἐξεύρετε βέβαια ὅτι αἱ τροφαὶ τὰς ὁποίας λαμβάνομεν γίνονται αἷμα· ἀλλὰ διὰ ποίου τρόπου;

Ἡ πρώτη ἐνέργεια πρὸς μεταβολὴν τῆς τροφῆς εἰς αἷμα γίνεται εἰς τὸ στόμα. Τὴν μασῶμεν καλῶς, τὴν ἀναμιγνύομεν μὲ σάλον, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει ὅχι μόνον διὰ τὴν χώνευσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολον κατάποσιν. Ὅταν μασηθῇ ἡ τροφή καλῶς, μεταβάλλεται εἰς σβώλους, οἱ ὁποῖοι διὰ τοῦ φάρυγγος κατέρχονται εἰς τὴν κοιλίαν.

Ἐνίστε ὅμως συμβαίνει ἡ τροφή νὰ σταματᾷ εἰς τὸν φάρυγγα καὶ τότε πίνομεν ὀλίγον ὕδωρ διὰ νὰ κατέλθῃ. Ἐὰν σκεφθῇτε πότε σᾶς συμβαίνει αὐτό, θὰ εὔρετε καὶ τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον συμβαίνει. Δὲν

εἶναι δύσκολον νὰ τὸν εὕρητε. Ὅταν βιάζεσθε νὰ φάγετε γρήγορα εἴτε διότι πεινᾶτε πολὺ εἴτε διότι τὸ φαγητὸν εἶναι ἐξαιρετικῶς καλόν, οὔτε ἡ μάσησις οὔτε ἡ σιάλωσις γίνεται κανονικὴ καὶ ἔνεκα τούτου ὁ σχηματιζόμενος βῶλος δὲν δύναται νὰ κατέλθῃ. Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ πέψις δὲν γίνεται καλῇ.

5. Οἱ κύνες καταπίνουν τὴν τροφὴν των πολὺ δλίγον μασημένην καὶ τὰ πτηνὰ ἐντελῶς ἀμάσητον, ἀφοῦ βέβαια δὲν ἔχουν ὀδόντας. Ἀλλ' ὁ στόμαχος τῶν ζώων ἐν γένει εἶναι πολὺ διαφορετικὸς. Ὁ ἰδικὸς μας στόμαχος δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ χωνεύσῃ τὰς τροφάς, ὅπως χωνεύει ὁ στόμαχος τῶν ζώων. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τρώγωμεν πολὺ σιγὰ καὶ ὅταν ἀκόμη εἴμεθα πολὺ πεινασμένοι.

6. Ἐς τὸν στόμαχον ἡ τροφὴ ἀναμειγνύεται μὲ ἐν ὑγρὸν τὸ ὁποῖον ἐκκρίνεται ἀπὸ τὰ τοιχώματα τοῦ στομάχου καὶ ἀνακινεῖται διαρκῶς ἀπὸ συσπασμοὺς τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ, μέχρις ὅτου ἡ τροφὴ μεταβληθῇ εἰς παχύρρευστον ὑγρὸν, ὅπως εἶναι περίπου τὸ γλύκισμα, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν κρέμαν πρὶν πήξῃ. Ἀλλὰ μόνον ἡ καλῶς μασημένη τροφὴ μεταβάλλεται εἰς τοιαύτην κατάστασιν.

Ὅταν ἡ τροφὴ κατέρχεται εἰς τὸν στόμαχον κακῶς μασημένη, τὰ μικρὰ τεμάχια τοῦ ἄρτου ἢ τοῦ κρέατος παραμένουν ἀχώνευτα καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν πεπτικὸν σωλῆνα χωρὶς νὰ ἀφήσουν ἐντὸς αὐτοῦ τὰς θρεπτικὰς των οὐσίας. Ἐνίοτε συμβαίνει καὶ κάτι χειρότερον· ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ πέψις τῶν ἀμασῆτων τεμαχίων δὲν δύναται νὰ συντελεσθῇ, πάσχουν ἐν εἶδος σήψεως ἐντὸς τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος καὶ προκαλοῦν πυρετόν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πολλοὶ ἀπὸ σᾶς θὰ ἠναγκάσθητε κάποτε νὰ λάβετε καθαρτικὸν ἔλαιον,

διότι ὁ ἱατρὸς διέγνωσε στομαχικὸν πυρετόν. Ὁ στομαχικὸς πυρετὸς πολλάκις προέρχεται ἀπὸ τὴν σῆψιν τῶν ἁμασῆτων τροφῶν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἐκτελεῖ τὸ στόμα μὲ τοὺς ὀδόντας του δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἐκτελέσῃ ὁ στόμαχος· οἱ συσπασμοὶ τοῦ στομάχου εἶναι τόσον ἀπαλοί, ὥστε, ἂν τύχῃ νὰ καταπίωμεν ρᾶγας σταφυλῆς χωρὶς νὰ τὰς θραύσουν οἱ ὀδόντες, ἐξέρχονται αὗται ἀπὸ τὸν πεπτικὸν σωλήνα, ὅπως εἰσῆλθον, ἀμετάβλητοι.

7. Ἀφοῦ λοιπὸν εἰς τὸν στόμαχον μεταβληθῇ ἡ τροφή εἰς παχύρρευστον ὑγρὸν, κατόπιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο εἰσέρχεται εἰς ἓνα μακρὸν σωλήνα, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν ἔντερα. Ἐδῶ ἡ τροφή ὑφίσταται λεπτομερεστέραν πέψιν· ἀναμιγνύεται μὲ διάφορὰ ἄλλα ὑγρά, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερον εἶναι τὸ ὑγρὸν τῆς χολῆς, καὶ τοιουτοτρόπως ὅλα τὰ μέρη τῆς καλῶς μασημένης τροφῆς χωνεύονται ἐντελῶς.

Εἰς ὅλα τὰ τοιχώματα τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων ὑπάρχουν ἀνοίγματα λεπτοτάτων σωλήνων, διὰ τῶν ὁποίων ἀπομυζῶνται ὅλαι αἱ θρεπτικαὶ οὐσίαι τοῦ χυλοῦ.

Οἱ μικροὶ οὗτοι σωλήνες ἐνοῦνται εἰς μεγαλυτέρους σωλήνας, καὶ οὗτοι εἰς ἀκόμη μεγαλυτέρους, οἱ ὁποῖοι ἐκβάλλουν εἰς μίαν μεγάλην φλέβα καὶ δι' αὐτῆς τὸ ἀπομυζώμενον ὑγρὸν χύνεται εἰς τὴν καρδίαν. Εἰς τὸ μάθημα τῆς φυσικῆς ἱστορίας θὰ μάθετε πῶς τὸ ὑγρὸν αὐτὸ μεταβάλλεται εἰς αἷμα.

8. Ἀφοῦ ἡ αὔξις, ἡ συντήρησις καὶ ἡ ὑγεία τοῦ σώματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ αἷμα, ἐννοεῖ ἕκαστος πόσον σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι τὸ νὰ δυνάμεθα νὰ ἀποφεύγωμεν οὐ μόνον τὰς βλαβεράς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀνωφελεῖς τροφάς. Εἶναι δὲ τοῦτο πολὺ σπουδαιότερον διὰ τοὺς

νέους, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα εὐρίσκεται ἀκόμῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς αὐξήσεως καὶ τοῦ σχηματισμοῦ.

9. Ἡ πλέον ἐπικίνδυνος συνηθία τοῦ τόπου μας εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ οἴνου καὶ τῶν οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν, ὅπως εἶναι τὸ κονιάκ, ἡ μαστίχα, ἡ μύρα καὶ ἄλλα.

Τὰ ποτὰ ταῦτα φρόνιμον εἶναι νὰ ἀποφεύγῃ τις καὶ νὰ τὰ δοκιμάζῃ ἀκόμῃ, διότι ὅταν συνηθίσῃ εἰς τὴν πόσιν αὐτῶν, ἡ ἐπιθυμία αὐξάνει διαρκῶς καὶ πολλάκις καταλήγει εἰς ὀδυνηρὰ ἀποτελέσματα.

Εἰς τὸν τόπον μας συνηθίζεται πολὺ ὁ οἶνος. Εἰς τὸ τραπέζι μετὰ τῶν φαγητῶν παρατίθεται καὶ ἡ φιάλη τοῦ οἴνου. Καὶ εἰς μὲν τοὺς μεγάλους μικρὰ ποσότης ἴσως δὲν εἶναι βλαβερά, εἰς τοὺς μικροὺς ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται οὐδὲ σταγῶν νὰ βρέχῃ τὰ χεῖλη των.

10. Ὁ στόμαχός μας εἶναι εἰς ἀσκήν μετὰ τὰ τοιχώματά του πολὺ ἐλαστικά· ὅταν μετὰ τὸ φαγητὸν μᾶς παρουσιάσῃ ἡ μήτηρ ἓν γλύκισμα, θὰ εὐρεθῇ χῶρος εἰς τὸν στόμαχόν μας νὰ τοποθετηθῇ καὶ αὐτό, μολονότι πρὸ μιᾶς στιγμῆς εἴχομεν τελειώσει τὸ γεῦμά μας· ἐὰν δὲ ἡ μήτηρ ἔχῃ τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς προσφέρῃ καὶ δεύτερον γλύκισμα, θὰ καταβροχθίσωμεν καὶ αὐτό. Ἀλλὰ τότε τί συμβαίνει; Ὁ στόμαχός μας ἐκτείνεται, φουσκώνει καὶ λαμβάνει μεγαλυτέρας διαστάσεις. Καὶ ὅταν σπανίως γίνεται τοῦτο, ὁ στόμαχος συστέλλεται καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν κανονικὴν του χωρητικότητα, ὅταν ὅμως γίνεται ἐπανελημμένως, δὲν συστέλλεται πλέον, ἀλλὰ παραμένει εὐρύτερος τοῦ κανονικοῦ καὶ τότε αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ τρώωμεν πολὺ, συνηθίζομεν εἰς τὴν πολυφαγίαν.

Τοῦ πολυφάγου ὁ στόμαχος ἐργάζεται περισσότερον τοῦ δέοντος καὶ ἐξαντλεῖται ταχύτερον· εἰς τὸ τέλος

ὅλοι οἱ πολυφάγοι καταντοῦν στομαχικοί, γίνονται δύστροποι καὶ πολλοὶ ἀποθνήσκουν προώρως. Τοῦναντίον δὲ ἡ ὑγεία τοῦ στομάχου, ἡ ὁποία προφυλάσσεται μὲ τὴν ἐγκράτειαν ἀπὸ τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ποτῶν, οὐ μόνον μᾶς ἐξασφαλίζει καλὴν ψυχικὴν διάθεσιν καὶ εὐζωίαν, ἀλλὰ καὶ μᾶς ὑπόσχεται μακροβιότητα καὶ γῆρας ἄλυπον.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

	Σελ
1. Ἀδαμάντιος Κοραῖς, <i>Αὐτοβιογραφία Κοραῖ</i> . . .	3
2. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ ἵππος Βουκεφάλας, <i>Πλουτάρχ.</i> <i>Ἀλέξανδρος</i>	4
3. Ἡ Κωπαΐς, <i>Πολίτου παραδόσεις</i>	7
4. Ὁ μικρὸς πατριώτης, <i>Ντεαμίτσι Καρδία</i>	8
5. Μάννα, (<i>ποίημα Γ. Μαρτινέλη</i>)	13
6. Ὁ μικρὸς πειστής, <i>Ντεαμίτσι Καρδία</i>	14
7. Τὸ καλὸ παιδί, (<i>ποίημα Δ. Καμπούρογλου</i>)	27
8. Τὸ σπίτι μου, (<i>ποίημα Κ. Παλαμᾶ</i>)	28
9. Ὁ τόπος τῶν Εὐσεβῶν, <i>Λυκοῦργος κατὰ Λεωκράτους</i> <i>καὶ Πανσανίας</i>	29
10. Οἱ Ἀλκμεωνίδαι, <i>Ἡρόδοτος</i>	31
11. Τραγούδια τοῦ γάμου, (<i>Ν. Πολίτου ἐκλογαί</i>)	38
12. Ταφή τοῦ Ἑκτορος, <i>Ἰλιάδος Ω</i>	39
13. Βάσιγκτων καὶ Φιλοποίμην, <i>Δ. Μελάς καὶ Πλουτάρχ.</i> <i>χου Φιλοποίμην</i>	48
14. Δάμων καὶ Φιντίας	50

	Σελ.
15. Οἱ χωριανοί, (ποίημα Γ. Ἀθάνᾳ)	53
16. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἀρίωνος	54
17. Τιμωρία ἀσεβοῦς, Ἡμερολόγιον Σκόκου	59
18. Οἶκος τυφλῶν	64
19. Οἱ δύο πτωχοί, (ποίημα Γ. Δροσίνῃ)	69
20. Πύρρος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου καὶ οἱ Ρωμαῖοι, Πλοντάρχου Πύρρος	70
21. Καλὸν ἀντὶ κακοῦ, ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ	79
22. Τὰ ἀλεστικά τοῦ μυλωνᾶ, ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

23. Ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ	92
24. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, Συναξάρια τοῦ Ἁγίου Ἀδα- μαντίου Θεσσαλονίκης, Ἐρωτόκριτος	95
25. Πόλεμοι τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν Περσῶν, Ζαμπε- λίου Βυζαντιναὶ Μελέται, καὶ Θεοφάνης	101
26. Πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων, Ζαμπελίου Βυζαντιναὶ Μελέται, καὶ Θεοφάνης	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

27. Ἡ ναυμαχία τῆς Λήμνου, Πρίντεζη Πολεμικὰ διη- γήματα	111
28. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, Αἰσχύλου Πέρσαι	118

	Σελ.
29. Γαλήνη, (ποίημα Δ. Σολωμοῦ)	127
30. Ὁ Μαρδόνιος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, Ἡρόδοτος	128
31. Τὰ λάφυρα τῶν Πλαταιῶν, Ἡρόδοτος	134
32. Ἡ πατρίς, (ποίημα)	136

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

33. Μυθολογία, Ἡσίοδος, Πλάτων. Πρωταγόρας, Αἰσχ. Προμηθεύς, Μυθολογία Decharme	137
34. Ὁ Παρθενών, Τσούντα Ἱστορία τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἄλλοθεν	149
35. Μεθόδιος καὶ Κύριλλος	154
36. Ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου	157

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

37. Τὸ Αὐλωνάριον	167
38. Ἡ βρύση τοῦ χωριοῦ, (ποίημα Γ. Δροσίνη)	168
39. Ἡ ζωὴ τοῦ γεωργοῦ	169
40. Ἡ βροχή, (ποίημα Γ. Πολέμη)	171
41. Τὰ καματερά, Ἰ. Σορδῖνα Τὰ ἐργαλεῖα τῶν ὀργω- μάτων	172
42. Ὁργωμα, (ποίημα Γ. Πολέμη)	178
43. Τὰ ὀπωροφόρα δένδρα	179

44. Οἱ ποντικοί, Ν. Ἀναγνωστόπουλος: Ἀκριδες, Ἀ- ρουραῖοι, Ποντίκια. Πρ. Καραλέκας: Γεωργικὴ Ζωολογία καὶ ἄλλοθεν . . .	183
45. Τὸ κουνάβι » » » » . . .	185
46. Ἡ νυφίτσα » » » » . . .	188
47. Ἡ γλαύξ » » » » . . .	191
48. Αἱ ἀκριδες » » » » . . .	194
49. Ὠφέλιμα πτηνά	196
50. Ἡ στοργὴ πρὸς τὰ πτηνά	199
51. Κυνήγιον διὰ τοῦ ἱέρακος	202
52. Κόραξ καὶ Ἀλώπηξ, (ποίημα Ἀλ. Παγκαβῆ) . . .	207
53. Ὁ ἵππος	209
54. Ὁ ἵππος τοῦ Χασάνη, ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ	212
55. Ὁ κύων, Γ. Ψάλτης: Οἱ σκύλλοι, ἐκδ. Ἑλλ. Γεωργικῆς Ἑταιρείας ἀρ. 99	214
56. Ἡ ἀλιεῖα τῆς σμέρνας	220
57. Ἡ νύξ, (ποίημα Ἀγγ. Βλάχου)	224
58. Τὰ Κοῦλα τῆς Εὐβοίας	225
59. Ὁ Βοριᾶς, (δημοτικόν)	227
60. Ἡ τρικυμία	228
61. Τὸ ναυτόπουλο, (ποίημα Ἡλ. Τανταλίδου)	231
62. Ὁ ἐλέφας, Πλούταρχος καὶ Ἀθήναιος	232
63. Πίθηκοι ἐπιβάται, ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ	237
64. Πορεία διὰ τῆς ἐρήμου, ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ	240

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

65. Τὸ αἷμα καὶ ἡ πέψις	245
-----------------------------------	-----

“ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ,,
ΑΘΗΝΑΙ (ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44)

14

14

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ & ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Αὐγούστου 1934

Ἀριθ. { Πρωτ. 51231, 51232
ΔΙΕΚ.

Π ρ ο ς

τὸν κ. Βασίλειον Φάβην συγγραφέα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ ταῦταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, πηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1ην πράξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναγνωστικὸν Ε' Δημοτικοῦ» βιβλίον σας διὰ μίαν τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1934 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς διατάξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Τμηματάρχης

Ν. Σ Μ Υ Ρ Ν Η Σ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Προεδρικοῦ διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμήσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τοποῦ τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης τιμῆς ἀνευ βιβλιοσήμου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 24.40

(Ἰσχυρὸν Δραχ. 3 ἐπὶ πλέον)

67087

Ἀριθ. 2021
ἠρησμένης κυκλοφορίας
ἠρησμένης ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πόλεως 7-9-35